

קובץ גליונות

פרשת דברים

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מעמד רב רושם התקיים בט"ז תמוז בהשתתפות מרן ראש הישיבה הגאון הגדול
רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א סיום מסכת גיטין ותחילת החזרה השנתית
ב'ישיבה החדשה לצעירים ירושלים' בראשות הגרי"מ גורא שליט"א

לע"נ
אברהם יהושע בן חיים משה
נלב"ע ו' אב תש"ע
תנצב"ה

תושיה

מרכז דב תלמידי לתחומי חינוכים

תושיה - יעוץ חינוכי

בנשיאות מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

יעוץ טלפוני | הפניה | אבחוני קשב | הדרכת סמכות להורים

מענה טלפוני כל יום בין השעות 09:00-14:00
(לאחר מכן ניתן להשאיר הודעה) 073-200-3333

לע"נ הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יהואל ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:08	8:23	8:59
בני ברק	7:23	8:26	8:57
קרית ספר	7:17	8:24	8:58
בית שמש	7:07	8:24	8:58
אופקים	7:16	8:24	8:57
חיפה	7:18	8:27	8:59

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

קובץ גליונות

פרשת דברים

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מעמד רב רושם התקיים בט"ז תמוז בהשתתפות מרן ראש הישיבה הגאון הגדול
רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א סיום מסכת גיטין ותחילת החזרה השנתית
ב'ישיבה החדשה לצעירים ירושלים' בראשות הגרי"מ גורא שליט"א

לע"נ
אברהם יהושע בן חיים משה
נלב"ע ו' אב תש"ע
תנצב"ה

תושיה

מרכז דב תלמידי לתחומי חינוכיים

תושיה - יעוץ חינוכי

בנשיאות מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

יעוץ טלפוני | הפניה | אבחוני קשב | הדרכת סמכות להורים

מענה טלפוני כל יום בין השעות 09:00-14:00
073-200-3333 (לאחר מכן ניתן להשאיר הודעה)

לע"נ הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יהואל ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:08	8:23	8:59
בני ברק	7:23	8:26	8:57
קרית ספר	7:17	8:24	8:58
בית שמש	7:07	8:24	8:58
אופקים	7:16	8:24	8:57
חיפה	7:18	8:27	8:59

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

קובץ גליונות

פרשת דברים

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מעמד רב רושם התקיים בט"ז תמוז בהשתתפות מרן ראש הישיבה הגאון הגדול
רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א סיום מסכת גיטין ותחילת החזרה השנתית
ב'ישיבה החדשה לצעירים ירושלים' בראשות הגרי"מ גורא שליט"א

לע"נ
אברהם יהושע בן חיים משה
נלב"ע ו' אב תש"ע
תנצב"ה

תושיה

מרכז דב תחומי לפיתוח חינוכיים

תושיה - יעוץ חינוכי

בנשיאות מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

יעוץ טלפוני | הפניה | אבחוני קשב | הדרכת סמכות להורים

מענה טלפוני כל יום בין השעות 09:00-14:00
073-200-3333 (לאחר מכן ניתן להשאיר הודעה)

לע"נ הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יהואל ז"ל

זמני השבת

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:08	8:23	8:59
בני ברק	7:23	8:26	8:57
קרית ספר	7:17	8:24	8:58
בית שמש	7:07	8:24	8:58
אופקים	7:16	8:24	8:57
חיפה	7:18	8:27	8:59

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמחה במעונם

ר' אייל לוי (קרית שמונה)
לרגל הכנס בנו הלל יוסף נ"י
לעול תורה ומצוות

תושיה

מרכז רב חסידי לפתרונות חינוכיים

תושיה - יעוץ חינוכי

בנשיאות מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

יעוץ טלפוני | הפניה | אבחוני קשב | הדרכת
סמכות להורים

מענה טלפוני כל יום

בין השעות 09:00-14:00

073-200-3333 (לאחר מכן ניתן להשאיר הודעה)

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• א' תשרי ר"ה ויו"כ
• חג הסוכות

• ט' אלול כי תצא
• ט"ז אלול כי תבא
• כ"ג אלול נצבים וילך

• ד' אב דברים
• י"א אב ואתחנן
• ב' אלול שופטים

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדריים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדריים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

בר"ח אלול מתחילים מסכת בבא מציעא בעיון

בימים אלו סיימו מאות אברכים בני 'חבורת ש"ס'
לימוד מסכת בבא קמא בעיון, גמרא רש"י תוס' עם
שיטות הראשונים והאחרונים ועיקרי הנושאים העיוניים.

קצב הלימוד הוא של עמוד ליום, חמישה ימים בשבוע *
עם מראי מקומות המחולק לבני החבורה שנערך בהכוונת
ראש ישיבת חברון מרן הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א
התכנית כוללת שני מסלולים:

מסלול א: גמ' רש"י תוס'
מסלול ב: גמ' רש"י תוס' ועיקרי הסוגיות

זה הזמן להצטרף ללימוד מסכת בבא מציעא ותזכה לרכוש
ידיעות מקיפות במסכתות הש"ס בעיון

* לא כולל ביה"ז

אין התורה נקנית אלא בחבורה

התכנית החדשה של 'דרשו'
ללימוד מסכתות הש"ס בעיון

לפרטים נוספים אודות תמריצים
מיוחדים לראשי החבורות ולומדיהם:
הרב חיים טופר 050-4128780

להצטרפות ורישום קבוצות לימוד
וכוללים:
shas5609000@gmail.com

להצטרפות לתכנית 'דרשו'
חבורת ש"ס 02-5609000
או בעמדות 'נדרים פלוס'

מודעה רבה לאוריתא

מבצע שבוע הספר

לכל שוחרי התורה
הוגיה ולומדיה שערים
המצויינים בהלכה

הננו להודיע כי ניתן להשיג את הספרים הנכלאים:

משמרת הבית -
יו"ד
הלכות פסח בחלב ותמרים
ורבים טבילת כדים בשול
עמ"ס יין נסך

הלכות
יום ביום
על תפילה
עבודות

הלכות חג
בחג
על מאגדים המעלה
כדים וחרוץ יום טוב
ג"ה פסח הנעלים

משמרת
הטהרה
על סדר

משמרת
שמחות
על חזנות
אכילת

הלכות שבת
בשבת
ד"חלקים
(עם תוספות
והערות)

מאת מורנו הגאון הגדול הגרמ"מ קארפ שליט"א

ספרי הלכה למעשה השווים לכל נפש, המקיף כל דברי רבותינו מן סוגיית הש"ס והפוסקים ז"ל עד להלכה למעשה
וכן ספרי משמרת מועד הל הש"ס-על מס': ברכות, שבת, ביצה, סוכה, סוטה, בב"ק ח"א, מכות

ניתן להשיג בבית מורנו המחבר שליט"א או להזמין במוקדים הבאים

בני ברק מרכז: 053-3135836 שיכון ויזניץ: 050-4106322 אזור שכון ג': 053-3183692 (בשעות בין הסדרים בלבד) אזור עזרא כהנמן: רח' דון יוסף הנשיא 12 כ"ג - מש' שוב 053-3135836 פרס
כץ: רח' שלמה בן יוסף - 050-4140284 אשדוד - רובע ג': רח' עוזיהו 22 כ"ג 053-3135836 בית שמש - 053-4190088 (בשעות בין הסדרים בלבד) ירושלים - רמות ד': רח' מינץ 053 4163092
(בשעות הסדרים בלבד!) אזור גאולה: 0527146565 ביתר - של' התמר: רח' אוהב ישראל 34 טל': 055-6747623 מודיעין עילית - חפציבה: 06-976022 ברכפלד: רח' ר' עקיבא 24 פל': 053-3135836
גבעה צפונית: בבית מורנו המחבר שליט"א רח' שדי חמד 15 כ"א אלעד: 053-3135836 למוקדים נוספים ברחבי הארץ יש ליצור קשר: 053-4190088 או 053-3135836

מבצע ענק

לרגל שבוע הספר התורני

חיסול עודפים

של כל סוגי החוברות הש"ס המפואר מתיבתא "עוז והדר"
על מגוון מסכתות הש"ס (מהמחזור הקודם)
ניתן להשיג את כל הסט

דרכי נעם

(כ-20 דפי גמרא בחוברת)

מדורים:
ביאורי הגמרא
אליבא דהלכתא
פניני הלכה
תמצית הדף

גודל 24 ס"מ

25 ש"ח ~~10 ש"ח~~

ובלכתך בדרך

(כ-10 דפי גמרא בחוברת)

מדורים:
ביאורי הגמרא
ילקוט ביאורים
אליבא דהלכתא
פניני הלכה
תמצית הדף
כפתור ופרח

גודל 24 ס"מ

25 ש"ח ~~10 ש"ח~~

מתיבתא כיס

(כ-20 דפי גמרא בחוברת)

מדורים:
ביאורי הגמרא
שינון התלמוד

גודל 18 ס"מ

15 ש"ח ~~10 ש"ח~~

שפה ברורה קטן וגדול

(כ-40 דפי גמרא בחוברת)

מדורים:
ביאורי הגמרא
עם פירוש ייחודי בהיר
בשפה ובאווירה תורנית
מקוצר ומתמצת
עיוני הפשט

גודל 30 ס"מ
קטן 24 ס"מ

גדול 30 ש"ח ~~25 ש"ח~~
קטן 25 ש"ח ~~20 ש"ח~~

משלוח חינם מעל 300 ש"ח

שטייגער

מבית עוז והדר

לביצוע הזמנה ורכישה:

את רשימת החוברות ניתן לראות אך ורק דרך טופס הזמנה בנדירים פלוס

נדרים פלוס: חיפוש ארגון < שטייגער בהיכלי תורה

לברורים: טלפון: 02-804-3333 | פקס: 0733-202-588 | דוא"ל: m8043333@gmail.com

הסדרה שכותבת את עולם התורה:

תלמוד בבלי מהדורת באר"ת

באורי רש"י ותוספות

- להשלים מסכת בהבנה מלאה -

המיוחד במהדורה זו, הוא עמידה על כל קושי בהבנת דברי רש"י ותוספות, והבאת המפרשים העומדים על כך, בצדי הדף. וכן ציטוט כל הגמרות שרש"י או תוס' מביאים. המהדורה החלה לצאת לאור לפני כשלוש שנים, ובינתיים יצאו לאור מסכתות ברכות, בבא קמא, בבא מציעא וקידושין. ובקרוב בע"ה מסכתות סוכה וביצה.

בימים אלו, כשגדולי ומאורי הדור מעוררים על חשיבות השלמת לימוד המסכת כולה, ולא למחצה לשליש ולרביע, ועומדים מאחורי המיזם האדיר "כולה מסכתא", ראינו לנכון לפרסם בשער בת רבים, בבחינת "עצה טובה קא משמע לך", את הגמרות המיוחדות מהדורת באר"ת, אשר בלימוד בהן יוכלו לסיים את המסכת כולה בלא קושי ובהבנה מלאה.

מסכת בבא קמא היתה לעיני מרן רשכבה"ג הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל, ולאחר העיון בה נתן את ברכתו החמה להפצתה בישראל ולזכות בה את הרבים.

את מסכת ברכות הבאנו לפני מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל, ששמח לקראתה ונתן את ברכתו.

- שבחים מפי גדולי הדור, ראשי ישיבות, אברכים ובחורים -

כמו כן כמה וכמה מגידי שיעור ומשיבים בישיבות חשובות מסרו שמאז שגילו את הגמרות הללו, אינן משות מתחת ידיהם והם לומדים בהם כסדר.

עשרות בחורים מישיבות מיר, חברון, תפוח, קול תורה, בית מתתיהו, ועוד, זכו לגמור את מסכתות בבא קמא ובבא מציעא בהבנה, ולהיבחן עליהן, בזכות הגמרות מהדורת באר"ת.

בחורים מישיבות פוניבז', אורחות תורה, גרודנא, כרמיאל, קרית מלך, נר זרח, שרכשו את מסכת קידושין החדשה שיצאה עתה לאור, מוסרים בהתלהבות כי בזכות הלימוד במהדורה זו הם מתקדמים במהירות, ובהבנה בהירה, בלימוד הבקיאיות של המסכת כולה.

הגאון רבי ברוך לוין שליט"א מראשי ישיבת "תפוח" כותב: "נהנתי מאד מבהירות הדברים, התוספות הנחוצות להבנה היסודית ברש"י ותוס' - וכ"ז בשפה ברורה ובתמצית".

הגאון רבי יחיאל קלרמן שליט"א מראשי ישיבת "אורחות תורה" במכתבו: "באורי רש"י ותוספות המלווקטים מגדולי המפרשים שאנו שותים מימיהם, המאירים נתיבים בדברי רש"י ותוספות באופן שמקל מאד על לומדים בפעם הראשונה וכן לחזרה על הנלמד להבין הדברים לאשורם ולחזור עליהם בלא קושי והוא רב התועלת מאד".

הגאון רבי יונה זלושינסקי שליט"א מראשי ישיבת פוניבז': אני לומד כסדר במסכת קידושין שהוצאתם, ונהנה מאד.

מבצע מיוחד לישיבות בקניה מרוכזת:

בבא קמא וקידושין עם רא"ש ורי"ף - 55 ₪ (בתניות יפה נוף 76 ₪"ח)
סוכה (עם רא"ש ורי"ף), בבא קמא, בבא מציעא, ברכות - 40 ₪
(בתניות הנ"ל 56 ₪"ח)

הזמנות מרוכזות לישיבות: 052-7660707

סיפור אחד מתוך מאות סיפורים:

לאחר המגביה נסעו עם כמה אברכים שרצו גם לסייע באופס הגענו לעיר י. ובדקנו, והתגלה שהעירוב היה פסול ממש, חסר עמודים כפשוטו!
והאחראי אמנם בורק מירי שבוע את החוטים שהוא מכיר, אבל אינו שם לב שזה לא עירוב כלל, כי לא כל ההיקף מושלם. עוררו את האחראי, ובשיתוף עם הרב שבגיר הקמנו עשרים עמודים חדשים, והצלנו את כל תושבי העיר, מתוכם כמה אלפים שומרי תורה ומצוות, הנה אחת מתוך הזכויות הגדולות שעשינו בתרומתם.

שנה וחצי עבר מהמגביה הקודמת הגדלנו הרחבנו בזכותך לא רק עוד יהודי אחד זכה, **אלא עשרות אלפי יהודים, ואולי מאות אלפים!** ניצלו מטלטול שיש בו חילול שבת ח"ו הזכו לשמור את השבת

בתקופת הקיץ היתה התעוררות ביישובים באזור תיבות לזכור את העירובים, נסענו בשבוע כמה ימים, עברנו על עשרה יישובים, ובשפה מתוכננת חיינו את העירוב, המועצה הסיפה למעלה מחמישים עמודים לכל יישוב, וכיום יש להם עירוב תקין.

האם אפשר לעשות כזה בנותן זה לצמצם לטוב אחרי געשיה חשבוני, 3000 תושבים, בכך שבת לשמות עשרה, פעמים מוציאים דברים, טו"ח 20,000 מצוות בשבת אחת, הפס"ל 64 שבתות שישפיעו, היום כפס"ל למעלה ממיליון מצוות בשבת אחת, מה עוד יהיה בשנה הבאה תלוי ברוחמה שלך

בא, היה שתף עמנו!

בזכותך עוד יהודי זכה לשמור שבת כראוי, אלף זכויות רבות ואין לשער גדל שכנים

רבים צריכים ח"ו // מתוך העירוב // עמ"ל

רבים צריכים לו - זה העירוב!

גם בעיר שאני גר כל השנה גט כשנוגע לעניד אחרת לשבת של שמחה גט כשנבחון ביישוב גט כשנבחון ביישוב גט כשהבת בסמינר תוסע לשבת במתחם בדרום גט כשאנר לצוק אטמסבא שצמצא בבית החולים גט כשאסע ללחון לשבת נופש משפחתית

צריך את המנהל המקצועי והעכפני, לברר, לשאול, לתקן, כולם צריכים אותו, כלנו נמשיך להגדיל ולהרחיב אותו

כמה צריך להשקיע בעירוב?

בשבת נופש אחד, משקיעים לפחות 3000 ש"ח בעירוב לכל שבתות השנה, לא-פחות מ 300 ש"ח

וכסף מנלן?

מי מממן את כל זה? התשובה עצובה, זה עולה, ועולה הרבה, **חצי מיליון שקלים בשנה, טבין ותקילין.**

ולשאלתכם - אין לכך מימון ממשי, בעבר הארגון נסמך על מתנדבים, אך ככל שאגר הביקוש, היכולת לתת מענה באופן זה הצטמקה עד מאד, אמנם מערך השירותים לאברכים מספק את עצמו מכוח התשלום הסמלי שמגיע מהתלמידים, אך שאר הפעילות העיקרית עולה ממון רב!

לכן אנו פונים כעת ומבקשים מהציבור:

להשתתף עמנו בזכות העצומה של מניית חילול שבת מעט ישראל, להתברך בברכות האדירות שיש על הפועלים לשמירת השבת, להיות זה "שהרבים צריכים לו" - כפשוטו! המשך הפעילות של מוקד העירוב - תלוי בך!

כרטיס מזכה הרבים

100X12=1200 ש"ח

עלות העלון לשבוע

כרטיס שותפות

50X12=600 ש"ח

עלות בדיקת ישוב

כרטיס זכויות

25X12=300 ש"ח

עלות לחי חדש לעירוב

תורמים עכשיו!

בטלפון:

מחלקת מחשבים: 075-2757-008

ע"י צ"ג: 054-8483320

במקשייר גדרים פלוס
או קהילות בחיפוש
"מוקד העירוב"

בדף הקמפיין
רבים צריכים לו

מון וגו' גלאי שליט"א, עתיד
בעיר תורמים למוקד העירוב
ותפן מון ישעיהו מניו בעין מון
החורא וצל, מאד ועירובן
לשמירה סתמה בכל ירי בין חומים

**השבת
גזל
הרבים**

מי שגזל את הרבים ואינו יודע למי גזל, מן שר התורה הגר"ח קניבסקי וצל"ה הורה, שהתורמה לעשיית עירוב היא הדרך המעולה לתיקון החטא - יעשה צרכי רבים

חשבון פשוט, אם נתן סידור לבית כנסת, כמה סיכויים יש שהנגזל יגיע לאותו בכ"ס ולאותו סידור.

אם תפתח גמ"ח, צריך זכויות שבדיקו הנגזל יהיה אחד מהשתמשים בו.

ואילו כשאתה נותן לתיקון עירוב, הרי כל מי שעובר בשבת באותה שכונה, כמעט בהכרח שיהנה מהעירוב, כאשר הוא או אחד מבני משפחתו מטלטלים.

כאן הזכות שלך לתקן את נפשך!

רבים צריכים ח"ו // מתוך העירוב // עמ"ל

בברכת

שבת שלום ומבורך

יצחק גולדשטון

דברי שי"ח

ממרחן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות

"תשעת הימים"

בשר במוצאי שבת

במלוה מלכה לא היה אוכל רבינו זצ"ל בתשעת הימים בשר ככל מוצ"ש רק דג, ואמר דאף שהוא סעודת מצוה אינו חיוב (פתחי חיים ח"א עניני מועדים ס"מ), וכתב רבינו זצ"ל, שמרן החזו"א אסר לאכול אחר שבת חזון מהבשר שנשאר משבת.

גזירת ציפורניים

גם מי שיש לו ציפורניים גדולות מאד שעוברות הבשר לא יגזוז בשבוע שחל בו ט"ב, (מועדי הגר"ח ח"א ס' ק"ט), ועי' בשו"ת הלכות (שם ס"ט) שכתב בענין נטילת צפרניים יש דעות אם דינה כתספורת, מיהו בזה לכ"ע אין לאסור נטילת צפרונים אלא בשבוע שחל בו ט"ב, כ"ה בט"ז, אכן לצורך טבילת מצוה בודאי מותר גם בשבוע שחל בו ט"ב וכן לכבוד שבת כגון שחל ט"ב בשבת מותר בע"ש ליטול הצפרניים.

רחיצה משיירי הבדלה ומלוגמא

בתשעת הימים נמנע רבינו זצ"ל אחר הבדלה מליתן שיירי הכוס בעיניו ומצחו, כמנהגו תמיד ע"פ הרמ"א (ס' רצ"ח ס"א) ורוחץ עינו ע"ש, (פתחי חיים שם).

טבילה בתשעת הימים

עוד כתב, שמרן החזו"א זצ"ל התיר טבילת עזרא בתשעת הימים עד ט"ב, ואף למי שמבטלה לפעמים, דאינה רחיצה של תענוג, ואמר רבינו דברגל בכך יש להקל אף בפורשין רק שלא יהיה חם מאד (אלא ד"א של הלכה פנ"ב ס"ב).

בענין תיקון מיקסר

אירע קלקול במיקסר של הרבנית ע"ה ונתעוררה שאלה אם אפשר לקנות חדש בבין המצרים ושאלו מרבינו, ואמר רבינו, איני יודע כלל מהו מיקסר, מה עושים עמו, הביאו המיקסר לפני רבינו זצ"ל, שיראה הדבר מקרוב, ואמר רבינו, איני יודע מהו הדבר הזה כלל ומה עושים עמו, והתחילו לומר לו עושים בזה בצק, רבינו שאל, למה אי אפשר לעשות בצק ביד, ולמה אי אפשר בלא זה, ולבסוף אמר שלא יקנו חדש בבין המצרים, המדובר היה לפני תשעת הימים, ואמר שלחקן אפשר (מנחת תודה פ"ז).

סיום בתשעת הימים

סיפר רבינו זצ"ל, בחו"ל בזמן המלחמה לא היה מה לאכול וסיפר אבא זצ"ל שבישיבה היה רק בשר לרוב וכל יום מתשעת הימים היה בחור עושה סיום שיוכלו לאכול (דרך שיחה ח"א עמוד ק"ו).

על איזה סיום יכול לסמוך

רבינו זצ"ל השיב, דרך סיום מסכת מהבבלי [או מהירושלמי, והוסיף: אם מבין מה שלומד], מהני לאכילת בשר ויין בתשעת הימים, ולא בגומר שאר מדרשים או שו"ע ורמב"ם ושאר ספרים אף שלמדם בשיעור ברבים (כל משאלותיך עמוד של"ט), והשיב דאולי מהני גם כשלמד שלא על הסדר (מועדי הגר"ח ח"ב ס' שפ"א), השיב רבינו זצ"ל שנחשב סיום גם אם לא זוכר המסכת (שאלת רב פ"א ס"ו), אמר רבינו זצ"ל דמס' תמיד לא חשיב סיום להתיר בשר ויין בתשעת הימים כיון שאין גמרא על כל המסכת, (שערי ציון ח"א ס' ג אות ב), ואמרו"ר זצ"ל היקל בזה בשעה"ד (דרך שיחה ח"ב עמוד ש"ט), סיום נחשב אם הבין גם אם למד ללא פירוש"י (שם עמוד ש"א).

תפילה כותיקין בט' באב

אמר לי רבינו זצ"ל דמט"כ במשנ"ב (ס' תקנ"ט סקט"ז) דאומרים קינות עד סמוך לחצות זה ל"ש במתפללין כותיקין, וכתב ברישומותיו ממרן החזו"א (אות כ"ה) בט"ב התפללו ותיקין כמו כל השנה אף שגמרו ע"ז הקינות מוקדם, והביא בארחות יושר (עוד תפילה) מבעל התומים דאם היו מתפללים כותיקין בת"ב לא היה חרב הבית שמובטח לו שאינו ניזוק כל אותו היום (ברכות ט' ב), ועי' כ' באיכה (פ"א מ"ה) סכות בענן לך מעבור תפילה שעשה הקב"ה שלא יכוונו השעה ע"י עננים ולא יתפללו כותיקין.

משנכנס אב ממעטים בשמחה

'משנכנס אב' אמר רבינו זצ"ל דהיינו משקיעת החמה של ראש חדש, (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט ס' י"ג), וביאר רבינו זצ"ל ד'ממעטים בשמחה' אין הכוונה שצריך להיות בעצב רק שיש להמנע מנישואין ובנין בתים וכיו"ב, (אלא ד"א של הלכה פנ"ב ס"ג).

החרגה בבית רבינו בימים אלו

מ"ז בתמוז הורגש בבית אוירה של אבל, אמנם לבנותיו היה כבר חופש, והחברות נסעו לים, אבל אבא לא הרשה לנו לנסוע, באומרו כי אלו ימי אבל וסכנה. בימים אלו לא שרנו בפה, לא קנינו בגדים או נעלים, ולא תפרנו בגדים חדשים. רק בגדים ישנים היו מתקנים. עד לאחר תשעה באב לא דברו בבית על תכניות לבין הזמנים, והרבנית לא השיבה על שאלות מה ואיך להתארך (שיח איש בין המצרים עמוד רס"ח מס' בית אמי פ"ט עמוד ש"ז), והעיד נכד רבינו הגר"ה גדליה הוויגסברג שליט"א, בתשעת הימים ניכר היה תמיד על רבינו דוק של עצבות (שם מס' הספרים עמוד רכ"ו), ובפרט בת"ב שהיה ש"צ באמירת הקינות ומקונן בקול בכי ונהי, ושומע מגילת איכה מתוך קלף.

בדיני תשעת הימים בשבת

לענין אכילת בשר ושתיית יין בשבת בתשעת הימים, השיב רבינו זצ"ל, דאף מי שקיבל תוספת שבת בט' הימים אין לו לאכול בזמן תוספת שבת בשר ולשתות יין (מועדי הגר"ח ח"א ס' של"ב) ועי' משנ"ב (ס' תקנ"א סקט"ו) ושונה הלכות (ס"ו) לענין מוצ"ש, דכ"ז ששייך אצלו שבת ואומר רצה שרי בבשר ויין אף שהציבור התפללו ערבית, ובתורת המועדים (שם אות ל"ח) כ' דאם קיבל שבת מוקדם 'ועשה קידוש' יכול לאכול בשר כבר מע"ש ונראה דכאן מיייר בקטנים שלא עשו קידוש דאין ליתן להם בשר ויין, וכמש"כ בס' תורתך שעשועי (עמוד שצ"ח) וכמש"כ בשו"ת אגרו"מ (או"ח ח"ד ס' כ"א אות ד'), ולענין שבת חזון השיב שאין ללבוש בו בגדים מכובסים בשביל שיוכל ללבושם בימות השבוע (שם ס' שכ"ז) ושאלו שבשם רביו מרן הקה"ל זצ"ל מובא בארחות רבינו (ח"ב עמוד ק"ל) שהתיר, והשיב רבינו זצ"ל הכל לפי הענין והצורך (שם ס' ש"ח).

לשלוח הזמנות ולעשות קידוש לבת

אמר רבינו זצ"ל, שיש להמנע משלוח הזמנות לחתונה בתשעת הימים וכדאי לשלוח לפני בין המצרים, וכן אופרוף ייותר טוב להקדים לפני שבת חזון, וכן קידוש לבת יקדים, או יאחר לשבת אח"כ (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט ס' י"ג ס' ל"ה).

הבדלה במוצ"ש חזון

כתב רבינו זצ"ל, בשם מרן החזו"א זצ"ל, דאין להבדיל על שיכר במוצ"ש חזון בא"י דאי"ז חמר מדינה, רק הבדיל החזו"א כרגיל על יין, וטעם בעצמו, ושיירי הכוס נתן גם לקטנים וגם לגדולים, ואמר רבינו זצ"ל, דשרי לשתות אחר הבדלה רביעית שלימה ואי"צ לצמצם לשתות רוב כוס (תורת המועדים ס' תקנ"א אות מ"ב), והיה שנים שסמך על סיום שעשו לפני הבדלה שיוכלו לשתות יין הוא והשומעים (פתחי חיים עניני מועדים ח"א ס' מ' ומ"מ דאיתי שלא רצה להקל במי שלא תמיד שותה יין בסיום גם חשש שהרואים ילמדו להקל אף ללא עשיית סיום).

בגדי שבת בע"ש ומוצ"ש

השיב רבינו דאפשר ללבוש בגדי שבת לכבוד שבת קודם שבת (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט ס' ח'), ובשם הקה"ל מובא להקל מחצות דכל שלוש לכבוד שבת מותר (ארחות רבינו ח"ב עמוד קס"ה), וכתב רבינו שהחזו"א הוריד בגדי שבת מיד אחר הבדלה (קרא עלי מועד פ"ד הערה כ"ב ועי' ארחות רבינו ח"ג עמוד רל"ו שנהג כן בכל מוצ"ש), ורבינו זצ"ל נהג להחליף רק אחרי מלוה מלכה שאכל סמוך לשבת, ככל מוצ"ש (אלא ד"א של הלכה).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ד יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מזור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת ואתחנן - בין הזמנים - בס"ד מדור מספר 70 !!!!! על מרנא הגר"ה הלוי מבריסק זי"ע (כ"א אב תרע"ה)

פרשת שופטים - הצדיק הגר"א דושינצ'ער בעל 'נהלת אליהו' (כ"ב אב תש"ט)

פרשת כי תצא - הרבנית הצדקנית מרת חנה שטיינמן ע"ה בת רבינו (ב) (י"ג אלול תשע"ד)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

רשכבה"ג מרן רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצוק"ל (ה' אב ת"ש)

כ"כ טרוד בעניני הציבור שלא היה לו פנאי ללבן איתו את הדברים).

שער הספר "שערי תבונה"

כפרי
קניסרס

שערי תבונה

כ"כ משה-יחזקאל כהן ופליפס בנמח
מקצועות שונות וסוגיות עמיקות
והם מביאים דעות ודעות שונות על יעקב ישראל
מגורשיץ ז"ל קאניעוויטשקער זצ"ל ב"א"י מ"ס
כ"כ משה-יחזקאל כהן ופליפס בנמח

מנהל הוצאה: מרן רבי חיים עוזר

הצעת השידוך בעקבות הספר

ולמעשה, הצעת הזיווג של מרן הסטייפלר, התגלגלה בעקבות הספר שערי תבונה. היה זה כאשר הזדמן מרן החזון איש לבית הכנסת הגדול של ווילנא, שם נקלע לידו הספר האמור, והדברים שראה בעת עיונו בספר מצאו חן בעיניו, הוא בירר אצל רבי חיים עוזר האם ידוע לו אודות המחבר, והאם הוא עדיין אינו נשוי, רבי חיים עוזר השיב שאכן הוא מצפה לזיווג, וגם הפליג בשבחיו של הבחור. וכך עד מהרה נישא הבחור יעקב ישראל קניבסקי לאחותו הצעירה של מרן החזון איש.

ואת נישואיו של מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע ערך רבי חיים עוזר בעצמו, ותקופה מסוימת אחרי הנישואין אף שקד מרן הסטייפלר על תלמודו ב'כולל' שייסד רבי חיים עוזר.

זהירות מביטול שידוך

סח רבינו: לרבי חיים עוזר היה תלמיד שידע ללמוד וכבר בבחרותו התמנה לרב בעיירה 'קענא' במחוז וילנא. וכאשר פרצה המלחמה הוא זכה להינצל ועלה לארץ ישראל אך לא היה נשוי. הוא פנה להרבנית מרים קניבסקי, רעייתו של מרן הסטייפלר זצ"ל, שניהלה אז מוסד לבנות פליטות מהלחמה, שתנסה למצוא לו זיווג מתאים, ואכן היא ניסתה והציעה כמה הצעות, אבל שום שידוך לא יצא לפועל, ובסוף אותו תלמיד חכם נפטר כשאינו נשוי.

ופעם אמר הבחור הנ"ל לאימי, שידוע מה הסיבה שלא זוכה להינשא.

כי בעודו בחור נפגש עם בת ישראל והחליטו לסגור שידוך במזל טוב, ואחרי כן שמע שיש לה בעיה רפואית מסוימת שמאוד הפריעה לו, הוא פנה לרבו רבי חיים עוזר וסיפר לו על כך ואמר לו שרוצה לבטל מחמת זה את השידוך. רבי חיים עוזר אמר לו, שאומרים משמו של הגאון מוילנא זי"ע, ש"עדיף לישא אשה ולגרש אותה אחרי כן, מאשר לעזוב שידוך קודם החתונה".

והנה כוונתו של רבי חיים עוזר היתה בזה, שאחרי שינשא לה יראה שהבעיה ההיא אינה חמורה כ"כ, וממילא יתרגל ויבנה בית נאמן בישראל, אבל אותו תלמיד קיבל את הדברים כמות שהם, ונשא אותה, וכבר למחרת החתונה אמר לה שרוצה לתת לה גט. וגירשה. ולכן לא זכה להינשא שוב עד סוף ימיו.

וסיים רבינו: רבי חיים עוזר עצמו עזב שידוך ואח"כ התחתן אם אחרת, ואמרו שכל ימיו התחרט מזה שעזב שידוך (כל משאלותיך עמוד ע"ד).

אין לדבר סוף

סיפר לי אבא (מרן הסטייפלר זצ"ל) שכשבא לוילנא ראה בחצר בית הכנסת הרבה מאד עניים, שהיו יושבים שם בקביעות ומבקשים מהעוברים ושבים נדבה, ושאל את רבי חיים עוזר האם חייב ליתן לכל אחד ואחד מהם פרוטה, ואז מסתמא לא היה לו מספיק לכולם, או שיכול להתעלם.

ורח"ע לא ענה לו במפורש על השאלה, רק השיב לו בסיפור, וכך אמר לו: מלפנים כשהייתי רב בעיירה 'איוויא', הייתי מקדים שלום לכל אחד מהתושבים. לימים נעשיתי רב בעיר הגדולה וילנא, וראיתי שאם אומר שלום לכל אחד, אין לדבר סוף ולכן הפסקתי!.

רבינו משלש כסף במעטפת צדקה

הנה את שמו הנערץ של רבן של כל בני הגולה רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצוק"ל היה רבינו מזכיר ביראת כבוד של ממש. ומלבד הכרת הטוב אישית שהיתה לו כלפיו, שהוא זה שסידר חופה וקידושין בנישואי אביו מרן הסטייפלר זי"ע בעיר ווילנא, הרי הוא גם זה שעודד ודחף את דודו הגדול מרן בעל החזון איש שיעלה לארץ ישראל. ותורתו ופסקיו של רבי חיים עוזר היו מקבלים חשיבות יתירה ומשקל רחב אצל רבינו, וכדלהלן בס"ד.

רבי חיים עוזר והחזון איש

רשכבה"ג מרן רבי חיים עוזר שמע על מרן בעל החזון איש בהיותו אברך צעיר, עת הגיע לדור בעיר ווילנא, וכשעמד על גדלותו בתורה נקשרה בו נפשו, ונהג בו כבוד ויקר, כשהוא נועץ עמו בהרבה מאוד מעניניו (וראה בהרחבה בספר מעשה איש חלק א' עמוד כ"ד והלאה).

ואחד העובדות על הערצתו הגדולה של רבי חיים עוזר, היה רבינו מספר בהתרגשות:

שפעם אירע אסיפת רבנים גדולים וחשובים אצל רבי חיים עוזר מחמת איזה דין תורה, ולפתע נכנס מרן החזון איש, ומשראה אותו רבי חיים עוזר קם לפניו מלא קומתו וביקש שהאברך הצעיר הזה ישתתף בדיון.

וכל הצעה ושאלה שעלתה על השולחן, פנה רבי חיים עוזר לכיוונו של החזון איש ושאל ואם זאגט איר (-מה אתם אומרים).

והרבנים שם השתוממו מאוד, כי הם היו מבוגרים ומכובדים מאוד והוא היה צעיר, והעזו ושאלו את רבי חיים עוזר הרי יש כאן רבנים זקנים ולמה הוא שואל כל דבר את הצעיר הזה.

ענה להם רבי חיים עוזר: אם יהיו כולכם בכף אחת וחזון איש בכף שניה מכריע את כולכם!

רבינו חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל

לקבל פני רבו "ברגל"

באחד החגים הגיע החזון איש בלוויית גיסו רבי שמואל גריינמן זצ"ל לבקר את רבי חיים עוזר. אל הביקור צירף רבי שמואל את בנו הבכור, רבי שמריהו גריינמן שהיה ילד קטן ממש. ובמהלך הביקור, כדרכם של ילדים הלך התינוק על הריצפה וחל סמוך לרגליו של רבי חיים עוזר.

כאשר הרגיש בו רבי חיים עוזר נענה בצחות "כנראה הילד סובר שחייב אדם לקבל פני רבו ברגל היינו כפשוטו, שיראה את רגלו של הרב..." (הגר"ש שטיינמן ששמע מפי חמיו רבינו זצ"ל).

צריכים אתכם

ועוד סח רבינו: שפעם הזדמן ה'חפץ חיים' לאסיפה אחת עם רבי חיים עוזר, וישב שם גם החזון איש, והחפץ חיים אמר לחזון איש שהוא מוכרח להטות שכם לטובת הכלל ולקבל על עצמו עול הציבור, אבל החזון איש אמר שנפשו חשקה בתורה והוא רוצה רק לשבת וללמוד.

ענה לו החפץ חיים: עכשיו זהו זמן שהציבור צריך אתכם!

ההסכמה למרן הקהילות יעקב

סיפר רבינו: כשאבא למד בישיבה בנובהרדוק, ביקשו ממני לכתוב חידושי תורה ולהדפיס ספר, כדי ש'העולם' יראו שגם ה'נובירדוקרס' יודעים ללמוד. ובאמת אבא כתב חידושי תורה וקרא לזה "שערי תבונה".

ושלח לכמה רבנים לבקש הסכמה וביניהם לרבי חיים עוזר, ורח"ע כתב לו הסכמה נלהבת מאוד אך בתוך הדברים כתב "ואם כי כמה ענינים צריכים בקור, מצאתי בהם בכלל דברי חפץ והערות והארות מאירות".

ואבא היה לו קצת טענה, ואמר לרבי חיים עוזר, כי אם יש לו הערות להשיג על הספר, אדרבה, שיאמר לו ויתקן. (והוסיף רבינו, כי מסתבר שרבי חיים עוזר היה

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

620

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • דברים תשפ"ג

אבלות – מוסיף והולך או פוחת והולך?

*הנה יש חילוק בין מנהגי האבלות על חורבן בית המקדש, למנהגי האבלות על אדם שמת. שעל חורבן בית המקדש מתחילים לנהוג קצת דיני אבלות משבעה עשר בתמוז, וככל שעובר הזמן מוסיפים עוד דיני אבלות, שמראש חודש אב ממעטים בשמחה, ובשבוע שחל בו תשעה באב האבלות חמורה יותר, עד לתשעה באב עצמו שאז נוהגים אבלות ממש, ותיכף לאחר מכן נפסקת האבלות לגמרי.

ואילו באבלות על אדם שמת, מיד ביום הראשון האבלות חמורה ביותר, ולאחר מכן פוחתת האבלות בשלושת הימים הראשונים, ושוב פוחתת האבלות בשבעת ימי האבלות, וכן הלאה ממעטים באבלות עד שלושים יום ושנים עשר חודש. וראוי להתבונן מה טעם החילוק בזה, מדוע האבלות על החורבן היא באופן של "מוסיף והולך", ההיפך מאבלות על אדם שמת.

וחתני הגרי"ג אברהם ישעיהו אדלר שליט"א אמר לבאר בזה, שיש לחלק בין אבלות טבעית, לאבלות שבאה מכוח התבוננות, כי אבלות על אדם שמת היא אבלות טבעית, ובה בדרך הטבע מיד כאשר סיבת האבלות קיימת מרגישים ביותר את האבלות, וככל שעובר הזמן פוחתת האבלות ונחלשת, עד שמשכתחת מן הלב לגמרי.

אבל בחורבן בית המקדש, שמתאבלים על מה שנחרב לפני הרבה שנים, לא מרגישים את האבלות בצורה טבעית, אלא על ידי התבוננות, כשמתבוננים וחושבים על מה שחסר, ולכן מתחילים קודם לנהוג אבלות בקצת דברים, שמתוך כך מתבוננים להכיר על מה מתאבלים ומצטערים, ומכוח ההכרה באים להתחזקות ותוספת הרגשת האבלות, וכך מוסיף ועולה עד לאבלות הגדולה ביותר בתשעה באב, שאז כבר מגיעים להכרה האמיתית על מה שחסר לנו בית המקדש.

ולאחר תשעה באב שכבר התאבלו כראוי על החורבן, שוב אין צריכים להמשיך עוד באבלות, כמו שאמרו חז"ל (תענית ל, ב) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה.

ימי בין המצרים כנגד ימי התשובה

והנה במהרש"א בבכורות דף ח' כתב שעשרים ואחד הימים של בין המצרים משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב, מכוונים כנגד עשרים ואחד ימים שמראש השנה עד הושענא רבה, וצריך ביאור מה הקשר בין ימי האבלות על החורבן, לימי התשובה והכפרה שבחודש תשרי.

ויש לבאר שבאמת שתי תקופות אלו עניינם אחד, כי גם ימי בין המצרים תכליתם להתעורר לשוב בתשובה, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תעניות (ה, א) "יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה", והיה זה זיכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שזיכרון דברים אלו נשוב להיטיב שטאמר והתוודו את עוונם ואת עון אבותם", ע"כ.

ושמעתי בשם רבי ישראל סלנטר שאמר כי האפשרות להתעלות ברוחניות בתשעה באב, גדולה יותר מהאפשרות להתעלות ביום כיפור. והביאור בזה על פי מה שכתב רבינו יונה בשערי תשובה בשער השני שיש ששה דרכים המעוררות לחזור בתשובה, והדרך הראשונה היא כאשר תמצאנה את האיש צרות, שזה מעורר לתשובה יותר מכל הדברים האחרים, ולכן בתשעה באב יכולים להתעורר יותר מיום

כיפור, כי ביום כיפור האדם צריך מעצמו לעורר את עצמו עם מחשבות שמעוררות, ואילו בתשעה באב מתעוררים ממה שנזכרים בצרות ובחורבן, וזה יותר מעורר לתשובה.

ובזה מבואר מה שדימה המהרש"א את ימי בין המצרים לימי התשובה שבחודש תשרי, כי כמו שבחודש תשרי יש שלושה שבועות לתשובה, שמתחילים בראש השנה שהוא יום הדין, וממשיכים בעשרת ימי תשובה, וביום כיפור זוכים למחילת עוונות, ומוסיפים תשובה בכל הימים עד הושענא רבה שהוא גמר החתימה, כך גם בימי בין המצרים יש שלושה שבועות לתשובה, וככל שמתקרבים יותר לתשעה באב, מתחזקים ומוסיפים בתשובה כפי תוספת מנהגי האבלות, עד יום תשעה באב שהוא זמן התשובה העיקרי והמעורר ביותר.

מדוע יתהפכו הצומות לימים טובים

ולפי זה יש לבאר הכתוב (זכריה ח, יט) "צום הרביעי וצום החמישי וגו' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים", היינו שלעתיד לבוא יתהפכו ימי התענית והאבלות למועדים וימים טובים, וצריך ביאור בטעם הדבר, מדוע זה יתהפך לימים טובים.

אכן לפי מה שנתבאר שתכלית התעניות הוא לעורר לתשובה, הרי כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ב, ד) "וכאשר יקבל האדם את מוסר השם ויטיב דרכיו ומעלליו, ראוי לו שישמח בייסוריו, לפי שהועילוהו תועלות נשגבות, ויש לו להודות להשם יתעלה עליהם כמו על שאר ההצלחות", והיינו שאם היו לאדם צרות וייסורים והתעורר מהם להיטיב דרכיו, הרי הוא צריך לשמוח באותם הייסורים, מפני שעל ידם זכה להתעורר לתשובה, וכך גם בימי החורבן והאבלות שהם המעוררים לחזור בתשובה, וכשנשוב בתשובה שלמה תהיה הגאולה, נמצא שימים אלו של האבלות הם שקיירו והביאו את הגאולה, ולכן יהיה ראוי לשמוח בהם כמו ימים טובים ומועדים!

החזק במוסר

בדורנו זה לאחר החורבן, תפקידנו הוא להתחזק במידות טובות, מפני שחורבן הבית היה מחמת מידות רעות, ותיקון החורבן יכול להיות רק על ידי תיקון המידות, שזה יביא לבנין בית המקדש.

ואמנם תיקון המידות הוא עבודה קשה מאד, וזה שייך על ידי תורה ותפילה, שהתורה היא תבלין ליצר הרע ומועילה לתיקון המידות, וגם תפילה לסייעתא דשמיא להתגבר על היצר הרע של מידות רעות, וכבר אמרו (ברכות לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק ואלו הן תורה ומעשים טובים תפילה ודרך ארץ, והן הן הדברים האמורים: תורה ותפילה ומידות טובות, שרק בזה נוכל לזכות לבנין בית המקדש.

אך הדרך לחיזוק בכל הדברים היא רק על ידי קביעות לימוד המוסר, וצריכים לחזור ולעורר על כך פעמים רבות, מפני שזו היא העצה היחידה, שבדרך הטבע החיזוק נחלש, ומוכרחים לעסוק בספרי מוסר בקביעות כדי להמשיך את החיזוק, וגם שלא בשעות הלימוד, כדאי להתבונן במחשבות של מוסר, שכל מחשבת מצוה מוסיפה קדושה בנשמה, ועל ידי זה האדם מתעלה ומתעלה.

יהי רצון שנזכה לסייעתא דשמיא, שיתוקן חטא החורבן, ויבנה בית המקדש במהרה בימינו!

משיעורי החומש בליל ש"ק, דברים תשס"ז.

"ראה בעניינינו וכו' וגאלנו מהרה למען שמך"

כל אחד יחשוב האם באמת אכפת לו מהגאולה, והאם יש לו צער על הגלות, כי לפעמים אדם אינו מבין כלל מדוע צריך גאולה, שהוא חי חיים טובים ואינו מרגיש את הגלות, ואינו מכיר את אלו שסובלים מאומות העולם, וגם הוא בעצמו אינו מפקד מאיראן ושאר הקמים עלינו, בחושבו כי 'יש לנו עצות כנגדם'... אבל באמת זהו חיסרון באמונה, שהוא סומך על כוחו ועוצם ידי.

והאמת אמרו חז"ל (אסתר רבה י, יא) שישאל בין האומות הם כמו כבשה אחת בין שבעים זאבים, וכל קיומו של עם ישראל בארץ ישראל ובכל העולם הוא בדרך נס, כי אנו מוקפים בעולם גדול ששונאים אותנו ויש להם נשק שאין לשער, וכבר כתב הגאון רבי יעקב עמדין בהקדמה לסידורו בית יעקב, שהנס הגדול ביותר הוא מה שכלל ישראל חיים ומתקיימים בגלות במשך אלפי שנים למרות כל הרדיפות והצרות, ורואים בזה את השגחת השי"ת על עם ישראל.

והנה נוסח הבקשה ראה בעניינינו נקבע בתפילה לדורות, ולכאורה וכי לא יכולים להיות זמנים שהיהודים יחיו חיים טובים, בלי עוני ובלי קשיים, ומדוע מבקשים תמיד 'ראה בעניינינו'?

ובאמת אפשר לפרש שזה הולך גם על רוחניות, שמבקשים על גאולה רוחנית, גאולת הנפש, אבל בפשטות הבקשה היא על גשמיות, ומבואר שכן המציאות, שתמיד יש על מה לבקש 'ראה בעניינינו', ולכן קבעו אנשי כנסת הגדולה בקשה זו בנוסח התפילה לדורות.

"וגאלנו מהרה למען שמך"

צריך לבקש מעומק הלב על הגאולה, ועל כפרת עוונות כלל ישראל, כמו שכתב הרמב"ן בביאורו על פרק הנה ישכיל עבדי (ישעיה נג, ו) על הפסוק כולנו כצאן תעינו איש לדרך פנינו: יאשים את ישראל בעבור כי הם בגלותם ישימו כל כוונתם בעסקי העולם, ומשים כל אחד כוונה לעצמו ביתו ועסקיו, וראוי להם להיות בוכים ולהתפלל לפני השם לילה ויום שיכפר על עוון ישראל ויחיש קץ הגאולה, כי המשיח בתשובה יבוא מיד, ואם לאו יתאחר עד הקץ הבא עליו בשבועה וכו', עכ"ל.

היינו שכלל ישראל אשמים בחורבן, שאינם בוכים ומתפללים להקב"ה שיכפר על עוונות הכלל, כי יש שנאת חנים וביטול תורה ועוד עבירות

בשוגג ובמזיד, וצריכים להתפלל להקב"ה ולבקש רחמים מלפניו שיערה רוח טהרה על הכלל שיחזרו בתשובה ויתכפרו עוונות כלל ישראל, כפי שאנו מבקשים בתפילה 'השיבנו' בלשון רבים, וזוהי בקשה על הכלל, שכל מי שצריך לחזור בתשובה ישוב בתשובה שלמה, ואם היינו בוכים ומתפללים באמת מכל הלב כבר הייתה הגאולה באה.

והנה הרמב"ן בודאי היה מתפלל מעומק הלב, וכן כל הגדולים והצדיקים, אבל הכלל לא מתפללים מספיק, לכן העצה היא להתפלל ולבקש רחמים על הכלל, ואם מבקשים רחמים מכל הלב זוכים לישועה.

"גואל ישראל"

בחימת הברכה **גואל ישראל**. הנה בברכות קריאת שמע חותמים גאל ישראל בלשון עבר, מפני ששם מדברים על גאולת מצרים שכבר הייתה, אבל כאן מבקשים על הגאולה העתידה (ואמנם רש"י במגילה דף י"ז ע"ב פירש "דהאי גאולה לאו גאולה דגלות היא אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עלינו תמיד", אבל הרשב"ם בפסחים דף ק"ז ע"ב פירש "גואל ישראל – שאנו מתפללים על העתיד"), ואף על פי כן אין חותמים יגאל ישראל בלשון עתיד, אלא גואל, בלשון הווה.

והביאור בזה כי הקב"ה עוסק כל הזמן בגאולת ישראל, וגם כל הייסורים והגלות הם חלק ממהלך הגאולה, כמו שמצינו בדברי חז"ל (בראשית רבה פה, א) "שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח".

והיינו אף שנראה שכל מעשה מכירת יוסף היה סיפור טבעי וכל אחד עסוק בשלו, אולם הקב"ה מסבב את כל הצרה שמתוך זה גופא ורק על ידי זה בא הגאולה ומשיח, וכן כל הייסורים שבגלות זהו מהלך להביא את הגאולה, ובטבע הרוחני היו צריכים לירד למצרים כדי לזכות לאורו של משיח, שהגאולה העתידה תהיה רק על ידי זה, וכן כל מה שעובר עלינו עתה זהו כדי להביא את הגאולה.

וזהו שחותמים 'גואל ישראל' – שכל הזמן יש הנהגה המקרבת את הגאולה, וגם הגלות עצמה היא חלק מהגאולה.

בימי בין המצרים היה רבינו זללה"ה מביא את דברי הגמרא בברכות, שכלל ישראל אחר החורבן דומים לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, והיה מאריך בערגה לתאר את הרגשת האמונה הנפלאה שזכו בזמן בית המקדש כבנים הסמוכים על שולחן האב.

ובאחת השנים הוסיף בזה דברים בכתב ידו בשולי הגיליון (המודגש מכת"י): נתאר לעצמנו איזו הרגשה נעימה היה להם כשהיו יחד עם הקב"ה כמו בנים הסמוכים על שולחן האב, שיושבים עם האב על שולחן אחד ורואים אותו בעיניהם ומשוחחים איתו על כל מה שמעיק עליהם ועל כל מה שמעניין אותם, ומקבלים ממנו כל מה שהם צריכים, כן הייתה ההרגשה לכלל ישראל לפני החורבן.

ובפעם אחרת אמר: הם הרגישו כמו בנים שנמצאים עם האב ליד השולחן, שהאב מספק ונותן לבנים את כל מה שהם צריכים, כזו הרגשה נעימה, כל אחד הרגיש בחוש את האמונה שכל מה שיש לו הוא מקבל מאביו שבשמים, כל הבריאות שלו, והאוכל שלו, והדירה שלו, כל מה שיש לו זה מתנה מאביו שבשמים, הם לא רק 'האמינו' אלא 'הרגישו בחוש' שכן זה, כמו שילד מרגיש אצל אביו, שהאבא נותן לו את כל מה שצריך, זו הייתה ההרגשה בזמן שבית המקדש היה קיים ועומד על מכונו, וכל זה חסרנו מיום שחרב בית המקדש.

יש עוד הרבה להרחיב בענייני בין המצרים, להרגיש את צער החורבן ולדעת איזה חיים מאושרים היו בזמן בית המקדש, ובגמרא אמרו (ברכות ג, א) כי לאחר החורבן אנחנו בנים שגלו מעל שולחן אביהם, נתאר לעצמנו איזו הרגשה נעימה כשהיו יחד עם הקב"ה כמו בנים הסמוכים על שולחן האב, שהאב מספק ונותן לבנים את כל מה שהם צריכים, כן כל אחד הרגיש בחוש את האמונה שכל מה שיש לו הוא מקבל מאביו שבשמים.

וכעת תפקידנו הוא לתקן את חטאי החורבן הנמשכים עד היום, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות תעניות ה, א) כי תכלית התעניות היא להתעורר לתקן את החטאים שגרמו את החורבן, ולשוב ממעשינו הרעים שהם כמעט אבותינו, ויש לחזור בתשובה ולהתחזק בעיקר בעסק התורה ובמידות טובות, וזוהי נובה לבנות חורבות ירושלים.

צילום הוספת רבינו בכת"י בשולי הגיליון

לע"נ מרן הגאון האמיתי ציס"ע רבי שלמה טנא זצוק"ל בעל ה"ברכת שלמה" נלב"ע כ"ח תמוז תשמ"ו - תנצב"ה	לעילוי נשמת רבי שמואל ב"ר יצחק אפשטיין זצ"ל איש אמונה של גדולי ישראל נלב"ע ד' מנ"א תשע"ג - תנצב"ה	לעילוי נשמת הרה"ג רבי יהודה יצחק אדלר זצ"ל בן הגאון רבי קלמן שיבלחט"א נלב"ע ג' מנ"א תשע"ט - תנצב"ה	לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת חיה אדלר ע"ה בת החבר ר' רפאל מרדכי בר זללה"ה נלב"ע ה' מנ"א תשע"ה - תנצב"ה	מוקדש לקראת מלאות השלושים לעילוי נשמת האשה החשובה מרת רות זינגרביץ ע"ה בת החבר רבי ירמיהו וה"מ תנה ע"ה נלב"ע ח' תמוז תשפ"ג - תנצב"ה
--	--	---	---	--

מנחת דבר פרשת דברים

מרבנו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

אלה הדברים אשר ד' וגו' הואיל משה באר את התורה וגו' (א' א' – ה')

כתב הרמב"ן ואמר עוד כי הואיל משה באר את התורה, וזה רמז במצות שנאמר כבר שיחזור אותם לבאר אותם ולחדש בהם דברים.

וכבר נאמרו לו כולם בסיני או באוהל מועד בשנה הראשונה. עי' רמב"ן בסהמ"צ שורש ג' [דף ג' ע"א]. ובמק"א כ' לענין לאו דעמוני ומואבי [והנה לא נאמר בהם וידבר ד' אל משה]. ומצות קריאת שמע, וברכת המזון [רדב"ן] עדות קרובים, לא ילבש, (עי' גנעים דאיתקש לרבים ולפי"ז יל"ד בזבחים ק"ב. וי"ל).

אחרי הכתו את סיחון מלך האמרי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרת באדדעי (א' ד')

פירש רש"י סיחון וגו' אשר יושב וגו' - אילו לא היה סיחון קשה והיה שריו בחשבון, היה קשה, שהמדינה קשה, וכו', אשר יושב בעשתרות - המלך קשה והמדינה קשה.

ועי' רמב"ן שפירש דמפני שאמר אשר יושב בעשתרות באדדעי, יורה כי עשתרות שם מקום אשר בו אדדעי.

ולשון ספרי, בעשתרות, שהיה קשה כעשתרות. באדדעי, זה מקום מלכות. וענין ספרי (שם) מדרשם אמרו, אשר יושב בעשתרות באדדעי, אלו לא היה עוג קשה ושריו בעשתרות קשה היה, שהמדינה קשה וכו'. ולפיכך ידרשו בעשתרות שהיה קשה כעשתרות, כלומר שהיה מקום מושבו כמו עשתרות קרנים העיר החזקה שהיה הוא ומשפחתו משם, כי עתה איננו יושב בעשתרות כי בארץ אמורי הוא יושב, ומקום מלכות כלומר המדינה שהיה יושב בה אדדעי, כי שם ארץ מלכותו הבשן. ע"כ.

[ולרש"י מתפרש משום העשתרות לשון קושי, ולרמב"ן הוא תיאור העיר אדדעי שקשה הי' כמקום זה הקרוי עשתרות קרניים שהיתה עיר קשה, (ולדברי חז"ל א"א לומר כנ"ל דמקום אחד הי'). והוסיף הרמב"ן שהיה הוא ומשפחתו משם, דאל"ה לשון היושב לא מתפרש שפיר אעשתרות, דרך משום שגם הי' משם א"ש שהביאו כאן, ואף דלדמיון הקשי נאמר, מתפרש, שמושבו של עוג היה בעבר במקום קשה וגם כעת יושב במקום קשה דהיינו אדדעי.

הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וגו' ואשימם בראשכם (א' י"ג)

פליגי קמאי אי הויא סנהדרין גדולה אחר החורבן. יענין רמב"ן בספר המצוות מצות עשה קנ"ג דס"ל דלא הוה סנהדרין גדולה אחר החורבן. ועי' בספר הזכות פ"ד דגיטין בסוגיא דפרוזבול דאזיל שם הרמב"ן לטעמיה. ורמב"ם וראב"ד דפליגי רמב"ן עלייהו ס"ל דהוה סנהדרין גדולה גם לאחר החורבן, ויל"ע באחרונים בספר המצוות שם מש"כ ביישוב שיטת הרמב"ם.

[ויל"ע רמב"ן בפירוש התורה שמות כ"ב כ"ז מה דאיתי שם מר' יהודה הנשיא. ויל"ד. עי' רמב"ן בפירוש התורה במדבר ל"ה כ"ט לענין סנהדרין אחר החורבן ואזיל לטעמ'י. ולאידך שי' אתי שפיר טפי.

- יל"ע תמורה ח' א' בזה"ז מי איכא עה"נ והתנן אין עושין עה"נ אלא בב"ד של ע"א, ובסוגיא דסנהדרין. - עי' ספר חידושי רח"ה פ"י משמיטה ויובל ה"ה מש"כ לענין אחר החורבן, ודו"ק להג"ל בדעת הרמב"ם].

ומצינו גם לענין סנהדרין קטנה דנהגא אחר החורבן בדברי הר"ן ריש פ"ד דר"ה, ד"ה ונראה, יענין שם. [ויתכן דנהגא לאחר החורבן ממצות מינוי הדיינים]. ולכאורה אזיל הר"ן שם בשיטת קמאי דס"ל דהייתה סנהדרין גדולה אחר החורבן. ועי' שם בריטב"א. וצ"ע בכ"ז.

לא תגורר מפני איש כי המשפט לאלו' (א' י"ז)

כתב החינוך מצוה תט"ו ולשון ספרי שמא תאמר ירא אני מאיש פלוני שמא ירהגני וכו' - וכה"ג בשאר מצוות ולאין הוה חשיב ספק פיקו"נ, דדחי להו, ובנידון זה אי קעבר ע"י יראתו זו (יחד עם לאו זה) על איסור נוסף חייב גם על הנוסף (ועי' מסוף דברי החינוך, ואם הטו וכו' ומיהו אינו ראי' לנידוד) ועי', ועי' במנחת חינוך לענין קרוב או פסול, ולכאן אי היתרא יש כאן א"כ איסורא נמי איכא אי לא חש לאפשרות של פיקוח נפש, ועי'. והעירוני מדברי רבינו יונה בשע"ת שער ג', (ע"ש אות ל"ג שכתב הוזהרנו בזה להאמין שלא יקרנו נזק מצד משפט הצדק כאשר לא נכיר בו פנים כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שלוחי מצוה אינם נזוקים לא בהליכתם ולא בחזירתם וזהו פרוש כי המשפט לאלקים הוא שלא יבואכם נזק בסבתו).

עי' לענין לאו דלא תגור ממנו לקמן מצוה תקי"ט [וילע"ש בספרין] מיהו התם גדר הלאו שאני דהוא משום שלא יגורו מלהורגו מחמת פחד שלא נענש ביד"ש על הריגתו. וא"כ אינו ענין לנד"ד. - אי שליחותיהו קעבדינן אינו אלא מדרבנן עי' לענין סכנה ודו"ק להג"ל.

מיעוט משא ומתן ונתינת מתנות

מראש חודש אב עד התענית ממעטין בשמחה והביא המשנ"ב סי' תקנ"א ס"ק י"א דיש פוסקים דסבירא להו דהיינו שלא ישא במשא

ומתן של שמחה כגון לקנות כלי כסף או צרכי חופה. ועי' לקבל מתנה שצריך לכא' ג"כ לימנע.

ובשבת [באופן שאין בזה משם מקח וממכר בשבת] יל"ע בזה מדברי השער הציון סי' תקנ"א במשנ"ב ס"ק מ"ה שכתב דלדעת המקילין דבשבתות שבין המצרים מותר לברך שהחיינו א"כ מותר ללבוש חדשים בשבתות שבין המצרים אבל מר"ח ואילך אסור, וכתב השע"צ עלה דהוא ממ"א ובא"ר בשם מו"ט מצדד להחמיר משום שהיא שמחה גדולה אכן החיי אדם העתיק כדעת המג"א ובאמת איני יודע טעם הא"ר דבגמרא לא נזכר כי אם משכנס אב ממעטין בשמחה ולא קודם. ולפי דבריו י"ל דמראש חודש ייאסר מדינא. ועוד משמע דשמחה גדולה אסורה בשבת מדינא, ועי' מג"א סק"ו.

בדין בגדים מוכרסים בשבוע שחל בו

לבישת בגדים לשעה לפני תשעת הימים שיש נוהגים בהם להתיר ללבושם אח"כ, לכא' לא מהני אלא עד שבוע שחל בו ט' באב, עי' רמ"א יו"ד סי' שפ"ט שחלק כה"ג בין תוך ז' לתוך ל' לענין אבל, ולכא' שבוע שחל בו ט' באב ככתוב ז' דמי, ומש"כ במשנ"ב סי' תקנ"ט ס"ק ל"ד לגבי מילה בתשעה באב דלאחר המילה פושטין בגדיהן, פשוט דקאי רק אבגדי שבת ולא אכתונת, וצ"ע.

רכישת חפצי נוי בכלל איסור מו"מ של שמחה

צעצועים לילדים מראש חודש, עי'. ומתנות וממתקים מיוחדים הארוזים במעט – נוי מרהיבי עין, לכא' פשוט דבכלל משא ומתן של שמחה הוא, וכן פרחי נוי.

אכילת ב' תבשילין לחולה בת"ב

שתיית יין בתשעה באב (לחולה) לדעת האוסרים כמו שאסור בסעודה המפסקת, מה יאמרו על אכילת ב' תבשילין לחולה בתשעה באב אם יהי' אסור בזה כמו בסעודה המפסקת.

רחיצה מלפני ת"ב שנשאר על גופו

מים הנמצאים על גופו מלפני תשעה באב, אין חיוב לנגבם, [דו"ק מהולך בנהר], דלא נאסרה רק נפילת מים על ידי ביום עצמו, ודו"ק סיכה כה"ג.

והא דאמרו בגמרא לענין יום כפור שאסור להתקרב בכסא דכספא מלא שלא ישפך על גופו מים, לכא' יש לדון שיהי' מותר מדין דבר שאין מתכוון [ואי משום פסיק רישא דו"ק לשי' הר"ן פרק גיד הנשה, לענין פסיק רישא באיסורי הנאה, ולכא' לא שייך לאסור משום שכן נהנה. ועוד יש לדון בזה אי נימא דביום כפור מצות עשה הוא ולא איסור.

מזמור לתודה בתשעה באב

בפירוש המשנה לרמב"ם פ"ק דראש השנה כתב שבימי בית שני היו מתענים בתשעה באב ע"ד שאמרו רצו מתענים. ואף שהתשב"ץ (ח"ב סי' רצא) כתב שודאי טעות סופר היא. הרי בימינו מצוי כתב ידו של הרמב"ם עצמו לפירוש המשנה וכך כתוב שם. ולפי זה לכא' לא הביאו קרבן תודה בבית שניבתשעה באב שלא למעט זמן אכילתו. ויש לעי' למה אנו אומרים מזמור לתודה בתשעה באב. והרב המהדיר שם ציין שבס' המנהגים לר' אייזיק מטיירנא כתב שאין אומרים מזמור לתודה בת"ב ומהרש"ל תמה עליו מה טעם בזה. ואולי הוא טעמו. ויש לדון שלא יאמר מזמור לתודה גם בערב ת"ב שהוא ממעט בסוף זמן אכילתו וחמור ממייעט בתחילת הזמן.

ויש לדון כיון שאינו חובה גמורה אלא רצו מתענים רצו אין מתענים. שגם כשרצו להתענות מ"מ אילו יביא אדם קרבן תודה יהא מותר לאוכלו לקיים מצותו. ואין שאלה זו ברורה, שיתכן שהדין שאין מביאין קדשים לבית הפסול הוא רק כשסוף זמן האכילה אינו ראוי ולא כשתחילת הזמן אינו ראוי.

ועיקר ההנחה שייעשו מעשינו והזכרת הקרבנות לפי מנהג הבית השני ולא כבית ראשון, היא מושכלת. כיון שישב ה' את שבות עמו ונבנה הבית, וחזרו מצוות הבית והקרבנות למקומם. כששבו ובטלו נעשה זכר לבית שהיה באחרונה. אף שלא היה בנינו שלם (כמבואר ברמב"ם הגו' שהיו מתענים בו).

הבינו בתשעה באב

יל"ע אם אפשר להתפלל הבינו בתשעה באב במנחה שהרי אינו יכול לומר נחם בבונה ירושלים. אכן לכא' בכל מנחה דתענית ציבור אי אפשר לומר הבינו מצד ענו. ואף אם אפשר להשלים נחם בעבודה עי' ביאור הלכה סי' תקנ"ז מ"מ כיון דנקטינן דנתקנה בשומע תפילה (צ"ע שם) לא יאמרו הבינו. (וקצת קשה למה בהלכות הבינו לא מיעטו אלא ימות הגשמים).

פרפראות לחכמה

תשובה על החידה לפרשת מטות מסעי אדם שלא הוזהר על שום איסור בתורה אלא על איסור אחד בלבד (לחד מ"ד בגמרא)? **תשובה** מופלא סמוך לאיש לר"ה נדה מ"ו א' מוזהר על בל יחל ולכל איסורים שבתורה הרי דינו כקטן שאינו מוזהר.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת דברים תשפ"ג

היכון לקראת אלוקיך

(מתוך אחד משיעורי הלכה שנמסרו ע"י מרן שליט"א בזמן קיץ תשפ"ג
לבני כולל 'מרכז התורה תשובות והנהגות')

בכך חשיבות התפילה שיש לו כעין בגד מיוחד לתפילה.

היכן להניח החגורה - מעל החליפה או מתחת החליפה

הגאון הקדוש מהר"ל דיסקין זצ"ל היה חוגר הגורה על בשרו ממש, ויש לפרש בטעמו שחשש לדעת ספר חסידים דהטעם שצריך להניח חגורה הוא כדי להפריד ולהבדיל בין חלק העליון של גופו לחלק התחתון, [וכעין ההלכה שלא יהא ליבו רואה את הערוה], ולכן הקפיד שיהא האיזוה על בשרו ממש כדי להדק את האיזוה ככל האפשר.

אמנם היו גדולים שנהגו ללבוש החגורה דווקא מחוץ לחליפה שיהא גלוי, כדי שיהא ניכר לכל שהוא מהדר ומכבד את מלכו של עולם ית"ש, וכל אחד מתכוון לשם שמים.

לבישת 'שרוול' החליפה בשעת התפילה

והנה מצוי אצל אותם שלובשים חגורה בבוקר לתפילה, שמשאירים הבית יד (שרוול) למטה וחוגרים מעליו את הגארטל, ונראה שאין לעשות כן, שאין זה דרך כבוד להיכנס כן אל המלך, באופן שחציו העליון של החליפה אינו לבוש כלל מעליו.

ואמנם שמעתי מכמה צדיקים שלא נהגו ליהדר בזה, אבל לדידן נראה שהדור ונאה כשמלובש עם ה'בית יד', ומצווה לעשות כן.

לבדוק עצמו לפני התפילה

לפני התפילה צריך לכתחילה לבדוק עצמו יפה אם גופו נקי וכמבואר בשו"ע (צב, א), ואין מספיק במה שאינו מרגיש שנצרך לנקבו, אלא צריך לבדוק עצמו יפה ולהשתדל להיפנות לפני התפילה כדי שגופו יהא נקי.

ובמקובלים איתא שאם אינו נפנה וגופו אינו נקי, מטרידים אותו משמים במחשבות והרהורים זרים בתפילתו.

דברי השו"ע והמשנ"ב על חבישת 'גארטל' בתפילה

בשו"ע (סי' צ"א סעי' ב') כתב "צריך לאזור אזור בשעת התפילה, אפילו אם יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה, משום הכון".

ובמשנ"ב שם (סק"ד) כתב "ויש אומרים דדוקא מי שרגיל כל היום בחגורה, אבל מי שהולך כל היום בלא חגורה גם בשעת תפילה א"צ לחגור. ומיהו מדת חסידות אף בכי האי גוונא".

ביאור מנהג הרבה קהילות שלא נהגו בכלל ללכת גארטל

אמנם היום יש הרבה קהילות בישראל (ובפרט יוצאי ליטא ורוסיה) שלא נהגו בזה כלל, וגם הנזהרים במידת חסידות אינם נוהגים בזה, וצריך ביאור מהו הטעם שלא חששו לנהוג במידת חסידות זו.

ונראה דס"ל שמאחר שיסוד החיוב הוא משום 'הכון לקראת אלוקיך', א"כ זה שייך רק בבגד שהאזור הוא נוי לבגד, וכמו בבגדים שלהם שלבשו בגד מפשתן או כעין "חלאטל" אצלינו שנהגו ללבושו בחגורה, אבל בבגדים שהאזור אינו נוי עבורם, אין הידור ללכת באזור.

עפי"ז מיושב השמטת הרמב"ם

ובזה מיושב מה שהשמיט הרמב"ם דין זה ללבוש אזור בתפילה, ולדברינו את"ש, דכיון שהרמב"ם כתב שם בפ"ה ה"ב "מתקן מלבושיו תחילה ומציין עצמו ומהדר שנאמר השתחוה לד' בהדרת קודש", א"כ נכלל בזה גם ללבוש חגורה במקום שזהו המנהג להתהדר כן, והכל תלוי לפי המקום אם רגילים ללבוש חגורה בבגד.

ביאור טעם מנהג החזו"א ללכת גארטל

אמנם רבינו החזו"א זצ"ל הקפיד לחגור בחגורה לפני התפילה, אף שלא הלך בבגד שהאיזוה הוי נוי עבורו.

ויש לפרש בטעמו שעצם הדבר שחוגר חגורה רק לתפילה, מראה

הדברים נערכו מתוך ספרי מרן רבינו שליט"א ודשימות תלמידים ונועדו לעורר לב המעיין

הדרכות והנהגות

לא לומר מהשפה ולחוץ 'מחכים למשיח'

[א] פעם התעניין רבינו אצל מאברכי הקהילה לשלומו, והלה השיב לו "מחכים למשיח", והשיב לו רבינו בתקיפות, "וכי אתה מחכה למשיח? והלא אתה עסוק באוטו ובדירה שלך, ואיך אלא משתמש עם המשיח מן השפה ולחוץ.

והוסיף רבינו וסיפר מה ששמע כמ"פ מפי מרן הגרי"ז זצ"ל כמה צריך להתכונן לביאת משיח ואיזה בושה תכסה פנינו כשמשיח צדקינו יבוא ואנחנו עוד לא שבנו בתשובה כראוי, והצפייה האמתית לביאת משיח היא צפיה בכל יום תוך כדי חזרה בתשובה והכנה ראויה, ולא להיות שקוע בענייני העולם הזה ולומר מהשפה ולחוץ "מחכים למשיח"!

משיח חייב לבוא?

[ב] עובדא הוי פעם שתוך כדי שיחה עם רב אחד, נאנח רבינו ואמר "אוי, למשיח כבר מותר לבוא", ונשאל רבינו וכי רק מותר לו לבוא? הלא הוא חייב לבוא כבר!! והשיב רבינו בעובדא דהוי באמו ע"ה שאמרה פעם לאביה הגרש"ז פינס זצ"ל "משיח חייב לבוא", והוא זצ"ל גער בה ואמר לה, "איך נוכל לומר "חייב לבוא", וכי הקב"ה חייב לנו משהו, אין לנו אלא לומר "מותר לו לבוא", ואם מותר לו לבוא הוא כבר בטח יבוא..

גדר הצפיה לביאת משיח

[ג] ידוע גודל הוויכוח של רבינו עם אחד מחכמי וגאונים בני ברק זצ"ל בעניין הצפייה לביאת משיח, כי בעוד שהגאון הנ"ל היה סבור כי החיוב לצפות למשיח הוא להאמין שבכל רגע המשיח יבוא, חרי שלדעת רבינו אין החיוב להאמין שמשיח יבוא עכשיו, שהרי ישנם כמה וכמה עיכובים לפעמים מביאת משיח, [וכגון בשבת דאין משיח יכול לבוא וכמבואר בגמ' בעירובין מ"ג, ועוד], אלא יסוד החיוב הוא לא להתייאש מביאת משיח, אלא לצפות בכל רגע שמשיח יבוא מתי שיוכל לבוא - לפי מעשינו, והמשיל זאת רבינו לאמא שבנה ברח ממנה, והיא מצפה לו בכל רגע שיבוא, אף שהיא יודעת בבירור על זמן מסויים שלא יוכל לבוא, שהצפייה איננה מחייבת להאמין שבכל רגע יבוא. [וכדעת רבינו סוברים הגרי"א ווינטרויב זצ"ל, הג"ר יוד'ל שפירא זצ"ל, והגר"נ קרליץ זצ"ל, ועוד].

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

השיקולים בקניית דירה

כאשר רוכשים דירה יש על דרך הכלל שיקולים שונים הנלקחים בחשבון בהקשר למיקום הדירה, שכונה ושכנים, מוסדות לימוד ומקומות חינוך, נגישות ועוד כהנה וכהנה.

לרבינו היו שיקולים קצת שונים מהמקובל ומהמוכר לנו.

סיפר הגאון רבי צבי אפרים ווינברגר שליט"א (שכנו של מרן רבינו שליט"א בתקופה שהתגורר בשכונת 'שיכון הרבנים' בירושלים), שרבינו סיפר לו בהיותו מתגורר בשיכון הרבנים, מה עמד מאחורי הבחירה בשכונה זו דוקא. וכה אמר לו רבינו - "הדרך היחידה המובילה לעיר העתיקה (נכון לתקופה המדוברת לפני שנים רבות) היא דרך הכניסה לעיר, הצמודה לשכונת שיכון הרבנים. אם כן כאשר יבוא בעז"ה משיח צדקנו לירושלים, הוא יוכל להיות מהראשונים שיזכו לראותו ולא יצטרך להמתין עד שיכנס המשיח לשכונות הפנימיות של ירושלים...

הצפייה לגאולה המשיכה להיות המוטיב המרכזי המוביל בבחירת מקום מגורים וכשעבר רבינו להתגורר בשכונת הר נוף אמר: "ירושלים מלאה קברים ועצמות ואליהו הנביא הוא הרי כהן ואיך יוכל אליהו הנביא להכנס לירושלים? הדרך היחידה תהיה דרך שכונת הר נוף הבנויה על סלע קשה ואין בה קברים כלל. יוצא אפוא שהוא יוכל לזכות לראות את אליהו הנביא כבר בהגיעו..."

גם בקניית מקום קבר עבור הרבנית צפ"ה ועלה שיקול דומה. רבינו ביקש לקנות חלקת קבר בהר הזיתים. אחד ממקורביו ניסה להניאו מכך באומרו שהמצב הבטחוני מרתיע מלפקוד את המקום ואפשר שלא יוכלו להגיע אל מקום הקבורה מאימת הישמעאלים המטילים את אימתם על פני הסביבה ועל כן מוטב לרכוש חלקת קבר בהר המנוחות.

רבינו השיב על כך בתקיפות - מוטב שלא יבואו לפקוד את הקבר ולהיות מהזוכים להיקבר בהר הזיתים, הלא קבורי הר הזיתים יהיו מהראשונים שיזכו לראות פני משיח.

אצל רבינו ניתן לחוש בתחושה התמידית של "אם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא".

אלו לא מילים מן השפה אל החוץ אלא נובעות הם ממחשבה ומרצון פנימי של "אני מאמין בביאת המשיח", זהו רצון עז שמשפיע על מהלך החיים ועל ההחלטות החשובות ביותר.

מה מסתתר מאחורי התעלומה

חצות ליל. שקט סביב הכל נמים. גם בית מרן רבינו שליט"א חשוך. כל בני הבית עלו על יצועם. משום מה

נדמה לה לרבנית שטרנבוכ כי היא שומעת קולות רשרוש קלים. מעניין... היא חושבת נים ולא נים, הקולות הללו מוכרים לה גם מהלילות הקודמים ותמיד באותה השעה.

כאשר חזרה התופעה על עצמה יום ועוד יום החליטה הרבנית ע"ה לעקוב אחר המתרחש ביתר ערנות. להפתעתה גילתה כי המיטה הסמוכה... ריקה ו...הקול ששמעה היה קולה של דלת הבית נסגרת בלאט.

אחר כמחצית השעה הדלת נפתחה שוב. הנה הוא חזר... בבקר שמה לב הרבנית כי בגדיה של בעלה הרב הפכו לבנים. גרגירי אבקה לבנה דבוקים בהם. ו...כן, למפרע היא בטוחה שזה כבר קרה אתמול ושלשום וביום שקדם. גם זו תופעה מוזרה.

בבוקר היא מברישת את בגדיה במסירות ולמחרת בבקר הינם שוב לבנים! ואולי יש קשר בין הגרגירים הלבנים שנדבקים לבגדי הרב בעקשנות יומיומית ובין העלמותו המסתורית באמצע הלילה?

החליטה הרבנית לבדוק את הדברים.

ויהי בחצי הלילה. מתנשא הרב וקם ממיטתו וחרש יוצא את הבית. הוא יוצא והרבנית חומקת אחריו. עליה לפתור את התעלומה הכפולה. היא רואה את בעלה הצדיק נכנס למחסן ומתיישב על שקי הקמח המאוחרנים בו ושם הרחק מעין רואים במקום שאין איש שומע, אומר הרב תיקון חצות. הוא מקונן בבכיות נוראות על חורבן הבית ושב הבית כשחותם מעשהו הנסתר על בגדיו. לאיש לא סיפר. גם לא לאשתו שלילה לילה הוא עורך תיקון חצות שם במחסן. אך גרגירי הקמח סיפרו את הסיפור בלי מילים.

בהלוייתה של הרבנית סיפר אחיה הגה"צ רבי אריה שכטר את סיפור המופת הזה בהתרגשות גדולה והוסיף ואמר כי אחותו הרבנית הנפטרת הדגולה היתה מאושרת שזכתה בכזה בעל תלמיד חכם וצדיק. היא לא שמה ליבה ללכלוך התמידי שדבק בבגדיו מידי לילה, דאלא ידעה להעריך את ערכם הגדול של גרגירי הקמח ששבו אל הבגדים בעקשנות ובתמידות.

על איזה הלכה עוברים רק באמצע השינה...

[ג] בתשעה באב שנת תשפ"א שמעו בני ביתו של מרן רבינו שליט"א איך שפתיו מדבבות בלימוד באמצע השינה, וכשקם משנתו העירו שעבר על ההלכה באמצע השינה.. והשיב רבינו שאין הדבר מסור תחת שליטתו לצמצם המחשבה בשעת השינה.

שיעור מרן הגאון רבי אשר יייט שליט"א

לקט עניינים והשקפות בהלכות תשעה באב

א. סעודה המפסקת לחולה שאוכל בת"ב

הנה נשאלתי בחולה שנפסק לו להלכה שעליו לאכול בתשעה באב, האם צריך הוא לאכול סעודה המפסקת כהלכתה. ולא מצאתי בפוסקים שידונו בשאלה זו.

ולכאורה נראה דכיון דיש דיני אבילות בסעודה המפסקת, אף מי שאינו מתענה צריך לנהוג בסעודה המפסקת בכל פרטיה ודקדוקיה.

וכך משמע בתענית (ל' ע"א):

"אמר רב יהודה אמר רב: כך היה מנהגו של רבי יהודה ברבי אילעאי, ערב תשעה באב מביאין לו פת חרבה במלח, ויושב בין תנור לכיריים, ואוכל, ושותה עליה קיתון של מים, ודומה כמי שמתו מוטל לפניו".

ובירושלמי (שם פ"ד ה"ו, דף כ"ו ע"א) אמרו:

"רב מן דהוה אכל כל צורכיה הוה צבע פיסתיה בקיטמא ואמר זו היא עיקר סעודת ט' באב לקיים מה שנאמר (איכה ג' ט"ז) ויגרס בחצץ שני הכפשיני באפר".

ונראה ברור מדבריהם דסעודה המפסקת איננה לצורך התענית בלבד, אלא ממנהגי האבילות, עד שבירושלמי אמר רב "זו היא עיקר סעודת ט' באב". ומשו"כ נראה דאף מי שאינו מתענה יאכל סעודה המפסקת.

ובפרט לפי מש"כ ההת"ס בשו"ת (או"ח סימן קנ"ז) דאף חולה שצריך לאכול בתשעה באב אסור לו לאכול יותר מן הנצרך לו, ולפיכך עדיין נחשב הוא מן המתענים ויכול לעלות לתורה, מסתבר שעליו לאכול סעודה המפסקת כדי להתחזק לפני תחילת הצום ולמעט אכילתו בת"ב.

ב. אבילות ואנינות בערב ט' באב וביומו

ועוד נראה מענין לענין באותו הענין דשלשה בני בית אחד שכולם צריכים לאכול בתשעה באב (וכגון שנדבקו שלשתן במחלה מדבקת), דין אכילתן כדין סעודה המפסקת, וכשם שבסעודה המפסקת לא יזמנו ולא יאכלו בצוותא (כמבואר בשו"ע שם סעיף ח'), כך גם בת"ב עצמו, והדברים ק"ו ומה אם בערב ת"ב נוהגים אבילות בסעודה המפסקת, ק"ו לת"ב.

אמנם יש לעיין בזה לפי הידוע מרבינו הגר"ז מבריסק דבערב ת"ב יש דין אנינות וכמו שאמרו דדומה כמי שמתו מוטל לפניו, אבל בת"ב הוא כלאחר סתימת הגולל ויש בו דין אבילות, וכמ"ש (תענית ל' ע"א) "כל מצות הנוהגות באבל נוהגות בתשעה באב וכו'", וכ"כ הגר"ז על הרמב"ם הלכות תעניות (ד"ה והנה במתני').

ולפי"ז נראה דבת"ב רשאים לזמן כשם שאבילים מזמנים משא"כ בערב ת"ב.

אמנם אי בדידי תליא מילתא, נראה דמה שאמרו שדומה כמי שמתו מוטל לפניו אין כוונתם בדוקא שדינו כאונן ולא כאבל, ולא באו אלא להדגיש את עומק האבילות דהוי כאילו זה עתה חרב הבית, וכדרך שאמרו חז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א, דף ה' ע"א) "כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו", ואם בערב ת"ב אמרו כן ק"ו בת"ב שהוא עיקר זמן החורבן. ואף אם נניח דאכן כוונתם דאכן הוי כאונן אין זה לאפוקי דיני אבילות אלא דיש לו גם דין אונן לגבי הלכות מסויימות.

ובירושלמי (תענית שם) אמרו לגבי מה שנחלקו ר' יהודה ורבנן במשנה דר"י מחייב ת"ב בכפיית המטה ולא הוודו לו חכמים, ואמרו בירושלמי "מה

טעמון דרבנן. עשו כמי שמתו מוטל לפניו אינו לא כופה את מיטתו ולא ישן על גבי מיטה כפוי".

הרי לן דגם על ת"ב גופא אמרו דעשו אותו כמי שמתו מוטל לפניו והוי כאונן שאינו חייב בכפיית המטה. והגר"ז לפי דרכו כתב דע"כ צ"ל דנחלקו בערב ת"ב ולא בת"ב, אך זו תימה גדולה וכל הראשונים פירשו דמיירי בת"ב, וכך פשטות הסוגיה.

אלא ע"כ אין כוונתם דהוי כאונן ממש לאפוקי מדיני אבילות דהלא כל הלכות ת"ב דיני אבילות המה, אלא כוונתם דלגבי הלכות מסויימות דינו כאונן ולגבי הלכות מסויימות דינו כאבל, והכל לפי הענין בעומק דעת קדשם. ועוד מצינו לשון זה כפי שמתו מוטל לפניו בהלכות ת"ב גופא. דהנה יש

מן הראשונים (עין אור זרוע הלכות ת"ב סימן ט"ז) שכתבו דבת"ב בשחרית אין אומרים נחם אלא "רחם ה' א על ישראל עמך וכו'", ורק במנחה אומרים נחם, דבבוקר הוי כמי שמתו מוטל לפניו ואינו מקבל תחנומין ורק במנחה הוי כלאחר סתימת הגולל, וכי נאמר לדבריהם שיש דין שונה בו ביום ומחציתו אנינות ומחציתו אבילות. ועוד דהלא בירושלמי אמרו על סעודה המפסקת זו היא עיקר סעודת תשעה באב.

ומשום כך נראה טפי דאין בין ערב ת"ב לת"ב ביסוד הדברים אם הוי כאונן או כאבל.

ונראה עיקר דאם בערב ת"ב אמרו שאין מזמנים וכו"א יושב בגפו ק"ו בתשעה באב.

ג. בדין האוכל בת"ב מחשש שיחלה

כתב בעה"ש (סימן תקנ"ד ס"ז):

"עוברות ומניקות מתענות ומשלימות בט"ב... ואפילו בט"ב אם הן חלושות שקרוב שיפלו לחולי אף בלא סכנה אין להן להתענות". ולמדנו מדבריו דכשם שהחולה פטור מלהתענות כך גם מי שקרוב הדבר שיפול לחולי.

ובאמת פשוט הוא הדבר, דאם החולה פטור, ה"ה והוא הטעם שלא יחלה, אך מ"מ חידוש יש דאף אם קרוב הדבר שיפול למשכב, ואין זה ודאי, מ"מ פטור מן הצום, ולענ"ד מסתבר דכל כה"ג אין לו היתר כלל שלא להתענות בת"ב, ואף אם נראה להקל, עדיף שיאכל לשיעורים.

וכבר הארכתי במנחת אשר מועדים (ח"ב בס"ל ט"ה) לבאר, דאף דגבי חולה שאב"ס צדקו דבריו של הערוה"ש (בהמשך דבריו) דאין צורך לאכול לשיעורים, שונה הדבר אצל מי שאינו חולה כעת אלא אוכל בכדי שלא יחלה, וביארתי עפ"ז את דברי המשנ"ב בביה"ל בס"י תקנ"ד, דצ"ל בכוונתו דרך בחשש מחלת החולירע צריכין לאכול פחות מכשיעור, אבל בחולה גופא אינו אלא מעלה וענין גרידא.

ואמנם מלשון הערוך השלחן "פחות מכשיעור לא שייך בט"ב שהוא מדרבנן" משמע דמה שאין דין שיעורים בת"ב אינו משום ד"הותרה" וכאילו אין כלל דין ת"ב בחולה וכפי שדקדק הגר"ח (ססציל אות מ"ה) מלשון השו"ע "במקום חולי לא גזרו רבנן", אלא משום דאין דין שיעורים באיסור דרבנן. אך לענ"ד אין ללמוד מכאן כלל דאין דין "הקל הקל תחילה" באיסור דרבנן כגון תרומה בזמה"ז או בשר עוף בחלב וכדו', דנראה טפי דאין זה אלא

לעילוי נשמת

ת.נ.צ.ב.ה.

מרת מלכה מזהלה בת הדר' מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

הרה"ח ר' משה בן משה'ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

הונצח ע"י בנם ידידנו עוז הר"ר דוד הגר הי"ו לוס אנג'לס

כל חשש סכנה מודה הוא לשיטת הדברי נחמיה דאין להקל בת"ב אף לא בפחות מכשיעור, וצ"ע.

ובערוך השלח (ש) כתב, דחולה שמותר לו לאכול בת"ב "ואפילו הוא חולה שאינו מוטל במטה דאם הוא מוטל במטה גם ביה"כ אינו מתענה דכל שמוטל במטה הוא בסכנה כדמוכח בשבת (ל"ב ע"א)... ויתבאר בסימן תרי"ח, אבל בעלי מיחושים בעלמא מתענים".

הרי לן דמחד גיסא כתב דמיחושו בעלמא חייב להתענות ורק בחולה פטור, וזה כעין מה שמצינו בהלכות שבת (סימן שכ"ח סעיף י"ז), אך מ"מ הוי בכלל חולה אף שאינו מוטל במטה, ולכאורה מוכח מזה דלשיטתו שאני הלכות ט"ב מהלכות שבת, דבהלכות שבת מבואר להדיא שם דרק מי שנפל למשכב הוי בכלל חשאי"ס שמותר לו להתעסק ברפואה, משא"כ בת"ב. אך באמת לא הבנתי מה שכתב דכל חולה המוטל במטה הוי בכלל חשיב"ס, והמצאות מוכישה הנחה זו, מלבד מה שזה נסתר מהלכות שבת כמבואר. וראיתי שגם בסימן תרי"ח ס"א אכן כתב דחולה המוטל במטה הוא כחשיב"ס ואפילו בסתמא מאכילין אותו ולא צריך שיאמר צריך אני, ע"ש. (ויתרא מוז כתב שם בסעיף ו' דחולה המוטל במטה סתמא הוי חשיב"ס משא"כ במיחושו גדול כגון חולה שחפת או מיחושו בלב. וכמה תמוה לומר שחולה שחפת אינו אלא מיחושו ולא חשיב"ס וכל שנפל למשכב הוי כחשיב"ס).

ולחלכה למעשה פשוט שאין לנו אלא את הידוע בימינו בדרכי הרפואה, ולא דיבר גאון אדיר זה אלא לפי מה שהיה מקובל בימיו אצל הרופאים, אך בזמנינו פשוט שאין לסמוך על קולא זו, וז"פ.

ונמצא שלשה דרכים בביאור הלכה זו:

א. הבנת הגר"ח דלא גזרו כלל תענית על החולים אף בחולה שאב"ס, והוי גדר הותרה, ולפיכך אין דין שיעורים בת"ב.

ב. שיטת הדברי נחמיה והצמח צדק דכשאין סכנה כלל אין היתר לאכול בת"ב, אלא שאין צריך אומד.

ג. דרך הממוצעת שהיא ההבנה המקובלת דהתירו לחולה שאב"ס לאכול בת"ב, וכיון דאיסור דרבנן הוא, אין בו דין שיעורים, ובהבנת הערוך השלח.

ה. חולה בתשעה באב כיצד יאכל

הנה הבאתי לעיל שדנו האחרונים אם חולה שצריך לאכול בתשעה באב צריך לאכול פחות פחות מכשיעור, וכבר כתבתי במנח"א מועדים ח"ב (סי' לה) את הנלענ"ד ברור דאין דין שיעורין בתשעה באב, דאילו היה כן לא היו בעלי השו"ע והמפה משתמטין מלהודיענו הלכה זו, וכיון שמצינו הלכה זו בהלכות יוה"כ בסי' תרי"ח, ולא מצאנוה בהלכות ת"ב בסי' תקנ"ד, מדשתקי רבנן ש"מ לא נח"ל, ובפרט שלשון השו"ע דבמקום חולי לא גזרו, משמע להדיא דפטורו מן התענית לגמרי.

ואין לומר ילמד סתום מן המפורש, וכידוע דרכו של השו"ע לא לכפול הלכות ולסמוך על הלומד שיבין דבר מתוך דבר, דהלא יוה"כ חיוב כרת יש בו ות"ב הוי דברי קבלה בלבד ואין ללמוד את הקל מן החמור, ועוד דאף שדרך השו"ע לסמוך על הלומד שילמד את המאורח מן המוקדם אין דרכו לסתום את המוקדם ולפרש את המאורח, ומשום"כ נראה ברור דכיון שהמחבר סתם בהלכות ת"ב ולא כתב דהחולה יאכל פחות מכשיעור, ע"כ דאין דין שיעורים בת"ב.

ומה שכתב בביאור הלכה (סי' תקנ"ד ו') בשם ספר פתחי עולם ומקורו בתשובת הצמח צדק בשו"ת דברי נחמיה (סי' מ"א) דבשעה שאין מחלת החולירע חזקה כ"כ יאכלו פחות מכשיעור לפי המבואר בסימן תרי"ח, כבר ביארתי במנחת אשר (ש) דאין המדובר במי שכבר נדבק במחלה ונפל למשכב, דלגבי ידידיה אין כלל נפ"מ אם המוגפה חזקה או לא דהלא פשוט דחולה הוא, אלא הכונה למי שעדיין לא נדבק ולא נפל למשכב ואעפ"כ כיון שמחלה זו מדבקת ויש מגיפה בעיר אף הבריאם צריכים לאכול כדי לחסן את גופם מפני המחלה, ובזה נכון הדבר דיש לאכול שיעורים כיון שאין כאן חולה בפנינו ולא הותרה הרצועה לבריאם (ובסגנון אחר, לגבי חולה הוי גדר הותרה וכלשון השו"ע שם ס"ו "דבמקום חולי לא גזרו רבנן" וכו' בה"י הגר"ח (סטנציל סי' מ"ה) אבל בבריא האוכל כדי שלא ידבק במחלה הוי גדר דחוי ומשום"כ צריך לאכול פחות מכשיעור).

ונראה עוד דבאמת אין הלכה זו שכתבו הצ"צ והביה"ל הלכתא פסיקתא אלא מעין הנהגה ראויה וכלשון הבה"ל שהוסיף בסוגריים "כך יש להורות לשואל בת"ב, דבהכי לא נעקר התענית לגמרי ורחמנא לבא בעי" ומלשון זה משמע דאין כונתם לקבוע מסמרות להלכה אלא מעין המלצה יש כאן דיכול הוא לחזק את גופו בעוד אין התענית נעקר לגמרי ודו"ק.

בדיני התענית, דכשהתירו לחולה לאכול לא הכבידו עליו בשיעורים ואין דין תענית כדן מאכ"א, ודו"ק בכ"ז. ובעיקר השאלה אם צריך לאכול פחות מכשיעור עיין להלן.

ד. בגדר חולה הפטור מן התענית בת"ב

והנה במק"א נסתפקתי בגדר חולה שפטור מן התענית, האם דינו כדן חולה בשבת, דהיינו דוקא שנפל למשכב כמבואר בשו"ע (או"ח סי' שכ"ח), או שמא אין לדמות דין לדין, וכך נסתפקתי גם לגבי המבואר בשו"ע (יו"ד סי' קנ"ה) דבחשאי"ס התירו לו איסורי הנאה שלא כדרך הנאתו, האם אין זה אלא בחולה שנפל למשכב, או שמא כל מי שיש לו חולי כלשהו הוי כחולה לגבי הלכות אלה, והבאתי שנחלקו בכך האחרונים. ושוב ראיתי בשתי מקורות חשובים דלא כל מיחושו וצער מתיר שלא כדרך הנאה אלא חולה ממש.

א. עיין ברבינו ירוחם (נתיב י"ח ח"ג) "אף על גב דאמרין בכל איסורין שבתורה שהן איסורי אכילה שאין לוקין עליהן שלא כדרך אכילתן וכן איסורי הנאה שאין לוקין שלא כדרך הנאתן אבל איסורא מדרבנן איכא ובמקום חולי התיירו חכמים ואפ"י שלא במקום סכנה... דהא דאמרין דשלא במקום סכנה דמותר באיסורא דרבנן דוקא בחולי שבגופו אבל על מכה אסור מדרבנן כיון דליכא אלא צערא".

הרי שחילק בין מכה וצערא ובין חולה שבגופו. אך מ"מ לא הגדיר את החולה דוקא במי שנפל למשכב.

ב. בשו"ת הרמ"א (סוף סימן קכ"ד), לאחר שהביא הלכה זו דהתירו לחולה שאין בו סכנה איסור דרבנן כגון סתם ינם, הוסיף וכתב "וכל זה לחולה שאין בו סכנה, דהיינו ששוכב על מטתו ומתאוה ליי וצריך אותו לרפואתו... אך אמנם מי שהולך על משענתו רק שיש לו איזה מיחושו לא מקרי חולה, וכמו שהזכירו הפוסקים לענין אמירת שבות לכותי במקום חולי שאין בו סכנה". הרי שהרמ"א כתב להדיא דדין זה כדן שבת וילמד הסתום מן המפורש וגם לגבי הלכה זו אין דין חולה אלא במי שנפל למשכב. ודו"ק בכ"ז היטיב.

ובכל עיקר הדין דחולה שאין בו סכנה לא גזרו עליו תענית בת"ב, יש מן האחרונים שפקפקו בהלכה זו ורוח אחרת היתה בקרבם.

בשו"ת דברי נחמיה (סימן מ') דן בשאלה שדשו בה רבים בענין התענית בתשעה באב בשעת מוגיפת החולירע, וכתב לתמוה על ההנחה דהתירו אכילה בת"ב לחולה שאב"ס, דהלא קי"ל (יו"ד סי' קנ"ה) דלא התירו איסורים דרבנן בשביל חולה שאב"ס אלא איסור שלכנ"נ כמבואר בגמ' (פסחים כ"ה) אבל לא שאר איסור דרבנן.

והביא את דברי הגר"א (סי' תקנ"ד על סעיף ו') שלמדו הלכה זו ממה שהתירו אמל"נ בשבת לחולה שאב"ס, ותמוה עליו דהלא לא התירו אלא אמל"נ דקיל דהוי שבות שאין בה מעשה כמבואר בעירובין (ס"ח ע"א) ואין נלמוד מזה להקל בת"ב החמור דהוי דברי קבלה.

ולאחר אריכות גדולה כתב דכל מה שהקילו בת"ב אינו אלא ד"אין צריך אומד" וכלשון השו"ע שם, דאף דלגבי שבת ויוה"כ דאורייתא אין מקילין אלא ע"י הרופא שאומד שיש סכנה (או כאשר החולה אומר צריך אני), בת"ב אין צריך אומד אלא מדעת עצמנו חיישין שמא יכבד עליו החולי ויסתכן, אבל במקום שודאי אין חשש סכנה אין להקל בת"ב, ע"ש.

ובסימן מ"א שם מצינו את תשובת הצמח צדק אל המחבר [ומודפס גם בשו"ת צמח צדק או"ח סימן ק"י], והסכים לדבריו וכתב שודאי נכונים הם, ומ"מ הוסיף וכתב:

"ואעפ"כ במקום שאין המחלה בחזקה ח"ו נראה שיאכל פחות מככותבת בכדי אכילת פרס וכן בשתי כמשנ"ת השיעורים בשו"ע סי' תרי"ח דרך יש להורות כן לשואל בט"ב שבוזה לא נעקר התענית לגמרי ע"י ב"י סי' תקס"ח ורחמנא ליבא בעי ומי שירצה להתענות במקום שאין המחלה בזעף ח"ו יש ליעצו ולהזהירו שלא ילך מפתח ביתו כל היום ולהכריחו כשיצא ישא סביב לחוטמו ופיו חתיכה קטנה קאמפער וזמנא עשב מייגעטע".

(והפתחי עולם העתיק לשון זה מאדמו"ר וכונתו להצמח צדק, והמשוב"ב בביאור הלכה (סי' תקנ"ד ס"ו) העתיקו מהפתחי עולם בלי לציין שלשון זה מתורתו של הצ"צ, וכפי הנראה לא ידע למי הכוונה, ע"ש).

ולא נתפרש בדבריו, האם זה משום דס"ל דאף במקום שאין חשש סכנה כלל, יש להקל עכ"פ בפחות מכשיעור, דבאיסור דרבנן אפשר שיש להקל לחולה שאב"ס בפחות מכשיעור, או שמא אין כונתו אלא דכיון שעדיין אינו חולה כלל אלא שיש חשש סכנה לעתיד יש לנהוג בשיעורים, אך כשאין

והרמ"א שם בס' תקנ"ד כתב דנהגו להתענות כ"ז שאין לה צער גדול "והמיקל לא הפסיד" ועיין במשנ"ב (ס"ט) דנהגו להתענות כ"ז שאין להם חולשה ע"ש.

ובדברי האחרונים מצינו למעשה דעות קיצוניות לכאן ולכאן, בערוך השלחן (ס"ה) כתב בדבריו שחולשה ירדה לעולם חלילה ליולדת להתענות בט"ב כי עדיין חלושות הן והן ממש כחולה ולכן אין להניחן להתענות בט"ב. וכ"כ בשו"ת פני יהושע (ח"ב סי' ט"ז), אך מו"ר כתב בדברי יציב (או"ה סי' ר"ג) דבזמנינו שילדות זמן קצר לאחר הלידה כבר מסתובבות בחוצות עיר ואינן נוהגות בשום ענין כחולה ותשוש אין להקל כ"א במקום חולשה וצער, וכן נראה עיקר למעשה.

ט. אם מותר ללבוש בת"ב נעליים שאינן מעור אך נוחות מאד להליכה

לשאלת רבים האם מותר ללבוש בתשעה באב נעלי בית הנוחות להליכה כגון "קרוקס" שרבים הולכים בהן גם מחוץ לביתם. הנה מבואר בשו"ע (תקנ"ד סעיף ט"א) "נעילת הסנדל דוקא של עור, אבל של בגד או של עץ או של שעם וגמי מותר". ולשון זה העתיק השו"ע מן הטור. ומקור הדין מדברי הר"ף ביומא (ב' ע"א) והרא"ש (פ"ח מיומא ס"ז), אך דעת הר"ה דכל שמגין על רגלו אסור אפילו של בגד וכך כתב הר"ן שם בשמו. והלכה כדעת הר"ף והרא"ש כמבואר בדברי הטור והשו"ע. אמנם כתב בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סימן כ"ח) דאם אינו מרגיש כלל את קושי הקרקע כגון בנעל של לבד שנותנים בו כמה חתיכות תחת העקב כדי שיהיה נוח ללכת בו, אין כאן עינוי כלל והוי בכלל איסור נעילת הסנדל. ובאמת כך משמע להדיא בלשון הרמב"ם בהלכות שביטת עשור (פרק ג' הלכה ז') "מותר לנעול ביום הכיפורים סנדל של שעם ושל גמי וכן כורך אדם בגד על רגליו ויוצא בו לרה"ר, שהרי קושי הארץ מגיע לרגליו ומרגיש שהוא יחף".

הרי לן להדיא דאין היתר בשל גמי ושעם אלא משום שקושי הארץ מגיע לרגליו והוא מרגיש שהוא יחף, ובהגהות החת"ס בהלכות יוה"כ (סימן תר"ד) למד כן מלשון הרמב"ם ופסק כדברי הפנ"מ, ע"ש.

אך מפשטות לשון הר"ף, הרא"ש, הטור והשו"ע משמע שלא חילקו בכך והתירו כל נעל שאינה של עור. דהנה מבואר ביבמות (ק"ב ע"ב) "ומשום תענוג בלא מנעל ביום הכפורים מי אסיר", ומשום סברא זו התירו לנעול אנפליא עם כתישין. ועיין בדברי הריטב"א שכתב "ושמעין מינה שכל שאינו קרוי מנעל כגון בתי שוקיים של בגד או קלסוניש מותרים הם לגמרי ביוה"כ ואין בהם שום מיחוש, ורבנן נמי חזינן דנפקי בהו". ונראה לכאורה שבא לחדש דאף אם נעליים אלה נוחות (וכמו"כ בהמשך, "אע"פ שיש בהם תענוג") ואין האדם מרגיש יחף מ"מ כיון שאינו קרוי מנעל מותר ללבוש ביוה"כ. ועיין בשו"ת זרע אמת (ח"א או"ח סימן י"ד) ובמהר"ם שיק (או"ח סימן שט"ז) שדחו את דברי הפנ"מ, וכך פסקו גאוני בתראי בשו"ת מהרש"ם (ח"ו סימן ל"ו) ושו"ת מהרש"ג (ח"ב סימן ק"י).

וכך כתב המשנ"ב (תקנ"ד ס"ק ל') "אע"ג דמגין על רגלו וגם עשוי בצורת מנעל ממש שרי, דלא נקרא מנעל אלא של עור".

ואף שרוב המקורות הנ"ל מיירי לענין יוה"כ, מסתבר שדין ת"ב כדין יוה"כ, דאף דת"ב משום אבילות היא ויוה"כ משום עינוי, מ"מ גם בת"ב נאסרו חמשת העינויים, ומסתבר שדין אחד להם. אך מ"מ יש להקל טפי בת"ב שאינו אלא מדברי קבלה מביוה"כ דאסור מה"ת, ואם הקילו ביוה"כ ק"ו שיש להקל בת"ב, וכסתימת המשנ"ב הנ"ל בה"ל תשעה באב.

אמנם לגבי יוה"כ הביא המשנה ברורה (סימן תר"ד סק"ה) את שיטת הפנ"מ וכתב דאף שמעיקר הדין יש להקל מי שאפשר לו ראוי להחמיר, ע"ש.

סוף דבר מעיקר הדין יש להקל אך ודאי שמדת חסידות להרגיש עינוי דנעילת הסנדל, וכבר כתבתי במק"א דודאי מדת חסידות לקיים את כל המצוות באופן שיקויים גם טעם המצוה וענינה, ואף אם ננקוט להלכה דכל שאינו של עור אין בו איסור, מ"מ כל איסור נעילת הסנדל משום עינוי הוא, ואיזה עינוי יש כשהולך עם נעל נוחה שכל השנה כולה לובש אותה והיא נוחה לרגלו לחלוטין.

ובפרט שמדברי הרמב"ם נראה דאף מעיקר הדין אסור ללכת עם נעליים אלה שאינו מרגיש על ידם את קושי הארץ, ויתירא מזו כתב הב"ח דיש ללכת יחפים בת"ב ע"ש.

אך בשו"ת חת"ס (או"ח סי' קנ"ז) כתב לגבי חולה שצריך לאכול בת"ב אם יכול לעלות לתורה במנחה, דכיון שאסור לו לאכול יותר מן הצורך ואם די בשתייה אסור לו לאכול ואם די באכילה פעם אחת אסור לו לאכול שני פעמים עדיין הוא בכלל המתענים, ומבואר מדבריו דאסור לחולה לאכול יותר מן הצורך כפי מחלתו אלא חייב הוא לצמצם אכילתו, ומשום"כ לא יצא מכלל המתענים ויכול לעלות לתורה.

אמנם פשוט לענ"ד, דאף לשיטתו אי"צ לצמצם ולאכול פחות מכשיעור, אלא דאסור לו לאכול מה שאין בו צורך לבריאותו, שהרי באמת מבואר בלשון השו"ע שם "חיה כל ל' יום וחולה שצריך לאכול אי"צ אומד" הרי דרך החולה שצריך לאכול לפי מצב בריאותו מותר לו לאכול ולא חולה שאינו צריך לאכול, והחת"ס הרחיב לחדש דאף חולה שצריך לאכול אסור לו לאכול יותר מצרכו, אבל מה שצריך לאכול אי"צ לצמצם לאכלו פחות מכשיעור.

ואף דברי החת"ס חידוש הם, ואין הם ענין למה שהביא המשנ"ב בס' תק"נ סק"ה דאף מי שצריך לאכול בד' צומות לא יתענג באכילת בשר ויין אלא לחם וכדו' שלא לפרוש מן האבילות, דמבחינת התענית אין כלל נפ"מ אם אוכל בשר או לחם (וכבר ביארתי במנח"א לפסחים סי' ע"ז דאף ביוה"כ אין נפ"מ מחמת גדר התענית אם אוכל בהנאה מרובה או בהנאה מועטת) וע"כ אין זה דין בתענית אלא באבילות, דכל אלו הד' צומות הוי משום גדר צער דאבילות, כמו שביארתי במנח"א מועדים (ח"ב סי' ל"ו), וכדי שלא לפרוש מן האבילות יש לו להמעיט בהנאת אכילה, אך אין בזה כדי לאפשר למי שצריך לאכול לעלות לתורה דאף שהוא עדיין עושה זכר לאבילות מ"מ אינו מתענה ורק משום שהוא מצווה להמעיט ולצמצם בכמות אכילתו עדיין הוא בכלל המתענים, ודו"ק בזה כי ברור הוא.

ו. בדין המתאושש מחולי

הנה נשאלתי פעמים רבות בענין חולה שנפל למשכב אך מתחזק הוא והולך וכבר קם ממשכבו אך עדיין לא חזר לאיתנו האם עדיין דינו כחולה כיון שלא חזר עדיין לאיתנו הראשון, או שמא כבר אינו בכלל "נפל למשכב" אלא דינו כבריא מעיקרא.

ותשובת שאלה זו מצינו בכנסת הגדולה בס' תקנ"ד (הגהות טור) וגם במחזיק ברכה להחיד"א (שם אות ד'), דכל זמן שלא חזר החולה לאיתנו עדיין דינו כחולה, וכך נראה להורות בג' צומות, אך לענין ת"ב נראה דהכל לפי הענין, ואם קרוב הוא להרגשת בריאות שלמה ראוי לו להתענות, ורק כשקרוב הוא להרגשת חולי יש לנקוט שדינו כחולה.

ז. תחילת הצום בחולה, ובדין חולה שאין הצום מזיק לו

הנה מבואר בשו"ע (ס' תקנ"ד ס"ה) "חיה כל ל' יום וכן חולה שהוא צריך לאכול אי"צ אומד אלא מאכילין אותו מיד" וכו', ויש לעיין בביאור כונת "שהוא צריך לאכול" דיש לפרשו בשני דרכים: א. אם קבעו עפ"י רפואה דהצום מזיק לחולי זה, ולפי"ז אף חולה גמור שאין בו סכנה אסור לו לאכול אם אין הצום מזיק למצבו. ב. אין זה תלוי ברופא אלא כונת השו"ע דרך כשהחולה מרגיש שהוא צריך מאכילין אותו ולא כשאינו מרגיש צורך כלל, וגדולה מזו כתב החת"ס בשו"ת או"ח סי' קנ"ז דאסור לחולה לאכול יותר מהנצרך לו בט"ב, ומסתבר דק"ו הדברים דאסור לו לאכול לכתחלה כשאינו מרגיש כלל צורך באכילה.

ובאמת דרך זו נראה יותר לענ"ד, דכונת השו"ע "שהוא צריך לאכול" היינו לפי הרגשתו, אבל אינו תלוי בסוג המחלה, אלא כל חולה שמרגיש מחמת חוליו שהוא צריך לאכול מותר לו.

ח. יולדת תוך שלושים בת"ב

הנה מבואר בשו"ע (בס' תקנ"ד ס"ו) "חיה כל ל' יום... מאכילין אותה מיד ואי"צ אומד" וגם לגבי מילה בת"ב (ס' תקנ"ט ס"ז) כתב השו"ע דאם היולדת נמצאת בברית המילה תשתה היא את היין, הרי דנקט דעד ל' אוכלת היולדת אף בת"ב, אך ביו"ד (סי' רס"ה ס"ד) כתב דרך בג' צומות תשתה היולדת את היין בברית מילה אבל לא ביוה"כ ובת"ב, דהרי היא אסורה באכילה ושתייה, הרי שהמחבר סתר בזה את דבריו (והט"ז ביו"ד שם ס"ק ט') כתב דאף שבס' תקנ"ד פסק השו"ע שאין מתענות, מ"מ כתב הרמ"א דנהגו להתענות, ולכאורה אין בזה יישוב לדברי המחבר, ודוחק לומר דכונת השו"ע ביו"ד לפי מנהג שלא הזכירו כלל בס' תקנ"ד).

קריאת התורה בימי המועד, כ"כ הגרש"ק להלכה וכ"כ החת"ס לצד א' בדבריו, אלא שלא נהגו כדבריהם כנ"ל. ב. סברת החת"ס דכיון שאינו אוכל אלא לפי הצורך, וכן נוהג בשאר העניינים עדיין הוא מן המתענים. ג. ובשחרית נוסף לנו שיטת המגן אברהם ורעק"א דבאותן הימים שיש בהם קריאה גם לולי התענית עולה אף מי שאינו מתענה.

ומשו"כ נראה דבשחרית יכולים הם לקרוא אבל לא יברכו על ההפטר דהלא לולי התענית אין מפטירין בשני וחמישי.

יא. הלוט אחר דברי תורה אם מותר לו ללמוד בת"ב ובמימא אבילות

הנה כותבי תולדותיו של הגאון המופלא מורג'וב בעל צפנת פענח סיפרו שבימי אבולו היה עוסק בתורה כבימים כתיקונם. ואכן כך שמעתי מחנתי אהובי הרה"ג ר' בנימין ביינוש רוזנבוים שליט"א שסבו הגדול הגרא"ב זילברברג אבד"ק פייטסבורג ליוה את זקינו הגה"צ רבי נפתלי מויערשוב כשהלך לבקר את הגאון מורג'וב בתנחומי אבליים וראהו עוסק בתורה, ולשאלתו ענה הגאון שאכן אסור חז"ל לעסוק בתורה אבל לא ציוו למסור את החיים על דבר זה. ושמעתי מאחד מגדולי הדור שהרבה לתמוה על זה דמה תוחלת יש בתלמוד תורה כאשר עבירה בידו ואין זה לנחת רוח לפני נותן התורה.

אך באמת אין זה תימה כלל, ויש בדברים סמך בדברי הבבלי והירושלמי. דהנה איתא בזבחים (ק"ב ע"ב) "אמר רבא, האי דינא מרבי אלעזר ברבי שמעון גמירנא, דאמר בבית הכסא... והיכי עבדי הכי, והאמר רבב"ח א"ר יוחנן, בכל מקום מותר להרהר, חוץ ממרחץ ומבית הכסא, לאונסו שאני". וברש"י שם: "לאונסו, שהיתה שמועתו שגורה בפיו ומהרהר בה על כרחו ודוגמתו שמעתי בקדושין (דף ל"ג ע"א)".

הרי לן דאף בהלכה זו דאסור להרהר בד"ת בבית הכסא, דחמור טפי מאיסור ת"ת בת"ב ובמימא אבילות, אמרו דאם אנוס הוא משום שמועתו שגורה בפיו אין בזה איסור וק"ו בני"ד.

ובירושלמי מו"ק (פ"ג ה"ה, דף ט"ז ע"א) איתא דאבל הלוט אחרי דברי תורה מותר לו לעסוק בתורה בימי אבולו, ע"ש.

(אמנם הבית יוסף יורה דעה סימן שפ"ד כתב "גרסין תו בירושלמי אם היה להוט אחר התורה מותר ולא כתבוהו הפוסקים").

ונראה פשוט איפוא שגאון מופלא זה אכן להוט היה אחרי דברי תורה ועסק בתורה לאנסו וכל כה"ג אין בו איסור כמבואר. אמנם פשוט וברור דאין לסמוך על זה להלכה ואין הדברים אמורים אלא בגדולי עולם כדוגמת גאון אדיר זה.

אמנם בגוף הסוגיא בזבחים יש לתמוה לכאורה דאף אם אנוס היה להרהר בדברי תורה וכמ"ש רש"י, מה היתר היה לו להוציא דברי תורה בפיו עד שישמעו במרחק, והלא העיד רבא שר"א ב"ר שמעון אמר דברים אלו בבית הכסא וע"כ שנשמעו לאחרים.

וע"כ צריך לומר באחד משני פנים:

א. אנוס היה תנא זה לא רק להרהר בד"ת אלא אף להוציא אותם בקול, וזה כונת רש"י שכתב "שהיתה שמועתו שגורה בפיו, ומהרהר בה על כרחו". ותרתי אשמעינן.

ויש להבין זאת בשני דרכים: א. אנוס היה להרביץ תורה לתלמידיו וללמודם בינה וכפי שהפליגו חז"ל במעלת המלמד תורה לתלמידים. וגם בהיותו בבית הכסא נתקבצו תלמידיו בחוץ לשמוע תורה בפיו. ב. כך היא דרכה של תורה ללמוד בפה ולא רק במחשבת הלב, וכמ"ש בעירובין (נ"ד ע"א) שחיים הם למוצאיהם בפה, וכפי שדרשה ברוריה אשת רבי מאיר, ע"ש.

ב. כיון שגם להרהר בד"ת אסור בבית הכסא אין תוספת איסור דיבור, ומכיון שאנוס היה להרהר בד"ת מותר היה לו אף להוציאן בפיו.

והנה גם בגמ' בקידושין (ל"ג ע"א) אמרו על ר' שמעון ברבי שלא קם בפני רב חייא בבית המרחץ והקפיד ר"ח, ואמרו לו דשמא היה ר"ש מהרהר בד"ת ולא שם לבו שר"ח עובר לפניו, ואף שאסור להרהר בד"ת בבית המרחץ, לאונסו שאני. ועל אף ששם לא אמרו אלא דשמא היה מהרהר בד"ת, וע"כ שלא שמעוהו עוסק בתורה, מ"מ כתב רש"י אף שם דשמועתו היתה שגורה בפיו. ונראה מזה דכשאמרו ששמועתו שגורה בפיו אין הכונה דוקא שאנוס היה להוציא ד"ת בפיו, אלא כונתם שתלמודו בפיו ובלבו וע"כ אנוס הוא להרהר בה. והנה רש"י בזבחים כתב "ודוגמתו שמעתי בקדושין". ולא הבנתי כונתו דלכאורה הדברים מפורשים בקידושין כמו בזבחים, ולא ראיתי כל תוספת דברים בזבחים מקידושין, ע"ש.

ומשום כל זה נראה דראוי להמנע לכתחלה מלהשתמש בנעליים שהן נוחות מאד. אך כל נעל שאינה של עור ואינה נוחה לרגלו ובכל השנה נמנע הוא מללכת בה משום שאינה נוחה לו מותר לכתחלה לנעול אותה בת"ב.

י. עליה לתורה בת"ב למי שאינו מתענה

הנה מבואר בשו"ע או"ח (סימן תקס"ו סעיף ו'): "יש מי שאומר שאין עומד לקרות בתורה בתענית ציבור מי שלא התענה".

אך חידוש כתב בזה החת"ס בשו"ת (או"ח סימן קנ"ז), דבתשעה באב אף החולה הצריך לאכול יכול לעלות לתורה, וזאת משלשה טעמים:

א. שאני תשעה באב מתענית בה"ב (שבה עסק המהר"ק שהוא היש מי שאומר בשו"ע), דבימי בה"ב שאינם תענית חובה מי שאינו מתענה לא שייך לגביו קריה"ת כלל דמה יום מיומים דהלא מלבד התענית אין ביום זה ולא כלום, משא"כ בת"ב דאף למי שאינו מתענה מ"מ הוי יום חורבן ואבילות. ב. אף החולה הצריך לאכול משום חוליו, מ"מ עדיין רובצת עליו איסור רחיצה סיכה וכו'.

ג. אף החולה הצריך לאכול אסור לו לאכול יותר מכדי צורכו ואם די לו בשתיה אסור לו לאכול, ומשו"כ עדיין הוא מן המתענים, ע"ש.

וכדברי החת"ס כתבו גם תלמידו הגדול בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סימן רפ"ט) והגרש"ק בשו"ת שנות חיים סימן שנ"ב.

אך יש להוכיח משו"ת הגרעק"א (ס"כ ד"ד) דלא ס"ל כדברי החת"ס, ע"ש שנשאל לגבי חשיב"ס שעשו לו מנין בביתו ביוה"כ האם הוא יכול לעלות לתורה, וכתב דבשחרית יכול הוא לעלות דהלא יש קריה"ת שחרית בכל יו"ט ושבת, וא"כ מסתבר דקריאה זו לא משום התענית היא, אבל במנחה הסתפק האם כיון דביו"ט אין קריאה ע"כ דקריאה זו משום התענית הוא (כשאר תעניות דקוראין בהן בתורה במנחה), וא"כ מי שאכל לא יעלה, או דלמא דמיא למנחה דשבת דקוראין בה, ושוב כתב הגאון במפתחות שבספרו דאם חל יוה"כ בשבת יכול לעלות אף במנחה דמשום שבת קורין בתורה במנחה וא"כ מה לן במוה דהוי גם יוה"כ. (ואף דקורין את הקריאה של יוה"כ ולא של שבת, מ"מ ס"ל דיכול לעלות לתורה כיון דאף לולי יוה"כ הוי קורין משום שבת וכ"כ המגן אברהם בסימן תקס"ו סק"ח לגבי קריאת התורה בשחרית דבה"ב, ע"ש).

ומ"מ למדנו מדבריו דאילו סברות אלה פשוט היה לו דחולה שאכל ביוה"כ אינו יכול לעלות משום שאינו מן המתענים, אף ששלשת הסברות שכתב החת"ס לגבי ת"ב שייכי גם ביוה"כ, וגם מדברי השע"ת בסימן תקס"ו סק"ד מוכח שלא כדבריו, ודוק.

וגם המשנ"ב לא נקט כדברי החת"ס, שהרי בסימן תקס"ו סק"כ א"א כתב דכהן שאוכל בימי התענית יצא חוץ לביה"כ בשעת קריאת התורה משום הפגם אבל בתענית בה"ב שרבים נוהגים שלא להתענות בה אין כלל פגם שודאי יתלו שאינו מתענה, ומ"מ פשיטא ליה דמי שאינו מתענה מחמת חולי אינו עולה לתורה, וכיון ששאלה זו במחלוקת היא שנויה ספק ברכות להקל ומהי"ת להקל נגד דעת רעק"א והמשנ"ב.

אמנם כשחל ת"ב ביום ה' כבר כתב המגן אברהם שם ס"ק ח' דבימי ב' וה' שיש קריה"ת אף אילו התענית אף שקורין פרשת ויחל ולא פרשת השבוע מ"מ יכול לעלות, ואף שיש חולקין עליו כתב המשנ"ב שם סק"ט דאם קראוהו יכול לעלות, (ועיקר פלוגתא לא בחולה אלא באחר שאינו מתענה ע"ש), ולכן עכ"פ היכא שאינם אוכלים אלא משום פקו"נ יש לצרף לס"ס דעת החת"ס וסייעתיה דיכול לעלות אף לכתחלה, והוי ס"ס לחומרא ושפיר מברכינן.

ואף שהארכתי במק"א לפקפק דלא תמיד מברכינן בס"ס לחומרא, כבר ביארתי דהכל תלוי במשקלן של הספיקות, ובני"ד נראה דבשני ספיקות גם יחד עיקר ההלכה לברך, דבאמת סברות החת"ס אלימותא הן, ורבים האחרונים שהלכו בדרכו כנ"ל וביניהם מהר"ם שיק, והגרש"ק, וכ"כ בערוך השלחן (סי' תקס"ו סעיף י"א) וכ"ה בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ב סימן ע"ד) ע"ש.

וגם כמה שנחלקו בשני וחמישי אם מעלים למי שאינו מתענה נקטו האחרונים כדעת המג"א שהיה עמוד ההלכה לדורי דורות וכ"כ הגרעק"א שם. ובאמת יש כאן צד נוסף, שהרי החת"ס כתב שם לפי צד אחד דבתשעה באב יש לקרוא בתורה אף אם אינם מתענים כלל, דעצם היום מחייבת הקריאה, וכ"כ הגרש"ק בשו"ת שנות חיים שם, אמנם בשע"ת (סי' תקס"ו סק"ד) הביא שלא כדבריו ממחזיק ברכה, ואף החת"ס כתב "שצריך מיתון קצת" בהלכה זו, ועיין באג"מ (או"ח ח"ד סי' ק"א) שהראה פנים לכאן ולכאן וכתב שהמנהג שלא כהחת"ס ע"ש.

ומ"מ יש ג' צדדים לומר שיקראו בתורה בשחרית, אך רק שני צדדים במנחה: א. בת"ב אין הקריאה תלוי בתענית כלל אלא בעצם היום כמו שיש

מערכי תורה

דברים חזון

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

מצות מינוי דיינים מפני הגבורה נאמרה

כתוב (א', ט') ואמר אליכם בעת ההיא לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם וגו' הבו לכם אנשים חכמים וגו', ובספרי איתא 'ואומר אליכם בעת ההיא לאמר', אמר להם משה, לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפני הגבורה אני אומר. צריך ביאור מה השמיענו הספרי במיוחד בזה, שהיה מפני הגבורה. ונראה לבאר בזה, דהנה הרי באמת את העצה למנות דיינים, יתרו הוא זה שיעץ למשה רבנו, אלא דאחר שיעץ כן למשה רבנו, כתוב בפרשת יתרו שאמר יתרו למשה רבנו, 'שמע בקולי איעצך ויהי אלוקים עמך', ופירש רש"י שם, עמך בעצה, אמר צא המלך בגבורה. וכן בסוף הפרשה שם אמר לו, אם את הדבר הזה תעשה וצוך אלוקים ויכלת עמוד, ופירש רש"י, המלך בגבורה, אם מצוה אותך לעשות כך, תוכל עמוד, ואם יעכב על ידך לא תוכל לעמוד. הרי שיתרו תלה עצתו בכך שיהא גם ציווי מפני הגבורה על מינוי הדיינים, ורק אז הוא דשייך הענין דמינוי דיינים. והטעם דבעי ציווי על מינוי הדיינים, דבלא ציווי מפני הגבורה, לא יהיה להם דין של דיינים, ולא יהא להם כח בית דין כלל. ולפי זה יש לבאר, דזהו שאמר כאן משה רבינו, לא מעצמי אני אומר לכם, אלא מפני הגבורה אני אומר, לומר דהמינוי לא היה רק מחמת עצתו של יתרו ומדעתו של משה, אלא היה ע"ז ציווי ה'.

עמון ומואב טהרו בסיחון

כתוב (ג', י"א) כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים, הנה ערשו ערש ברזל הלא היא ברבת בני עמון, תשע אמות ארכה וארבע אמות רחבה באמת איש. והיינו דהכתוב בא לומר, דאיכא עדות שעוג הוא מן הרפאים, דהנה הרפאים נקראו כן, על שם שהם ענקים, כמו שפירש רש"י לעיל (פרק ב', פס' י"א), כענקים הנקראים רפאים, על שם שכל הרואה אותם ידיו מתרפות, וזהו שסיים הכתוב, ש'ערשו ערש ברזל', שהוצרך לערש ברזל שתוכל לסבול אותו, וגם שהיא ארוכה ורחבה מאוד, וזה עדות והוכחה שעוג הוא מן הענקים הרפאים. ויש להוסיף בזה עוד, דהנה בפסוק י"ד סיים הכתוב, 'ההוא יקרא ארץ רפאים', ופירש רש"י, 'ההוא יקרא ארץ רפאים' היא אותה שנתתי לאברהם. והיינו דהנה לאחר ברית בין הבתרים הובטח אברהם אבינו בברית, על ירושת ארץ רפאים, כמו שכתוב בפר' לך לך, וזהו שבא הכתוב לומר, 'ההוא יקרא ארץ רפאים', שישאל נטלוה מכח הברית וההבטחה שהובטח אברהם על ארץ זו. וזהו הביאור דלכן הקדים הכתוב לומר, 'הנה ערשו ערש ברזל וגו', לומר דעוג הוא מן הרפאים, ואשר לכן ירושת ארץ עוג, היא ירושת ארץ הרפאים שהובטחה לאברהם אבינו.

והנה לעיל (פרק ב', פס' י') לגבי ארץ עמון, כתוב 'האימים לפנים ישבו בה', ופירש רש"י 'אתה סבור שזו ארץ רפאים שנתתי לאברהם, לא זו היא, כי אותן רפאים הורשתי מפני בני לוט, והושבתים תחתם'. וכן בארץ בני עמון אמר הכתוב (פרק ב', פס' כ') 'ארץ רפאים תחשב אף היא רפאים ישבו בה לפנים' ופירש רש"י, 'ואף היא נחשבת ארץ רפאים, לפי שישבו בה לפנים, אבל לא זו היא שנתתי לאברהם, והיינו דאע"פ דמלפנים ישבו הרפאים בארצות אלו, מ"מ אין מתקיים בהם ירושת ארץ הרפאים שהובטחה לאברהם אבינו, ורק בארץ עוג אמר הכתוב 'ההוא יקרא ארץ רפאים', שהיא אותה שנתתי לאברהם.

וביאור החילוק בין ארץ עוג, לארץ עמון ומואב, יש לומר על פי מה דקיי"ל ההלכה, דעמון ומואב טהרו בסיחון, והיינו דע"י שסיחון כבש ארץ עמון ומואב, פקע מיניה שם ארץ עמון ומואב, והותר לישראל, א"כ מבואר דע"י כיבוש פקע מיניה שם האומה שממנה נכבשה הארץ, ואהני זאת להתיר לישראל לכבוש ארץ עמון ומואב, ה"ג מועיל זאת להפקיע שם ארץ רפאים, מאותם ארצות, כיון שנכבשו ע"י עמון ומואב, ורק מלפנים הוא דישובו בה הרפאים, ומועיל הכיבוש שכבשו עמון ומואב להפקיע מיניה שם ארץ רפאים, ולכן אין ארצות אלו בכלל ארץ רפאים שהובטחה לאברהם אבינו. ורק מה שכבש עוג מעמון היא נקראת ארץ רפאים, ובה מתקיים ההבטחה לאברהם אבינו, כיון דעוג עצמו הוא מיתר הרפאים, ואם כן עכשיו היא נחשבת ארץ רפאים, מכח כיבושו ושלטונו של עוג, שהוא עצמו מן הרפאים, ובארץ זו מתקיימת ההבטחה לאברהם.

אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים

אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים, דההוא גברא דרחמיה קמצא ובעל דבביה בר קמצא, עבד סעודתא, אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי קמצא, אזל אייתי ליה בר קמצא, אתא אשכחיה דהוה יתיב, אמר ליה מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא הוא מאי בעית הכא, קום פוק, אמר ליה הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא, אמר ליה לא, אמר ליה יהיבנא לך דמי כולה סעודתך, אמר ליה לא, נקטיה בידיה ואוקמיה ואפקיה וכו'. וביומא דף ט איתא דחורבן הבית היה משום שנאת חינום, ומבואר דמעשה דבר

קמצא הוא אופן מיוחד של שנאת חנם, ולכן הוא סיבת החורבן. והנה יש להעיר איך החליף השליח בין קמצא לבר קמצא, והרי חזקה שליח עושה שליחותו, וגם איך אירע שאוהבו ושונאו שניהם נקראו האחד קמצא והשני בר קמצא, וכבר עמד בזה המהרש"א. עוד הקשה המהרש"א דאפילו אם השליח החליף, מ"מ בר קמצא עצמו הרי ידע שהוא שונא של ההוא גברא, וא"כ היה עליו להבין שההזמנה היא טעות, ולמה הוא בא לסעודה.

וביאר המהרש"א דיש לומר דבר קמצא הוא בנו של קמצא, ולכן סבר בר קמצא דהגם דמצד עצמו הוא שונא של ההוא גברא, אבל סבר דמחמת שאביו הוא אוהבו על כן בא ההוא גברא להשלים עמו ולכן מזמינו לסעודתו.

ונראה להוסיף בזה בדרך דרוש, דבזה שאקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים, אינו רק שהוא החטא שבסיבתו נחרב ירושלים, אלא נכלל בזה שעל ידי הנהגתם במעשה זה קבעו אנשי ירושלים בעצמם את גזר דינם, ובמה שנהגו עם בר קמצא פסקו את דין עצמם וקבעו את הנהגת הקב"ה עמהם, וכמו שמצינו הנהגה זו (שמואל ב', י"ב) שהקב"ה שלח את נתן הנביא לדוד המלך לשאול אותו מהו דינו של הגוול כבשת הרש, וכשאמר דוד שהכבשה ישלם ארבעתים, אמר לו נתן הנביא כי אתה האיש ודוד גזר את דין עצמו, הרי שיש הנהגה כזו אצל הקב"ה שהוא נותן לאדם שבעצמו יפסוק את הדין, וכך גם כאן הקב"ה שלח לאנשי ירושלים שהם בהנהגתם בעצמם יפסקו את דינם.

דהנה באמת בדין ודברים שטען ההוא גברא לבר קמצא לא טען עליו שהוא גזלן במה שאוכל ושותה, ולא טען עליו מידי של ממון, אלא טענתו הייתה 'מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא הוא, מאי בעית הכא', היינו דכיון דהוא שונא של בעל הסעודה, על כן אין מקומו בסעודה, כי הסעודה היא להשביע מטובו ועושרו של בעל הסעודה לאוהביו, ובעל דבבא אינו שייך למקום זה, אם הוא שונא שלו אין מקומו בסעודה שהוא עורך, אין לו מקום בביתו, זהו טענת ההוא גברא, ולכן לא הועילה טענת בר קמצא שהוא ישלם דמי מה שאוכל ושותה ודמי הסעודה, כי אין זה ענין של ממונות ותשלומין כלל, אלא היא טענה שלא יתכן שהשונא יקבל מטובו של בעל דבבא.

ויש לומר דבהנהגה זו של אנשי ירושלים ובטענה זו שטען ההוא גברא לבר קמצא בזה נפסק דינם של ישראל, שעל ידי מעשה זה נקבע איך תהיה הנהגת הקב"ה עם ישראל, וביאור הענין, דבית המקדש הוא ביתו של הקב"ה, והקב"ה עושה שם סעודה לאוהביו, כי בבית המקדש מתקיים הענין של תערוך לפני שולחן נגד צוררי, והתמידים והקרבנות תכלית עניינים הוא להשפיע שפע טובה לכלל ישראל ולכל העולם, וכמו שהגמ' אומרת אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות, והביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות אילן, ונסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה, ובלחם הפנים הדין הוא שיהיה ערוך לחם פנים לפני תמיד, ולא יהיה הפסק של רגע בעריכת הלחם, וכתוב בזוהר הק' שהקפידא בה היא בשביל שלא יחסר מזון לישראל רגע אחד. ובגמ' בכתובות איתא דהמזבח נקרא כן על שם שהוא מזין, הרי מבואר שמעיקר עניינו של המזבח הוא להביא מזון לישראל. ובתהלים כתוב כטל חרמון היורד על הררי ציון, והרי הטל יורד בחרמון, ואיך כתוב שהוא יורד בהררי ציון, והביאור הוא דכשיוירד טל בחרמון, הוא רק מכח הברכה שיש בציון, וכמו שכתוב בהמשך הפסוק כי שם צוה ה' את הברכה, הברכה נמצאת בהררי ציון, ומכח הברכה הזו יורד הטל בחרמון, והטל שיוירד בחרמון הוא מכח ברכת ציון, הרי מבואר דבית המקדש הוא מקור השפעת השפע והטובה וברכה.

ובגמ' בברכות איתא דבית המקדש נקרא שולחן וישראל הם יושבים בשולחנו של הקב"ה, ובחורבן הבית הוא גלו ישראל מעל שולחן אביהם. והנה מי מוזמן וקרא לשולחנו של מקום, אוהביו של מקום, ואוהביו של מקום הם ישראל בני אברהם יצחק ויעקב, הם המה אוהביו של מקום והם הראויים להיות מסבים וסמוכים על שולחנו וניזונים מסעודתו, אמנם כל זה הוא בדורות הראשונים, אבל בדורות האחרונים פסקו מלהיות אוהביו של מקום, הם כבר אינם עושים רצונו של מקום, הם העמידו צלם בהיכל ונסתלקה שכינה מזוית היכל, ואסכן אינם בכלל אוהביו של מקום, וכמו שהנביא אומר ואנוכי נטעתיך כולך שורק כולו זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה, וכיון שאינם בכלל אוהביו של מקום, ממילא מתעוררת עליהם הטענה 'מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא הוא מאי בעית הכא', כיון שאתם בעלי דבבא של הקב"ה אין ראוי שתהיו סועדים בשולחנו, ואין לכם מקום בביתו, ואת אותה הטענה שטען ההוא גברא לבר קמצא שייכת על ישראל ובית המקדש.

ובזה יבואר איך החליף השליח וקרא לבר קמצא, שבאמת קמצא זה דורות הראשונים, ובר קמצא זה בנו של קמצא היינו שזה דורות האחרונים, וקמצא כבר אינו קיים, ומ"מ הוא הזמין את בר קמצא, כי בכלל ההזמנה לאב נכללת גם הזמנה לבן, כי הבן עומד במקום אביו, ועל כן גם אם קמצא אינו, בנו ממלא מקומו אחריו והוא נכלל בכלל ההזמנה, ועל כן קרא השליח לבר קמצא. אבל האמת היא שבעל הבית הזמין בדוקא את קמצא, אבל את בנו את בר קמצא הוא אינו מזמין כי הוא בעל דבבא שלו.

ובזה קבעו אנשי ירושלים את ההנהגה של הקב"ה עמהם, שבאמת הקב"ה הזמין לסעודתו את דורות הראשונים שהם אוהביו, ודורות האחרונים נמצאים בסעודה מכח הזמנת אביהם, ובזה שקיבלו את טענת 'מכדי בעל דבבא הוא' ולא הועילה זכות אבותיו של קמצא לבנו, הכא נמי יהא הנהגת הקב"ה עמהם, שלא תועיל להם זכות אבותם, וכיון שהם כבר אינם אוהביו של מקום, אלא הם בעלי דבבא אינם יכולים להיות עמו בסעודתו, וזהו הכונה שעל קמצא ובר קמצא חרוב ירושלים, היינו שלפי הנהגתם במעשה דקמצא ובר קמצא נקבע ונפסק איך תהיה ההנהגה עמהם מאת הקב"ה.

בליל זה יבכיון וילילו בני

דברי קינה ונהי על חורבן בית מקדשנו וגלות ישראל

בליל תשעה באב בבית המדרש קהל חניכי הישיבות רמב"ם רה' מימון 24 ב"ב בשעה 9.45

וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בבנינה

וכ"כ הגאון ר' איצלה מואלוז'ין בהקדמה לנפש החיים, **וכמה פעמים אמר לי אבא שהאדם לא נברא אלא להועיל לאחריו. והזהיר אותי על זה!**
...אדם נברא להועיל לאחריו!

יתרה מזאת, מסביר ר' שמעון את רבי נחום איש גמזו, שהגמ' בתענית (תענית כא, א) מספרת שנחום איש גמזו הלך עם ג' חמורים טעונים דברי מאכל ומשתה, ופגש עני בדרך (אשר מזה כמה ימים שלא בא אוכל לפיו) ובקש ממנו אוכל, ונחום אמר - המתן לי עד שאפרוק מן החמור, ואדהכי והכי - יצתה נשמתו. ואמר נחום איש גמזו: הלכתי ונפילתי על פניו ואמרתי: עיני שלא חסו על עיניך - יסומו, ידיי שלא חסו על ידיך - יתגדמו, רגליי שלא חסו על רגליך - יתקטעו. ולא נתקדמה דעתי עד שאמרתי יכל גופי יהא מלא שחי'. אמרו לו אוי לנו שראינוך בכך, אמר להם, אוי לי אם לא ראיתוני בכך!...

ואיך שלא נסביר את זה, התמיהה עצומה: על מה??? גם אם היתה איזו תביעה בשוגג, אבל למה כזה עונש חמור!...

ומסביר רבי שמעון, שהשרים הגדולים כאשר מרגישים בעצמם שלא מלאו חובת משמרתם כראוי, מרגישים אחריות כלפי התפקיד ומבקשים להתפטר. גם נחום איש גמזו זה הרגיש שאינו אלא גזבר אשר ניתן לו כל כוחותיו לשמרם לצורך התפקיד להועיל לאחריו, וכיון שקרא לו משגה בשמירת תפקידו, וברוב קדושתו התפטר מהתפקיד, והחזיר את כל כוחותיו אשר נתנו לו לצורך זה.

לבן אדם יש משרד שלם בגופו... ידיים, רגליים, עיניים, הוא החזיר את הכל... כי האדם נברא לעזור לשני, זה תפקידו עלי אדמות.

וידוע ששאלו את מרן ר"ג אדלשטיין זצ"ל, איך נהיים אדם גדול, והשיב כשלא חושבים על זה, אלא כל הזמן לומדים. ויתכן מאד שזה מיניה וביה שאם חושבים כל הזמן על עצמו, זה עושה אותו קטן, כי האדם נועד להועיל לאחריו ולא לחשוב על עצמו.

וכעת, גם אם אנחנו לא מדברים על הדרגות הגבוהות של רבי שמעון, שאדם חי רק בשביל זה, אבל ודאי וודאי לא לקחת את הכוחות בשביל לעשות את ההיפך הגמור.

נתנו חכמה לאחיתופל, בשביל מה?... בשביל ללחום בדוד המלך!?!... נתנו חכמה לבלעם, מה הוא עושה עם זה? הולך ומקלל... בשביל זה קבלת את זה!?!... נתנו לך כוחות של יודע דעת עליון - להועיל! לעזור! להחזיר את אומות העולם בתשובה! אתה עושה את ההיפך הגמור!?! אתה לוקח את זה לעצמך!?!... בכלל לא נתנו לך את זה בשביל עצמך!?!

תמיד אנחנו חוזרים על מה שאמר לי הגאון ר' ישראל אליה וינטרויב זצ"ל, ובעצם כבר בקדמונים זה כתוב: כשאנחנו רואים אדם קמץ איך אנחנו מסתכלים עליו?... בסדר... יש לו חסרון, אם הוא גביר גדול ויציעו לנו שידוך עמו, לא במהרה נבטל את הרעיון... אך - איך קוראים לו בשמים?... גנב! עם גנב אף אחד לא רוצה להתחתן... גנב! לא נתנו לך את הכסף רק בשביל עצמך, נתנו לך בשביל לתת לשני, למה אתה מנסה את הכל לעצמך!?!...

תארו לעצמכם - שאני נוסע כעת לירושלים, בא אלי משהו ואומר לי יש פה מעטפה עם עשרת אלפים דולר, תן אותה לפלוני השוכן בירושלים. ואני תוהה לעצמי, למה שאני אתן לו את המעטפה, אני לא מכיר אותו... ואני משאיר אותה אצלי. איך קוראים לכזה אחד?... גנב!

מתנות באות מהקב"ה

אנחנו כעת מסיימים את ספר במדבר.

ספר במדבר - אם נרצה פעם להמחיש לעצמינו את הפסוק (תהילים צה, י) "ארבעים שנה אקוט בדור ואומר עם תועי לבב הם והם לא ידעו דרכי", זה ספר במדבר! זהו הספר של אותם ארבעים שנה, בו יש את הפרשיות הכי סוערות! שהיו בתולדות עמנו, ובגדולים ביותר! והנפילות הגדולות, והעונשים הנוראיים, במדבר הזה יתמו ושם ימות (יו, לה)... בלועי קורח, הכל נמצא במדבר.

עם מה אנחנו יוצאים!?!...

יש מדרש ואין לך מדרש יותר מתאים מזה לתת לנו את היציאה לדרך מהלימודים של ספר במדבר... (פרשה כ"ב אות ז') "ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד", הלכה: שלש מתנות נבראו בעולם, זכה באחת מהן - נטל חמדת כל העולם, זכה בחכמה - זכה בכל, זכה בגבורה - זכה בכל, זכה בעושר - זכה בכל. אימתי? בזמן שהן מתנות שמים ובאות בכח התורה. אבל גבורתו ועושרו של בשר ודם - אינו כלום, [שכן שלמה אומר (קהלת ט, יא) שבתו וראה תחת השמש כי לא לקלים המירוץ ולא לגיבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר וגם לא ליודעים חן, כי עת ופגע יקרה את כולם, וכן ירמיה אומר: כה אמר ה' אל יתהלל החכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו, אל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל וגו'].]

ומתנות אלו, בזמן שאינן באין מן הקדוש ברוך הוא - סופן להיפסק ממנו.

שנו רבותינו, שני **חכמים** עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מעובדי כוכבים, אחיתופל מישראל, ובלעם מאומות העולם. (שני חכמים שהגיעו לפסגה...) ושניהם נאבדו מן העולם, (והגמרא בסנהדרין אומרת - ששניהם לא הגיעו לגיל שלשים וחמש!!! לא יחצו ימיהם...)

וכן שני **גיבורים** עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מאומות העולם, שמשון מישראל, וגלית מאומות העולם, ושניהם נאבדו מן העולם. וכן שני **עשירים** עמדו בעולם, וכו' קורח מישראל והמן מאומות העולם, ושניהם נאבדו מן העולם, (ופה - יש קצת הבדל ביניהם... אחד נתלה גבוה מעל פני האדמה, ואחד נבלע עמוק עמוק בתוך האדמה...)

למה?... שלא היה מתנתן מן הקדוש ברוך הוא, אלא חוטפין אותה להם. וכן אתה מוצא בבני גד ובני ראובן שהיו עשירים והיה להם מקנה גדול, וחבבו את ממונם וישבו להם חוץ מארץ ישראל, לפיכך - גלו תחילה מכל השבטים שנאמר (ד"ה א-ה, כו) - ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה!.

אדם נברא רק לתועלת השני!

ונתחיל קודם עם החלק הראשון של המדרש: "שלא היה מתנתן מן הקב"ה אלא חוטפין אותה להם"... וכי יש דברים שלא ע"י הקב"ה... מה זה חוטפין?... מילא לחטוף כסף - עוד מובן... לגנוב. אבל לחטוף חכמה!?! זה הטפשות הכי גדולה... איך חוטפים חכמה או גבורה!?!...

הפשט הפשוט; קיבלנו מהגאון ר' שמעון שקופ זצ"ל ובהקדמה לספר "שערי יושר" זה מובא באריכות להסביר מה זה "קדושים תהיו", ומסביר ר' שמעון - אדם נברא רק לתועלת **לשני**: כל מה שבראו בן אדם - זה בכלל לא לצורך עצמו. כל הכוחות שנותנים לו הכל זה בשביל עשייה לאחרים.

נותנים לך חכמה - בשביל לעזור לשני. גבורה - בשביל לעזור לשני, עושר - בשביל לעזור לשני, אם אתה לוקח את זה לעצמך אתה גנב! זה נקרא חוטף! לזה לא קיבלת מהקב"ה... את הכוחות קיבלת! אבל לא בשביל לקחתם לעצמך, אתה חטפת אותם וגנבת... וביותר אם אתה עושה פה בדיוק את ההיפך מהמטרה!...

שמשון - קיבלת גבורה בשביל מה? בשביל שיקח גויה את דלילה!... או גלית - קיבלת גבורה להשמיד את כלל ישראל!... המן קיבל את הכסף בשביל מה?... וכי בשביל להשמיד עם שלם חף מפשע!... חוטף, גנב, לקחת לעצמך! נתנו לך כוחות בשביל השני לא בשביל עצמך. וממילא, זהו כלל לכל מה שראינו בספר במדבר. היו נשיאי המטות - הם בקשו את הכבוד של עצמם, כמו שמביא המס"י מהזוה"ק שפחדו שבא"י לא יהיו נשיאים, והפסידו את הכל... הם הפסידו את חייהם, "במדבר הזה יתמו ושם ימותו", ואף הפילו את כל כלל ישראל יחד איתם.

קרח - חשב על עצמו. הוא לקח את הכל לעצמו, ונבלע בתוך האדמה.

לעומתם, פנחס ויהושע - חשבו על השני, ואפילו כשביזו אותם, (גם את פנחס וגם את יהושע היו מבזין, וכמו שדיברנו בשבוע שעבר), אבל אתה חשבת על השני? אז אתה לבד תרויח מזה! פנחס מקבל את "בריתי שלום".

ומה זה "בריתי שלום"?... דבר מעניין כותב בתרגום יונתן בן עוזיאל: **"בשבועה אימר ליה מן שמי האנא גזר ליה ית קימי שלם, ואעבדיניה מלאך קיים ויחי לעלמא, (פירוש: שהוא מלאך החי נצח ככל דבר רוחני שלא שייך בו מיתה), למבשרא גאולתא בסוף יומיא"**. הוא יבשר את הגאולה בסוף הימים.

כשבן אדם מוסר את עצמו למען השני - ככה הוא זוכה באמת! יהושע התבונה, שהיו הבריות קורין אותו כסיל, והוא זכה להיות ממוסרי התורה, 'ומסרה ליהושע'.

אלו הדברים שכן אדם צריך לדעת.

אומרים ששאלו פעם את הרב מבריסק זצ"ל, איך זוכים לילדים טובים?... אמר הרב מבריסק, אבא שחושב תמיד על עצמו, הוא רוצה שיהיו לו ילדים טובים בשביל שהם יכבדו אותו, אז הוא מוותר להם, וגם אם זה לא תמיד לפי השלחן ערוך, אבל אין לו ברירה... אם הוא יהיה אבא רע אז הילדים לא יאהבו אותו... אז הוא מוותר להם על הכל, גם אם זה על חשבון ההלכה.

ואז - לקב"ה וודאי אין ילדים ממנו, וגם בסוף לו עצמו אין ילדים. אולי כדמויות בן סורר ומורה... אדם שדואג שיהיו ילדים לקדוש ברוך הוא - בסוף יהיו ילדים גם לו וגם לקב"ה.

וזה הפרשה הזו, אם אתה דואג רק לעצמך - אתה מפסיד את הכל. השני מפסיד, אבל גם אתה הפסדת... דאגת לשני - אז גם לעצמך - הטבת. וכך זה לאורך כל הדרך. וכמו שראינו אצל רות ונעמי. כשחושבים על השני זה טוב גם לעצמו, אך כשחושבים רק על עצמו - מפסידים את הכל.

החיוב ללמוד עם השני!

ויש המפרשים: 'אם למדת תורה הרבה - אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת'. אם למדת - אל תחזיק את הטובה הזו לעצמך, תמשיך עם זה הלאה, תלמד גם את השני. (ויש בזה שיעורים כמה החיוב).

המשגיח רבינו ר' מאיר חדש זצ"ל היה מביא את המדרש (ויקרא רבה פרשת בהר לד, ד), 'דבר אחר, "וכי ימוך אחיך" - הדא הוא דכתיב (משלי כט, יג), רש ואיש תככים נפגשו. עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' (שם כב, ב). רש - זהו רש בתורה, ואיש תככים - זה ששונה סדר או שני סדרים, עמד רש עם איש תככים, אמר לו "השניני פרק אחד, (תלמד אותי) והשנהו. מאיר עיני שניהם ה' - קנו העולם הזה והעולם הבא.

עשיר ורש נפגשו, עשיר בתורה רש בתורה. **"אמר אותו רש לאותו עשיר - השניני פרק אחד, ולא השנהו. אומר לו: מה אנא בעי מיתב**

ומתניתך, במשקין או במאימתי?... קרי ותני עם דכוותך". - מה אתה רוצה שאלמד עמך במשקין (מועד קטן) או במאימתי, (ריש ברכות ותענית), אתה רוצה שאני אתחיל אתך מתחילת הששה סדרים?... לך תלמד עם אחרים ברמה שלך...

"עושה כולם ה'! מי שעשה לזה חכם - יכול לעשותו טפש, מי שעשה לזה טפש יכול לעשותו חכם".

אמנם יש נדון כמה זה צריך להקדיש ללמוד עם אחרים, אולי מעשר מהזמן... אבל אין לחשוב רק על עצמו! אם הקב"ה נתן לך חכמה - זה בשביל שתוכל לתת אותה הלאה לאחרים.

והעיד ר' שמעון שם בהקדמה על עצמו, שמה שזכה למשוך אחריו לב שומעי לקחו בכל המקומות שהיה, לא לפי מעשיו וכישרונותיו, רק בסגולת עשר תעשר [שאחז"ל עשר בשביל שתתעשר], שמעודו עתותיו מעושרים לעצמו ולשומעי לקחו.

[בחורים זה סוגיא נפרדת - ולא כאן המקום].

תחזק את הישיבה שלך!...

אך עלינו לדעת דבר אחד:

בספר 'קריית ארבע' שנכתב לע"י ארבעה בחורים יקרים מאד, הם היו קצת עסקנים, ופעם אחת בדרכם לצורך מצווה היתה תאונת דרכים ונהרגו ארבעה, מהם שלושת בני ישיבת פוניבז', ועשו הספד בפוניבז'. ומובא שם דברי מרן הרב שך זצ"ל שאמר, שהקב"ה אמר לדוד, סמוך לפלטרין שלך לא כבשת. למה אתה הולך לכבוש רחוק כאשר סמוך לפלטרין שלך טרם כבשת.

אמר הרב שך: התפקיד של בחור - זה סמוך לפלטרין שלך!!! בא תחזק את הישיבה! בא תראה כמה אתה יכול לחזק בפלטרין שלך. כמה חשוב שתחזק שם... אנחנו לא יודעים דרכי שמים, אבל יש תביעה... במקום לחפש בשדות אחרים, תבוא לחזק את היכולת הישיבה.

ספרו על מרן רה"י הג"ר גרשון אדלשטיין זצ"ל, שפעם הבטיחו מאמריקה שאם רבי גרשון יגיע לחוף לארץ יהיה זה קידוש ה' גדול ומלבד זאת יתנו סכום כסף לכל האברכים, שיהיה להם תוספת לחגים.

ר' גרשון אחז שזה זיכוי הרבים, וזיכוי הרבים אין דומה לו. אז בהתחלה הוא אמר - אם הרופא ירשה לו לנסוע - הוא מוכן. הרופא אמר שהוא יכול לנסוע. וכבר סברו להכין עבורו את כל צרכי הנסיעה... אך למחרת ר' גרשון אמר - אני לא נוסע! וכשאלו אותו למה, אמר: למה שאני אסע? בשביל זיכוי הרבים, **הרי הזיכוי הרבים הכי גדול שלי זה להישאר פה בפוניבז'**, מדובר פה באמצע הזמן... **אני צריך להמשיך למסור את השיעורים, אם אני אסע - זה ביטול תורה...** והוא באמת לא נסע!

בחור לא יודע, יש עליך חיוב! עד כמה שיש חיוב ללמד אחרים, החיוב של חיזוק הישיבה הוא ודאי חיוב! כל בחור שבא לישיבה, ובא לסדר בזמן - זה מחזק את הישיבה! וזה חיוב שמוטל על כל אחד!... יבוא אי מי ויאמר - לי עדיף אחרת... מה פירוש! נועדת להועיל לאחרני! **סמוך לפלטרין שלך!! בא תחזק את הישיבה.**

בחור שנמצא בישיבה מוטל עליו חיוב כפול ומכופל, וזה שמענו מכל גדולי עולם, הרב שך, רבי גרשון וכולם, שמוטל עליו חיוב כפול ומכופל, כשהוא מתחזק - זה חיזוק בכל הישיבה וכשהוא מתרפה - זה רפיון בכל הישיבה, ולזה הוא נברא. וכל בחור מוטל עליו לחזק את הישיבה בו הוא נמצא.

ההזדמנות כעת להצטער עם השכינה!...

אנחנו נמצאים כעת בשלושת השבועות, בתלתא דפורענותא: בדרך כלל זה מגיע יחד עם 'סוף זמן', וממילא כבר אין חתונות, עוד מעט כבר אסור לאכול בשר, וממעטים בשמחה, וממילא זה זמן כזה לא כל כך שמח... חזי לאיצטורפי...

אך המהרש"א (בכורות ח, א) מגלה לנו חידוש נפלא... כמה ימים זה שלשת השבועות?... עשרים ואחת יום, וזה כמנין הימים שיש מראש השנה - עד הושענא רבא. א' תשרי עד כ"א תשרי.

אומר המהרש"א מעלת שלשת השבועות זה אותו הדבר כמו הימים בחודש תשרי... ימי שמחה וכפרה, וריצוי לקב"ה! וכלשונו: **"כי כמו שהכ"א יום שמראש השנה עד הושענא רבה - תולדות ליבון עוון וכפרה עליהם, כן גם ימי כ"א יום פורענויות מי"ז בתמוז עד ט' באב היה תולדות ליבון עוונות. כי הצרות והייסורים מכפרים, כמ"ש הגלות מכפר"**.

אם כן - זה ימים שבן אדם יכול להשיג בהם השגות נוראות! כפרה, סליחה, וריצוי! מה באמת הפשט בזה?...

יש ע"ז משל חסידי של המגיד מקוויניץ, אבל אנו נאמר משל ליטאי...

הגאון ר' יעקב פרידמן אמר פעם, בשעתו, לשיבת אור יהודה עצה איך עושים כסף, תשמעו עצה טובה... בדרך כלל כל גביר יש לו עליות ומורדות, אבל בסוף הוא נשאר גביר... (יש יוצא מן הכלל).

כאשר הגביר במצב טוב - כולם ידידים שלו... ברגע והוא מפסיד - באותו זמן, הוא לא מעניין אף אחד, לא רוצים להלוות לו, ולא רוצים לראות אותו, ולפעמים הוא נשאר לבד. מי שיש לו שכל - שייגש לכל הגבירים כשהם בירידה ונופלים... תציעו לו גם הלוואות קטנות, זה שווה... הוא יגדל! וכשהוא יגדל הוא יהיה הידיד הכי טוב שלכם ותרויחו מזה מליונים! השקעה של עכשיו מניבה רווחים גדולים! ולמה, כי כעת רע ומר לו ואף אחד לא רוצה להיות שותף איתו. אבל מי שכעת ישתתף איתו, הוא יזכור לו טוב - לנצח!

הקדוש ברוך הוא היום - קשה לו... שכינתא בגלותא... שלוש שבועות של קושי... כל נשכח - 'שפך חמתו על עצים ואבנים ולא על בשר ודם', ומה זה העצים ואבנים האלו?... זה עליו בעצמו... שכינתא בגלותא...! זה לא סתם בנין שנחרב, זה הבית שלו! בזהוה כתוב "ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה" - זה הולך על השכינה, שאין לה מקום והיא נודדת ממקום למקום.

מספרים שמרן החפץ חיים זצ"ל אמר פעם לגבאי צדקה בראדין, אני מחפש 'עני מהודר' כזה שאין לו אפילו כסא אחד שלם בבית אני רוצה לתרום לו הרבה כסף... כל הגבאים שמחו ויצאו לחפש... אך התברר שאין כזה - אפילו אחד - שאין לו כסא שלם בבית...

ואז אמר הח"ח: תראו. בראדין יש כאלו עניים מרודים, אבל לכולם יש לפחות כסא אחד שלם, ואילו הקדוש ברוך הוא, אין השם שלם ואין הכסא שלם... עד שימחה זרעו של עמלק. אין לו כסא שלם... הוא נע ונד.

השכינה בגלותא, חז"ל אומרים שכשיהודי בצער שיחשוב די לעבד שיהא כרבו והיום שהקב"ה מך, הוא כל כך מחכה שמישהו ישתתף איתו בצער שלו. שלמישהו יהיה איכפת מהצער שלו...! וכשמישהו משתתף איתו בצער שלו - הוא לא ישכח אותו!! זה סליחה, כפרה, ריצוי! ובאמת להשתדל שיהיה איכפת לך... ולא נשכח - שזה לא סתם להשתתף בצער של השני... זהו צער שנגרם בגללך!!! תארו לעצמכם שהיה ילד שאוטובוס בא לדרוס אותו, והאבא עמד להגן בגופו והאבא נדרס במקום הילד - כעת האבא שוכב בבית חולים והילד לא יבא לבקר אותו... כדי בזיון וקצף... זה הרי בגללך!

רש"י אומר עה"פ כנשר יעיר קינו על גוזליו ירחף (דברים לב, א), שהנשר מניח את גוזליו על כנפיו כאומר, מוטב יכנס החץ בי ולא בבני, מעלי אין שום עופות ומתחתיו החשש הוא רק מן החיצים. הקב"ה סובל רק בגללנו ולמעננו, קצת תשתתף איתנו...

כשכואב על צער השכינה - זוכים גם לנחמה

כעת נדע דבר נורא:

כולנו יודעים את הגמרא בסוף מכות 'וכבר היה רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך - - - שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים - קרעו בגדיהם, כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיוצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק, אמרו לו מפני מה אתה מצחק, אמר להם מפני מה אתם בוכים, אמרו לו מקום שכתוב בו 'והזר הקרב יומת' ועכשיו שועלים הילכו בו ולא נבכה?!

אמר להן לכך אני מצחק, דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים וכו' אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה, באוריה כתיב "לכן בגללכם ציון שדה תחרש", ובזכריה כתוב "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים" וכו', עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה - בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת!! בלשון הזה אמרו לו, עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו!!

הרבה פשטים נאמרו בגמרא הזו... מרן הרב אלישיב זצ"ל אמר (מובא בקונטרס הנפלא 'שיח האישי' שי"ל ע"י הרה"ג ליפא ישראלזון ממשנתם של מרן פה"ד וחתנו מרן שה"ת והנהגתם בימים אלו) כתוב "ציון במר תבכה וירושלים תתן קולה", אומרים את זה בקינות. ירושלים - - - תתן קולה, על חורבן ירושלים וצרת הגלות, הצעקות הם בקול רם, אבל ציון - - - אלו שערים המצויינים בהלכה, היא עצמה במר תבכה אבל אין לה שותפים להרים קולה, פעם היו בעיות של פרנסה, או של אומות העולם שאיימו עלינו... על הצרות שלנו אנו בוכים. אבל על צער השכינה, ועל חסרון השערים המצויינים בהלכה, ועל ירידת הדורות - זה לא כ"כ כואב לנו. אז הנבואה של עוד ישבו זקנים וזקנות לא תוכל להתקיים... עד שלא תהיה הנבואה המתקיימת, על הר ציון ששמים שועלים הלכו בו - - - שיבכו על הריחוק של השכינה, על מקום שכתוב בו הזר הקרב יומת - ושועלים הלכו בו... חילול הקדושה!!! איך אפשר לראות ככה בצער השכינה?!... מקום שנועד לשכינה, ואסור להתקרב לשם, הזר הקרב יומת - וכעת שועלים הלכו בו... רק כעת שראו שכואב להם באמת צער השכינה - - - כעת תתקיים גם הנבואה של זקנים וזקנות!!!

תבכה על עצמך - - -

אנחנו יודעים, כולנו בוכים... בסך הכל לאף אחד לא לגמרי טוב בחיים, כ"א על הצער שלו. אבל הקב"ה מחכה - תשתתפו באבל שלי... תשתתפו בבת ציון המצויינת... ציון במר תבכה היא בוכה לבד... אין 'תתן קולה'... על הירידה ברוחניות... שבחור יהיה איכפת לו, שהוא לא יודע נשים נזיקין, שהוא לא גומר את המסכת, שהוא לא מבין אותה, שהוא לא יודע אותה, שהוא לא עושה שטייגען! שהוא לא לומד את אותם מספר שעות שהוא צריך, על כך שאין ראשו ורובו בתורה - - -

בא תבכה על עצמך!!!

אומרים בשם בעל החידושי הרי"ם, כתוב בשו"ע שירא שמים יבכה על החורבן, ושואלים, אם הוא לא ירא שמים אז הוא לא צריך לבכות?!... וע"ז הוא השיב שאחד כזה שהוא יבכה קודם כל על חורבן עצמו, אח"כ שיבכה על חורבן הבית...

איפה אנחנו, כמה התרחקנו... כמה לא איכפת לי שאני לא יכול להתפלל, להתלהב בתפילה... לדבר עם הקב"ה כדבר איש אל רעהו... איפה זה? ואם זה יהיה - יבא המשיח! אז זה לא חסר לך... משיח לא יבא בשביל לפתור רק בעיות אמנם כשהוא יבוא לא יהיו בעיות... אבל צריך שיעניין אותי קרבת אלוקים, יראת שמים, וכך מרגישים את הצער של השכינה... דבר כ"כ פשוט.

אומרים בשם הקדמונים שהחילול השם הנורא ביותר שיש בעולם, שבמקום קדש הקדשים זה לא סתם שועלים... יש שם עבודה זרה!!! מסגד! איפה שיש את אבן השתיה שמשם הושתת העולם... משם! איזה חילול ה'... כביכול שומע חרפתו ושותק... אף אחד לא יכול להבין את זה... זה לא סתם שועלים... קצת שיכאב לנו... וזה לא כזו דרגה גבוהה... בחור שחי רוחניות זה לא כזה קשה... רק אחד שכל החיים שלו זה אכול ושתו כי מחר נמות - נכון... יש לו הרבה איפה לאכול... ברוך ה'...

הבעיה שחסר לנו לא רק את הבית מקדש... אלא כל צורת השלימות לוקה בחסר, את השטייגען, את הלגדול, לעלות, תפילה כמו שצריך, מוסר כמו שצריך, באמת להיות בן עליה!... על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי - - - מה זה האהבה נפשי!... שמה אתה נבחן...

לעשות את העיקר עיקר...

אנו צריכים לסיים עם סוף המדרש, על בני גד ובני ראובן. אין שום ספק שבן אדם שיש לו רכוש רב - מותר לו לדאוג לרכוש שלו. אבל רכוש זה בסך הכל היכי תמצוי, זה לא מטרה בפני עצמה! להיכי תמצוי יש מגבלות, אי"א לותר על העיקר והמטרה, אי"א לוותר על ארץ ישראל בשביל גדרות צאן לצאננו...

ונקח דוגמא, יש בחור שחושב אני הולך להתחתן, מאיפה יהיה לי כסף לדירה?... אני צריך לקחת משכנתא וחובות וזה יכול להפריע לי בלימוד... אז למי יש הרבה כסף?... לגביר, שבדרי"כ אינו משופע באהבת תורה מעל הכל, וגביר הוא עשיר, שהכסף בראש מעיניו. אז מה אעשה?... ניקח את הבת של הגביר שהוא ודאי יתן לי דירה... אבל בת של גביר היא ברתא כרעא דאבוה... אז נכון - לא יהיו לו שום בעיות של כסף, אבל ללמוד יומם ולילה היא לא תתן לו... כי אהבת תורה אין לה, אז מה עשית?... בשביל מה צריך את זה...

לפעמים בן אדם עושה הרבה חשבונות בשביל שהוא ילמד, ובסוף אחרי כל התכניות שלו, בכלל... אסור לשכוח מה העיקר ולמה שואפים ומהו ההיכי תמצוי. בני גד ובני ראובן שכחו שזה רק היכי תמצוי... זה נקרא לעשות את הטפל עיקר ואת העיקר טפל... בשביל היכי"ת לא מאבדים את הרוחניות, לא מאבדים את ארץ ישראל...

כמה פעמים סיפרנו שכשהגאון ר' מיכל פיינשטיין חיתן את בתו הוא דיבר בשבע ברכות בסעודה שלישית בוגשל ובאו הרבה אנשים, ואז הוא אמר, באים ושואלים אותי מה היה השווער שלי, הרב מבריסק?... אומר לכם: בדירה שלי בתל אביב היתה בעיה עם המזוזה, כי היה זה מקום שיש בו מחלוקת הפוסקים באיזה צד לשים את המזוזה מה נקרא כניסה למה... לא ידעתי את אשר אעשה, שאלתי את השווער, אמר לי אני לא מבין... קודם כל בונים דירה איך שהאדריכל אומר, לפי מה שאני צריך, ולפי מה שהבנאי אומר... אחרי זה יש לי בעיה - איפה לאני שם את המזוזה?... זה מחלוקת הפוסקים, אחד מהצדדים צריך לוותר... אז מי יוותר... אמר השווער: **קודם כל שואלים את השלחן ערוך איך בונים בית...!** בית שתוכל לשים בו מזוזה שטובה לכולי עלמא!!! אחרי זה תסתדר איך שאתה צריך לגור... זה היה השווער שלי.

וזו העבודה שלנו, קודם כל אני שואל את השלחן ערוך מה הוא רוצה, השו"ע רוצה ארץ ישראל. אחרי זה נראה איך נסתדר עם הרכוש שלך.

בחור שהולך להתחתן דבר ראשון צריך לשאוף איך אני בונה בית של תורה! אחרי זה נראה איך נסתדר עם הכסף.

ובהקדמת השערי יושר הוסיף לפרש ענין הקדושים תהיו - פרושים תהיו, שהרי עיקר מטרת האדם וביאתו לעולם היא כדי להיטיב לאחריו [ואסור לשכוח שכשאדם לומד בהתמדה ומדקדק במצוות נפתחים שערי שמים ונשפך טוב לעולם, וכמו שהאר"י בנפש החיים ש"ד], וכל מה שעושה להבראת גופו ונפשו, זה חלק מתכלית זו שיהיה לו כח וקיום גופו ויוכל לפעול להכלל, אבל אסור לשכוח שזה רק היכי"ת ולא העיקר, וכל הנאה סתם שהוא מטיב לעצמו לרגע לפי דמיונו ואין בה תועלת להעיקר - הנאה זו היא נגד הקדושה.

וראיתי לעורר על דבר שכפח"י לא נוגע לבני הישעה"ק, יש מודעות ברחוב - גם לך מגיע 'צילנט שכוה' ובליל שיש עד השעות הקטנות של הלילה פתוחים המקומות שמוכרים את זה.

והנה בסודם אל תבוא נפשינו ובקהלם אל יחד כבודינו, והלא ליל שישי למי שכבר ער היה בישיבות זמן מוקדש למשמר כולו או מקצתו כהכנה לשב"ק, אסור לנו לשכוח שאוכל הוא הכי"ת כדי לקבל כח ללמוד ולקיים ולהשיג חלקינו בעמלינו בתורה, אך לא מטרה בפני עצמה שמזה רק מגיעים לבן סורר ומורה, (ועיין אבן עזרא דברים כא, יח. ועיין עוד רמב"ן שם).

הרה"י רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל נסע במונית וראה שלט פרסומת 'טעם החיים בקוקה קולה' ולא יכל להרגע, אדם מסוגל עד כדי כך לזלזל בקדושת החיים ורום מעלתה אשר לזה עיקר טעם - החיים, עד כדי כך ירדנו פלאים כסוס כפרד אין הבין בגדלות האדם ויקר מעלתו אשר לכך נוצר.

וכן תלמידו מרן רה"י רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א שלח מכתב לראש עריית בני ברק שהיה אז, רבי יצחק גרשטנקורן שיסיר את השלט, ואתו יחד את החרפה שהוא מביא לעירינו.

וסיפר חדב"י הגר"י ברלין שליט"א ראש ישיבת 'גאון יעקב' שהיה פעם באמריקה וספרו על מסעדה גדולה שבביל שיש פותחת שעריה לרווחה לכל בן ישיבה לאכול כמה שירצה בחינם... ומה יעשה הבן ולא... והם הסבירו שזה פשוט עסקי, כי מי שמגיע אז **נמכר** בנפשו, ושוב כל השבוע מגיע לאכול בתשלום מלא כי כבר לא יכול להפסיק. ועי"י ראוי לכל בן תורה להודות לה' יתברך "והבדלנו מן הטועים - ונתן לנו תורת אמת" ודי למבין.

לשמח את הקב"ה!

ומקוצר הזמן נסיים בדבר אחד:

הקב"ה נותן לנו כל פעם הפסקי זמן... והבאנו פעם שהמשגיח ר' מאיר חדש לא היה אומר שיחה ארוכה בבת אחת... זה לא הרצאה... תחשוב קצת בין לבין, כך גם היה הדרך של הסבא מסלבודקה, רש"י אומר בתחילת ספר דברים 'ליתן רווח בין פרשה לפרשה'. תחשוב מה תעשה וכו'.

הקב"ה נותן לנו בחיים המון סימני דרך עם כל מיני זמנים. כמעט אין חודש בשנה שאין בו משהו מיוחד, רק בחשון אין אז קוראים לו **מר** חשון... כל חודש ממש - חוץ מחשון, ללא יוצא מן הכלל...

היום זה שלשת השבועות להתבונן, על מה נחרב הבית... מה זה צער השכינה... איך אני בונה בית מחדש... כל דור שלא נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו... זה לא דבר כ"כ מחמיא... זאת אומרת שזה בידיים שלנו לבנות אותו גם כן... אם נתבונן ונחשוב.

והקב"ה אומר לנו תתבוננו... תחשבו...

אם אחד מאיתנו היה רואה את מרן שה"ת ר' חיים קניבסקי זצ"ל עצוב ובוכה... הוא היה שואל איך אפשר לשמח אותו והיה נותן כל הון דעלמא לזכות בזה... וכ"ש אם הקב"ה בוכה שנחשוב איך אפשר לשמח אותו... **יש רק אפשרות אחת, מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד! כעת זה הזמן לשמח אותו... כמ"ש"כ המהרש"א...**

אם נלמד טוב, בהתמדה, הוא יראה בית מדרש תוסס, הוא יראה שבאים בתחילת סדר, אה! ריתחא דאורייתא... זה שמחה בשמים. כך אנו משמחים את הקב"ה, ואז יהיה גם ריצוי ומחילת עוון וגם תתקיים תפילותינו, ובתוכם התפילה והבקשה יהי רצון מלפניך שיבנה בית המקדש במהרה בימינו... אמן!

לע"י

מרת יוכבד

בת ר' אברהם אלשוונג ע"ה

נלבי"ע ו' מנחם אב תשד"מ

תנצב"ה

לע"י

הרב מנשה יחזקאל בן חנה אצלן ע"ה

נלבי"ע ב' אב

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמ"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מזוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

חיזוק לימי בין הזמנים – יצר של פריקת עול מתוך שיחה שנמסרה בהיכל הישיבה י"ז בתמוז

בגמרא בתענית (כ"ו, א') אמרו חז"ל: "חמישה דברים ארעו את אבותינו ב"ז בתמוז, נשתברו הלוחות, בטל התמיד, הובקעה העיר, שרף אפוסטומוס את התורה והועמד צלם בהיכל". ולכאורה יש להבין מה השייכות בין כל המאורעות האלו שכולם היו באותו יום.

כמו כן יש להתבונן באיזה ענין יש לנו לחזור בתשובה ולהתחזק, וכמו שכתב הרמב"ם בתחילת הלכות תעניות, שענין הצומות הוא בכדי שנתבונן במה שאירע ונתקן דרכינו ונשוב בתשובה, ובפרט בענין זה ששרף אפוסטומוס את התורה יש להבין מה שייך חטא זה לישראל בכך שאותו רשע חטא ושרף את התורה – וכי טוביא חטא וזיגוד מינגיד, אלא ודאי שהיה כאן רפיון של כלל ישראל שמחמתו אירע דבר זה, ובענין זה עלינו להתחזק, והוא שייך בכל החמשת דברים שאירעו ביום זה, וצריך לבאר מה התביעה ומה עלינו לתקן.

בפרשת בלק מופיע החטא של עם ישראל שעבדו לבעל פעור. צורת העבודה של פעור היתה לבזות וללכלך את העבודה זרה, עד כדי שהגמרא בסנהדרין (ס"ד, א') מספרת "מעשה בסבטא בן אלס שהשכיר חמורו לנכרית אחת כיון שהגיעה לפעור אמרה לו המתן עד שאכנס ואצא, לאחר שיצאה אמר לה אף את המתני עד שאכנס ואצא, אמרה לו ולא יהודי אתה, אמר לה ומאי איכפת לך, נכנס פעור בפניו וקינח בחוטמו, והיו כומרין מקלסין לו ואומרים מעולם לא היה אדם שעבדו לזו בכך".

והדבר מפליא כל רואה מה היה ענין העבודה זרה של פעור, שלכאורה הוא דבר שגובל בטירוף הדעת, הרי העבודה זרה היא כביכול האליל הגדול – שברא אותך ואת כל העולם, וכיצד עובדים כזה אליל – על ידי שמבזים אותו, וככל שהביזוי יותר גדול כך העבודה יותר נחשבת... איך הדעת יכולה לסבול דבר כזה?

אותה תמיהה תתעורר לגבי העבודה זרה של מרקוליס, שהיו מעמידים שני אבנים זה לצד זה ואבן מעליהם, והרוצה לעבוד את העבודה זרה זורק עליה אבנים, וכל אבן שנזרקת נהפכת גם כן לחלק מהעבודה זרה. וכי זו צורה לעבוד את האלילים? על ידי שזורקים עליהם אבנים?

הפסוק ביהושע (כ"ב י"ז) אומר: "המעט לנו עוון פעור אשא לא הטהרנו ממנו עד היום הזה", והיינו שעד עצם היום הזה נשארה העבודה של פעור. והיכן יש לנו את העבודה של פעור? אלא על כרחך שאפילו שאין לנו את הגוף העבודה זרה, מכל מקום אותו יצר של אותה עבודה זרה ממשיך עד זמננו אנו. וכאן השאלה מתעוררת ביתר שאת, מהו היצר הנורא הזה שממשיך איתנו עד היום.

יסוד הדברים מבואר במהר"ל שמביא את דברי חז"ל, שהיהודים שהיו עובדים את האלילים היו אדוקים בעבודה זרה יותר מהגויים. והסיבה לדבר מבוארת במהר"ל בקצרה, שהנה העבודה זרה נקראת 'עבודה זרה'. ומדוע היא 'זרה'? בפשטות משום שהיא לא אמיתית, אולם המהר"ל מבאר ש'זרה' היא מלשון 'מוזר', שעצם הדבר שבני אדם מאמינים בשטויות והבלים הוא דבר מוזר, וככל שהדבר יותר מוזר כך הוא יותר 'עבודה זרה'.

הפסוק אומר במלכים (ב' י"ז, ט"ו) "וילכו אחרי ההבל ויהבלו", וכאן מבואר שזו היתה התביעה על עבודת האלילים: שהלכו אחרי ההבל ונהיו בעצמם אנשים של הבל. הם האמינו בשטויות. מן הגרא"מ שך זצ"ל אמר פעם בשיחה, שיש מנהג לאנשים להחזיק בתוך המכונות בובות... ושאל הגרא"מ: מהיכן מגיעה לאנשים שפויים שטות כזאת? אלא, אמר הגרא"מ, הקב"ה טבע בתוך האדם כח של אמונה – שהוא מוכרח להאמין במשהו, כדי שעל ידי כח זה האדם יגיע להאמין בדברים האמיתיים. אבל מי שלא מאמין, לוקח בהכרח את הטבע הזה להבלים, להאמין בבובות... וזהו הכח של העבודה זרה, שהכח של האמונה נלקח להאמין דוקא בדברים המוזרים, והעבודה זרה הגדולה ביותר היתה העבודה של פעור – שהיא הדבר המוזר ביותר.

אך עדיין יש להבין את עצם הדבר, כיצד יתכן שעובדים אליל בכך שמבזים אותו. ובגמרא בסנהדרין (ס"ג, ב') אמר רב יהודה אמר רב, "יודעין היו ישראל בעבודה זרה שאין בה ממש, ולא עבדו עבודה זרה אלא להתיר להם עריות בפרהסיא", וביאר רש"י: "שהיה יצרן תקפן על עריות, אמרו נפרוק כל עול תורה מעלינו ואל יוכיחונו על העריות, אבל על עבודה זרה לא תקפן יצרן".

והדברים תמוהים ממה נפשך, אם ישראל רצו לעבור על עריות בפרהסיא – מי מונע אותם, אלא מאי, הם חששו פן 'יוכיחונו', אך אם כן מה הועיל להם לעבוד עבודה זרה, הרי על העבודה זרה עצמה יוכיחו אותם... ואכן, על כך הקדים רש"י את המילים: 'נפרוק כל עול תורה מעלינו'. דהיינו, שאם נפרוק את העול, כבר לא יהיה אכפת לנו שיוכיחו אותנו. מה הביאור בדברים.

אלא כאן מתבאר לנו השורש של כל עבודת האלילים: היצר של פעור ומרקוליס הוא יצר אחד – לפרוק עול. הדבר שהאדם מעריך ביותר עלי אדמות הוא האליל שלו, ועל זה באה העבודה הזרה ואמרה לבזות את האליל. לקחת את הדבר העליון ביותר, כביכול, ואפילו שאני מעריך אותו מאד – אני מבזה אותו, מקנח לו באף וזורק עליו אבנים... הכל הפקר, אין שום דבר שמחייב אותי. זהו ה'דבר המוזר' שטמון ב'עבודה זרה', וזהו המושג של 'פריקת עול' – שהאדם עושה מה שמתחשק לו, ואין שום דבר שמגביל אותו.

הפריקת עול הזו היא היתה הפתרון לחשש של עם ישראל – שהמוכחים יוכיחו אותם. הרי לאף אדם לא נח לעשות עבירות, הוא עדיין פוחד מה'מה יאמרו'. אך אחרי שעובדים את העבודה הזרה של פעור, נוצרת תכונה באדם ששום דבר כבר לא מפריע לו. הוא יכול לעבור על עריות בפרהסיא ולעשות את המעשים המבוזים ביותר שקיימים. אפילו גויים לא יורדים לכזו דיוטא תחתונה, כי יש דברים שהשכל הנמוך ביותר מבין שלא עושים ולכל אדם יש בוש טבעית לא לעשות כאלו מעשים בשער בת רבים, אך בעבור זה האדם צריך להגיע למדרגה של 'פריקת עול' ברמה הגבוהה ביותר ששייכת – פריקת עול של 'פעור', ואחרי שמגיעים לכזו פריקת עול – אין כבר דבר שלא אפשרי.

כל דבר שבערורה נקרא 'גילוי עריות', אפילו שעיקר האיסור אינו על הגילוי אלא על הביאה. ואם כן מדוע הוא נקרא 'גילוי'? מפני שזוהי מהות העבירה: פריקת העול, ופריקת העול מתבטאת דוקא בגילוי הערוה. ועל כך אומר הנביא: "לא הטהרנו עד היום הזה", כי אמנם את גוף האליל של פעור אין לנו בזמננו, אך את אותו יצר נמוך של פריקת עול, לשחרר את כל הערכים שקיימים ולבטל את כל המעצורים, הוא קיים גם קיים עד עצם היום הזה ועד בכלל.

ובאמת 'פריקת עול' הוא היצר הגרוע ביותר מכל העבירות כולם. כל עבירה ניתן לתקן על ידי יראת החטא, יראת העונש או יראת הרוממות, אבל מי שמגיע למצב של פריקת עול - הרי הוא כמגן המשוח בשמן, ששום דבר לא יעזור לו. הוא יוכל ללמוד מוסר, לשמוע את המוכיחים, אבל הכל יחליק עליו מבחוץ ולא יכנס פנימה. הרי זה עצמו הוא היצר שלו, שהוא יודע שאסור, הוא מודע כמה החטא שלו חמור, אבל שום דבר לא מעניין אותו. אין דבר שמחייב אותו ואין מעצור שעוצר אותו. ואם כן אדרבה, ככל שהוא שומע יותר את המוכיחים, היצר שלו מוצא מקום ללכת אחרי שרירות ליבו... אלו הם המילים שנאמרו בגמרא בסנהדרין (ק"ג, ב'), ש"אמון בא על אמו, אמרה לו אמו כלום יש לך הנאה ממקום שיצאת ממנו, אמר לה כלום אני עושה אלא להכעיס את בוראי". הם ידעו שיש בורא עולם, אבל התאוה שלהם הובילה אותם לעשות דוקא את ההיפך - 'להכעיס את בוראי'. ממילא מה תעזור תשובה לבני אדם כאלו?

ובאמת, מהיכן מגיעה תאוה נוראה כזו, לפרוק את העול? התשובה היא שלכל בן אדם יש טבע להיות בן חורין. הוא רוצה להיות משוחרר לעצמו, בלי שיאמרו לו מה לעשות ובלי שיהיה דבר שיחייב אותו. רוב ככל המלחמות שהיו בהסטוריה לא היו מחמת שהגיעו לפת לחם... הכל היה רק רצון אנושי בסיסי - שבני האדם לא רצו שישלטו עליהם. אפשר לראות זאת כאן בארץ אצל בני ישמעאל, לפני המלחמה בזמנו הם היו מזי רעב, ורק אחרי ה'כיבוש' הם התחילו להיות בצורה של בני אדם. ואף על פי כן הם נלחמים במי שלכאורה הציל אותם...

אותה תאוה של האדם, להיות בן חורין, היא מובילה אותו לתאות הכבוד. גם תאות הכבוד פירושה שאני שולט על עצמי, ושום דבר לא שולט עלי. ותאות הכבוד היא זו שמובילה את האדם לכל התאוות האחרות, כי בתוך תוכו האדם לא כל כך מעוניין שיהיה לו אוכל ערב ולא שיהיה לו ממון רב, בשביל מה הוא צריך את כל זה. הכל נובע ממקום אחד, וכמו שמבואר במסילת ישרים: הכבוד העצמי. לא יתכן שלאחרים יש ולי לא. אני ואפסי עוד.

ובאמת תאות הכבוד ביסודה היא מעלה עליונה ורוחנית, מעלת הנשמה שנקראת 'למען יזמרך כבוד', שכן 'כל הנברא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו', ויש להשתמש במעלה זו כלפי הדברים הנכונים - כבוד אב, כבוד רב וכבוד שמים. כל אדם צריך להרגיש נעלה ומרומם, להכיר בערך הנשמה שקיימת בתוכו, ומי שלא רוצה כבוד - מבטל את עצם קיומו והוא גרוע ממנו. אך במקום לחפש את הכבוד במקום האמיתי, 'שאינו אלא ידיעת התורה באמת', כמו שכותב המסילת ישרים, אנשים מחפשים את הכבוד בהבלים המדומים - באישור של פלוני או בהתפעלות של פלמוני. וכך אמר מרן הרב מפוניבז' זצ"ל על עצמו, שאנשים חושבים שהוא אינו רוצה כבוד, אבל האמת היא שהוא רוצה כבוד, אלא שהוא אינו מחפש אותו ברפת...

ואדרבה, מי שאין לו כבוד - אין דבר שיוכל לעצור אותו, וזה הטעם שהוא פסול לעדות ואין לו צורת אדם, כמבואר ברמב"ם על האוכלים בשוק. רק הנכבדות הפנימית שומרת על האדם ולא נותנת לו ליפול. ובגמרא בסנהדרין (ס"ג, ב') אמרו "שאין לך משוקץ ומתועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק ערום", והנושא כאן הוא לא נושא של צניעות, אלא של 'משוקץ ומתועב', כי מי שהולך ערום - אין לו שום נכבדות, וזה נקרא 'שיקוץ', דבר שהוא כלום, אפס ותוהו, ואין בו שום תכלית.

כמו כן מצינו בפסחים (ק"א, ב'), שהשר הממונה על העניות נקרא נבל, והוא מגיע למקום של ניבול - מקום מלוכלך שלא מנקים אותו. כי אכן, מקום שמתנהגים בו ההפך מנכבדות הוא 'ניבול', ושם יש עניות. גם הרמב"ן בפרשת קדושים אומר שמעלת הטהרה, שהיא אחת המעלות העליונות בסולמו של רבי פנחס בן יאיר, כוללת בתוכה שלא יילך בבגדים מלוכלכים. ומה הקשר בין נקיות הנפש לבגדים נקיים? האם המעלה היא באדם או בבגדים שלו? אלא היא הנותנת, והא בהא תליא: מי שלא אכפת לו להיות עם בגדים מלוכלכים - הוא אדם גס, שאין בו רוממות ונכבדות, ואדם כזה לא יכול להיות בעל נקיות הנפש.

אם כן מה שמוטל על האדם הוא לנתב את היצרים שבתוכו למקומות הנכונים. לכל בן אדם יש יצר להיות בן חורין ולהיות מכובד, אלא עליו לא להתעלם מהכבוד שמושך אותו, אלא לקחת את הנכבדות, שהיא התאוה הגדולה ביותר שקיימת, בכדי להתרומם ולהדבק בקב"ה. וכמו שכותב בתחילת הספר 'שערי העבודה' המיוחס לרבינו יונה, שהכח הגדול ביותר שיוכל לעצור את האדם הוא הנכבדות - איך אני, בן האבות הקדושים יכול לעשות רעה גדולה כזו וחטאתי לאלוקים. אני בן מלכים, ולא מתאים לי לרדת לכאלו שטויות.

מכל זה נוכל לפתוח פתח ולהבין כיצד ניתן לחזור בתשובה אפילו מתאוה נוראה כזו של פריקת עול. שאלנו לפני כן, שעד כמה שיש לאדם יצר של פריקת עול, מה יוכל להחזיר אותו בחזרה, והרי זה גופא היצר אומר לו - שלא להקשיב למה שאומרים לו. אך כעת נמצינו למדים שזו דרך התשובה - לא להתעלם מהתאוה, אלא לקחת אותה למקום הנכון. את אותו יצר של חירות ופריקת עול, שהאדם רוצה לשלוט על עצמו, ניתן לקחת למקום הגבוה של 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה'.

ידועים דברי האבן עזרא בפרשת נזיר, שמילת 'נזיר' היא מגזירת 'נזר', 'כי כל בני אדם עבדי תאוות העולם, והמלך האמיתי, שיש לו נזר ועטרת מלכות בראשו, כל מי שהוא חפשי מן התאוות'. האדם יכול להיות מלך על עצמו - כל בני האדם הם עבדים של התאוות, והוא מצליח לפרוק את העבדות ולשלוט על התאוות. כל החשבונות הרבים שביקשו בני אדם הם 'עול' ששמו על עצמם, וכלשון הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל - 'עול החשבונות הרבים', ובן החורין האמיתי הוא מי שמצליח באמת לשלוט, לפרוק את אותו עול ולהיות שליט על עצמו.

ומדוע התאוות הן 'עול'? הסיבה היא פשוטה, כי הן באמת עול. מי ששקוע בתאוות הוא משועבד לתאוות בלי שום ברירה אחרת. אין לו יום ולא לילה, ואין לו מנוחה עד שישג את מה שהתאוות שלו מושכות אותו אליו. ומיהו ה'בן חורין' האמיתי? 'כל מי שהוא חופשי מן התאוות' - הוא משוחרר מהכל, הוא בז לתאוות שלו, מצליח לשלוט עליהן, וכך הוא זוכה למעלה האמיתית של הנכבדות.

בזמנו היה תלמיד חכם אחד שהיה מרבה לעשן, והנה ביום אחד בהיר הוא זרק את הכל והפסיק לעשן לחלוטין. נישתי אליו ושאלתי, איך עשית את זה? והוא אמר לי: פשוט, החלטתי שלא... שאלתי אותו בחזרה: הרי זה גופא השאלה, איך החלטת שלא... והוא הצביע על עצמו וענה: 'כאן - אני בעל הבית'. כלומר, הבהמה שבי רוצה ללכת אחרי התאוות, ואני החלטתי שהבעל הבית הוא לא הבהמה אלא אני. לא יתכן שה'אני' שבי יהיה משועבד אחרי בהמה.

לפני שנים רבות אמר לי המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א, שהדרך להלחם ביצר היא פשוטה, להגיע אליו ולומר לו: 'גיי פון דא' - לך מכאן... שאלתי אותו, זהו, זה מה שעוזר? והוא השיב לי: תנסה... והסביר לי המשגיח: כל הבעיה שלנו עם היצר הרע היא, שאנחנו חושבים שהיצר הוא חלק מאיתנו. אני רוצה, מתחשק לי, קשה לי... אם האדם מבין שהיצר הוא דבר חיצוני שמושך אותו, יצר אחר שלא שייך אליו, מספיק פשוט להגיד לו: לך ממני, אתה לא שייך אלי... כשמרגישים כך מבינים שלעשות עבירה הוא דבר מבוזה. לא אני רוצה לעשות את העבירה, אלא הבהמה שבי רוצה למשוך אותי, ואם היא מצליחה - נמצא שאני הולך אחרי בהמה... כל הבעיה שלנו היא אחת, שאנחנו לא מרגישים שזה בהמה. אנחנו חושבים שהבהמה היא חלק מאיתנו.

בנובהרדוק היו אומרים שכל אחד צריך 'פיג' - אצבע משולשת, ש'תצפץ' על שלושה דברים. אצבע על העולם, אצבע על הסביבה, אך האצבע העיקרית היא האצבע על עצמך - 'לצפץ' על עצמך... נכון, יש לי רצון, אבל הרצון הוא הבהמה, זו תאות הכבוד, זה לא אני. אני אחר.

הטבע האמיתי של האדם הוא לעשות את מה שהוא צריך לעשות, והפריקת עול הגדולה ביותר היא - לא לעשות את מה שצריך לעשות. על המצוה של 'לא תתור' אומר החינוך, שכיצד משתחררים מהתאוות? הכל תלוי בהרגל. כששיכור שותה יין, הוא לא מסוגל להבין איך החיים יכולים להראות בלי יין, אבל ככל שהוא יתרגל יותר להפחית מכמות השתיה, הוא יבין שיש עוד חיים חוץ מיין... כל התאוה של 'פריקת עול' כולה דמיון, שהאדם חושב שהעול הוא ה'אדם' שבתוכו. ככל שהאדם יחשוב יותר מהו ה'עול' האמיתי, כך הוא יוכל יותר לצאת ממנו, כי הוא יבין שאדרבה, העול הגדול מכל הוא לעשות את מה שהוא לא צריך לעשות.

אין אדם שיעשה טוב ולא יחטא, כל אדם נכשל, אבל תמיד צריך לזכור מה המהות האמיתית: אני בן להקב"ה, אני בן של מלך, ולא מתאים לי להראות כל כך מלוכלך. מחשבות כאלו הם הם ה'פריקת עול' הרצויה. האדם צריך לפרוק עול, אבל לפרוק את העול במקום הנכון, כי כל תאוה שהאדם 'מכור' אליה - הוא בטוח שהיא החיים האמיתיים, אבל כשהוא מתחיל קצת להתנתק מהתאוה, פתאום הוא מרגיש שרק עכשיו הוא התחיל לחיות. זהו ה'בן חורין' האמיתי - 'כל מי שהוא חופשי מן התאוות'.

על פי זה נוכל להבין מה הקשר בין החמשה דברים שארעו את אבותינו ב"ז בתמוז, שכולם קשורים לאותו יצר של 'פריקת עול'. הדבר הראשון הוא שבירת הלוחות הראשונות, לאחר שמשה ראה את העגל ואת המחולות, שעליהם נאמר בפרשת כי תשא (שמות ל"ב, ו') "ישב העם לאכול ושתו ויקומו לצחק", וכתב רש"י: "לצחק - יש במשמע הזה גילוי עריות, כמו שנאמר (בראשית ל"ט, ט) "לצחק בי, ושפיכות דמים, כמו שנאמר (שמואל ב' ב', י"ד) יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו, אף כאן נהרג חור". נמצא שהיה בעגל הן את העבודה זרה עצמה, והן גילוי עריות ושפיכות דמים, שעם ישראל הסירו את כל המחסומים ועשו את הדברים הגרועים ביותר סתם כך, בכדי לפרוק את העול, 'לצחק'.

זהו עומק המשמעות של 'בטל התמיד והובקעה החומה', כי גם התמיד וגם החומה מבטאים את הענין של הקביעות, שיש לאדם חסמים וגבולות קבועים ששומרים עליו לעשות את מה שהוא צריך לעשות. ב"ז בתמוז בטל הכל והובקע הכל, נפרצו כל הגבולות והעול התפרק.

אותו הדבר לגבי 'שרף אפוסטמוס את התורה', שהנה לכאורה משמע שאפוסטמוס שרף רק ספר תורה אחד, ואם כן מה החורבן הגדול כביכול התבטלה התורה. אלא, פירש בתפארת ישראל על המשניות (תענית ד', ו') שנראה כי אפוסטמוס שרף את אותו ספר תורה שהיה בעזרה - הוא הספר תורה שכתב עזרא, שממנו היו מגיחים את כל שאר הספרים. הוי אומר שאין הכי נמי, אפוסטמוס שרף רק ספר תורה אחד, אבל המטרה שלו היתה ש'איש הישר בעיניו יעשה', שלא יהיה ספר אחד שעל פיו כולם ינהגו, אלא כל אחד יילך בשרירות ליבו, על פי מה שהוא רוצה. המצב של 'איש הישר בעיניו יעשה' (שופטים י"ז, ו') הוא המצב המוכיח ש'אין מלך בישראל', אין שלטון ואין חוק, אין מי שיקבע ואין מי שיורה מה לעשות, וזוהי הסתירה הגדולה ל'ויהי בימי שפוט השופטים' - שכעת הדור שופט את שופטיו.

ועל כולנה מגיע הדבר האחרון, שהוא פריקת עול כפשוטו - 'הועמד צלם בהיכל'. לקחו את הדבר הטמא ביותר והעמידו אותו במקום הקדוש ביותר, כביכול אין לנו חלק ונחלה באלוקי ישראל. אין לנו שום ערך ושום כבוד, שום דבר לא ישלש עלינו ושום דבר לא יחייב אותנו, הכל הפקר גמור עד לדיוטא התחתונה ממש.

כשנמצאים במצב של 'סוף זמן' צריכים לדעת ש'סוף זמן' הוא פריקת עול. הרי מבחינת ההגיון, מה שונה סוף הזמן מאמצע הזמן? ואם תאמר שהזמן עושה את שלו, איך יתכן שבחורף בשנה מעוברת הזמן מסתיים אחרי ששה חודשים, ואילו בקיץ לא עוברים חודשיים וכבר בקושי מחזיקים מעמד... האם עיפים עכשיו יותר מתחילת אלול? אלא זוהי האוירה של פריקת עול - שאחרי שבכל העולם אלו החודשים של פריקת העול, בצורה הבהמית והנמוכה ביותר שיכולה להיות, זה מחלחל גם אלינו, לתוך בית המדרש. בחורף כל העולם נמצאים בתוך הבתים, ולכן גם בתוך בית המדרש יש יותר אוירה של לימוד, אבל בקיץ כולם יוצאים החוצה ויוצרים באויר רוח של טומאה - וזה משפיע גם על בית המדרש. כמו שהפרוש של קובנא יכול להשפיע על הסטודנט בפריז, כך גם הסטודנט מבחוץ יכול להשפיע על הבחור בתוך הישיבה...

ואם הדברים אמורים ביחס לסוף הזמן, מי מדבר על בין הזמנים, שגם מי ששומר על עצמו לא ימלט מהאוירה ששוררת בחוצות קריה. וכבר הזכרתי כמה פעמים את מה שהיה אומר מרן המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל, שכאשר חוזרים מבין הזמנים, הוא צריך קודם כל כמה שבועות לקרצף את הבוץ מהפנים עד שהוא יכול להתחיל לדבר על אלול...

מה אנחנו יכולים לעשות בשביל להתמודד? הדרך היא לחיות עם אותה הרגשה פשוטה - שכאן אני בעל הבית, ואף אחד לא יחליט לי מה לעשות. כל המושג של ההסחפות אחרי ההמון, אחרי האוירה ואחרי מה שכולם עושים - היא עבדות, שכולם מחליטים בשבילי, אבל 'בן חורין' פירשו שאני לא עושה בגלל שמישהו רוצה אלא בגלל שאני החלטתי. בן ישיבה שרוצה לשמור על עצמו בבין הזמנים ולא לחזור לאלול עם פנים סמוקות, ולא דוקא להשמר מעבירות אלא אפילו להשמר מהאוירה של הרחוב שנדבקת בו, צריך לקבוע לעצמו גדרים במסמרות - שיש לו את הזמנים שלו ואת הסדרים שלו, ואף אחד אחר לא יזיז אותו ממה שהוא החליט לעצמו. כך הוא יכול לחזור לאלול עם תחושה של רוממות - ניצחת, אני זה ששלטתי.

בזמני בישיבת פוניבז' היה לי חבר שמרן הגר"מ שך זצ"ל תפס אותו בערב יום כיפור רגע לפני 'כל נדרי', אמר לו קושיא חזקה וביקש ממנו להשיב תשובה אחרי נעילה... מה רצה בכך הרב שך? ודאי הוא רצה שהבחור יתפלל, אבל גם כשהוא מתפלל - שיידע שצריך שיהיה לו 'עול', עול של תורה. הצורה האמיתית של 'בן חורין' היא של אדם ששולט על עצמו, הוא חי לפי תכנית, מה הוא רוצה להספיק ואיך הוא רוצה להספיק, וה'עול' שהוא פורק מעצמו הוא ה'עול' הגדול של הרחוב, שמנסה כל הזמן לסחוף את כולם.

אותו שולחן ערוך שקיים בזמן קיים גם בבין הזמנים, ואותה הנהגה שצריכה להיות בזמן צריכה להיות גם בבין הזמנים. בחור מסוגל ללכת בלי חליפה, הכל בגלל שחם לו, אבל בלי חולצה - אף אחד לא הולך... מה ההבדל בין חולצה לחליפה? למה דוקא זה כן ודוקא זה לא? ברור שעומק הדבר נובע מהעולם החיצוני, ששם כולם הולכים עם חולצה וכולם הולכים בלי חליפה. אם כן זה עצמו סיבה מדוע ללכת עם חליפה. אתה לא אמור להרגיש לא נעים מהסביבה, אלא אדרבה, אתה אמור להרגיש לא נעים רק מעצמך. אף אחד לא יאמר לך מה לעשות.

אין ספק שבחור שלא הולך בצורה של בן תורה גם בבין הזמנים - אמנם לא עובר שום עבירה, אבל יש בזה כדי ללמד הרבה היכן הוא מונח. ראש ישיבת חברון, הגאון רבי דוד כהן שליט"א סיפר לי פעם, שבעודו בחור, תוך כדי שהתעסק בשידוך של עצמו, נצרך לצאת לטלפון שהיה מטרים ספורים ליד הישיבה. מכיון שהיה המרחק קצר, הוא יצא לשם בלי חליפה. המשגיח הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל ראה אותו וקרא לעברו: 'זכי כאן זה מקוה'...? הוא נענה לעומתו, והרי זה כל כך קרוב, אך המשגיח שוב הגיב: 'זכי כאן זה מקוה'?

כל אדם רוצה להיות בן חורין, וכל אדם רוצה וצריך להרגיש מכובד. אך בדינו הדבר תלוי האם להשיג את החירות האמיתית ואת הנכבדות האמיתית, או חלילה להיות בזויים פורקי עול שהולכים אחרי העדר. והיסוד הוא אחד - יש לנו את הצורה שלנו ואת הנכבדות שלנו, והחירות שלנו היא לשמור על עצמנו. לא האחרים יקבעו לנו מה לעשות ואיך להתנהג, אלא אנחנו בשלנו - אין לנו שיוור רק התורה הזאת.

התיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 371
תמוז תשפ"ג

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

בוא והיה שותף איתנו בתרומה של ממש
25 ש"ח X 12 חודשים = 300 ₪ לשנה
ותזכה שעוד יהודי ישמור שבת בזכותך!

ניתן להעביר את תרומתך במגוון אפשרויות

בכל מכשירי נדריים פלוס / קהילות בבתי הכנסת, בחיפוש מוקד העירוב
בחוראות קבע בנקאית, או בהעברה בנקאית לחשבון של מוקד העירוב
ובטלפון ממוחשב — 073-2757-008 או ע"י נציג — 0548483320

רכב נתקע בלחי שעל הקיר ושיבר אותו, ונשאר תקוע בחור
ביום שישי האחרון בשעת הצהרים, התקבלו במוקד הטלפוני הדעות מכמה אנשים על תאונה שאירעה באותם רגעים ברחוב מהרשל בבני ברק. זה לא מוקד משטרה, וגם לא רפואה, אבל היום גם מוקד הלכתי לעירובין צריך להיות שותף לפעמים בתיקון הפגיעה של התאונה.

במקרה זה רכב נכנס בטעות בקיר של אחת החצרות, ושיבר את הקיר, אבל בדיוק במקום הזה עמד הלחי של העירוב השכונתי, והלחי כמובן נהרס ונפל לגמרי. המתקשרים היו מודאגים אם יהיה אפשרות לתקן כזה דבר, אבל בס"ד כיום בעזרת הכלים והאמצעים ניתן לעשות דברים גדולים. הגענו למקום, אבל לא היה שייך לתקן, כי הרכב נשאר תקוע במקום התאונה בקיר, והנהג פונה משם לביה"ח, ולא ניתן להעמיד שם לחי חדש. בשיתוף עם התושבים עמדנו בקשר לשמוע סמוך לשבת האם יזיזו את הרכב, לאחר מכן חזר בעל הרכב בשלום ב"ה, ואחד מהבודקים הגיע למקום וביקש להזיז את הרכב, והודיע לנו שאפשר לבוא לתקן, ובס"ד עשינו תיקון חדש עם לחי מברזל, עומד על החור ותפוס לשני הצדדים. במקרה זה לא היינו צריכים להשלים את הקיר, כיון שהלחי יוצא סמוך תוך ג' טפחים לשארית הקיר, וע"ז נחשב כסתום וממשיך את מחיצות העירוב.

רכב נתקע בקיר שבו הלחי ושיבר אותו בערב שבת

מחיצה זמנית שמקיפה את הלחי

בשעה שהיה חשש שהרכב ישאר כך לשבת, חיפשנו פתרון הלכתי, כי לא ניתן להעמיד שם לחי כלל במצב הזה, שהרכב תקוע בחור שבקיר. והנה נראה לעומד שאפשר להעמיד את הלחי מאחורי הקיר בתוך החצר, ואע"פ שאם מעמיד את העמוד בתוך חצר שמוקפת במחיצות פסול כמ"ש המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"א), מ"מ מבואר בחזו"א שאם במקום שתחת החוט יש פירצה במחיצה, אין נפסל הצוה"פ, אלא כאילו הרחוב והחצר הם מקום אחד, כי במקום הפתח הם אחד. אמנם לכאורה אינו דומה למקרה זה, כיון שכאשר הרכב תקוע, הרי הוא סותם את החור, ושוב יש כאן מחיצה. י"ל שכיון שהרכב יסולק משם אחרי שבת, הרי הוא דבר זמני, וק"ל שמחיצה זמנית אינה פוסלת, א"כ

הצוות בעשית תיקונים בערב שבת האחרון

דל מהכא את הרכב, ונשאר החור שפוסל את המחיצה, כלומר המחיצה הקבועה איננה, והמחיצה הזמנית אינה פוסלת, נמצא שאפשר להמשיך את הצוה"פ לתוך החצר, ושם לחבר אותה להמשך הגדר. [וניתן שצריך שלא תהיה צמודה לגדר, אלא יהיה שיעור מקום ד' טפחים לפני הלחי]. אמנם יש מקום לדון בזה, שמא עמוד שמוקף ונמצא בתוך רשות, יש חשש אף אם זה זמני, ואכמ"ל

כולנו שותפים בימים אלו ונותנים כוח להגדיל

בימים אלו אנו נמצאים בעיצומה של מגבית גדולה להמשך הקיום של הפעילות הרחבה של מוקד העירוב, פעילות שמתפרסת על עשרות מקומות בארץ, ובמגוון רחב של עזרה וסיוע, הדרכה ופתרונות, לקיים את שמירת השבת בהלכות טלטול כהלכה.

בעבר אנשים לא ידעו כמעט מהו עירוב, איך עושים אותו, ומה זה נוגע אליי. כיום לא צריך להסביר מה מוקד העירוב עושה, מה הוא מסייע, אלא כיום כבר עשרות אלפי משפחות יודעות עליו, הם גם יכולים לספר על איזה מקרה שנעזרו בו, פעם כשנסעו לשבת עם הישיבה, ופעם כשביקשו לשכור דירה לשבת, התקשרו ושאלו ומיד קיבלו מענה מותאם ואיש, הרחוב הזה הוא כך, והרחוב לידו הוא כך, אפשר ללכת עד לשם, או שאי אפשר ללכת כלל. כשניסו לסדר עירוב למתחם, והשאלות צפו בין המשתתפים, התקשרו ושאלו, קיבלו תשובה הלכתית ברורה, משהו הבין אותם, נתן להם פתרון לשנות קצת שיהיה כשר ומהודר.

גם האחראים הוותיקים המסורים ועושים שנים רבות את העירובים, רבים נעזרים במוקד העירוב, הן בשביל לברר הלכות שהסתפקו בהם שנים ורוצים לשמוע מה דעת הרבנים, שמוקד העירוב מאגד ומברר את מגוון השיטות, או כדי לשמוע איזה פתרונות חדשניים ופרקטיים הם יכולים לעשות לבעיות שונות והן בשביל לעשות תכנית עבודה, או לבצע תיקון ע"י בעלי מלאכה, שאינם רק אנשי מלאכה אלא גם יודעים הלכה, יודעים להתקין בצורה שנמנעת מבעיות הלכתיות, ולא חוסכים מאמץ כדי להדר את העירוב.

הרבה דברים נוספו והתרחבו מאז המגבית הקודמת

בשנה האחרונה זכינו בסייעתא דשמיא ובעזרת המגבית הקודמת שנערכה בחודש אדר תשפ"ב, להגדיל את הפעילות הרבה מאוד, בשדרוג הדפסת העלונים בהדפסה צבעונית, ובהגדלת הכמות לכמה אלפי עלונים מידי שבוע, וכן בהרחבת ההפצה של העלונים.

כמו כן נערכו כמה כנסים ושיעורים גדולים למאות משתתפים, שבהם עלתה המודעות של העירובין בכל שכבות הציבור, ובכל הגילאים. בשבוע האחרון התקיים שיעור מיוחד בישיבת מיר בהשתתפות מאות אברכים ות"ח, וכן התקיים שיעור בעיר ביתר עילית במוצאי שבת, בהשתתפות מאות איש ממגוון האוכלוסיה בעיר, ולאחר השיעור ניגשו להודות שנפתח להם הבנה חדשה בכל הנושא.

בנוסף התחלנו להרחיב את המעגל בכך שבוגרי השיעורים החלו למסור שיעורים ברחבי הארץ, חלקם במתמדיים לכיתות ז' ח', חלקם לבחורים במסגרת איגוד בני הישיבות, וחלקם לאברכים ולמבוגרים בשיעורי תורה מודמנים.

כמו כן רכשנו ציוד חדש ויקר, עם רכב מותאם לנסיעות בשטח, בשדות ובגבעות, שבעבר היינו צריכים לעצור בקירבת מקום וללכת רגלית עד מקום העירוב, כיום ברוב המקרים ניתן להגיע קרוב עם הרכב, ולבצע את התיקונים ביעילות ובמהירות.

זה ועוד הרבה דברים שאי אפשר לפורטם הרחבנו והגדלנו בזכותך, בזכות התרומה והשותפות בנטל הכספי, נתת בנו כח והערכה להיות פנויים לעסוק בחלק התורני וההלכתי והמעשי, שבס"ד מביא כל הזמן תועלת עוד ועוד, גם למשפחות שלנו בעירובים המהודרים, וגם לאנשי הישובים בעירובים המינימליים, שיהיו לפחות בגדר שמצליח אותם מחילול שבת.

כעת לאחר שעברה שנה וחצי, וכבר הוצאנו את כל הכסף לפעילות הקודש, כולו הפך להיות עמוד של עירוב, או עלון של קיום ההלכה, אנו פונים אל הציבור היקר, שמבין את החשיבות של שמירת שבת, יודע שבעירובים יש קושי גדול לבדוק אותם מידי שבוע ולתקן אותם, יש הוצאות גדולות שכאשר הן חסרות נמנעים מלעשות אותם ונדחקים להניח אילתורים במקומם, שלפעמים כשרות העירוב נפגמת ויורדת, זה הזמן להושיט לנו יד לעזרה וסיוע, להיות שותפים למאמצים שלנו כל השנה לעשות למען שמירת השבת.

רבים צריכים לזכור
עירובין
ולכל יהודי

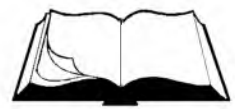
יצאנו לדרך לפניכם
מזדרזים לפני בין הזמנים
לסדר עירוב לנופש, ולכל השנה!

לתרומות - במכשירי נדריים פלוס / או קהילות - בחיפוש "מוקד העירוב". תרומת, זכיתו!

מִי יֵרֵם הָיִים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 503

הל' שבת חזון, תשעה באב, עשירי באב שחול בער"ש אב תשפ"ג
ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

בירך "בורא פרי הגפן" ולא התכוון לשנות

שאלה: בהבדלה במוצאי שבת חזון האב עשה הבדלה והתכוון להוציא את בנו הקטן בברכת "בורא פרי הגפן", ולא היה בדעתו של האב לשנות כלל, לבסוף הבן סירב לשנות את היין והאב היה מוכרח לשנותו, האם צריך לברך שוב "בורא פרי הגפן"?
תשובה: "יא שאינו צריך לברך שוב "בורא פרי הגפן" משום שכיוון לצאת בזה ידי חובת הבדלה, וכיוון ש"בורא פרי הגפן" נצרכה להבדלה, יצא בזה ("קב ונקי" בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל), וי"א שכיון שכוונתו בברכה היתה רק לצורך הבן לא יצא בברכה זו וצריך לברך שוב (הגרי"א שטיינמן זצ"ל).

בשר במלווה מלכה

שאלה: למה לא נוהגים לאכול בשר לסעודת מלווה מלכה, הלא זוהי גם סעודת מצוה, כמו סיום, סעודת בר מצוה, ברית, פדיון הבן וכדומה?
תשובה: כנראה הקילו רק בסעודת מצוה שנפגש במקרה בימים אלו, אבל סעודת מלווה מלכה שהיא סעודה קבועה לא הקילו. וכעין שכתב הרמ"א בכוס של הבדלה לכתחילה ליתן לתינוק הגם שזהו כוס של מצוה, ובשאר מקומות לא מוזכר (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

ערב תשעה באב

שתית מים לפני התענית

שאלה: השו"ת מים לצימאון מברך ברכת "שהכל" אבל אם אינו צמא לא מברך כמבואר בשו"ע (סי' ר"ד ז'). מה הדין במי ששותה מים לפני הצום, עכשיו אינו צמא אבל שותה כדי שלא יהיה צמא אח"כ, האם זה נחשב לצמא וצריך לברך או היות שאינו צמא לא צריך לברך?
תשובה: מי ששותה מים בלי שום תכלית ליהנות מעצם המים, רק לצורך הנאה צדדית, כגון להוריד עצם או לבלוע כדור אינו מברך על השתיה (כמבואר ב"ביאור הלכה" שם). אבל השו"ת מים לצימאון בין משום צימאון עכשיו או שלא יהיה צמא יש לדון שאח"כ צריך לברך (הגר"ח קרליץ זצ"ל). אמנם למעשה המהרש"ם כתב ב"דעת תורה" (סי' י"ד) לא לברך, וספק ברכות להקל.

מדיני תשעה באב

ישיבה על הקרע

שאלה: בליל תשעה באב וביום עד חצות היום יושבים סמוך לרצפה (שו"ע סי' תקנ"ט סעיף ג'). מותר לשבת על כר קטן או על שרפרף נמוך (משנ"ב שם), כעין שמצינו לגבי אבליים.
תשובה: הנוסע ברכב יכול לשבת כרגיל מכיון שאין דעתו לנוחיות או לתענוג ובכ"ה לא תקנו שצריך לשבת על הרצפה (ספר "תורת היולדת" פ"מ ח"ה הערה י"ז).

נטילת ידים ורחיצה

שאלה: בנטילת ידים בבוקר יש ליטול רק עד סוף קשרי האצבעות (שו"ע סי' תקנ"ד סעיף י'). אבל כהן נוטל את כל כף היד לצורך עליה לדוכן (שע"ת סי' תקנ"ד ס"ק ח').
תשובה: אסור להושיט אפילו אצבע לתוך מים, אבל מותר לשתוף מאכלים לצורך הכנתם אף שע"ז גם שוטף ידים משום שאין בכך כוונת רחצה (משנ"ב שם ס"ק י"ט).

עישון וריח

שאלה: אסור לעשן, אך מי שמורגל בעישון ביותר ודחוק לו, יכול להקל מחצות היום בצנעה (משנ"ב סי' תקנ"ה).
תשובה: לכתחילה אין להריח בשמים (ע"י שעה"צ סי' תקנ"ו ס"ק א').

שאילת שלום

שאלה: שאילת שלום וכיוצא"ב (בוקר טוב) אסורה כל היום (שו"ע סי' תקנ"ד סעיף כ' ומשנ"ב) אבל מותר לאחל "מוזל טוב", שזה אינו בגדר שאילת שלום (שו"ת "להורות נתן" ח"ב סי' ל"ז, הגרי"ש דבליצקי זצ"ל, בשם שו"ת "שלמת חיים").

שליח ציבור

שאלה: אבל מותר להיות ש"ץ בתשעה באב, ולא נחשב "מועד" לענין זה (הגר"ח קרליץ זצ"ל, וכעין שמבואר במשנ"ב סי' תקנ"ט ס"ק י"ז לענין הספד).

לע"נ מרן ראש הישיבה

רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוקל"ה

נלב"ע י' בסיון תשפ"ג

שבת חזון

רחיצה וצחצוח נעליים

שאלה: בערב שבת חזון מותר למי שרגיל בכל ערב שבת לרחוץ פנים, ידים ורגלים במים חמים (רמ"א סי' תקנ"א ומשנ"ב סי' ק"ז). וכן מי שרגיל לחפוף את ראשו במים חמים בערב שבת מותר לו לחפוף גם בערב שבת חזון (רמ"א שם). לדעת המשנ"ב (סי' ק"ז) הכל מותר ללא סבון, ולדעת ה"חזון איש" כל מה שמותר לרחוץ בחמים מותר גם עם סבון.
תשובה: הנוהגים לטבול בכל ערב שבת, ואינם מבטלים את טבילתם לפעמים מפני טרדה או צינה רשאים לטבול גם בערב שבת חזון במים פושרים (משנ"ב סי' ק"ז ושעה"צ שם).
שאלה: כשיש צורך מותר לצחצוח נעליים בתשעת הימים וכ"ש לכבוד שבת. ויש סוברים שמותר להשחיר את הנעליים אך לא להבריקן. ולכבוד שבת מותר גם להבריק (שו"ת "אגרות משה" ח"ג תשי"פ).

מקוה חם בימי הקיץ

שאלה: מי שכל הקיץ טובל דוקא במקוה שאינו חמים, שנהנה מזה יותר, האם גם בערב שבת חזון יעשה כן, או שמא עדיף שיטבול בחמים, כיון שאצלו יש בזה יותר צער?
תשובה: גדר רחיצה בחמים לא תלוי בתענוג רק שזה רחיצה אלימא ומנקה יותר (ולכן התיירו רחיצת ראשו, פניו, ידיו ורגליו בחמים בערב שבת, לא משום תענוג אלא משום כבוד שבת שתהיה רחיצה אלימא), ולכן אפילו שנהנה יותר מטיבילה במים קרים, יטבול במים קרים (שאין איסור ליהנות מקור בימים אלו) שעיקר הקפידא על סוג רחיצה אלימא (הגר"ח קרליץ זצ"ל).

בגדי שבת

שאלה: מי שיוצא ביום שישי וחוזר לביתו סמוך לשבת, ורגיל ללבוש בגדי שבת כבר מיום שישי בבוקר, מותר לו לעשות כך גם בערב שבת חזון מכיון שרגיל בכך, וזה גם נחשב לכבוד שבת, ויש סוברים שאין ללבוש בגדי שבת אלא סמוך לשבת.
תשובה: נוהגים ללבוש בשבת חזון את כל בגדי השבת (משנ"ב סי' תקנ"א ס"ק ו') ויש נוהגים לשנות בגד אחד (שם).

בשר ויין

שאלה: יש מקומות בספרד שבשבת חזון אוכלים רק בשר שנשחט לפני תשעת הימים, ומקורם מראשונים שכתבו "מצניעים הסכין של שחיטה מרי"ח ואילך" (רמ"א סי' תקנ"א ט') בשם רבינו ירוחם), לכן שחט רק לפני ר"ח, ושמרו הבשר בהרבה מלח (דלא היה אז מקפידא) והטעם שנהגו כן משום זכר לחורבן הבית שבטלו הקרבנות, ובשר מלוח פסול למזבח, לכן אכלו רק בשר זה.
תשובה: ועצם הטעם שאסרו לשחוט מרי"ח ואילך כתב בספר "אבודרהם" משום חשש שמא יבוא לאכול מזה, וכבר כתב ה"ערוך השולחן" (סעיף כ"ה) שדברים תמוהים הם דהא אי"א לאכול עד שיבשל הבשר ואתי למיכר, ואי משום אכילת מזיד לא שחיד ישראל על זה, ע"י שם.

קריאת הפטרה

שאלה: הפטרה נוהגים לקרוא בניגון של "איכה", אולם בביהכ"נ "לדרמן" וכולל "חזון איש" קוראין כרגיל, ע"פ דברי החזו"א זצ"ל שאין לעשות אבילות בפרהסיא (ע"י "אורחות רבנו" ח"ב עמ' קל"ה).

הבדלה

שאלה: כשמבדילים על הכוס במוצאי שבת נוהגים לתת לתינוק לשנות מן הכוס. תינוק הוא מי שהגיע לגיל חינוך, גיל 6, אך עדיין לא הגיע לגיל ההבנה להתאבל על ירושלים, גיל 9 או 10 בערך, שאז מתחיל ללמוד תוספות, והוא בן הבנה (הגר"ח קרליץ זצ"ל).

שאלה: אם אין תינוק, ישתה המבדיל בעצמו (רמ"א שם סעיף י' ומשנ"ב), ויכול לשנות רביעית ויברך מעין ג'. וכן מי שיש לו רק בנות עדיף שישתה המבדיל בעצמו (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

שאלה: לפי מנהג הספרדים, יכול המבדיל לכתחילה לשנות מכוס ההבדלה בעצמו כיון שהוא כוס של מצוה (שו"ע ורמ"א שם).

מגילת איכה למי שלא צם

מי שלא צם לא יכול להיות בעל קורא בת"ב אבל קריאת מגילת איכה אפשר ע"י מי שלא צם (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

לבישת טלית ותפילין

אין מתעטפים בטלית ואין מניחים תפילין בתשעה באב בבוקר לפני חצות היום. (שו"ע סי' תקנ"ה). אולם מנהג מקצת בני ספרד ללבוש טלית ותפילין גם בבוקר, ועי' לקמן. ויש סוברים שלא יפשוט טלית קטן בלילה כדי לא להכניס עצמו לספק ברכות ביום.

טלית ותפילין בשחרית

שאלה: מנהג יוצאי הודו (ומובא מנהג זה ב"שערי תשובה" סי' תקנ"ה) להתעטף בטלית ותפילין בתשעה באב בתפילת שחרית. יוצא הודו שאין לו אלא רק מנין הנוהג כמנהג אשכנז, האם יכול להתפלל עמם בלי טלית ותפילין (וואמר ק"ש ביחידות עם טלית ותפילין לפני כן), או עדיף להתפלל ביחידות ק"ש ושמו"ע בכדי להתפלל עם טלית ותפילין?

תשובה: פשיטא שתפילה בציבור עדיפה בזה, ולכן יקרא ביחידות ק"ש לפני כן, ואח"כ יתפלל עם הציבור בלי טלית ותפילין (בעל "שבט הלוי" זצ"ל). ויש סוברים שאפשר לקיים שניהם היות שכולם יודעים שיש ב' מנהגים, אין בזה משום "לא תתגודדו", ולכן יתפלל עם טלית ותפילין בתוך המנין של האשכנזים, הגם שכל הציבור אינם עטופים בטלית ותפילין (הגר"ח קניבסקי זצ"ל, ועי' "באר היטב" סי' תקנ"ה ס"ק א').

שינת צהרים לפני הנחת תפילין

שאלה: האם מותר לישון בת"ב קודם שהניח תפילין בלי שומר?
תשובה: קודם זמן מנחה ודאי שרי, כיון שלא הגיע זמן החיוב אין איסור שינה (הגר"ש אלישיב זצ"ל), ואחר שהגיע זמן מנחה לא ילך לישון אלא אם יש לו שומר (הגר"ח קניבסקי זצ"ל), ובפרט בתשעה באב יש להיזהר שיעמיד שומר להעיר, היות שמאוד עייפים וחלשים מן התענית, ועלול להימשך, ולענין לסמוך על שעון מעורר, תלוי כל אחד ואחד לפי מזגו.

תורה ומוסר

אין לכתוב חידושי תורה בתשעה באב (שע"ת סו"ס תקנ"ד).
כתב המאירי (מו"ק כ"א): "יוראה לי שלא נאסרו דברי תורה לאבל אלא דרך לימוד וגרסא, אבל לענין בספרים המעוררים לבו של אדם לתשובה לא נאסר, ולא עוד אלא שראוי לעשות כן, ומכאן יראה שנהגו הכל בכך וכו'". וכ"כ בספר "שדי חמד" (ח"ו מערכת אבילות סי' כ"ה) דאע"ג שאבל אסור בדברי תורה מותר ללמוד ספרי יראה ומוסר. עכ"ד.

וכמו כן אפילו אם תוך כדי זה מביאים ענין מחז"ל ומגמרות, מותר, מכיון שמביאים החז"ל להוכיח איזה מחשבה לענין החורבן, או חיזוק במוסר לא זה נחשב לדת', ומותר ללומדם, וכן לפעמים הדרשן מביא בת"ב דברי חז"ל להוכיח איזה יסוד בעניני מחשבה אין זה בכלל איסור ללמוד תורה בת"ב (הגר"ש אלישיב זצ"ל). וי"א שההיתר הוא דוקא כשאינם מיוסדים על פסוקים או מאמרי חז"ל (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

תהילים ו'אנעים זמירות'

אלו שאומרים תהילים בקביעות כל יום, יאמרו לפני תפילת מנחה. ויש נוהגים לומר למחר תהילים של אמש ושל היום וכן נכון (משנ"ב סי' תקנ"ד ס"ק ז').

הנוהגים לומר פזמון "אנעים זמירות" כל יום יאמרוהו לפני מנחה (אמא"ר זצ"ל).

אמירת נחם

האשכנזים אומרים "נחם" בברכת "בונה ירושלים" רק במנחה, והספרדים אומרים בכל שלש התפילות, כמו "עננו". ואם שח, אומר בברכת "רצה" לפני "ותחזינה" (שו"ע, רמ"א, משנ"ב, סי' תקנ"ה). אפילו מי שלא צם אומר "נחם".

שאלה: במנחה בתשעה באב טעה ואמר מיד: "נחם ה' אלו קינו..." בלי לומר "ירושלים עירך..." לפני כן, האם יצא יד"ח?

תשובה: כיון שברכת "נחם" היא מעין הנוסח של ברכת ירושלים, יצא בו, ואע"פ שלא מוזכר ענין מלכות בית דוד בברכת "נחם", אין זה עיקר מקומה כאן, דהרי עיקר ברכתה של מלכות בית דוד היא בברכת "את צמח דוד עבדך", ועי' ברמב"ם (סוף ספר אהבה) שמביא נוסח השמונה עשרה ולא מזכיר כלל מלכות בית דוד בברכת "בונה ירושלים", ולכן בדיעבד יצא בברכת "נחם".

דינים הנוגעים לחולה

חולה שאוכל לחם בת"ב יש לו ליטול את כל כף היד.
חולה שאכל ומרגיש טוב ימשיך לצום (עי' שו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ז, אגר"מ או"ח ח"ב סי' קי"ב, ובעל "שבט הלוי" זצ"ל).
בברכת המזון בתשעה באב אין להוסיף "נחם", אלא מברך כרגיל.
חולה שאוכל בתשעה באב, י"א שיכול לעלות לתורה (שו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ז) וזה שונה משאר התעניות. אבל בשו"ת רע"א מה"ק תי' כ"ד, דן לענין מנחה ביום כיפור, אם חולה שאכל יכול לקבל עליה מצד יום טוב, אבל מצד תענית פשיטא ליה שא"א לקבל עליה ע"כ, וא"כ ק"ו לתשעה באב שלא יכול לקבל.
חולה שאוכל לפני חצות היום לא יתעטף בטלית ולא יניח תפילין

לפני שאוכל (שו"ת מהר"ם שיק סי' רפ"ט וכן הורה הגר"ש ז"א אוערבך זצ"ל).

חולה ששותה מים רק כדי לבלוע תרופה, לא יברך על המים אפילו כשצמא (בעל "שבט הלוי" זצ"ל עפ"י שו"ע או"ח סי' ר"ד סעיף ז').

אכילת לחם לחולה

שאלה: חולה שאוכל לחם בת"ב צריך ליטול כל ידיו, האם יש ענין לכתחילה לאכול דברים אחרים שלא להביא עצמו לידי נטילת ידיים?
תשובה: יסוד ההיתר הוא משום שנטילה לצורך מצוה אין זה רחיצה של תענוג ולא נכלל בתוך האיסור ולכן לכתחילה מותר לאכול לחם אם צריך (הגר"נ קרליץ זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל, ודלא כספר "שערים מצוינים להלכה" סי' קכ"ד קו"א).

מלאכה

נוהגים שלא לעשות שום מלאכה שיש בה שיהוי לפני חצות היום, כגון: רחיצת כלים, סידור הבית וכדומה (רמ"א סי' תקנ"ד סעיף כ"ב) אך אם אי הניקוי יגרום לריח רע או לריבוי חרקים, אפשר לשפוך מים כדי לסלק את הכלוך.

אין להכין צרכי סעודה אלא רק לאחר חצות היום (שו"ע סי' תקנ"ט סעיף י').

בישול לכבוד שבת

בשנה שת"ב חל ביום חמישי באופן שהזמן דחוק לו, מותר לבשל ממחצית היום לצורך שבת (בעל "שבט הלוי" זצ"ל עפ"י דברי המשנ"ב סי' תקנ"א ס"ק ט' שמותר לשחוט באופן זה).

שטיפת רצפה

אין להקל לשטוף את הבית בתשעה באב לכבוד שבת (בעל "שבט הלוי" זצ"ל).

קייטנה בתשעה באב

שאלה: האם מותר לעשות קייטנה לילדים בת"ב מהבוקר עד הערב, או שמא זה נחשב כמלאכה שאסורה?

תשובה: איתא ברמ"א (סי' תקנ"ד סעיף כ"ב) שלפני חצות אסור לעשות שום מלאכה אולם בזה ששומרים על הילדים בודאי מותר, וזה שלוקחים כסף עבור השמירה, יאמרו שזה עבור השעות אחה"צ או עבור כל השעות ביחד (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

קידוש לבנה

כתב הרמ"א (סי' תקנ"א סעיף ח') שנוהגים לא לקדש הלבנה עד לאחר תשעה באב, ועוד כתב הרמ"א (סי' תכ"ו סעיף ב') שבמוצאי יוה"כ מקדשין אותה מפני דאז שורין בשמחה אבל לא במוצאי תשעה באב או שאר תענית. וכתב המשנ"ב משום שאין שריים בשמחה, ויברך בימים שאחריה.

וכתב ה"באר היטב" (שם) שהאר"י ז"ל כתב לקדשה במוצאי תשעה באב, וכ"כ הכנה"ג שכן נוהגין בירושלים וכתב ה"שבות יעקב" שכן הוא מנהגם, אבל טועמים מידי קודם, עיי' שם. וכתב ה"באר היטב" (סי' תקנ"א סעיף כ"ח) הטעם כי נולד בן דוד במוצאי תשעה באב, ומבשרים ללבנה שעתידים להתחדש, עיי' שם, וכ"כ המשנ"ב (סי' ק"א). וכן המנהג בבני ברק שנוהגים לקדש במוצאי תשעה באב.

בירושלים מנהג רבים לקדש הלבנה במוצאי"ק חזון, וכן מנהג הגר"א.

כשחל תשעה באב ביום חמישי, לדעת הרמ"א יש להמתין עד מוצאי"ק (משנ"ב סי' תכ"ו ס"ק י'). אולם כל זה למנהג הרמ"א שלא מקדשין לבנה לעולם במוצאי תשעה באב, אבל לפי אלו שמקדשין תמיד במוצאי תשעה באב, גם בזה יש לעשות כן, וכמשי"כ המשנ"ב אח"כ (סי' ק"א), כן הורה הגר"נ קרליץ זצ"ל.

נעילת נעלים לקידוש לבנה

אלו שאומרים קידוש לבנה במוצאי תשעה באב, צריכים קודם לנעול נעלים ("שערי תשובה" סי' תקנ"ט ס"ק ד', ומשנ"ב סי' תכ"ו ס"ק י"א).

עשירי באב שחל בער"ש

האשכנזים נוהגים כל שנה שלא לאכול בשר ויין, לא להתרחץ, לא להסתפר ולא לכבס עד חצות היום של עשירי באב. הספרדים נוהגים שלא לאכול בשר ויין כל היום העשירי (שו"ע ורמ"א סי' תקנ"ח). וכולם נוהגים שלא לברך "שהחיינו" ביום הזה (שע"ת שם). ולפי מנהג אשכנז, איסור זה מסתיים בחצות היום.

כשחל עשירי באב ביום ששי, במג"א כתב שהכל מותר לכבוד שבת (משנ"ב סי' ג'). האחרונים הסכימו שמיד במוצאי הצום מותר להסתפר להתרחץ ולכבס לכבוד שבת (סידור יעב"ץ, הגר"ש אוערבך זצ"ל, מובא בשו"ע סי' מ"ב סעיף ה'). והא דכתב שע"ת בשם א"ר דמותר בשחרית, וכ"כ בקיצור שו"ע, סי' קכד סעיף כ', שמא אז היה נהוג לכבס בבוקר כי הכיבוס היה עסק גדול. ויש מחמירים בתספורת להתיר רק ביום (בעל "שבט הלוי" זצ"ל). וכן כאשר לא משנה אם מכבס במוצאי תשעה באב או למחרת, יש לכבס רק למחרת.

מותר ללכת לים ביום שישי בבוקר (דמסתבר שהתירו לגמרי, אפילו שלא לכבוד שבת, ובכל זאת יש מקום להחמיר בזה, הגר"נ קרליץ זצ"ל).

בשר, יין ושירה שאין בהם משום הכנות לכבוד שבת כלל, אסורים עד חצות היום כמו בכל שנה ("ערוך השולחן" סעיף ב').

שוואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה • במשנת מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

הלכות תשעת הימים

תיקון בגד ישי

שאלה האם מותר לתפור כפתור שנפל וכן לקצר בגד חדש.

תשובה מותר לתקן בגדים ישנים, ומדויק בן מלשון השלחן ערוך (תקנא).
(י) "יש אומרים שאסור לתקן בגדים חדשים ומנעלים חדשים" הרי שכל האיסור דווקא בחדשים. אמנם תיקון בגד חדש אסור, וכן אם רוצה לשנות בגד ישן כגון שרוצה להאריך או לקצר אסור, וביאר מרן הגרי"ש אלישיב "שגדר שכל מה שהותר הוא רק תיקון אחרי שהבגד גמור ונעשה איזה קרע".

הכנה לתפירה

שאלה האם מותר לסמן באמצעות מחט מקום למכפלת שתיתפר לאחר תשעה באב, וכן לתפור 'חוט מכליב' שהוא הכנסת חוט בתפירה גסה לסימון מקום התפירה.

תשובה מותר כיון שהכנסת סיכות אינה בכלל תפירה, ואף החוט מכליב בא רק להחזיק את המקום לשעת התפירה.

הכנת בגדי חול בשבת

שאלה האם מותר בשבת להכין לתשעת הימים בגדים מכובסים הניכרים כבגדי חול.

תשובה מותר אם יכוון בשעת הלבשה שהוא לצורך היום, כלומר שלא לובש לימי השבוע הבעל"ט אלא בכדי שכעת בשבת יהיה לבוש בחולצה. אכן ילבוש כדרך הרגילה ולא יניח חולצת יום חול ומעליה את חולצת השבת שבוה ניכר שכוונתו להכנה ליום חול.

בגדי שבת האסורים בחול

שאלה מהם בגדי שבת האסורים ללבישה בתשעת הימים.

תשובה אין צורך שיהיה ניכר לאנשים מבחוץ דווקא, אלא מספיק

תשובה לנקות כתם מותר כיון

שאנו בכלל איסור כיבוס למרות שבשבת עובר בזה על איסור 'מלבן' וכן מותר להסיר אבק ולהבריז כובע. אך גיהוץ אסור כמבואר בשלחן ערוך (תקנא, יח) שגיהוץ חמור אף מכיבוס. ואף ייבוש במכונה אסור משום שהמכונה מרתיחה את המים שכבגד עד שמתאידים וזה בכלל כיבוס, אמנם יכול לתלות את הבגד לייבוש ואין לחשוש בזה למראית עין שיחשדוהו שכיבס בתשעת הימים (צינו הלכה - אכלות שפ).
שאלה

חיסון לילד

שאלה האם מותר לעשות חיסון כמקובל אצל ילדים ופעוטות.

תשובה למרות שנדבקים מעט במחלה ואף בעקבות כך עולה החום, מותר, כיון שאין בזה סכנה. ומה שכתב השלחן ערוך להימנע מהכאת התלמידים (תקנא, יח) הוא רק במכות שיש בהם סכנה.

ניקוי כתם, גיהוץ וייבוש

שאלה האם בתשעת הימים מותר לנקות כתם בבגד שהתלכלך, וכן לגהץ ולייבש.

צביעת קיר בית המדרש

שאלה משפצים אצלנו את בית הכנסת. לא הצליחו לסיים את הצביעה קודם תשעת הימים. האם מותר לסייד.

תשובה את היכל בית המדרש מותר לצבוע, כמבואר ברמ"א (תקנא, ב) שלצורך מצוה הכל שרי.

אכילת מאפה שמעורב בו יין

שאלה האם מותר לאכול עוגה שיש בה מעט יין.

תשובה אם מרגישים את טעם היין יש להמתין מלאוכלה עד מוצאי תשעה באב, ותיכף במוצאי מותר לאוכלה ואין צריך להמתין עד חצות בעשירי כמבואר בבאור הלכה (תקנא, א) והוא כעין תבשיל של בשר האסור (משנה ברורה תקנא, סב) משום שבו תמיד ניכר הטעם. אמנם אם יש בה רק מעט יין ולא ניכר טעמו מותר למרות שכל נתינתו היא להוספת הטעם.

מיין ענבים לחיזוק גופו

שאלה מי שעקב חולשתו שותה בכל יום כוס מיין ענבים בכדי להתחזק מסוכר ענבים וויטמינים שבו, האם יכול להמשיך ולשתות אף בתשעת הימים.

תשובה מותר, כיון שמיין ענבים הוא פחות מיין מגיתו שאין בו שמחה (משנה ברורה תקנא, י) ואף שכל שתית יין אסורה רק בסעודה מפסקת ורק ממנהג נאסר בכל תשעת הימים (שם) א, אך מיין ענבים הוא מנהג קל יותר, וכיון שמביא לו תועלת וחיזוק גופני אין לאסור עליו.

ניתוח

שאלה האם ראוי לעשות ניתוח שאין בו סכנה בתשעת הימים.

תשובה בכל ניתוח קיימת סכנה מסוימת, ואם אפשר לדחות את הניתוח כדאי משום "שאין מזל לישראל בימים אלו" (תענית כט, ב).

ערש"ק מטו"מ מברכין חזק התשפ"ג

לאחיי ורעיי בני קהילתנו המעטירה שליט"א

במוענה לשאלת רבים בדין הפסקת חשמל כשחברת החשמל מחדשת את הורם בעיצומה של שבת קדשינו באמצעות פועלים יהודים.

הגני להשיב בקצרה: מותר ליהנות מהחשמל לאחר חידוש הורם. כיון שבמצואות של זמנינו יש לסמוך שהחיבור לחשמל יש בו פיקוח נפש, כי איננו מכירים את כל הגרים בסביבה הנצרכים מכשיר חשמלי לצורך פיקוח נפש כגון חמצן, הנשמה וכיו"ב. וכיון שהחיבור לכולם הוא במעשה אחד לכן מותר להנות מהחשמל לאחר חיבורו ולא נאסר משום מעשה שבת.

יודגש: אם כבר בערב שבת הופסק הורם אין לחבר מכשירים חשמליים לשקעים בתקוה שיחודש הורם בשבת כדי שלא להכשיל הפועלים בריבוי בשיעורים, אך לא חייבים לנתק מכשירים שכבר מחוברים קודם ניתוק הורם.

כמו כן מותר להשאיר הקדרות על האש. אע"פ שהצטנו ולא נאסר התבשיל (אפילו מרק) משום בישול בשבת ולא משום איסור נתינה מתחילה על האש בשבת כיון שעובדי החברה אינם מתעסקים לא בקדרה ולא באש שתחתיה, אלא ההתעסקות היא כללית בחשמל המרכזי. וגם המרק כבר התבשל מערב שבת והוא רק 'לח שנצטנן'.

פלטה שכבתה מותר להעביר הסיר שעליה לפלטה אחרת (בבית השכנים וכיו"ב) ע"י נכרי. אך ע"י ישראל דעת מור"ן מרן הגרי"ש אלישיב שאינו מותר אלא בב' תנאים:

א) הפלטה שכבתה עדיין חמה במקצת (אפילו רק תחת מקום הסיר) באופן שניתן לחמם עליה איזה מאכל.

ב) הפלטה של השכן קטומה בשבר הממעט החום, כגון נייר כסף עבה או כמה שכבות של נייר דק (ניתן לעשות זאת בשבת) תבנית הפוכה וכיו"ב.

ויש מתירים בכל אופן. בתפילה שלא תופרע מנוחת השבת ועל מנוחתם יקדישו את שמך ובקרוב נוכל כולנו להשתמש בחשמל כשר שאינו מיוצר בחילול שבת כלל.

בברכת כהנים באהבה
בן ציון הכהן קוק

שיודע בינו לבין שהם בגדי שבת, כגון שיש לו ב' חולצות לבנות דומות ואחת מהן ייחד לכבוד שבת, אך אנשים אחרים לא מבחינים ביניהם, כבר נידון כבגד של שבת ואסור ללבושו בתשעת הימים. ואם לא מקפיד על כך ואף ממשיך לפעמים ללכת עם אותה חולצה גם ביום ראשון, שוב לא נידונה כבגד של שבת. אמנם מה שמשאיר את החולצה במוצאי שבת, לא מפיקע שמה מבגד של שבת.

בגדי שבת במוצ"ש חזון ובברית בתשעה באב

האם לבעל ברית הנערכת בתשעה באב מותר ללבוש בגדי שבת במוצ"ש היום כולו.

ההיתר לבעל ברית (אב ואם, מוהל ופנקס) ללבוש בגדי שבת מלבד נעליים (תקנון, ה) הוא לברית בלבד, כמבואר במשנה ברורה (שם לה) "לאחר המילה פושטין בגדיהם". ואמנם אין צריך להזדרז ולפושטם מיד עם תום הסעודה, אלא כל שעדיין נמצא במקום הברית, יכול להישאר עם בגדי השבת.

כעין בגדי שבת במוצאי שבת חזון שאין צורך להזדרז ולפושטם מיד עם צאת השבת, כיון שעיקר האיסור הוא 'מעשה הלבישה' ועוד שעד חצות יש שייכות למוצאי שבת עם השבת עצמה, כמוכח ממלווה מלכה הנאכלת עד חצות (משנה ברורה, ש). ואמנם אם נרדם עם בגדי השבת, אין לו להישאר איתם גם ביום ראשון למרות שאינו 'לובשם' מחדש.

זמן לבישת הבגדים בערב שבת
האם בערב שבת מותר ללבוש את בגדי השבת המוכבסים

כבר מנחות, או דווקא מפלג המנחה או מנחה קטנה.

עדיף מה שיותר מאוחר, ואין צורך ללבוש סמוך ממש לשקיעה, אלא כל שכבר ניכר בזמן שהוא סמוך ולכבוד שבת, אמנם קודם חצות ודאי שאסור לרחוץ וללבוש את בגדי השבת.

בגדי שבת בפדיון הבן

האם בפדיון הבן הנערך בתשעת הימים מותר לאבי הבן ללבוש בגדי שבת.

מצווה על האב והאם ללבוש בגדי שבת ואף מוכבסים לכבוד המצוה, ואף לכהן ולסבים יש מקום להקל, ואף ברחיצה. כעין שכתב השערי תשובה (תקנא, א) "אבי אבי הבן והיולדת ונשיהם נהגו להקל... שצער הוא כשאין מתעורבים בשמחתם".

ואמנם יש לחלק שבימינו אנשים זרים לא מבחינים כל-כך אם הבגדים של שבת או של חול, מלבד בגד מיוחד לשבת - כגון שטריימל או עניבה, ולכן אין מצטערים בהיעדרם. אך אם רוצה להקל גם בחבישת בגדים אלו המיוחדים לשבת, יש לו על מי לסמוך.

חפיפה ותיקון פאה

האם מותר בתשעת הימים לתקן ולחפוף פאה.

אסור כיון שחפיפה ככיבוס, ותיקון הפאה לא גרע מתיקון שאר בגדים.

רכישת מחברות וכלי כתיבה

האם מותר להצטייד לקראת שנת הלימודים ברכישת מחברות וכלי כתיבה.

מותר לקנות ואין בזה ממשא ומתן חשוב, ואמנם יש להימנע

בימים אלו מקניית ספרים לשעות הפנאי.

לא יספיקו לקנות לחתונה

החתונה תתקיים שלושה ימים לאחר תשעה באב. האם מותר למשפחת הכלה לקנות ולתפור מה שלא הספיקו.

כשם שהתירו לקנות כשיש יריד משום דבר האבד, גם הפסד שלא יהיו בגדים חדשים מוכנים לחתונה, זהו בגד דבר האבד. והוא הדין לגבי חול המועד כשיש שמחה במוצאי יו"ט ולא יספיק להכין, יש להתיר לבשל בחוה"מ משום דבר האבד.

קניית נדונה

האם כלכלה המתחתנת אחר תשעה באב מותר לקנות דברים בתשעת הימים.

אם הזמן דחוק ולא הספיקה להתארגן קודם, מותר גם אם אין זה צורך הנישואין ממש כגון שהוא לצורך אכזר הבית.

קניית תכשיט

האם מותר לחתן לקנות תכשיט מתנה, למרות שייתן המתנה בפועל רק לאחר תשעה באב.

עצם קניית התכשיט, אסורה, כיון שזהו ממשא ומתן של שמחה, כמבואר במשנה ברורה (תקנא, א) "כגון לקנות כלי כסף". אמנם יכול לבחור בחנות תכשיטים, אך לא יקנה עד לאחר תשעה באב, למרות שיש שמחה בעצם בחירת התכשיט. אומנם, כאמור, במחיר מבצע שלא יהיה תקף לאחר מכן, מותר לקנות מדין דבר האבד.

הזמנת בגדים מחו"ל

ברצוני להזמין בגדים

בחו"ל. למעשה הם צפויים להגיע במשלוח רק לאחר תשעה באב. האם האיסור תלוי בזמן הרכישה או בקבלת הבגדים החדשים.

אם יש מבצע מיוחד במחיר זול, הו"ל דבר האבד ומותר (מ"ב תקנא, א). אם אין זה דבר האבד, גדר האיסור - כשיגיעו לרשותו המוצרים, כיון שבזה הוא קונה אותם. באשר לעצם ההזמנה - אם צריך להתעסק בהזמנה התעסקות מרובה, אסור, אך אם מזמין בלא התעסקות מרובה - מותר.

ריקוד בסיום מסכת

האם מותר לשיר ולרקוד בסיום מסכת הנערך בתשעת הימים. מותר כיון שזו שמחה של מצוה, אך יש למעט קצת ולא להרבות בריקודים ומחולות.

סיום סדר משניות

האם סיום על סדר משניות נחשב 'סיום' ומועיל להתיר בשר ויין. נחשב לסיום ומתיר בשר ויין ואף פוסט מתענית בכורות בערב פסח, וכן יש לומר בקדיש "בעלמא דהוא עתיד לאיתחדתא".

סיום של קטן

האם מועיל סיום של קטן בתשעת הימים להתיר בשר ויין. מתיר רק לעצמו, כפי שסיום של אישה לא מועיל להתיר, שהרי השמחה אינה סתם שמחה של סיום מסכת גרידא, אלא בשילוב קיום מצות תלמוד תורה, וכשאינו מצווה ועושה אין שמחה בזה. ולמרות ש"אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן" (שבת קי"ג, ב) מכל מקום אין זה לימוד חשוב להתיר.

אונן בהקנאת עסק לאחר

נשואים שאינם סמוכים על שולחנו. שאם סמוכים על שולחנו הרי שהוא הקונה את הרווחי שלהם.

ג] הקניין הוא בסודר שיתן הקונה למוכר ויקנה לו בו את העסק לעולם. ולאחר

מות ובה לא נאסר אלא מלאכה ממש לא קניין בעלמא כמבואר בצינוי הלכה עמ' מו. ולכן יש להזהר לעשות הקניין דוקא קודם סתימת הגולל.

הטוב ביותר שיקנה עתה עוד קודם הפטירה את העסק 'טוף מעתה ופירות לאחר מיתה' והיינו שמשיר לעצמו הפירות עד לאחר מיתה האם.

יודגש:

א] הרווחים של ימי השבעה שייכים לקונה שהקנו לו העסק, ואם ירצה יכול לתתם מרצונו הטוב מתנה לאבל לאחר שבעה. אך א"א לתבוע זאת ממנו. לכן כדאי להקנות למישהו מאוהביו שבדאי ירצה לתתם לו מתנה.

ב] אם מקנה לבנו או בתו צריך דווקא

בעל עסק גדול שאמו במוצב קשה מאוד וכנראה עומדת בשעותיה האחרונות. האם ניתן להקנות העסק לאחר כדי שלא ייאלץ לסוּגרו בימי השבעה, שהרי אבל אסור בעשיית מלאכה ואף אחרים אסורים לעשות עבדור.

כבר כתב החת"ס (ש"ת י"ד שכ"ד) שכן היה המנהג להקנות העסק לאחר בשעת האנינות ואף שמתקשה בזה שהרי אף אונן אסור בכל איסורי האבלות מלבד חליצת המנעל, אך אינו אסור זאת. ושמעתי מרבינו ששונה האיסור באנינות מהאיסור באבלות, שבאנינות אין עדיין חיובי אבלות אלא רק משום כבודו של

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

דיני תשעת הימים ותשעה באב שחל ביום חמישי – (תשפ"ג)

א. משנכנס אב ממעטים בשמחה (שו"ע סי' תקנ"א ס"א והמ"ב שם הביא מהמג"א דר"ל שאין שמחין כלל), וממעטים בשמחה עד עשרה בו ועשרה בכלל **ומי שזוהר בזה יזכה לעשרה דברים שעתידי הקב"ה לחדש לעתיד לבא** (כף החיים סק"א בשם י"פה ללב), והנהוגים **לקדש לבנה** קודם ת"ב אין מזמרים "טובים מאורות" (הליכות שלמה ח"ג עמ' ת"כ, ויש שמזמרים רק אין רוקדים ע"י תשובות והנהגות ח"א ר"ו), **ואולם ודאי שהתורה והתפילה יהיו בשמחה גם בימים אלו** (קרא עלי מועד).

ב. אם יש לו דין עם **גוי** ישתמט ממנו בימים אלו כי אין מזלו טוב (שו"ע שם), ודין זה מתחיל **מהמולד** של חודש אב וזה כוונת "משנכנס אב", אבל ממעטים בשמחה ובמשא ומתן מתחיל רק בר"ח עצמו (פמ"ג א"א סק"ב), ולכן יש הסוברים שדין זה הוא כל חודש אב שאינו קשור לדין אבילות אלא מחמת מזל לישראל בחודש אב ע"י מג"א סק"ב), ודין זה הוא אפילו עם **ישראל מומר**, אבל אם יש לו דין עם ישראל חברו אינו צריך להשתמט בימים אלו משום שמזל שניהם שוה (מו"ר הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

ג. יש להמנע מללכת **למקומות מסוכנים** בימים אלו הואיל ואין מזל טוב לישראל (כתב מקור חיים סי' תקנ"א י"ד וז"ל ראיתי נמנעים מלרחוץ בנהרות (גם לרפואה) מפני הסכנה ועת מסוגל לרעה, וכ"כ בהליכות שלמה פ"ד בין המצרים דבר הלכה ז', והעיד הגר"ח קנייבסקי זצ"ל שמרן החזו"א זצ"ל נסע לים בין המצרים לצורך בריאותו ורק בתשעה הימים לא נסע לים, וגם בבין המצרים לא הלך בתוך הים אלא בקצה הים, ואמר החזו"א דגם בתשעת הימים מותר להתרחץ בים לצורך בריאות ולא נסע מפני שחשש לחילול השם).

ד. ניתוח או טיפול רפואי שסובל דיחוי יש להמנע מלעשותו בתשעת הימים (הגרש"ה ואזנר זצ"ל וע"י שו"ע סו"ס תקנ"א שלא להכות התלמידים בימים אלו משום סכנה), ואם יש לבצעו מיד אין לחוש ושומר ישראל ישמור מי שמקיים ונשמרתם מאד לנפשותיכם.

ה. מותר לטייל בימים אלו (ע"י רמ"א תקנ"ג ס"ב ובשו"ת שבת הלוי ח"י סי' כ"ו סק"ז כתב דיש למעט בטוילים מחמת אבל הימים הללו), אבל לא ילך לטייל במקום שיש בו סכנה (שד"ח בין המצרים סי' א' אות י'), וכן ראוי להמנע **מטיסה במטוס** בתשעת הימים (הליכות שלמה פ"ד סכ"ד), ואם **הנסיעה לשם מצוה** כגון לצורך כיבוד אב ואם או לצורך ביקור חולים ולווית המת וכדומה מותר (אמת ליעקב סוסי"י תקנ"א בהערה בשם הגר"י קמינצקי זצ"ל).

ו. מר"ח ועד התענית ממעטים במשא ומתן, ויעסוק רק כדי פרנסתו (שו"ע שם ס"ב ותקנ"ד סוסי"ב), ובזמנינו נהגו להקל בזה משום שהכל נקרא כדי פרנסתו (מ"ב סק"א), ומ"מ בעלי עסקים שעסקיהם בדברים המשמחים לבו של אדם, כמו מכירת כלי כסף או תכשיטים ימנעו בימים אלו מלסחור אפילו כדי פרנסתם (שעה"צ סק"ג).

ז. אין לקנות בימים אלו דברים המשמחים כגון כלי כסף ותכשיטים שאינם לצורך פרנסתו (שו"ע ומ"ב שם), ובכלל זה אין לקנות **כלים חשובים** שיש בקנייתם שמחה כמו **ארון ספרים** וספה ושאר רהיטים **מכונת כביסה וייבוש** מכונת וכדומה (שו"ת אגרות משה או"ח ח"ג סי' פ"ב מבית לוי פ"ו אות י"ח), אבל כלים שאינם חשובים כמו **כלי אכילה פשוטים** העשויים לשימוש יומיומי מותר לקנותם (לקט יושר בשם התה"ד).

ח. מותר לקנות **מזגן** או מאוורר אף שיש בקנייתו שמחה דכולם חולים אצל החום ונחשב כחולה ומותר (ע"י מבית לוי שם במי שסובל מאוד מהחום), וכן אביזר הנצרך לבריאותו כמו משקפיים מותר (הגרש"ה אויערבך זצ"ל).

ט. אין לתת מתנות של **שמחה** מחתן לכלה ולהיפך (שו"ת אגרות משה אהע"ז ח"ד סי' פ"ד סק"א), ומ"מ דברים הנהוגים לתת בזמן כתיבת התנאים מותר לתת **כחוב** בין שני הצדדים (הגרש"ה אויערבך זצ"ל), ומטעם זה מותר לתת לגנת מתנה בסוף השנה שזה נחשב כפריעת חוב.

י. מותר לתת **מתנה** לבעלי שמחה של מצוה **כמו ברית, פדיון, ובר מצוה**, בתשעת הימים (הליכות שלמה פ"ד הערה י"א שלא מצינו איסור נתינת מתנה רק בת"ב וכן הורה הגרש"ה ואזנר זצ"ל), אבל **סתם מתנות** לקרובים וידידים יש להמתין עד אחרי ת"ב, וכן אין לשלוח **פריחים** דהוי כמשא ומתן של שמחה (הגר"ש אלישיב זצ"ל, ובשו"ת וישמע משה ח"א עמ' קפ"א כתב לענין מתנות שרגילים לחלק בסוף השנה לבחורים בשיבה שאין לחלק בתשעת הימים אלא ישלחו להם אחרי ת"ב אף אם כרוך בטירחא).

תיקוני בית ושיפוצים

יא. אסור לסייד את קירות הבית בימים אלו, ובכלל זה להדביק **טפטים** ולתלות וילונות ושאר קישוטים (ע"פ השו"ע שם ס"ב דבכלל בנין של ציור הוא), ואם **נתקלקלו** קירות הבית מחמת נזילה מותר לסיידם כדי לתקן הקלקול (ע"י מ"ב סק"ב).

יב. אסור לעשות שיפוצים **אם נועדו להרווחה בעלמא**, אבל אם משפץ מחמת שצר לו המקום בו הוא גר מותר, וכן אם משפץ דירה שקנה ויהיה לו הפסד ממון אם לא יעשנו בימים אלו לפי שדר בדירה שכורה מותר (ע"פ מ"ב שם סק"ב).

יג. אם שכר קבלן נכרי קודם ראש חודש **בקבלנות** מעיקר הדין מותר לו להמשיך ולבנות ואפילו בת"ב דהקבלן הגוי עושה על דעת עצמו, ומ"מ אם יכול לדחות את העבודה תמורת תשלום מועט תבא עליו הברכה (מ"ב שם).

יד. אסור לנטוע נטיעות של נוי ליפות את גינתו (שו"ע שם ס"ב), אבל **לסדר הגינה כרגיל מותר** (מבית לוי שם אות ה').

טו. מותר לעסוק בבנין של מצוה, כגון לשפץ בית כנסת ות"ת וישיבה, ובפרט בדבר מצוה דרבים כמקוה (רמ"א ס"ב).

קניית בגדים חדשים

טז. אסור לקנות בגדים חדשים בתשעת הימים אפי' שאינם חשובים כמו גרביים מטפחות ומגבות (עי' רמ"א סי' ומ"ב סקמ"ה), לבד מנעלי בד לצורך ת"ב (שו"ת אגרות משה או"ח ח"ג סי' פ').

יז. איסור קניית בגדים חדשים הוא אפי' על מנת ללבושם לאחר ת"ב (מ"ב שם סקמ"ט), או ליתנם במתנה (אור לציון שם), אבל מותר להזמין בגדים וכ"ש רהיטים וכדומה כמו שמצוי היום כיון שלא מקבל את הבגדים עד אחר ת"ב, ואפילו אם משלם מיד בכרטיס אשראי מותר כיון שאינו זוכה בבגדים עד שיבואו לביתו (הגרמ"מ לובין שליט"א, רק שיש לדון משום איסור משא ומתן ובה יש להקל לפי הצורך).

יח. איסור קניית בגדים הוא אפילו לקטנים וכמו בכיבוס שאסור, ובמקום שמותר לכבס בגדי קטנים מותר אף לקנות, ומ"מ תינוק שנולד מותר לקנות עבורו בגדים חדשים שהרי אין לו מה ללבוש, ואין צריך לקנות לפני הלידה.

יט. מותר לקנות בימים אלו דבר האבד כגון ביריד או במכירות סוף עונה במחירים מוזלים שלאחר ת"ב יתייקרו המחירים (עי' מ"ב סק"א), ומטעם זה מותר לחתום חוזה לקניית דירה, לפי שאינו יודע אם יזדמן לו אח"כ (אול"צ שם).

תפירת ותיקון בגדים חדשים

כ. אסור לתפור לארוג או לתקן בגדים חדשים בימים אלו ובכלל זה שלא לרקום או לסרוג, אלא א"כ משאיר סיום התפירה לאחר ת"ב (שערי נחמה).

כא. בגדים ישנים שנקרעו מותר לתקן (שו"ע סי' ומ"ב סקמ"ו ועי' כה"ח סק"ז וכן הורה הסטייפלר זצ"ל שמותר לעשות תלמי ולתקן בגדים), ובכלל זה **כפתור שנפל** מבגד מותר לחזור ולתופרו ואי"צ דוקא שיהא אותו כפתור עצמו שהיה מקודם, אבל **אסור לתפור בגד ישן באופן שמקבל צורה חדשה כגון להאריך ולקצר** (בסו"ס טעמא דקרא בהנהגות החזו"א אות כ"א).

כב. מותר לתפור בגדים חדשים לצורך נישואין שיהא מיד אחר ת"ב (מ"ב שם סק"ד, ומרן החזו"א התיר לתפור בגדים חדשים לצורך פגישה שנקבעה מיד לאחר ת"ב עי' ארחות רבינו ח"ב עמ' קל"א).

כיבוס, גיהוץ, לבישת בגדים חדשים ובגדי שבת

כג. אסור לכבס ולגהץ בגדים ומגבות וסדינים בשבוע שחל בו ת"ב (שו"ע סי' וזהו מעיקר דין המשנה), **ומנהג האשכנזים להחמיר מראש חודש** (רמ"א שם), ואסור אפי' אם אינו רוצה ללבושו עתה אלא להניחו לאחר ת"ב (שו"ע שם), **ובגד שהתקמט לאחר לבישתו מותר לגהצו** (חוט שני ר"ה עמ' תי"ג דבכה"ג אינו, אלא מחליק הבגד ואינו ענין לגיהוץ שבגמ' שהוא גמר ניקוי הבגד שנקרא גיהוץ).

כד. מי שאין לו אלא בגד אחד מותר לכבס עד שבוע שחל בו ת"ב (מ"ב סקמ"ט, והורה הגר"י קרליץ זצ"ל דמי שנתלכך בגדו באופן שאסור להתפלל בו או באופן שאינו יכול לצאת בו ברחוב מותר לכבסו אף בשבוע שחל בו), ומ"מ **עדיף לקנות** בגד מאשר לכבס דכיבוס הוזכר בגמ' (הגר"ח קניבסקי זצ"ל), וכן מי שנתלככו כל בגדיו בזיעה דינו כמי שאין לו אלא חלוק אחד (הגרש"ה ואזנר זצ"ל).

כה. איסור הכיבוס כולל גם שלא ללבוש בגדים חדשים (שו"ע סי' ו) ובגדים מכובסים, ולא להציע המיטה בסדינים מכובסים (שו"ע סי' ג), ואולם מותר לתת לאורח סדינים ובגדי שינה מכובסים (שו"ת מנחת יצחק ח"י סי' מ"ד).

כו. בגדים שמחליפין אותם תדיר מחמת זיעה כגון לבנים וגרבים נהגו להקל להחליפם בימים אלו (מדברי המ"ב סק"ו משמע דגם בגדי זיעה אסור ללבוש מכובסים, אך כבר כתב הגר"ח זוננפלד זצ"ל דבארצות החמים שמזיעים מאוד אין זה ענין תענוג אלא מניעת סבל עי' שלמת חיים סי' שי"א ש"י"ד, וכן הורה מרן הגרש"ה והגרש"ה זצ"ל).

כז. אסור ללבוש בימים אלו בגדי שבת (רמ"א תקנ"א סי' ומ"ב שם סקמ"ד), ובעלי הברית מותרים ללבוש בגדי שבת (רמ"א שם) ובכללם האשה המכנסת את התינוק (הקוואטר) לובשת בגדי שבת שזהו עיקר מצותה **אבל לא האיש** (מ"ב שם סק"ג), וכן בפדיון הבן מותרים בעלי הפדיון ללבוש בגדי שבת (כף החיים שם סק"ז).

כח. בסעודת בר מצוה מותר לחתן הבר מצוה והוריו ללבוש בגדי שבת (הגר"י"ש אלישיב זצ"ל).

כט. בחור שנפגש בימים אלו רשאי ללבוש בגדי שבת ולהתרחץ (שו"ת שבט הלוי ח"ט סי' קל"א אות ד').

ל. המנהג היום להכין לפני ר"ח את הבגדים לתשעת הימים ע"י שילבש את כל הבגדים המכובסים שיצטרך לט' הימים עד שהבגד יהיה נראה כמשומש והעיקר הוא שלא יהיה ניכר חידושו, ויכול ללבוש כמה בגדים אחד על השני זמן מה ובלבד שיתקמטו קצת, ולא ילבשם ממש ביחד דקשה לשכחה (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

לא. בגדי ילדים קודם גיל בר מצוה מותר לכבסם עד שבוע שחל בו ת"ב שאז אסור מעיקר הדין (עי' הרמ"א סי"ד ומ"ב סקפ"ב הוראת הגר"י קרליץ זצ"ל), ומ"מ בגדי קטנים שמתלכלכים תדיר ויש צורך להחליפם בכל יום (עד גילאי 6-7) מותר לכבסם גם בשבוע שחל בו (עי' שו"ע סי"ד ומ"ב סק"ב).

לב. מותר לכבס ולהחליף מגבות בבית הכנסת לפי שהוא צרכי רבים (רמ"א שם ס"ב דלצורך מצוה הכל שרי וכ"ש צרכי רבים).

לג. בשבת חזון נוהגין ללבוש בגדי שבת כרגיל, ויש משנים בגד אחד (מ"ב סק"ו), ומ"מ **אסור ללבוש בגדים חדשים** (מ"ב שם), ולובשם בשעה שרגיל ללבושם כל ערב שבת (הגרש"ה אויערבך זצ"ל).

לד. במוצאי שבת חזון אין צריך לפשוט מיד את בגדי השבת אבל אם פשטם אין ללבושם בחזרה (א"א בוטשאטש), וי"א שיש לפשוט את הבגדים מיד לאחר הבדלה (הגר"י קרליץ זצ"ל).

לה. חתן ששבת העליה לתורה "אופרוף" שלו בשבת חזון אסור לו ללבוש בגדים חדשים רק בגדי שבת וכ"ש נער בר מצוה שעולה לתורה בשבת חזון שאסור בלבישת בגדים חדשים (עי' מ"ב שם סק"ט), ולכן אם לובש "שטריימל" יחדש אותו בשבת שלפני תשעת הימים, ומ"מ אם לא לבשו קודם יש מקילין ללבושו כדי שלא יראה כאבילות בפרהסיא (שלחן עוזר סי' ו' ס"א סק"ב, וכן מטעם שאין לו בגד אחר הוראת הגרש"ה ואזנר זצ"ל).

לו. מותר להשתמש במפות שולחן מכובסות לכבוד שבת (רמ"א ס"ג), וכן במגבות מכובסות אבל לא בסדינים (מ"ב סק"ג), ומ"מ לכבס אף לכבוד שבת אסור (מ"ב ס"ק ל"ב).

רחיצת הגוף

לז. נוהגים שלא להתרחץ מר"ח אב אפי' בצונן אבל פניו ורגליו מותר לרחוץ בצונן (רמ"א סי' תקנ"א סט"ז), וכן אפשר לקחת מגבת רטובה או ממחטות לחות ולהעביר על גופו (הגר"י קרליץ זצ"ל).

לח. יש מתירים לסובלים מזיעה מרובה לרחוץ כל גופם בצונן (פושרים) עם סבון אבר אבר אבל לא בבת אחת (שו"ת שבט הלי ח"ז סי' ע"ז ב' וח"ח סי' קכ"ז), ויש מקילים אפי' רחיצה גמורה דלא אסרו אלא רחיצה של תענוג ולא רחיצה שנועדה להסיר הזיעה המרובה שעליהם בימי הקיץ החמים (שו"ת אגרות משה אהע"ז ח"ד סי' פ"ד ד') אמנם אין לנהוג בזה היתר גורף אלא כל אחד לפי תכונתו ומדת סבלו וימעט בהנאת רחיצה רק כפי הצורך להקלת הסבל, וכדאי הוא בית אלוקינא שנצער עצמו על חורבנו.

לט. רחיצה לצורך רפואה כגון לחולה או שיש לו פצעים מותרת אפילו בחמין ואפילו בשבוע שחל בו (מ"ב סק"ח).

מ. ילדים קטנים שמתלכלכין תדיר מותר לרחצם כדרכם, וילדים גדולים רק כשצריכים לכך (עי' מ"ב תקנ"א סק"ג וס' קרא עלי מועד עמ' ל"ד), וילדים הרגילים להתרחץ בכל יום מותר לרחצם בכל יום כדרכם (הגר"י קניבסקי זצ"ל).

מא. אסור לרחוץ בים ובבריכה (ערוה"ש סל"ד), אולם לצורך רפואה ובריאות מותר (שם סל"ו ושעה"צ סק"ד, ובשו"ת קנין תורה ח"ב סי' ק' מביא שראה את מרן הגר"י זצ"ל במקום הרחיצה לרפואה בשוויץ בערב ת"ב).

מב. הנוהג לטבול במקוה כל ערב שבת מותר לו לטבול אף בערב שבת חזון (מ"ב סק"ה), וכן מי שרגיל לטבול כל יום במשך ימות השנה או לטבילת עזרא מותר גם בימים אלו, וראוי לטבול בפושרים, אך לא ישתהה שם ויצא מיד (שו"ת שבט הלי ח"ז סי' ע"ז), ואם יש שלט במקוה שלא לטבול קודם שרוחץ מותר לרחוץ (מו"ר הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

בשר ויין

מג. נוהגים שלא לאכול בשר ואפי' בשר עוף ולא לשתות יין או מיץ ענבים בתשעת הימים ואף ר"ח בכלל זה (עי' שו"ע סי' תקנ"א ס"ט וס"י ומ"ב סק"ח), וכן מנהג בני ספרד, למעט ר"ח עצמו שאוכלים בשר (כף החיים שם ס"ק קכ"ה וקכ"ו).

מד. תבשיל שנתבשל ביחד עם הבשר נהגו להחמיר שלא לאוכלו, אבל אם רק נתבשל בקדירה בשרית מותר (מ"ב סק"ג), וכן עוגה או תבשיל שמעורב בו יין וניכר טעם היין הוא בכלל המנהג שלא לאוכלו (שו"ת שבט הלי ח"ט סי' קל"ט).

מה. חולה או יולדת הסובלים מחוסר דם או אדם חלוש הצריך לאכול בשר מותרים באכילת בשר אפילו בשבוע שחל בו (עי' רמ"א סעי' ט' ומ"ב סק"א), וכן מינקת שמזיקת לתינוקה שאינה אוכלת בשר מותרת (כף החיים ס"ק קל"ז).

מו. האיסור לאכול בשר ולשתות יין הוא גם לקטנים אפילו שעדיין אינם בגיל שידועים להתאבל על ירושלים (מ"ב סק"ע), אבל אם אכילת הבשר מועילה לבריאותו של הקטן מותר להאכילו בשר (ערוה"ש סכ"ו ושו"ת דברי יציב ח"ב סי' רל"ו).

מז. בסעודת מצוה כמו מילה או פדיון הבן אוכלים בשר ושותים יין כל השייכים לסעודה, דהיינו כל מי שהיה הולך לסעודה גם שלא בימים אלו, אבל בשבוע שחל בו ת"ב אין לאכול בשר ולשתות יין רק למנין מצומצם מלבד הקרובים הפסולים לעדות (רמ"א ס"י), ובברית מילה יתן לקטן לשתות את היין (רמ"א שם).

מח. סעודת סיום נחשבת ג"כ כסעודת מצוה ומותרת באכילת בשר ושתית יין (רמ"א שם ס"י), ואפי' אותם שלא למדו מותרין לאכול אם היו באים גם בזמן אחר משום רעות (מ"ב שם סק"ג), אבל בשבוע שחל בו ת"ב אין להתיר לאכול בשר רק למנין מצומצם כמו לענין ברית מילה (מ"ב שם סק"ע).

מט. מותר לאכול בשר ולשתות יין בסעודות שבת כמה שירצה (מ"ב סקנ"ט).

נ. במוצאי שבת חזון מבדילין על היין (שו"ע שם), ונוהגים שלא לשתות את היין אלא נותנים לקטן שהגיע לחינוך ועדיין אינו חש בצער ירושלים (רמ"א שם), ואם אין לו אלא בת שהגיעה לגיל זה ישתה בעצמו שאין נותנים לנשים לשתות מהבדלה (הגר"י אלישיב זצ"ל), ואמנם מחמת הספיקות בהגדרת תינוק שהגיע לגיל הנ"ל יש שנהגו לשתות את היין בעצמם (הגר"י אורעבך זצ"ל וכן מו"ר הגרא"ל שטיינמן זצ"ל היו שנים שמחמת ספק זה שתה את היין בעצמו, ואמנם היו שנים שבני שיחי היה שותה לאחר שבחן מו"ר מרן זצ"ל אם הוא מתאים להגדרת הרמ"א), ועדיף שישתו מיץ ענבים ולא יין (מו"ר הגרא"ל שטיינמן זצ"ל), ומנהג החסידים שהמבדיל שותה בעצמו, ובברכת המזון בימי חול לא ישתו יין אף שהוא מצוה ויברכו ברכת המזון בלא כוס (מבית לוי שם פ"ח אות ו').

נא. בהבדלה כשנותן לקטן לשתות אין צריך המבדיל לשתות כלל מהכוס ושונה מכל ברכת הנהנין משום דהוי מצוה ומועיל בזה ערבות, ואם עשה הבדלה על דעת שהקטן ישתה את הכוס ואח"כ נתחרט הקטן ולא רצה לשתות צריך המבדיל לברך שוב בפה"ג כיון שלא היה בדעתו לשתות מהכוס (שלמי תודה בין המצרים עמ' ל"ד), ואולם יש נוהגים לתת לקטן לשתות רק אחרי שטועמים כיון דמ"מ הוי ברכת הנהנין (מו"ר הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

נב. מותר ליטול ציפורניים עד שבוע שחל בו ת"ב, ובשבוע שחל בו יש דעות בין האחרונים (מ"ב שם סק"כ).

נג. מותר לצחצח נעליים כשהוא רק "משחיר" אותם אבל להבריק אסור (שו"ת אגרות משה ח"ג סי' פ'), ויש שאוסרים אפילו רק להשחיר (מרן החזו"א זצ"ל), ולצורך שבת מותר לכו"ע אפילו להבריק (עי' מבית לוי שם פכ"ז אות ד').

נד. נוהגים שלא לשטוף הרצפה ולנקות את הבית רק בצורה קלה ולא באופן יסודי, אך לכבוד שבת מותר (מבית לוי שם אות ט'), ובת"ב מותר להדיח רק מקום המטונף.

תשעה באב שחל ביום חמישי

א. אין לשטוף את הבית בת"ב אחה"צ לכבוד שבת (הוראת הגרש"ה ואזנר זצ"ל ע"י מבית לוי).

ב. מותר לבשל בת"ב מחצות היום לכבוד שבת אם הזמן דחוק לו (ע"י מ"ב סק"ס דמותר לשחוט מחצות היום לכבוד שבת ואמר הגרש"ה ואזנר זצ"ל דה"ה בישול מותר לצורך שבת ע"י מבית לוי).

ג. נוהגים לעשות קידוש לבנה במוצאי הצום ליל שישי ולא לדחות למוצאי שבת (ע"י מבית לוי ע"פ האריז"ל להסמיכו לתענית ע"ש דוד מלך ישראל חי וקיים).

מוצאי ת"ב – י' אב שחל בערב שבת

ד. כשחל ת"ב ביום ה' מותר לכבס מיד במוצאי הצום גם מה שאין צריך לשבת (הוראת מרנ בעל "חוט שני" ובעל "שבט הלוי" משום תקנת עזרא לכבס ביום חמישי שיהיו פנויים בשישי לצרכי שבת, ומבית לוי הביא בשם הגרש"ה ואזנר זצ"ל שבאופן כללי דיני אבילות במוצאי ת"ב קלים יותר מאשר בתשעת הימים).

ה. חל עשירי באב בערב שבת מותר בערב שבת לרחוץ ולהסתפר בשחרית מפני כבוד שבת (קיצור שו"ע סוס"י קכ"ד), ומותר לרחוץ גם רחיצה שאין צריך לכבוד שבת וגם ללכת לים ולבריכה מותר (הגר"ש אלישיב זצ"ל וע"י בש"כ סקט"ו שכתב דמש"כ בקיצור שו"ע דמותר לרחוץ ולהסתפר בשחרית הוא לאו דוקא ומותר כבר מהלילה וכן משמע בסידור יעב"ץ דמיד בלילה מותר, והגרש"ה ואזנר זצ"ל התיר להתרחץ כל גופו בלילה במים קרים (פושרים), ושמעתי בשם הגרמ"ש קליין שליט"א שמורה למעשה להקל להתרחץ כרגיל בכל מוצאי ת"ב היות והמנהג לא להתרחץ אינו ברור ובפרט אחרי מאמץ של יום צום יש להקל).

ו. אכילת בשר ויין, נגינה, ברכת שהחיינו, אסורים כמו כל השנים עד חצות (ע"י מבית לוי).

מתוך דברים שנמסרו ע"י מורינו הרב שליט"א בישיבת נחלת שמואל נווה יעקב ירושלים תשפ"ב

כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בבניינה, והקושיה ידועה, מהו 'זוכה', היה צריך לומר 'זוכה'! ועוד אחז"ל כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו חרב בימיו, ומבאר הירושלמי 'כאילו הוא בידיו החרבו', ותימה וכי כל צדיקי עולם בכל הדורות חשובים כאילו החרבו את בית המקדש?

אך האמת היא שהגאון בנה את בית המקדש! החזון איש בנה את בית המקדש! מהו בית המקדש? גילוי השכינה בעולם, הוא התאבל וזכה, והיה לו גילוי שכינה, אמנם לא את בית המקדש הכללי, אבל היה לו את בית המקדש הפרטי, הגאון מוויילנא ראה מראות אלוקים שרק הוא זכה להם, החזון איש ראה מראות אלוקים שרק הוא זכה להם, וזהו זוכה ורואה בבנינה לשון הווה! אין בן תורה אחד שאינו יכול לזכות לראות את בית המקדש, ובתנאי שיתאבל עליו.

מרן הרב שך זצ"ל הגיע לניחוס אבליים אצל הגאון רבי משולם שינקר זצ"ל, ושאל שם איך יתכן שבזמן הכי קריטי של האדם, שאחד מקרוביו נפטר, אומרים לו, אתה לא לומד תורה?!

מרן הרב שך שתק, ואחרי כמה דקות אמר, 'נשמע מכאן, שיש זמן שאדם צריך לקחת פסק זמן, לעשות חשבון הנפש', ומתי זה? בזמן הכי קריטי! האבא נפטר, כעת אתה לא לומד תורה, תעשה הפסקה, תעשה חשבון נפש! הזמן שמיועד לחשבון נפש הוא דווקא בזמן שהבית חרב, כעת צריך לעשות הפסקה מלימוד ולעשות חשבון הנפש!

בברכת המזון מברכים את ברכת הטוב והמטיב, מהי ברכה זו? ברכה זו נאמרה על הרוגי ביתר, הטוב שלא הסריחו, והמטיב שהובאו לקבורה, וזה פלא, שכל פעם שאנחנו אוכלים עלינו להזכיר את הנס שלא הסריחו ושהובאו לקבורה, את נס חנוכה, את נס פורים אנו מזכירים פעם בשנה, אבל את זה צריך להזכיר בכל אכילה?

בחורבן הבית, חורבן ירושלים, עדיין נשארה העיר ביתר, שבה היו מליוני יהודים, אמנם ירושלים נחרבה, אבל נשאר לישראל העיר ביתר שהיתה מגדלור של תורה בראשות ר"ע וגדולי ישראל, ולמרות חוזקם הרומאים לא הצליחו לכבשה, חמישים שנה אחרי חורבן ירושלים החליט הקיסר להחרב גם את ביתר, ולא הסתפק בהחרבת העיר, אלא אף להשפיל אותם כך שיהרגו אותם ולא יובאו לקבורה! אין בזיון יותר גדול מזה אין השפלה גדולה מזו, ואכן הצליחו הרומאים להתגבר על ביתר, ונהרות דם נשפכו שם, מליוני הרוגים! ובזה החורבן הושלם. ווהרגישו הנותרים לפליטה כי ח"ו הקב"ה עזב אותם ואין יותר עם ישראל!

ולמרבה הפלא, כל הרחוב מלא גופות, עובר יום, יומיים, הנפטרים פזורים ברחובות, ונראים כאילו מתו כעת, למשך כמה שנים! שהוא נס גלוי! בזה הקב"ה אומר לעם ישראל, החורבן הגיע לכם, אפילו ביתר נחרבה, חורבן הבית וחורבן ירושלים הסתיים, אבל, דעו לכם, גם בגלות אני אתכם!

הרוגי ביתר זה רק סימן, אנחנו לא אומרים הטוב והמטיב על הרוגי ביתר, אלא אנחנו אומרים הטוב והמטיב, שיש לנו גילוי שכינה בתוך הגלות, הקב"ה ממשיך להשגיח עלינו, אנחנו עדיין קרובים אליו, גם בגלות, ולכן כל הזמן זוכים ורואים את יד ההשגחה.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
114

ההכנה והזהירות הנדרשת – לפני המפגש עם היצר הרע!

פרשת דברים
תשפ"ג

ונחשוב לעצמינו, מניין היה לחיילים הללו פחם, תוך כדי המלחמה - כדי לפחם אותם? אלא וודאי, שהחיילים התכוננו לכך מראש, והצטיידו בספריי מיוחד כדי לכער את פני המדיינות, וכך שמרו על עצמם שלא לחטוא, ומזה נבין ונלמד, שאותם אלף למטה, שהיו צדיקים וכשרים, ידעו היטב לקראת מה הם הולכים, ואיזה פיתויים הם עלולים לפגוש, ונערכו לכך בהתאם, וקבעו את הסדר, שלא יכנסו לבדם לבתים של המדיינות, וגם אספו לעצמם פחם כדי להשחיר את פניהם, ועל ידי ההכנה הזו, זכו לבסוף שאכן נאמר בהם **'ושכולה אין בהם'** שזכו להישאר בקדושתם כבתחילה - ללא חטא.

ונקרב את קרבן השם – לכפר על הירהור הלב

לאחר המלחמה באו מפקדי הצבא למשה רבינו וסיפרו לו את כל אשר אירע, איך הם נזהרו שלא לחטוא, ואכן לא נפקד מהם איש, ואף אחד מהם לא חטא, ואחר כך נישאו מפקדי הצבא למשה רבינו, והביאו לו הרבה תכשיטים, נזם צמיד וכומז, ויאמרו לו, הבאנו את זה קרבן להשם, כדי לכפר על נפשותינו, אמר להם משה, מעשיכם סותרים את דבריכם, הרי קודם אמרתם שנהרתם מאד מהחטא, והלכתם בזוגות, ובזכות זה לא חטאתם, וא"כ על מה יש לכם לכפר?

אמרו לו, רבינו משה! אי אפשר ליצר הרע שלא יזיע פורתא. היצר הרע מגרה את האדם לתאוות, וכל מה שיעשה האדם, לא יוכל להימנע מהירהור הלב, ועל זה הבאנו קרבן להשם, לכפר על הירהור הלב, ואכן אין סתירה בין דברינו למעשינו, שאמנם לא חטאנו במעשה, אבל בלב אי אפשר לזוהר שלא נהרהר, ולכן הבאנו קרבן לכפר על נפשותינו.

כחוט השני שפתותיך - ומדברך נאווה

ואז התחיל משה לשבח אותם, ועליהם נאמר הפסוק בשיר השירים (ד, ג) **"כחוט השני שפתותיך, ומדברך נאווה"** חוט השני זה שפתיים אדומות שזה יופי לאשה. ומשה רבינו המשיל את זה לאנשי הצבא, שהדיבור הראשון שלהם, הוא כשפתיים יפות לאשה, וגם הדיבורים האחרונים שלהם, שהביאו קרבן לכפר על הירהור הלב, אבל הוא דיבור יפה, ועל זה אמר **'ומדברך נאווה'** שהדיבור שלך נאה, איזה יראת שמים זה, להביא קרבן על הירהור הלב!

ואז הוסיף משה רבינו ואמר **"כפלח הרימון רקתך"** אשריכם ישראל שאפילו ריקנים שבך, מלאים מצוות כרימון.

ולא נפקד ממנו איש

לכאורה יש כאן פלא עצום! איך יתכן שבמלחמה כזו יחזרו כל החיילים לבתיהם ללא פגע! שאף אחד לא נפצע, אף אחד לא נהרג! וכיום אולי יתכן דבר כזה, בגלל שהמלחמה היא ע"י טילים ופצצות, וניתן לשלוח טיל ממרחק גדול, בלי לסכן את החיילים, אבל פעם היו לוחמים פנים אל פנים, עם חרבות, קשתות, וכידונים, ואיך יכול להיות שעברו מלחמה כזו, והיכו את כל זכרי מדין, והם יצאו משם ללא פגע! אין זה אלא נס פלאי משמים, שכנגד זה ששמרו על עצמם לא לחטוא, היתה להם השגחה מיוחדת שיזרו כולם בשלום.

להתרחק מחברת עמי הארץ

לאחר שבוע או שבועיים, הבחור שלמד איתי לא יכל יותר ללמוד, והפסקנו ללמוד יחד, ואז התעניינתי מה עם ההצעה השניה, האם היא עדיין רלוונטית, שכעת אני פנוי. ואמרו לי שלא, כי הבחור ההוא עזב את הישיבה, והלך לחפש לו אמונות אחרות רח"ל.

ואמרתם אז לעצמי, כמה חסד עשה לי הקב"ה, שבגלל שנהגתי בישרות לא עזבתי את החברותא, וכך ניצלתי מללמוד עם מי התברר לאחר זמן כאפיקורס! וכנראה תמיד היתה לו דעה של אפיקורסים, ובנס ניצלתי מללמוד איתו.

ואם היינו לומדים יחדיו, מי אומר שאני הייתי משפיע עליו, אולי היה משפיע עלי לרעה? השם יצילנו מדעות כאלו, ולמרות שהייתי בחור חזק, למרת זאת, דעה אחת שלו יכולה לקלקל אותך, שאם הוא יאמר לך דבר, ואתה תחשוב אולי הוא צודק, בזה הוא מצליח לערער את האמונה, וכמו שמצינו כאן בגמרא לגבי עם הארץ שיש חשש שמה ימשך אחריהם.

ואמנם כאן בגמרא למדנו, להתרחק גם מעם הארץ, גם כשאין לו בעיות באמונה וכי"ב, מפני שהראש שלהם נמצא באכילה ושתיה ונשים ושטויות, ואיך אפשר להתחבר לכאלה אנשים.

רק צדיקים נלחמו במדין

אומרת התורה "החלצו מאיתכם אנשים לצבא, ויהיו על מדין, לתת נקמת ה' במדין" משה רבינו מגייס אנשים לצבא 'אלף למטה' כדי להילחם במדין, והתורה מדיישה 'החלצו מאיתכם אנשים לצבא' שדוקא אנשים יתגייסו, וצריך להבין מה זה בא ללמדנו, הרי פשוט הוא שגברים עושים מלחמה ולא נשים, ולכן פירש רש"י [והוא מספר] **'אנשים - צדיקים'** שהתגייסו אלף אנשים צדיקים מכל שבט, והם יצאו למלחמת ה' במדין [וכך פירש בשפתי חכמים]

שיניך כעדר הרחלים

ואכן מצינו בחז"ל שכל אנשי הצבא שנלחמו במדין היו כשרים וצדיקים, ועליהם נאמר בשיר השירים (ד, ב) **"שיניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה, שכולם מתאימות ושכולה אין בהם"** שיניך הכוונה על החיילים שנלחמו במדין שהיכו במדיינים וטבחו בהם, כמו שיני חיות וטוחנות **'כעדר הרחלים'** כמו רחלים שהם נקבות הכבשים, שיש להם אליה המכסה את ערוותם, כך חיילי ישראל התנהגו בקדושה [וכדלהלן] **'שעלו מן הרחצה'** כולם היו נקיים מן החטא, כמי שעכשיו התרחצו **'שכולם מתאימות'** שהיו החיילים נכנסים לבתי המדיינים מתואמים - זוגות וזוגות, כדי לשמור את עצמם מן החטא **'ושכולה אין בהם'** שאכן אף אחד מהם לא מעד וחטא, כולם נשארו יראים ושלמים ללא חטא כבתחילה. עוד פירש חז"ל **'ושכולה אין בהם'** שלא נפקד מהם איש, שאף אחד לא נפל במלחמה, לא היו להם פצועים או הרוגים, אלא כולם חזרו בריאים ושלמים.

ומה היה סדר המלחמה במדין? נאמר בתורה **"ויצבאו על מדין, ויהרגו כל זכר"** ראשית כל, כבר ביום הראשון, הם צבאו על חמשת ערי מדין [שבהם היו חמשה מלכים - אוי, רקם, צור, חור, רבע] והרגו את כל הזכרים שבהם, כיון שהזכרים הם אלו שיוצאים למלחמה, היו צריכים קודם כל לצאת מכלל סכנה, שלא יתנכלו להם, ויזרקו עליהם חיצים, ולכן בהתחלה ניטרלו והרגו את כל הזכרים, בכל ערי מדין, ואח"כ כשהוסר האיום, אומרת התורה **"וישבו את נשי מדין, ואת טפם. ואת כל חילם בזוג"** אז הם נישאו לבזוג את כל השלל, כאשר ציוה להם השם, ומה היה השלל? כל האוצרות של המדיינים, ובכלל זה כל התכשיטים של נשיהם, שאת כל אלו, הם בזזו והביאו לפני משה.

זהירותם של אנשי הצבא – לא להיכשל בחטא

והנה בזמן המלחמה, דרכם של נשים גיוות להתקשט ולהתייפות היטב, כדי שימצאו חן בעיני האויב, וכך הוא ייחוס וירחם עליהם, או שירצה לישא אותם לאשה, וחילי בני ישראל ידעו טוב לפני מה הם עומדים, ולכן לא נכנסו יחידים לאף בית, אלא רק בזוגות, וכך לא יעברו על איסור ייחוד, וגם לא יכשלו חלילה בדבר עבירה, שכל אחד מהם היה שומר על חבירו, ומיד כשנכנסו, אחד מהם היה מפחם את פניה, והשני הוריד ממנה את תכשיטיה, והיינו שכדי שלא יתפתו לחטוא, השחירו את פניה בפחם, וכיערו אותה, ורק אז הורידו את תכשיטיה.

אמרו במסכת ברכות (מג, ב) **"אל יסב בחבורת עמי הארץ, דילמא אתי לאימושי אבתייהו"** יש כאן הלכה מדיינה דגמרא, שלא לעשות הסיבה בחבורה של עמי הארץ, שמה ילמד ממעשיהם.

וראו להבין, שכאן לא מדברים על אפיקורסים, אלא על עמי הארץ, שגם מהם ניתן ללמוד הרבה דברים שליליים. וזכורני שהייתי פעם הולך לברכה פעם בשבוע, ובכל פעם היה שם איזה מטפל שהיה נמצא איתי, ובאחד הפעמים הביאו לי איזה מטפל, שממנו ראיתי מה זה 'חברת עמי הארץ' איזה דיבור ירוד! איזה נושאים מעניינים אותו! או האוכל שאשתו מכינה, או דברים בטלים אחרים, בזה הראש שלו תפוס כל הזמן. ומאז ביקשתי מהמנהל, שלא יביא לי את אותו המטפל.

וזכורני כשהייתי אברך צעיר, הציעו לי ללמוד אחרי צהרים עם איזה בחור שהיה צריך חיזוק, ואכן התחלתי ללמוד איתו, ותוך כדי שאנחנו לומדים, קיבלתי הצעה נוספת ללמוד עם בחור אחר, והבחור השני הבטיח לשלם כסף טוב, ואני הייתי אז זקוק לכסף, ובכל זאת סירבתי לבחור השני, כיון שהבחור הראשון הציע לי קודם, וכבר התחלנו ללמוד, והוא סומך עליי, ואין זה ישרות והגינות לעזוב אותו בשביל בחור אחר, ולכן המשכתי ללמוד עם הבחור הראשון, ולא עם השני.

לא נורא להיות עני!

אחר תקופה הוא חזר אליי, וסיפר שאמר את הדברים לבעלי בתים שגרים במושב שלו, והם מאוד התפעלו מזה! פתאום הם הבינו שבן אדם זה לא רק כסף... יש לו עוד כמה דברים להשיג בחיים! העיקר של האדם הוא, שיהיה תלמיד חכם, ואדרבה תורה מתוך הדחק זה דבר גדול מאוד, ר' חיים אמר שעדיף שר' ועלעל יהיה עני, העיקר שיהיה ירא שמים וידע ש"ס!

ידועים דברי הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל, שהקב"ה הוא נחלתם של הכהנים, כיון שהם לא קיבלו נחלה בארץ ישראל, ולכן הם מקבלים עשרים וארבע מתנות כהונה, כדי שיהיה להם מה לאכול, והוסיף הרמב"ם שלא רק שבט הכהנים בלבד, אלא כל מי שמקבל עליו עול תורה, ופרש מכל החשבונות הרבים שחישוב בני אדם, או בטוח שהקב"ה יזמין לו את צרכיו ויתמוך בו.

זכרנו שהיה יהודי מרוקאי, שכבר נפטר, וקראו לו שושן, והוא היה יהודי בעל תשובה, ופעם הוא סיפר לי איך הקב"ה עזר לו מאז שנהיה בעל תשובה, שהיה לו סייעתא דשמיא בפרנסה, מעל ומעבר, ולא היה חסר לו מאומה. ומזה אתה רואה שהשם מפרנס את העולם, וניתן לסמוך עליו ולהיות בטוח בו שלא יעזוב אותנו.

שאלו נלחם על כך שיהונתן ימשיך אותו – ולבסוף שניהם מתו באותו היום

ואין לנו אלא לדעת, שאין שום אפשרות לשנות ממה שנגזר, וכל אדם יקבל בדיקו כפי שנקצב לו, לא פחות ולא יותר, ולא מוטל עלינו אלא מצוות השתדלות בלבד.

עוד מצינו בשאול שהרג את נוב עיר הכהנים, וצריך להבין, התינוח שהרג את הכהנים הגדולים שהם ברי דעת, והוא סבר שהם מורדים במלכות, אבל למה נהרגו קטנים, ותינוקות, ומה הם חטאו?

וכנראה צריך לומר, ששאול המלך הרגיש שהיה התרופפות במעמד המלכות בעם, ובכדי להעמיד ולחזק את מעמד המלוכה, ראויו לתת עונש כזה שיועז את כולם, ולכן היה סבור שמותר לו להרוג את כל אנשי העיר לצורך זה.

ואמנם נחשוב על זה, וכי היה עדיף לו לשאול להיות מלך, אם הוצרך לשם זה להרוג עיר שלמה, אנשים נשים וטף? וכי לא היה עדיף לוותר על המלוכה שלו, כדי לא להגיע לידי כך, להרוג תינוקות יהודים?

וזה ג"כ לימוד עבורנו, שלפעמים האדם רוצה לעצמו איזה שררה או תפקיד כלשהוא, אבל המחיר שהוא משלם עבורו, והמעשים הלא הגונים שעושה עבורו, לא תמיד הם אכן שווים את זה.

[ואכן יעויין ברד"ק שפירש, שמה שנצרך שאול לצאת למלחמה ולהרג בה, זה היה כפרה על החטא של הריגת נוב עיר הכהנים, הרי שזה היה חטא של שאול, והיה צריך כפרה על כך]

הדרכה לבני הישיבות – לקראת היציאה לימי 'בין הזמנים'

יש לנו ללמוד מזה, לכל בני הישיבות שיוצאים לחופשת 'בין הזמנים' כמה הם צריכים להיזהר מה'דחוב' של היום, שכמה טומאה ופריצות יש שם! לא צריך להסתובב ברחוב צריך לחפש תעסוקות אחרות... וכמו שראינו כאן, שידעו צרכים אחרים להיזהר מה'דחוב' של היום, שחלילה לא יכשלו, ואכן בסוף זכו שלא נכשל אף אחד מהם בחטא, וכל זה למה? מפני ששמרו את עצמם מראש לא להתפתות לחטא, והתכוננו איך לעמוד מול היצר הרע, ואיך להתגבר עליו, וכך הם הצליחו. וגם כיום מוטל עלינו להיזהר מכל מכשול, ועל הרחוב של היום ניתן לומר 'צרו צעדינו מלכת ברחובותינו' השם ישמרנו, וכבר אמרו חז"ל 'סחור סחור אמרינן לנזירא, לכרמא לא תקרב' אסור לנזיר להתקרב ליד הכרם, כדי שחלילה לא יכשל.

ומצינו בסיפרא פרשת נשא, שמצד עיקר הדין היה מספיק לנזיר לפרוש מהיין עצמו, מפני שעיקר הענין של הנזירות הוא שלא ישתה יין וישתכר, ויצא מדעתו, ואמנם התורה אסרה עליו את 'כל היוצא מגפן היין, מחרצנים ועד זג לא יאכל' בכדי שלא יתקרב ליין בכלל, וחלילה יכשל באיסור עצמו, ומהו אנו למדים, כמה מוטל על האדם להרחיק את עצמו מכל סביבת החטא, שלא יכשל חלילה באיסור עצמו, וכך מוטל עלינו לשמור את עצמינו, שלא להסתובב ברחוב, שלא נבוא לידי חטא. לא חסר מה לעשות בבין הזמנים... אפשר לדוגמא ללמוד בבין הזמנים את ספרי התנ"ך, ולרכוש בהם ידע, כל אחד יכול לקחת לעצמו איזה ספר, יהושע, שופטים, או שמואל, וילמד בו כל יום פרק אחד עם רש"י, זה מקנה לאדם ידיעה נרחבת בכל המאורעות שעברו בני ישראל, וכמה הרבה מוסר ותוכחה ויראת שמים ניתן ללמוד מספרי הנביאים!

איך ינהגו הספרדים למעשה במנהג רחיצה בעונן ובשתיית יין בשבוע שחל בו ת"ב

יראה מה נהגו אבותינו. [ובספר בן איש חי הביא כל דיני ע"ש חזון לענין רחיצה שכתב הרמ"א בס"י תקנ"א]

וכבר העירו להגאון רבי עובדיה (שליט"א) ע"ז, וענה שבא"י אין המנהג ברור. ואין זו תשובה מספקת, שמאזיה סיבה יעזבו היהודים העירקים או המרוקאים את מנהג אבותיהם, כשאין המנהג בא"י ברור. ועוד, כיון שהאשכנזים מחזיקים במנהג אבותיהם שלא לרחוץ אפי' בצונן מר"ח, אין צריכים העירקים לעזוב מנהגם, אף אילו היו הספרדים שבא"י נוהגים רק בשבוע שחל בו ת"ב ורק בחמין, דהרי במציאות המנהג הזה שלא לרחוץ בצונן מר"ח קיים בא"י ע"י האשכנזים, ואין זה נקרא מקום שלא נהגו. וכן יש להעיר על מה שראיתי בהל' בין המצרים ות"ב, שהביא המנהג שלא לשתות יין מר"ח או בשבוע שחל בו ת"ב, ואח"כ כתב, אבל בכמה קהילות ספרד נהגו להקל בשתיית יין אף בשבוע שחל בו ת"ב, וכן הוא מנהג ירושלים להקל, והמחמיר תע"ב, עכ"ל. ומשמעות דבריו, דכיון שיש קהילות שלא נהגו איסור בשתיית יין וכן מנהג ירושלים, יכול כל אחד להקל אף אם אבותיו נהגו איסור בשתיית יין, רק המחמיר תע"ב.

והוא ג"כ תמוה להתיר אף למי שנהג בו איסור, משום שיש נוהגים להקל או משום מנהג ירושלים. ובוודאי שאינו כן, אלא כל אחד ינהג כמנהג אבותיו. ואף למי שבה היום לגור בירושלים נוהג איסור בשתיית יין דאין זה נקרא שבא המקום שלא נהגו, כיון דהאשכנזים וגם הספרדים שנהגו בחו"ל להמנע משתיית יין נוהגים כן גם בירושלים, וכ"ש בשאר ערי א"י.

[עיי' עוד בספר עטא אור שבת סימן מח בהרחבה]

מסופר על ר' חיים סאלוויצ'ק שהיה מתפאר בבנו ר' וולועל שהוא מעמיק ולמדן, ואז אמר לו גביר אחד, אם הוא כזה מוצלח, הוא ודאי עתיד להיות רב, ואם כן כדאי שילמד שפה רוסית, שכן יוכל לדבר עם השלטונות.

ענה לו ר' חיים, אני לא מדבר שפה רוסית, ואם זה לא מסתדר אז שלא יהיה רב. שאל הגביר, אז מה הוא כן יהיה? ענה ר' חיים, הוא יהיה ראש ישיבה! אמר לו הגביר, אבל גם ראש ישיבה צריך לדעת שפות, כדי לדבר עם הגבירים. ענה ר' חיים, אם כן, אז שלא יהיה ראש ישיבה. שאל הגביר אז מה יצא ממנו? אם הוא לא יהיה רב, לא ראש ישיבה, אז מה הוא כן יהיה? ענה לו ר' חיים, לא איכפת לי שהוא יהיה עני, העיקר שיהיה ירא שמים ובקיא בש"ס, זה גם משהו שווה! גם יהודי עני הוא משהו, הוא יכול להיות עני, ובכל זאת להיות בר מעלה גדול, ירא שמים ויודע ש"ס!

כיוצא בזה, אמרתי פעם לבחור אחד שהיה לומד מצויין בישיבה, וכשהוא התחתן נתתי לו כל מיני הדרכות, ובין היתר אמרתי לו, אל תיבהל להיות עני! אם אתה עני, ואתה לומד בהתמדה, אז תהיה עני, מה יש, וכי זה חיסרון להיות עני?

הנה שאול המלך נלחם בדוד כל ימיו, ולמה? כי לא רצה שדוד ימלוך כי הוא מתחרה במלכות שלו, ומה היתה מחשבתו של שאול? שאם דוד לא ימלוך, אז המלוכה תישאר אצל שאול, ויהונתן בנו יהיה מלך תחתיו, ולכן עשה מלחמת חורמה בדוד שלא יהיה מלך. ומטעם זה שאול ראה בדוד המלך – האוייב שלו, וכך מצינו ששאול התלונן על כך, שיהונתן בנו עשה קשר עם דוד אויב!

ואמנם מה היה בסוף? שבסוף ימיו של שאול, מת שמואל הנביא, ובאו הפלישתים להילחם (שמואל א כח) ולא ידע שאול מה לעשות, והעלך לאשה בעלת אוב והעלה אתה שמואל הנביא באוב, ושאלו מה לעשות, ואמר לו שמואל, לצאת למלחמה, והוא ובניו יהרגו שם, ואכן כך היה שהוא ובניו יצאו למלחמה ונהרגו שם.

ונהג בזמן מיתות של שאול התברר, שכל המלחמה של שאול היתה לחינם, שהרי בזמן מיתות של שאול, יהונתן בנו מת יחד איתו, ומעולם לא היתה אפשרות שיהונתן ימלוך תחת שאול, כיון שנהרגו שניהם יחדיו, נמצא שכל החיים השקיע שאול מאמצים לעצור את מלכותו של דוד, הכל בשביל מטרה לא קיימת בכלל, שהרי שאול עתיד למות יחד איתו.

וזה מלמד אותנו לחיים שלנו, שאדם עלול להשקיע הרבה זמן כח ומאמץ, להשיג דבר מסוים, ובסוף מתברר לו שהדבר לא קיים בכלל.

לעילוי נשמת רבי ראובן בן מרים מביא וצ"ל תנצב"ה

לעילוי נשמת הרבנית רבקה בת מול טוב עיה
אשת הנאון רבי אברהם מולדאני שיבדל לחיים בעמחים וזרחי שמואל

גיליון זה נכתב על פי הבנת הכותב בלבד

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר בטל' 054-8520-936 או דרך נדרים פלום בחיפוש 'עוטמה אור'
ניתן להאזין לשיחה כשירידה חי בקו 'עוטמה אור' 0733-718-148 או במערכת 'קול יהודי מרוקאי' 0747-962-335
כמו"ב ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com

עקשותו של טיטוס

הוא חוזר וזוחל מביבוס ירושלים, ומתעלם משורה של איתותים. גם אחרי שמת וגופו נשרף, עדיין ממשיך טיטוס לדבוק בעקשותו ולייחל לצרותיהם של ישראל. מה יש בזה באותה עיקשות שלא מרפה?

השבוע נלמד אודות אופיו וטיבו של טיטוס.

רשע היה, ולא ראוי היה שייזכר שמו, אלמלי האריכו רבותינו בפרקי חייו (גיטין נז.), היה נמחה שמו ולא ייזכר עוד.

ולדרכינו אשר הזכרנו לא אחת, אנו הולכים. כי מכיוון שכן הזכירוהו בפרוטרוט, ולימדו מה חשב ומה סבר ומה עשה לבסוף ולמה כך ולא אחרת, כולל מה שעבר עליו אחר מותו, כנראה רצו רבותינו שנתבונן בזה במידה יתרה, לא עבור טיטוס עצמו שכבר חלף מן העולם, כי אם עבורנו, אות לבני מרי.

וזאת נעשה.

חמשה דברים קשים

טיטוס נחשב לחוד החנית של החורבן. הרי חמשה דברים קשים אירעו לאבותינו ביום תשעה באב, החל משבירת הלוחות ועד עצם היום הזה. כל סוגי הפורעניות עברו על ראשנו במספרים שאינם נספרים, בכל המיתות המשונות, דבר ורעב, שבי וביזה, צרות הכלל וצרות הפרט.

והעולה על כולנה, בית אלוקינו ותפארתנו היה לחרבה. לא חורבן רגיל היה, האויב התאמץ לפגוע בכל דרך שיוכל, את שפלותו עשה לעין השמש, בתוך קודש הקדשים על גבי ספר תורה מחולל, בחרבו קרע את הפרוכת המבדילה שכולם יידעו ויבינו שאין בו ערך ורגש לאורו של עולם.

ולבסוף, ריכוז את כלי המקדש על גבי אותה פרוכת גדולה, עשאה כמין שק גדול ובכיוון השליך הכל לירכתי הספינה השבה לאימליה, להפגין כוחו וגבורתו.

משם ואילך החלו אלפיים שנות גלות שעוד לא באו לקיצם.

יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה

המשך המעשה של טיטוס צריך ביאור. עד כאן למדנו את אשר היה עם בית אלוקינו, ומובן למה סיפרו זאת חז"ל. אבל

מכאן ואילך, מגיע תיאור חייו האישיים של טיטוס, כיצד נקד היתוש את מוחו ורק נפחים הצליחו להרגיעו, עד שעה שמת ומצאו במוחו כמין ציפור דרור משקל שני סלעים ואחר כך סדר שריפתו ועלייתו באוב.

את החלק הזה איננו מבינים, לכאורה. מה הצורך לספר כיצד הלך ודעך?

בדרך כלל דרך רשעים צלחה, בדרך כלל רשעים ושלוי עולם השגו חיל, גם כאן טיטוס עולה בשלוה על הספינה ומגיע בשלום לרומי. אמת כי לבסוף מת בעמיו של יתוש, אך האמנם זה מה שראוי לענוש את מי שעשה זוועות כאלה נגד ה' ונגד משיחו ונגד היכלו?

נתבונן נא במענותיו של טיטוס, על הנחשול שעמד למבעו; 'אמר, כמדומה אני שאלוהיהם של אלו, אין כוחו אלא במים. בא פרעה, טבעו במים. בא סיסרא, טבעו במים. אף הוא עומד עליי למבעני במים'.

אם אתה מסכים שאכן כוח עליון המביע את פרעה וחילו (עד שאילו אריסטו היה רואה את המופתים הללו, לא היה מוסיף לומר שהעולם קדמון. ראה מעם לעז פרשת בשלח), אותו כוח עליון גרף את סיסרא ותשע מאות גיבוריו בנחל קישון, מה לך מסתכן כעת בהפלגה מארץ ישראל לאימליה ועוד מתרים דיבורי רהב כלפי אותו כוח, הלא אתה במים כעת?

ומכאן למענתו הבאה, 'אם גיבור הוא, יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה'. כבר בעצם המענה הזו התחיל ההפסד שלו. אם אתה מראה שכוחך חלש במים, אז למה הבורא 'יתגדב' להילחם נגדך ביבשה? אם אתה מתכחש ליכולותיו של הכל יכול, תשלם נא את המחיר!

דרך רשעים באפילה

טיטוס עולה ליבשה. יתוש נכנס בחוטמו ונוקר במוחו שבע שנים, הכאב הוא בלתי נסבל, ארוך ומתמשך, הולך ומכביד. אין

רפואה לחולי כזה, רק שיכוך כאבים בדמות קולות הקשה של נפחים על הסדן, יפה כוח הקורנם להשתיק את הנקירה.

אולי כעת תודה שהפסדת בקרב?

חלילה לו. ימשיך בדרכו.

ומקשה לבו, יפול ברעה

רגע לפני מותו, חבול ומובס, הוא מותיר צוואה. כסבורים היינו שבעת יודה בכוחו של היוצר, יודה בחולשתו ובחטאיו.

אפס.

הצוואה מורה לשרוף את גופו ולפורו על פני שבעה ימים, 'דלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא'. טיטוס מעדיף להישרף ולפור את אפרו על פני כל מימות שבעולם, כדי שאלוקי ישראל לא ימצא אותו ולא יעמידנו בדין.

ריקא, הלא אתה הודית שכוחו גדול במים, דווקא לשם אתה משיב את עצמך?

ומקשה לבו, יפול ברעה.

טובתם לא תדרוש

עוברים שנים מאז שנשרף גופו. בן אחותו, אונקלוס, מבקש להתגייר ולהתדבק בעם ישראל, לשם כך הוא מעלה באוב את דודו, מתייעץ איתו מי חשוב בעולם הבא. 'אמר ליה, ישראל'. המשיך ושאל האם להתדבק בהם, משיב טיטוס שלא כדאי, המצוות שלהם מרובים. עדיף לך להתגרות בהם, ואז תהיה לראש ולקצין.

קשה להבנה.

בעיניך נוכחת עד כמה אלוקי ישראל משגיח על כל צעד, בעיניך ראית מה קורה למי שעובר על רצונו, על גופך חווית זאת. הגעת כעת לעולם האמת, שם לא תוכל להתכחש לכלום, אתה גם מספר לאחיין שלך על המעמד של עם ישראל. ולמרות כל זאת נשארת ברעתך?

וכשמעלים אותו באוב, הוא מגלה את האמת שישראל הכי חשובים ובכל זאת לא מתנתק מרשעו ואומר לך תתגרה בהם. הוא שומע שנידון עליהם, ועדיין לא תדרוש שלומם וטובתם.

יתרה מזו, עונשו של טיטוס מפורש. מדי יום מלקטים את אפרו, מעמידים אותו מחדש ושוב שורפים אותו ומפורים על פני שבעה ימים. רגע לפני שיוצא להיענש שוב, מתייצב בפניו אונקלוס אחיינו ושואל עצה. טיטוס נותר בנאוותו ומורה לדרוש את רעת ישראל.

מה הפירוש בהתנהגות כזו?

אדם רואה את האמת ניצבת בתפארתה לנגד עיניו, פעם ופעמים, על הים ועל היבשה, בחייו ובמותו, משלם על הכרה זו בחייו, ועדיין לוחם נגדה להדיא??
איך מסבירים טבע שכזה??

עקוב חלב מבל, ואנוש הוא

והנורא הוא, שאם רבותינו סיפרו לנו זאת, כנראה גם בקרבנו יש חלקי טיטוס בנפש, גם בין בתרי הנהגותינו אפשר למצוא שיירי עקשות טיטוסית. רחמנא ליצלן.

אדם מקשה לבו, הוא לא ייעצר אף פעם. גם אם ימות וגם אם יישרף שוב ושוב, מקשה לבו יפול בה, הוא יפול ויפיל את כולם אחריו, ומעקשותו לא יזוז. טיטוסים אופייני.

צאו וראו בין שני מתווכחים, על כל נושא שבעולם, מתי יקרה שאחד יאמר לשני, 'טעיתי והצדק עמך', אם לא שירצה להתפטר מהשיח ההוא?? כמעט ולא יתרחש

כי כך טבע האנוש, להדק ולחבק בכוח את סברתו ולהצדיק אותה בק"ן טעמים, גם אם יאבד את כל רכושו וביתו וחייו. ואם האמת תתנגש בפניו, הוא ישנה את כללי המשחק כדי שיוכל להמשיך בדרכו שלו.

מה יש באותה דרך שלך שאינך מוכן לחשוב אולי טעית?
מה יש בה מלבד התחושה ש'איש לא יאמר לי מה לעשות'?

לעילוי נשמת

איש תם וישר ירא אלוקים וסר מרע
מעלותיו ומידותיו הטובות נודעות
לכל מכיריו
הרב ר' מרדכי ב"ר אשר פלג ז"ל
יום היא"צ ו' מנ"א
ת.נ.צ.ב.ה.
נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ

לעילוי נשמת האשה הכבודה והצנועה

מסרה נפשה לחינוך צאצאיה לתורה ויראת שמים
נזדככה ביסורים קשים ומרים
אשת חיל עטרת בעלה
הצדקת מרת שגית אסייג ע"ה
אופקים
נסתלקה בשם טוב לעולם שכולו טוב
בז תמוז תשפ"ג
ת.נ.צ.ב.ה.
נפשה בטוב תלין וזרעה יירש ארץ

לעילוי נשמת

איש חמודות ומרביץ תורה
ובתר שם טוב עולה על גביהן
הרה"ג נחמן צוקר זצ"ל
כפר גנים-פתח תקוה
ת.נ.צ.ב.ה.

מגיד דבריו ליעקב

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmell.com

שיחות מוסר על סדר הפרשיות
כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'
שנאמרו במקלות על ידי
הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת "כף החיים"

פרשת דברים

איזהו חכם המכיר את מקומו - הכרת כוחות הנפש

בעזרת ה' יתברך נראה לעיין מעט בעניני הפרשה, פרשת דברים, ובעניני דיומא. אנחנו נמצאים עכשיו בערב ראש חודש מנחם אב, ובעוד חודשיים כבר יהיה ראש השנה. ידוע הרמז 'אב' בראשי תיבות - אלול בא, וזהו דבר שכולם יודעים שאלול מתקרב. השאלה על כל אחד ואחד היא איך הוא מכין את עצמו לקראת אלול.

לכל דבר, ואומר המסילת ישירים (פרק י"ז), נתנה התורה זמן להתכונן. אי אפשר ליפול ולצנוח אל המצוה, ותמיד צריכים להתכונן אליה מראש. וכפי ההכנה של האדם לפני המצוה, כך גם יהיה פרי המצוה. כשאדם יבוא למצוה בבהילות, בחיפזון ובהיסח הדעת, כך גם תראה המצוה שלו. ולשון רבותינו הקדמונים (מבחר הפנינים מג, לה) 'פרי המהירות - חרטה'. אך כשאדם עושה את הדברים עם התכוננות, עם הכנה ועם לב פתוח, כל המצוה שלו נראית אחרת ובמעלה אחרת. ובהיות וראש השנה, זמן בו נכתב כל מה שיהיה בשנה הבאה מתקרב ובא, צריכים אנחנו להתכונן ולהכין את עצמנו. מה הדבר הראשון שאדם צריך להתכונן בו? - להכיר את עצמו. רבותינו אמרו (ראה אבות פ"ה, ו) 'איזהו חכם המכיר את מקומו', והכוונה בזה היא שעל האדם להכיר את כוחות הנפש שבו. זהו לא דבר של מה בכך, כי כוחות הנפש של האדם הם סבוכים ונפתלים, וכדי להכיר בהם צריך ליבון ובידור אחר בידור. לעתים אדם עובר ממידה למידה וממכה אחד בנפש לכה אחר, בלי להרגיש ובלי לדעת מזה כלל.

פעם בקשו מהמשגיח רבי יחזקאל להנשטיין זצ"ל שיבוא להספיד רב אחד שנפטר. המשגיח סירב ואמר שאיננו יכול לבוא. כיון ששמעו שסירב, התפלאו. אמרו לו, 'הרי תמיד כבוד הרב מגיע להספדים ומעורר בהם את הלבבות, ומדוע הפעם המשגיח משתמט?' אך הוא לא הסכים לבוא, אמר שאיננו יכול ולא הגיע. המקורבים של המשגיח שידעו שתמיד דרכו כן להגיע להספיד, כמו שאומרת הגמרא (שבת קנ"ג) שיש ענין כזה של 'אחים בהספידא', זה זמן שבו לבבות של אנשים פתוח ואפשר לעורר אותם לעבודת ה', התפלאו על הדבר. אחרי זמן מה, סיפר להם המשגיח את טעמו. 'כמה שבועות לפני כן נפטר לי נכד', סיפר המשגיח, 'ידעתי, שמסתבר שכדרך המספידים בשעה שאתחמם בדברי ההספד על אותו רב אתחיל לבכות, אבל ידעתי שהבכי שלי לא יהיה רק על אותו רב אלא יהיה מעורב בו גם בכי על הנכד שלי שנפטר לפני זמן לא רב, ולכן לא רציתי לבוא, מפני שיהיה חסרון אצלי במדת האמת, שיחשבו שאני בוכה על אותו רב וזה לא נכון לגמרי'.

זהו 'המכיר את מקומו', מי שידע ומכיר את כוחות הנפש שלו עד תום ושולט בהם היטב. וזהו התפקיד הראשון שלנו בעת הזו, להכיר את מקומנו, לבחון את כוחות הנפש שלנו ולעמוד על טיבם.

ואמרו רבותינו (עין היגיון מצוה ק"ב), חולה שידע שהוא חולה ומכיר במחלתו, זה עצמו חצי רפואה. אבל מי שחולה ולא מכיר בכך שהוא חולה, הרי זה קשה מן הכל. מדוע? מפני שמי שהוא חולה ויודע שהוא חולה, מגיע איזה זמן שמכביד עליו חוליו ואז הוא אומר 'עד מתי אסבול את החולי הזה? אני מוכרח לטפל בזה'. ואז ילך אל רופא אומן, יקח את הרפואות הנצרכות ויביא מזור לעצמו. אבל אחד כזה שהוא חולה ולא יודע מזה ונדמה לו שהכל בסדר, אתו, לעולם הוא לא יגש לרופא, עד שלפתע ימות. לכן אדם צריך להכיר את חלואיו, חלואי הנפש, לדעת היכן הוא חסר ומה עליו לתקן.

זהו מלאכה גדולה היא. 'עקוב הלב מכל', אומר הכותב (ירמיה י"ז, ט). 'עקוב' פירושו עקום שבעקומים, כי הלב שלנו נפתל מאד והרבה צדדים וצדדים יש בו. וכך אנחנו אומרים בתפילה 'פתלתול ועקש לבנ', ובוזה יש תרתי לריעותא, גם שהלב שלנו נפתל, יש בו הרבה מהלכים והרבה כוחות, וגם הוא עקש. ותפקידנו הוא ללבן ולברר את כוחות הנפש שלנו, לעמוד עליהם ולתקן אותם.

ומה הדרך לזה? איך נוכל להאיר את החשכה הזו ולבחון לאור האבוקה את הלב? על ידי אור התורה בעסק התורה, ובפרט בלימוד בספרי מוסר ויראה המוציאים לאורה את כוחות הנפש ומזקקים ומוציאים ממנו כל רע.

מדת הנרגנות

והנה, התוכחות האלו שהוכיח בהם משה רבינו את ישראל בפרשיות שלנו, הם תוכחות הפועלות על כל לב עקוב והופכות כל לב עקוב למישור, וצריכים אנחנו להתבונן בהם.

למשל, הפסוק בפרשה אומר: ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו. הפסוק הזה מבהיל כל לב. משה רבינו בא ומספר כאן מה אמרו בני ישראל, 'ותרגנו', מפרש רש"י שהוא לשון הרע. על מה היתה התרעומת של בני ישראל ואיפה הוציאו דבת הקב"ה רעה? 'ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו'. זו היא 'מדת הנרגנות', אותו כח בנפש שמביא את האדם להתלונן על כל דבר בלי צדק ובלי סיבה. רבינו יונה (שערי תשובה שער שלישי רל"א) מגדיר אחד כזה 'איש אשר דרכו וחוקו להתאונן ולהתרעם ולמצוא תואנות על חבירו תמיד על מעשיו ועל דבריו'. זה הוא האיש הנרגן, זה שמחפש תואנה וטענה בכל דבר, 'למה עשו כן', 'למה דברו כן', וכיוצא בזה.

זו המידה שהיתה אצל בני ישראל, 'ותרגנו באהליכם'. ודרשו חז"ל (ספרי דברים א, כז) שהיו יושבים כל אחד ואחד עם משפחתו בביתו, ויושבים ובוכים ומצטערים כאילו חז' נפטר להם איזה מת. היו נוטלין את בניהם ואומרים להם אוי לכם דוויים אוי לכם סגופים למחר יהיו צולבים מכם על הצלוב. נוטלים את בנותיהם ואומרים להם אוי לכם דוויים או לכם סגופות למחר יהיו הורגים מכם ושופים מכם ומעמידין מכם בקלון. וזהו דבר שקשה להבין, הלא הקב"ה נתן להם כל טוב סלה ולא חיסר מהם מאומה! נתן להם את המן, שהוא 'זיו השכינה שהתגשם' כלשון רבותינו, מין ענין רוחני שהקב"ה הוריד לכאן ונתן להם את האפשרות לאכול אותו, וכמו שדורשת הגמרא (יומא ע"ה) 'לחם אבירים אכל איש' - לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו. מלאכים צריכים אוכל? יש להם ארוחות? אך היה זה ענין רוחני שנשגב מבינתנו, והקב"ה הוריד את זה לכאן בצורה מחודשת של מאכל, סוג אכילה מיוחד שאין בו שום פסולת וכולו קדש קדשים.

לא רק את המן, אלא גם את השליו הוריד להם. גם השליו היה בו בחינה רוחנית, והיה משוכה טעמו ושמונו להפליא, כדרשת רבותינו ביומא (ע"ה). גם מים היה להם מבארה של מרים ואף כל פירות שבעולם היה להם, הן ברוחניות והן בגשמיות. והיכן היו יושבים? בשבעת ענני הכבוד. על כל זה היו יושבים ובוכים ואומרים 'אוי לנו דוויים, אוי לנו סגופים?!' 'בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים', הרי היה לנו כל כך טוב בארץ מצרים, ורק בגלל שהקב"ה שונא אותנו הוציאנו משם. איך אפשר להבין דבר כזה? וכי שכחו הם את העניינים הגדולים שהיו מנת חלקם בארץ מצרים? את כור הברזל שהיו נתונים בו, למעולם לא ברח עבד ממצרים, כדרשת רבותינו (מכילתא יתרו א')? הלא הם היו עובדים בעבודת פרך בבית ובשדה, ואשה שהיתה יולדת ששה בכרם אחד היו לוקחים את כל בניה ומשליכים לאור, וכי את כל זה שכחו? וכלל ישראל אומרים: הקב"ה שונא אותנו. ומה הראיה? - שהוציא אותנו מארץ מצרים 'הנפלאה' והביא אותנו אל המדבר, שם אנחנו 'צריכים' לאכול מן. איך אפשר להבין דבר כזה, אשר לכאורה הוא כבלי דעת ובלי תבונה?!

וההסבר בזה, כי זו היא מדת הנרגנות. כפי שפתחנו ואמרנו, 'עקוב הלב מאד', יש בו כוחות רבים ופיתולים שונים, ויש כח כזה בכוחות הנפש להפוך את הקערה על פיה, כל דבר שיעשו לו לאדם הוא יפרש אותו לגנאי, וכל מה שיתנו לו - הוא יפרש שעושים את זה לדעתו. אלו הם הנרגנים, זה מה שהיה עם ישראל 'ותרגנו באהליכם', מדת הנרגנות עלתה על לבם, וכשאדם נרגן - הכל נראה לו

הפוך, וכל כמה שנותנים לו ומבקשים את טובתו, הוא מפרש את זה ששונאים אותו ועושים הכל נגדו.

המדידה הזו מצויה גם בין אדם לחבירו, ובימים האלו, ימי בין המצרים, אנחנו צריכים להתחזק ולתקן את הענינים של בין אדם לחבירו, ולכן זה גם הזמן שאדם צריך לעקור מעצמו את הכח הזה של הנרגנות, כאשר כל דבר שעושים לו הוא מפרש שעושים את זה כנגדו ולרעתו.

כשמשנה רבינו הוכיח את בני ישראל על מדת הנרגנות, זו היא תוכחה לכל אחד ואחד מאתנו. התפקיד שלנו הוא להכיר את כוחות הנפש שלנו, להבין שיש לנו מדה כזו של נרגנות, ולעשות כל שלאל ידינו כדי לעקור אותה מתוכנו.

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב רבי יוחנן התורה בוז יבזו לו – אהבת התורה של רבי יוחנן

במדרש אמרו רבותינו (שיר השירים רבה ה, ג), מעשה ברבי יוחנן ותלמידו רבי חייא בר אבא, שהיה מהלכים בדרך מטבריה לציפורי, ובתוך כדי הליכתם נשען רבי יוחנן על רבי חייא בר אבא ונסמך עליו. בהיותם בדרך הגיעו ליד שדה גדול, אמר לו רבי יוחנן לרבי חייא, בני, אתה רואה את השדה הגדול הזה, בן העשרות דונמים? דע לך ששלי היה ומכרתי אותו 'בגין למלעי באורייתא', בשביל שאוכל לעסוק בתורה. המשיכו הלאה בדרך, והגיעו לכרם זיתים ענקי. אמר רבי יוחנן לרבי חייא, אתה רואה את הכרם הזה? שלי היה ומכרתי אותו בגין למלעי באורייתא, מכרתי אותו כדי שאוכל להתכלכל במעות ולשבת וללמוד תורה.

המשיכו בדרךם והגיעו לכרם ענבים, אמר לו רבי יוחנן לרבי חייא, בני, אתה רואה את הכרם הזה? גם זה שלי היה ומכרתינו כדי שאעסוק בתורה. התחיל רבי חייא בוכה, אמר לו לרבי יוחנן, כבוד הרב, מכרת את כל הנכסים שלך כדי שתוכל לעסוק בתורה, אבל מה תעשה בזקנותך? לא השארת לך כלום שתתפרנס ממנו כשתזדקן! אמר לו רבי יוחנן, חייא בני, וכי קלה היא בעיניך שמכרתי דבר שנעשה בששה ימים בשביל לקנות דבר שנעשה בארבעים יום? את התורה קיבל משה רבינו בהיותו בהר סיני ארבעים יום וארבעים לילה, והיא גדולה יותר מכל הבלי העולם הזה, שנברא בששה ימים.

זו המציאות של מי שאוהב את התורה, שמוכן למכור ולהפקיר את נכסיו בשביל עסק התורה. וזו היא הבחינה לכל אחד ואחד כמה הוא אוהב את התורה, כמה הוא מוכן לבזוז מממונו בשביל התורה. רבי יוחנן לרוב אהבתו את התורה לא חס על דבר ומכר את כל נכסיו, העיקר שיוכל לעסוק בתורה. וכשנפטר רבי יוחנן היה הדור קורא עליו 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב רבי יוחנן את התורה, בוז יבזו לו'. אף אחד לא אהב את התורה כמו רבי יוחנן, שהפקיר את כל נכסיו בשביל התורה, ואף אחד לא אהב את התורה כמו רבי יוחנן שגם מיתתו שלו היתה בגלל אהבת התורה שלו.

מדוע מיתתו היתה בגלל אהבת התורה שלו?

שהרי, כותב רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר מהד"ה מאמר ס' עמוד ק"ע, ומאמר ס"א עמוד רס"א), בגמרא מסופר (ברכות ה:) שהיו לרבי יוחנן עשרה ילדים, וכולם נפטרו בחייו רח"ל. כשאדם משכל את בנו הרי זה צער איום ונורא שאין כדוגמתו, שאף אחד מישראל לא ידע מהדברים הללו. וכאן לא בן אחד ולא שנים או שלש, אלא עשר בנים שיכל רבי יוחנן בחייו, והאחרון שבהם מת במיתה קשה, וכמו שכתב רבי נסים גאון בפירושו לברכות (שם) שבנו האחרון נפל לתוך דוד עם מים רותחים ונשרף שם, ולא נשאר ממנו אלא עצם אחת קטנה, והיה רבי יוחנן שומר את העצם הזה ובה היה מנחם אבלים. אם היה קורה איזה מקרה רע, היה מגיע רבי יוחנן לנחם ומוציא את העצם הזה של הבן שלו ואומר 'דין גרמא דעשירא ביר', זה העצם של הבן העשירי שלי, וכך היה מעודד ותומך את לבות האבלים.

הנה לנו, שרבי יוחנן התנסה בנסיגות קשים ומרים, והסבל שהיה מנת חלקו היה נורא נוראות. ואף על פי כן כל הסבל הזה לא הפריע לו לעסוק התורה, וכמו שאומרת הגמרא (יומא פו.) 'אמר רבי יוחנן, היכי דמי חילול ה', כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה. אם אני אלך ארבע אמות, שתי מטר, בלי תורה, זה דוגמא לחילול השם. ומדוע יש בזה חילול ה'? – פירש רש"י, 'לפי שלמדין העולם ממני להבטל מתלמוד תורה'. כשרואים אדם גדול שלא לומד תורה, אפילו אם רק זמן מועט של הליכת ארבע אמות, כבר עושים העולם קל וחומר לעצמם שמותר להם להתבטל מתורה גם זמן של הליכת מאתיים קילומטרים. ומוסיף רש"י, ואין הכל יודעים שנחלשתי מגרסתי. כשרבי יוחנן הוצרך לבטל מתורתו מרחק של ארבע אמות היה זה בגלל שהיה חולה מחמת רוב לימודו, ואף על פי כן אומר רבי יוחנן, אם אפסיק אז מעט מלימודי יהיה זה חילול השם. זו המציאות של רבי יוחנן, שלמרות כל האסונות שהיו בביתו במיתה עשרת בניו ולמרות כל העניות שהיתה לו וכמו שמבאר בגמרא בתענית (כ"א), עם כל

זה לא נפלה רוחו ולא נשבר לבו, והיה לומד בהתמדה ולא פסיק פומיה מגרסא, כפשוטו ממש.

מתי רבי יוחנן לא החזיק עוד מעמד? – כשנפטר גיסו, ריש לקיש. הגמרא מספרת (בבא מציעא פד.) שיום אחד עבר רבי יוחנן על יד הנהר, והיה ריש לקיש עומד בעבר השני של הנהר. קפץ ריש לקיש קפיצה גדולה, ועבר את הנהר, אל הצד שהיה בו רבי יוחנן. אנחנו לא יכולים לדעת מה היה רוחב נהר הירדן, אבל היתה זו ללא ספק גבורה עצומה שבקפיצה אחת יכל לעבור מצד אחד לצד השני. כשראה את זה רבי יוחנן אמר 'חילך לאורייתא', את הכח הזה אתה צריך להקדיש לתורה הקדושה. מפני שזו היא הסתכלות של אדם גדול, שכל כח או כל כשרון שהוא רואה, הוא חושב איך אפשר לכוון את זה לדרכי התורה ולהפיק מזה נחת רוח להקב"ה. אחרים היו אומרים לריש לקיש, 'תשמע, לך לאולימפיאדה, תקפוץ שם עשרות מטרים ותהיה אלוף העולם בקפיצה למרחק, תקבל כסף וכבוד'... אלו הם עצות של כסילים. כשרבי יוחנן ראה את זה אמר 'חילך לאורייתא', הקב"ה נתן לך כזה כח עצום, תנצל את זה לתורה הקדושה.

וכך אמרו רבותינו במדרש שיר השירים רבה (ה, יג), בן בית אחד היה לו לרבן גמליאל שהיה מרים קופה של ארבעים סאה, היה אותו אחד גבור גדול, והיה מרים משא של ארבעים סאה לבדו. על פי סוגיית הגמרא בבבא מציעא (פ:) יוצא החשבון של ארבעים סאה – משא של שמונה בני אדם. ואותו אחד היה יכול להרים לבדו משא כבד כזה שבדרך כלל צריכים לו שמונה אנשים. כשראה את זה רבן גמליאל, מה אמר לו? – כל הדין חילא טבא אית לך ולית את עסיק באורייתא? יש לך כזה כח עצום מאת הקב"ה, ואתה לא מנצל אותו לעסק התורה? כך היה גם אצל רבי יוחנן, שכשראה את כחו של ריש לקיש השתומם והתפלא, איך קבלת את המתנה הזו מהקב"ה, את הכח העצום הזה, ואתה לא מנצל את זה לתורה? וכשיצאו הדיבורים האלו מאת לבם הטהור של רבי יוחנן ורבן גמליאל, עשו דבריהם פרי לטובה ונכנסו בלבם, וכמו שמסופר שם במדרש שאותו בן בית של רבן גמליאל קיבל עליו עול תורה, וכשהתחיל לעסוק בתורה נחלש ולא היה יכול אפילו להרים את המעיל שלו. זו היא מסירות נפש לתורה הקדושה, ויגיעה על התורה עד כלות הכוחות. גם דבריו של רבי יוחנן נכנסו בלבו של ריש לקיש, וריש לקיש קיבל עליו את עול התורה, ולאחר מכן נשא את אחותו של רבי יוחנן ונעשה לגיסו.

אחר זמן קרה מה שקרה, ונפטר ריש לקיש. היה רבי יוחנן גיסו יושב ובוכה, 'היכן את בר לקישא היכן את בר לקישא', מפני שרצה לעסוק אתו בתורה. חכמים רצו לפייס את דעתו של רבי יוחנן ושלחו אליו חכם אחר, רבי אלעזר בן פדת, מי שהיה מרא דארעא דישיראל וראש הישיבה אחרי רבי יוחנן, ועליו דרשה הגמרא (נדה כ:) את הפסוק 'סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם'. הגיע רבי אלעזר בן פדת אל רבי יוחנן, ובא לדבר אותו בלימוד. היה רבי יוחנן אומר איזו סברא, ורבי אלעזר בן פדת היה מביא ראיה לדבריו ממשנה או ברייתא. אמר לו רבי יוחנן, אתה לא כמו בר לקישא. ריש לקיש היה מקשה על כל דבר שהייתי אומר עשרים וארבע קושיות, והייתי צריך להתאמץ ולהתייגע כדי לתרץ את כל הקושיות שלו, ואדאכי והכי היתה הסוגיה מתבררת וכל הספיקות היו נפשטים ומתבארים. אתה בא ומביא ראיה לדברי, וכי מה תועלת יש לי בזה?

אצלנו זה להיפך. אחד שמביא ראיה לדברינו אנחנו מנשקים אותו, ואם הוא מקשה עלינו קושיא אנחנו לא יכולים לסבול אותו... אבל החכם האמיתי אינו כן, ואדרבה, הוא לא אוהב את 'התנא דמסייע' אלא את הפרכא, ואז הוא אומר 'עלינו לעיין ולהתבונן איך ליישב את הקושיא, ולמצוא הסבר נכון'. וכך היה רבי יוחנן ממשך ובוכה 'בר לקישא בר לקישא היכן את', עד שיצא מדעתו. אומרת הגמרא, בקשו עליו חכמים רחמים ונפטר רבי יוחנן לבית עולמו.

אומר רבי חיים שמואלביץ, בא ותתבונן. הנה לנו יהודי שכל כך הרבה סבל במשך חייו, אם בצער העניות ואם בצער שיכול בניו, ולא פעם אחת ולא פעמיים אלא עשר בנים שיכל, צער איום ונורא שלא נתפס בשכל אנושי, ועם כל זה עבר את כל זה בשלום ולא נשבר. גם כשמכר את כל שדותיו ואת כל נכסיו לא ראה בזה קושי, וישב שקוד על תלמודו יומם וליל. מה שבר אותו? כשנחסרה לו התורה. כשהיה חסר לו ריש לקיש בשביל איכות עסק התורה, היה בוכה רבי יוחנן 'היכן את בר לקישא היכן את בר לקישא', ובזה לא יכל עוד לעמוד עד שיצא מדעתו והסתלק לבית עולמו.

אלו הם כוחות הנפש שיש באדם. בכלנו יש כוחות עמוקים בנפש, כאלו שיכולים להטות את האדם לכל כיוון. התפקיד שלנו הוא להטות ולכוון את הכוחות שלנו אל האפיק הנכון, כמו שאמר רבי יוחנן לריש לקיש, 'חילך לאורייתא', תכוון את הכוחות שלך לעסק התורה ולעבודת ה'. על ידי שנברא בלימוד התורה בכלל ובלימוד בספרי מוסר ויראה בפרט, נצחצח את הלב שלנו, נהפוך את העקוב למישור ונזכר ונטהר אותו לעבודת ולקרבת ה', וה' יהיה בעזרנו.

דיני תשעת הימים (סי' תקנ"א)

תוכן עניינים

כיבוס וגיהוץ • רחיצה • נטילת ציפורניים • בשר ויין
• משא ומתן • שו"ת בדיני תשעת הימים

כיבוס וגיהוץ

א. מדינא דגמ' **אסור לכבס בגדים בשבוע שחל בו תשעה באב. ומנהג בני אשכנז** שאין מכבסים בגדים **מר"ח אב**, ואין להקל בזה. ואף בגדים שלא ילבשו בתשעת הימים אסור לכבס.

ב. מבני ספרד יש הנוהגים שלא לכבס רק בשבוע שחל בו תשעה באב.

ג. ניקוי בגד על ידי ניקוי יבש הרי הוא בכלל כיבוס.

ד. מותר לנקות **כתם נקודתי** בבגד.

ה. בכלל איסור כיבוס כלולים בגדים ומגבות, סדינים מצעים ומפות.

ו. **גיהוץ** בגדים דינו ככיבוס.

ז. כשם שאסור לכבס כך אסור **ללבוש** בימים אלו **בגדים נקיים מכובסים**. וכן אסור להציע את המיטה או להשתמש במגבות ובמפות שכובסו.

ח. כדי שיהיה מותר ללבוש בגדים מכובסים לכתחילה, **יש להכניס על ידי שילבש וישתמש בהם מעט קודם תשעת הימים**. מי שלא הכין, יכול להכין **בשבת** על ידי שילבש בגד ויחליף כל כמה שעות לבגד אחר מכובס [מפני שרק באופן שלובשו כמה שעות אין בזה חשש הכנה משבת לחול, שנחשב שלובשו בשביל שבת עצמה. אבל אם לובש ופושט מיד ניכר שעושה זאת כהכנה לימי החול ואסור].

ט. להכנת בגד שלא יחשב מכובס - די ללבשו כמה דקות.

י. אם לא הכין את הבגדים על ידי לבישה, ייתן לקטן שילבשם, ובשעת הדחק יש להקל להניחם על הרצפה שיתאבקו ויתלכלכו מעט, ואז מותר ללבושם.

יא. **בגדי זיעה** - דהיינו בגדים הסמוכים לגוף, יש מקילים שמותר ללבושם מכובסים, אך לכתחילה גם בזה יש ללכלכם בהנחה על הרצפה.

יב. **לכבוד שבת** מותר ללבוש כל בגדי השבת כרגיל [וילבשם לאחר הרחיצה]. סדינים ומצעים אין

להחליף למכובס אף לכבוד שבת [והזקוק להחליף - יחליף וייתן לקטן לשכב עליהם כמה דקות].

יג. בגדים חדשים, אף בגדים שאינם חשובים - אסור לחדשם בתשעת הימים, ואף בשבת אסור.

יד. בגדי זיעה חדשים מותר לחדש **בשבת** בתשעת הימים [ושאר בגדים חדשים אסור אף בשבת כנ"ל].

טו. **בגדי ילדים קטנים**, כל זמן שמלכלכים בגדיהם מותר לכבסם כרגיל, ואף מותר לתלותם בחוץ משום שניכר שהם בגדי קטנים.

טז. יש מקלים לכבס בגדי ילדים עד גיל מצוות עד שבוע שחל בו.

יז. כשמכבס בגדי ילדים, אסור להוסיף לכביסה בגדי גדולים יחד עם בגדי הילדים.

יח. מי שלא נותרו לו בגדים נקיים, והבגדים המשושמים מלוכלכים עד שמדיפים ריח רע - מותר לכבסם אם אין לו מה ללבוש, והכל לפי העניין.

יט. מי שאין לו בגדים נקיים ללבוש, ויש לפניו שתי אפשרויות - לכבס או לקנות בגדים חדשים - עד שבוע שחל בו עדיף לכבס, ובשבוע שחל בו - עדיף לקנות.

איסור רחיצה בחמין ובצונן

[לבני אשכנז **מר"ח אב**, ולבני עדות המזרח יש בזה מנהגים שונים - יש שנהגו כבני אשכנז, ויש שנהגו איסור רחיצה בחמין רק בשבוע שחל בו **ת"ב** (ובצונן, מותר לרחוץ כל הגוף אפי' בשבוע שחל בו **ת"ב**)].

כ. אסור לרחוץ את הגוף בתשעת הימים אפילו בצונן, חוץ מפניו ידיו ורגליו שמותר לרחצם בצונן.

כא. **רחיצה שלא לשם תענוג מותרת**. ולכן אדם הסובל מזיעה ומלוכלך ממנה מאד, מותר לרחוץ איבר איבר במים קרים. במקומות שיש בהם ריבוי זיעה וא"א לנקותם על ידי מים קרים, מותר לנקות ע"י מים חמים עם סבון - לפי הצורך בלבד, וכדאי הוא בית אלוקינו לצער עצמנו על חורבנו, ו'כל המתאבל על ירושלים - זוכה ורואה בשמחתה'.

כב. **רחיצה לרפואה** מותרת, לכן מי שיש לו פצעים וצריך לרחצם - הדבר מותר. וכן מי שיודע בבירור

לג. יולדת תוך ל' יום ללידה - מותרת באכילת בשר עד ז' אב, ומז' אב ואילך נהגות להימנע. וכן הדין **במינקת** [שכשאינה אוכלת בשר, חלב התינוק אינו טוב], שמותרת לאכול בשר, וה"ה **במעוברת** שזקוקה לאכול בשר ובחולה.

לד. אף מיץ ענבים אין לשתות בימים אלו.

לה. בהבדלה במוצאי שבת בט' הימים, יש נותנים את הכוס לקטן שהגיע לגיל חינוך אבל אינו יודע להתאבל על ירושלים, ומכיון שיש להקפיד לתת לקטן שהגיע לגיל חינוך וכן יש להקפיד שהקטן ישתה מלוא לוגמיו, ואין הדבר ברור מהו הגיל של קטן שאינו יודע להתאבל על ירושלים - **לכן רבים נוהגים שהמבדיל שותה את כוס היין או המיץ ענבים.**

לו. עוגות שיש בהם יין וטעמו ניכר - יש מחמירים שלא לאכלם בימים אלו.

לז. בשבת מותר לאכול בשר ולשתות יין, אך בשאר סעודות מצוה יש בכך אופנים שונים המבוארים בס' תקנא סע' י'.

משא ומתן

מבואר בגמ' יבמות (מג ע"ב) 'מראש חודש ועד התענית העם ממעטין בעסקיהן מלישא ומליתן, מלבנות ולנטוע' וכו'. ויש לעיין מה הפירוש 'ממעטין' במשא ומתן, האם הכוונה שממעטים לגמרי, או שעושים רק את הנצרך ולא כשאר הימים. ודנו בזה התוס' ביבמות (שם בע"א ד"ה מלישא) ובמגילה (ה' ע"ב ד"ה ממעטין), ומבואר שם בתוס', דאם 'ממעטין מלישא וליתן' היינו במשא ומתן של שמחה כגון צרכי חופה, בזה 'ממעטין' היינו דיש למעט לגמרי, אך אם הפירוש 'ממעטין מלישא וליתן' הוא לאו דוקא במשא ומתן של שמחה, אז 'ממעטין' היינו שעושים את הנצרך ולא כשאר הימים. וכן הוא במשנ"ב (ס' תקנא סק"א) שיש חילוק בין משא ומתן של שמחה לשאר משא ומתן. ובע"ה להלן יבואר דינים העולים מזה.

הלכה נוספת מבואר בטור (ס' תקנא ס"ז) דבגדים חדשים אסור לתקן בשבוע שחל להיות בו תשעה באב. ומקור הדין בירושלמי בפ' מקום שנהגו - 'נשי דנהיגי דלא למשתי עמרא מגו דעייל אב מנהגא' בגלל שבטלה אבן השתיה, וכיון שהשתי אסור כ"ש תיקון בגדים חדשים, וראוי להחמיר בזה מר"ח דהיינו נמי בכלל מיעוט שמחה, עכ"ד הטור. והרמ"א הוסיף שה"ה שלא לקנות בגדים, והיינו דקניית בגדים גם היא כתיקון בגדים. מבואר מזה שבבגדים יש דין נוסף שלא לקנותם מלבד הדין שממעטים במשא ומתן, ועפ"ז יתבאר בע"ה הדינים דלהלן.

לח. אין לקנות **תכשיטים** כל תשעת הימים.

לט. אין לקנות **כלי כסף וזהב** וכן יש להקפיד שלא לקנות **דברים יקרי ערך.**

שאם ימנע מלרחוץ יגרום לו לפצעים, מותר לשטוף לפי הצורך בלבד, ואם די לו במים קרים אסור בחמים.

נג. רחיצה על ידי העברת מגבת רטובה או ניגוב במגבונים לחים - מותרת.

נד. ילדים עד סמוך לגיל בר מצוה יש להקל שיתרחצו.

נה. טבילת עזרא מותרת. ויש מקילין במי שרגיל לטבול במקוה מידי יום, שמותר לטבול גם בתשעת הימים.

נו. טבילה במקוה בערב שבת - אם רגיל לטבול בכל ערב שבת, מותר לטבול אף בער"ש בתשעת הימים במקוה צונן (ואם אין צונן - יש להקל אף בחם), ובעניין זמן הטבילה, ראה בסוף הסע' הבא.

נז. רחיצה בערב שבת חזון - מי שרגיל להתרחץ במים חמים כל ערב שבת ומעולם לא ביטל זאת אלא מחמת אונס, מותר לרחוץ **ראשו פניו ידיו ורגליו במים חמים ובסבון, ושאר הגוף אסור אף במים קרים.** [דין הסובל מזיעה נתבאר בסע' כא]. לכתחילה ירחץ קודם חצות (ט"ז שם ס"ק טז), ואם לא הספיק - ירחץ עד כניסת שבת.

נטילת ציפורניים

נח. קודם שבוע שחל בו ת"ב - מותר. ונחלקו האחרונים בדין נטילת ציפורניים בשבוע שחל בו, והמיקל יש לו על מי לסמוך [ולכבוד שבת מותר לכו"ע].

בשר ויין

נט. מנהג בני אשכנז שאין אוכלים בשר ואין שותים יין מר"ח אב (וראה בסוף הגיליון לעניין טעימת התבשילים). ולבני עדות המזרח יש בזה מנהגים שונים, והרבה מבני עדות המזרח נוהגים שלא לאכול בשר ולא לשתות יין ממוצאי ר"ח אב.

ל. גם **תבשיל שהתבשל עם בשר** נוהגים שלא לאכול בימים אלו, ולכן תפוחי אדמה שהתבשלו עם בשר אין לאוכלם אף בפני עצמם (ורבים מבני עדות המזרח מקילים בזה).

לא. מותר לשתות **משקאות חריפים שאין בהם תערובת של יין** כגון בירה, ליקר, וויסקי, וכדו'.

לב. ילדים עד גיל שלוש שנים אפשר להאכילם בשר. ומגיל שלוש עד גיל שיודעים להתאבל ירושלים - נחלקו הפוסקים האם מותר ליתן להם בשר, ודעת המשנה ברורה להחמיר בזה. ותבשיל שהתבשל עם בשר יש להקל לתת לקטנים.

תשובה: ילכלך אותם על הרצפה (בשונה מבגדים עליונים, שלכתחילה יש ללבושם לפני ט' הימים).
מקור - סי' תקנא, יו"ד סי' שפט.

שאלה: האם אפשר להשאיר מכונת כביסה שתפעל אחר כניסת ראש חודש אב

תשובה: אם לא הספיקו לפני, מותר (סי' תקנא).

שאלה: בגד שהיה בהשריה בערב ראש חודש אב, ועבר שקיעה. האם אפשר לשטוף.

תשובה: מותר, כיון שאם לא ישטפוהו, הבגד יתקלקל. וכן כל בגד שאם לא יכבסוהו מיד - יתקלקל, מותר לכבסו.

מקור - סי' תקנא, וע"פ סי' תקנד סע' כב שדבר האבד מותר.

שאלה: האם בן עדות המזרח יכול לכבס לבן אשכנז בתשעת הימים [קודם שבוע שחל בו תשעה באב].

תשובה: אסור לבן אשכנז לבקש מבן ספרד לכבס עבורו בגדים בתשעת הימים. אמנם, אם ביקש ממנו לפני ראש חודש, מותר לבן ספרד לכבס עבורו אף לאחר ר"ח (עי' סי' תקנא סעיף ג).

שאלה: האם בישיבה אפשר לכבס ולהחליף מגבות בתשעת הימים.

תשובה: מה שמלוכלך מותר.

מקור - סי' תקנא סעיף ג, והוא לצורך מצווה, ומבואר שם שמותר.

שאלה: כיצד יש לתלות בגדים שכובסו בט' הימים.

תשובה: בגדי קטנים - מותר לתלותם בפרהסיא, בגדי גדולים (שכובסו בהיתר, כגון מי שאין לו מה ללבוש כלל) - יש לתלות בצנעא בתוך הבית (סי' תקנא).

שאלה: האם עדיף לסגור ווארט בערב ראש חודש אב או שאפשר גם מליל ראש חודש.

תשובה: אם אין שם אכילת פת - מותר גם בתשעת הימים (ולחתן ולכלה מותר ללבוש בגדי שבת).

מקור - סי' תקנא ס"ק טז, ולגבי בגדי שבת - מותר, כמבואר שם סע' א שלצורך מצווה מותר.

שאלה: האם אפשר לקנות רכב יד 2 בתשעת הימים.

תשובה: אם אינו דבר האבד שעלול להפסיד את הקניה - אין לקנות, אלא א"כ נצרך הרכב לצורך פרנסתו (סי' תקנא, סי' תקנד סע' כב).

שאלה: האם מותר לקנות נעליים בתשעת הימים.

תשובה: אם נעליו קרועות - מותר (סי' תקנא).

שאלה: בחור שיוצא לפגישות בט' הימים, האם יכול לקנות אז בגדים חדשים לצורך הפגישות.

מ. יש למעט בקניית צלחות וסירים וסכו"ם וכן שאר דברים שלא נצרכים לתשעת הימים, אך אם הם נצרכים לימים אלו - מותר לקנותם.

מא. אין לקנות בגדים בתשעת הימים ואף בגדים שאינם חשובים ואף שאין מברכים עליהם 'שהחיינו'.

מב. מכירה ובה מבצעי הנחה מיוחדים שלא יהיו לאחר תשעת הימים, מותר לקנות גם בתשעת הימים.

מג. קניית מתנה לאשה למטרת שלום בית מותרת בתשעת הימים דנחשב צורך מצוה, והכל לפי העניין.

שו"ת לימי בין המצרים

שו"ת לשלושת השבועות (עד ר"ח)

שאלה: מי שאין לו מספיק חולצות האם יכול לקנות קודם ראש חודש אב.

תשובה: עד ר"ח אב אפשר כיון שלא מברכים עליהם שהחיינו (סי' תקנא ס"ק מה).

שאלה: האם אפשר לקנות משקפיים בשלושת השבועות.

תשובה: אם אלו משקפיים שלא מברכים עליהם שהחיינו - אפשר לקנות עד ר"ח. אך לאחר ר"ח, לא יקנה אא"כ אין לו משקפיים אחרות (סי' תקנא).

שאלה: האם אפשר ללכת בשלושת השבועות לים או לבריכה.

תשובה: עד ראש חודש אב אין מניעה ללכת, אפילו אם לא הלך קודם לכן (סי' תקנא).

שאלה: האם אפשר ללמוד לנגן בחליל או כל כלי נגינה בשלושת השבועות.

תשובה: אפשר ללמוד עד ראש חודש אב, כדי לשמר את מה שלמדו [דבר האבד], וגם שאין כ"כ הנאה, כי עיקר המטרה הוא הלימוד (ואף אם זה לא לצורך פרנסה - יש להקל עד ר"ח).

מקור - סי' תקנא, פמ"ג אשל אברהם י', ביאור הלכה ד"ה ממעטים.

שאלה: בחור שהתארס בשלושת השבועות האם אפשר לשיר לו כשמגיע לישיבה.

תשובה: יש מקום להקל בשירה בפה (סי' תקנא ביאור הלכה ד"ה ממעטים).

שו"ת לתשעת הימים

שאלה: האם אפשר להכין כמה חולצות יחד זו על זו לתשעת הימים.

תשובה: אפשר לעשות זאת, אך באופן זה ילבש את החולצות יותר זמן ממה שלובש חולצה אחת (סי' תקנא, יו"ד סי' שפט).

שאלה: כיצד יש להכין לבנים ושאר בגדים הסמוכים לגוף.

תשובה: עדיף שיקנה בגדים לפני תשעת הימים, ואם לא הספיק - יכול לקנות.

מקור - כי הוא צורך מצווה, עיין ס' תקנא סעיפים ב, ג, ט, טז.

שאלה: האם אפשר להזמין ארון או רהיט אחר בתשעת הימים ע"מ שיגיע לאחר תשעת הימים.

תשובה: אם יש צורך אפשר להזמין (ס' תקנא סעי' ב, משנ"ב ס"ק יא).

שאלה: האם אפשר לערוך קניות לחתן וכלה בתשעת הימים.

תשובה: מותר לקנות בגדים חדשים לצורך החתונה, אם אין זמן אחר כך (ס' תקנא סקי"ד).

שאלה: האם אפשר לערוך קניית מוצרי בית הספר לילדים בתשעת הימים.

תשובה: מוצרים שבמבצע - אפשר לקנות. ומוצרים במחיר רגיל - אם יש זמן אחר לקנות, יקנו בזמן אחר. ואם אין זמן אחר, מותר (ס' תקנא ס"ב, משנ"ב ס"ק יא).

שאלה: האם אפשר לתת מתנות בתשעת הימים.

תשובה: אפשר לתת עד תשעה באב, אך עדיף לקנותם קודם ראש חודש אב (ס' תקנא ס"ב, ס' תקנא ס"ק מא).

שאלה: האם אפשר לפתוח חנות עם מבצעים מיוחדים בתשעת הימים כדי להתיר את הקניה לאנשים (כי אז הוא דבר האבד לגביהם).

תשובה: אפשר להקל (לשואל אחר ששאל האם אפשר לכתחילה לעשות כן, אמר הרב שזה לא רצון השם) מקור - ס' תקנא סעיף ב, ס' תקנא סעיף כב.

שאלה: האם אפשר לקנות/לשכור אופניים חשמליים בתשעת הימים.

תשובה: אם לא נחוץ עכשיו - שלא יקנה, ולשכור אפשר (ס' תקנא סעיף ב', משנ"ב ס"ק יא).

שאלה: האם מותר לחתום על זכרון דברים בתשעת הימים.

תשובה: אם יש חשש שהדירה תימכר - יחתמו על זכרון דברים, ואת החוזה יעשו לאחר ט' הימים. ואם אין אפשרות לעשות זכרון דברים לבד - אפשר גם לעשות חוזה (ס' תקנא).

שאלה: האם אפשר לחתום חוזה לקניית דירה בתשעת הימים.

תשובה: אם עלול לאבד את הדירה הוא 'דבר האבד', ומותר (ס' תקנא סעיף ב', משנ"ב ס"ק יא, ס' תקנא סעיף כב).

שאלה: האם אפשר להלביש לתינוקות וילדים בגדי שבת לברית בתשעת הימים.

תשובה: אפשר להלביש עד גיל שהם יודעים להתאבל על ירושלים (גיל 8-9), וראה במקור.

מקור - ס' תקנא, בשערי תשובה שם שכל הקרובים שהיו באים לברית עם בגדי שבת, מותרים לבוא גם בתשעת הימים. אמנם המשנ"ב לא העתיק זאת, אך נראה שלילדים עד בר מצווה אפשר לסמוך על זה, ואם אינם יודעים להתאבל על ירושלים, מותר בכל אופן.

שאלה: האם לספר מבני אשכנז מותר לספר בן עדות המזרח בימים אלו.

תשובה: מותר לספר עד שבוע שחל בו.

מקור - ע"פ ס' תקנא סעיף ה, מג"א ס"ק יט, משנ"ב ס"ק מב.

שאלה: האם אפשר לעשות התעמלות מים בתשעת הימים.

תשובה: מי שזקוק לזה לצורך בריאות ואין לו אפשרות אחרת, מותר.

מקור - רפואה הוא כצורך מצווה (או"ח סימן שו, ס' רמח, ס' פט), ומבואר בס' תקנא סעיף טז שרחיצה לצורך מצווה מותרת, וגם בט"ב עצמו נאסרה רק רחיצה של תענוג כמבואר בס' תקנא ובס' תריג שרחיצה שלא לתענוג מותרת אף בט"ב. עיין שם כל הפרטים.

שאלה: האם מותר לנקות רכב בתשעת הימים.

תשובה: במקום צורך - אפשר (ס' תקנא).

שאלה: האם מותר לשמוע בתשעת הימים מנגינת רקע של סיפור מוקלט.

תשובה: מותר, כיון שהעיקר הוא הסיפור ולא המנגינה (באור הלכה ס' תקנא ד"ה 'ממעטים').

שאלה: האם מותר לילדים לשמוע שירים בתשעת הימים.

תשובה: עד גיל 6, מותר [ואף אם הגדולים שומעים ברקע, אין בזה איסור, מכיוון שלא מתכוונים להנות].

שאלה: מה מתיר סיום מסכת בתשעת הימים.

תשובה: שירה בפה (ויש מקילין בשירים מוקלטים).

וכן כל מי שהיה מגיע לסיום בלאו הכי מותר באכילת בשר ושתיית יין. ובשבוע שחל בו ת"ב - מותר רק למסיים ולקרוביו הפסולים לעדות ולעוד מניין אנשים.

מקור - ס' תקנא ס"י, משנ"ב ס"ק עז.

שאלה: האם מותר לשטוף את הבית בט' הימים.

תשובה: לכבוד שבת - מותר, וכן אם הרצפה איננה נקיה - מותר לשוטפה אף בשאר ימות השבוע (יו"ד ס' שעה).

שאלה: האם מותר לצחצח נעליים בתשעת הימים.

תשובה: לכבוד שבת - מותר לצחצח נעלים כרגיל.

שאלה: האם מותר לטעום בשר או תבשיל בשר בערב שבת.

תשובה: מותר לטעום ולפלוט [ויש המתירים אף לבלוע] (ס' תקנא, תקסז).

הגיליון הודפס ע"י

הרב רוני ליקר, הרב שילה אריאל והרב

שלמה בלאק הי"ו

להצלת ילדיהם בתורה ויר"ש וכל העניינים

מספר הטלפון בבית הוראה

0733-260-800

**להפניית שאלות לרב ולקבלת הגיליון
למייל - פנו לבחובת**

6191265@gmail.com

לתרומות והנצחות

ניתן לפנות לקו בית ההוראה

שלוחה 11

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

בחור שנעל בבית כנסת

שאלה

בחור ישיבה נפש בימי בין הזמנים ביישוב קטן בו נועלים את בית הכנסת לאחר תפילת ערבית. הבחור שלא ידע זאת, נשאר ללמוד בחדר צדדי שבבית כנסת לאחר התפילה. גבאי בית הכנסת שלא הבחין בו, בדק שאין איש בחדר התפילה, כיבה שם את האור, ונעל את המקום כהרגלו מידי ערב.

כעבור זמן מה רצה הבחור לצאת וגילה שהוא נעול שם, ואפילו טלפון אין ברשותו. והיות ובית הכנסת ממוקם בקצה המושב סמוך לשדות ולא מצויים שם עוברים ושבים, החל הבחור לצעוק "הצילו". אחד התושבים שמע מרחוק את הצעקות, אך לא ידע את מקורן, ופחד ללכת לבדוק זאת כיון שהמקום שם חשוך, ולכן הזמין משטרה. והמשטרה בדרך למקום הזמינה כוחות הצלה כפי הנהלים אצלם.

כשהגיעו כוחות ההצלה למקום, אמר להם הבחור, שבמקום לפרוץ את הדלת אפשר לפנות לגבאי שגר במושב במקום פלוני שיבוא לפתוח את הדלת, וכך אכן עשו.

כעת נתבע הבחור משירותי ההצלה חמש מאות שקל עבור הגעתם למקום. אלא שהוא טוען, שהגבאי שנעל את בהכנ"ס חייב בתשלום, בגלל שפשע שלא בדק את כל חדרי בהכנ"ס לפני שנעל. או שהמציל שקרא למשטרה אשם בזה שלא התקרב למקום לראות את סיבת קריאת ההצלה.

מה הדין?

תשובה

א. בדיני אדם פטור גבאי בית הכנסת תמיד. אלא שאם ראה את הבחור שנשאר בבהכנ"ס או שלא נהג הגבאי כמקובל - חייב בדיני שמים לשלם את חמש מאות השקל.

אולם אם נהג כפי המקובל באותו מקום, ולא היה צריך להעלות בדעתו שישנו אדם נוסף בחדר צדדי בבהכנ"ס - פטור הגבאי אפילו בדיני שמים.

ב. מכיון שהבחור צעק באופן סתמי "הצילו" ולא פירט מה קורה עמו, והיכן הוא נמצא, הרי שבנתונים הקיימים רשאי היה עובר האורח להזמין את המשטרה. ולכן הוא פטור בדיני אדם ובדיני שמים מכל תשלום.

ג. הבחור צריך לשלם לבדו את חמש מאות השקל.

מקורות

כתוב בגמ' בב"ק (פה:) שמי שנעל את חברו בתוך חדר, ומחמת כך נמנע מהננעל ללכת לעבודתו, והפסיד את שכרו - חייב הנועל בדיני אדם לשלם לו את השכר שמנע ממנו להרוויח מדין "שבת". וכתב שם הרא"ש (סוף אות ג) שהחוב הממוני בדיני אדם קיים, רק אם הנועל הכניס את חברו בידו לחדר ונעל בפניו את הדלת. כלומר, שעשה המזיק מעשה היזק בגוף חברו הניזק. אבל אם חברו היה מעצמו בחדר, והמזיק נעל בכוונה את הדלת בפניו כדי שלא יוכל לצאת משם, במקרה זה מעשהו נחשב כגרמא בנוזקין שפטור בדיני אדם, וחייב בדיני שמים. וכך גם נפסק להלכה בשו"ע (חור"מ סי' תכ, א) וע"ש.

פטורו של גבאי בהכנ"ס

לאור האמור בנידון דנן, מעשהו של הגבאי שנעל את בהכנ"ס כשהבחור היה בתוכו נחשב - כגרמא בנוזקין, ואפילו אם עשה זאת בפשיעה שראה את הבחור בבהכנ"ס ונעלו בכוונה. ולכן בדיני אדם תמיד הוא פטור מלשלם את הפסד המזמן שנגרם לבחור כתוצאה מנעילתו בבהכנ"ס.

אמנם גם בדיני שמים חייב הגבאי רק אם פשע במעשיו. כגון שראה את הבחור ובכוונה נעלו שם או שידוע שישנם אנשים שנשארים ללמוד לאחר התפילה בבהכנ"ס או בחדרים צדדיים שם, ולא בדק לפני שסגר את הדלת האם לומדים שם וכיו"ב. אולם אם מקובל באותו בהכנ"ס שלאחר תפילת ערבית סוגרים אותו, ובמקרה חריג מי שרוצה להישאר בבהכנ"ס, מודיע זאת מראש לגבאי, הרי שאם לא הודיעו לגבאי והוא לא ראה אף אדם שנשאר במקום התפילה, כשנעל נהג כראוי. ולכן הוא פטור גם בדיני שמים מלשלם חמש מאות שקל עבור שכר האמבולנס שהגיע. פטור זה קיים, אפילו אם הבחור הינו אורח, ולא מכיר את מנהגי המקום.

פטורו של עובר האורח

וביחס לתושב שהזמין את המשטרה, מאחר וכוונתו היתה להצלת הבחור כששמע ממרחק את קולו שקורא להצלה, ואין עליו חוב [ובפרט כשהוא פוחד] ללכת למקום חשוך, כדי לברר מהי סיבת סכנת הבחור. ומותר לו לחשוש, שאולי ישנם שם אנשים אלימים, נחשים, ושאר מזיקים שאין בכוחו להלחם נגדם. לכן הוא נהג כשורה כשהזמין מיד משטרה לעזרת הבחור. והיות וגם המשטרה לא ידעה מהי סיבת צעקת העזרה, הרי שנהגה כדין שהזמינה מחמת הספק את כוחות ההצלה. כך שלמסקנה, היות ועובר האורח נהג כשורה - הוא פטור גם בדיני שמים.

חובו של הבחור שנעל בתשלום הצלתו

אמנם ביחס לבחור, מאחר והוא קרא לעזרה מבלי לפרט את סיבתה, נחשב עובר האורח - כשליחו לנסות להצילו. ובנתונים שהיו, היות והפניה למשטרה נעשתה ראוי כפי שהתבאר - לפיכך

מקורות

כתוב בגמ' ב"ק (ק"ב) וב"מ (מ"ב): אמר רבא יתומים שאביהם שאל פרה ולאחר מכן נפטר לפתע, והיתומים לא ידעו שהפרה שאולה, והיו בטוחים שהיא שייכת לאביהם, וממילא הם ירשו אותה, ולכן שחטו ואכלו את בשרה. ולבסוף נודע להם האמת - צריכים היתומים לשלם למשאל שני שליש משווי הבשר שאכלו. וכך גם נפסק להלכה בשו"ע (חור"ם סי' שמא, ד) וע"ש. וביאר זאת הסמ"ע (שם ס"ק י) וז"ל: שיכולים היתומים לומר, שאם ידענו שאינה של אבינו - לא היינו אוכלים בשר. אבל שני שליש הם משלמים, שכן דרך בני אדם לקנות בשר בזול ולאכול - אף אם בלאו הכי לא היו אוכלים בשר ע"כ.

החילוק בין גנב לנהנה ממזון חבירו

כלומר, אדם שגונב בכוונה פרה של חבירו - חייב לשלם לנגנב שווי מלא של פרה, אפילו אם הוא לא יאכל אותה, אלא יתרום אותה לצדקה. או אפילו אם לאחר שגנבה היא תילקח ממנו ע"י לסטים עם נשק. מאחר וחובו כגנב חל עליו מיד כשעשה קנין בפרה והוציאה מרשות בעליה, ולא משנה לנו מה קרה אח"כ עם הפרה כשהיתה ברשות הגנב.

משא"כ לגבי היתומים, מאחר ואביהם לא סיפר להם שהפרה שאולה, לכן הם חשבו ובצדק שהפרה שייכת לאביהם, כי חזקה שכל מה שתחת יד האדם - שלו. וכיון ששחטו אותה בשגגה - לא דנים אותם כגזלנים. אולם מכיון שהם נהנו מאכילת בשרה - לכן צריכים לשלם לבעל הפרה כשווי ההנאה שהיתה להם ממזונו. וכתב הסמ"ע, שחייב זה קיים, אפילו אם הם טוענים, ואנו גם מאמינים להם, שאם היו יודעים שהפרה שאולה - לא היו שוחטים אותה. בכל זאת מכיון שהיתה להם הנאה מחסרון המזון של המשאל, אמרו חז"ל שישלמו עבור הנאה זו כפי המחיר הזול שניתן להשיג הנאה כזאת. ואמרו חז"ל, שבדרך כלל ניתן להשיג מאכל שאכלו באחת החנויות שבאיזור - בשליש פחות מהמחיר המלא. ולכן חייבו את היתומים לשלם לבעל הפרה עבור הנאתם מחסרון מזון הזולת - שני שליש מהמחיר המלא.

החוב בנידון דנן שני שליש משווי העוגיות שאכלו

לאור האמור, גם בנידון השאלה דנן, מכיון שהעוגיות הונחו במקום שהדרך להניח שם עוגיות לצורך הציבור, לכן אע"פ שאין לאוכלים אותם חזקה שכל מה שתחת יד האדם הרי הוא שלו - כי לא היו מוחזקים בעוגיות אלו, בכל זאת מכיון שאפילו לראשון שטעה, לא היתה כוונה לגונבם, והיתה הצדקה מסוימת לטעותו. לכן אפילו כלפי העוגיות שלקח בידו או על הקופסאות שהגביה, מכיון שלא התכוון במעשיו לעשות קנין גניבה להוציאם מרשות בעליהם, אלא היה בטוח שהם נועדו עבורו ל'תיקון' ושגג במעשהו, במקרים מעין אלו ביארו רבותינו הראשונים והפוסקים - שאינו נחשב גנב, אע"פ שאם החפץ היה עדיין ברשותו, היה חייב להשיבו בהקדם לבעליו. ואם החפץ איננו ברשותו, חייב לשלם את שוויו הכספי לבעליו.

אכן למרות שהראשון אינו גנב, אבל היות ונהנה באכילת העוגיות מחסרון מזון של חבירו, לכן עליו לשלם לבעלים עבור הנאה זו שהיא - שני שליש משווי מחיר העוגיות שאכל, כמו השומה לגבי היתומים שאכלו בשגגה פרה ששאל אביהם.

חייב הבחור לשלם מדין שקיבל את השליחות שביקש. וכן מדין נהנה ממעשהו של עובר האורח, שמסתכם בחמש מאות שקל. ואפילו שהבחור טוען: 'אני לא הייתי זקוק לכוחות ההצלה, אלא שיבוא מישהו ויפתח עם המפתח את הדלת'. אולם מכיון שבנתונים שהיו, לא אמר את סיבת בקשתו להצלה, והיה במקום חשון וכו', לפיכך עליו לשלם את עלות הצלתו.

תשלום על עוגיות שנאכלו בשגגה

שאלה

בבית הכנסת פלוני מקובל שמי שיש לו יארצייט יכול להביא 'תיקון' - מזונות ולחיים לציבור המתפללים לע"נ הנפטר. ובדרך כלל מניחים את ה'תיקון' בשולחן מסוים בסוף בית הכנסת.

יום אחד בסוף התפילה מבחין אחד המתפללים בשלוש קופסאות עוגיות באותו השולחן. ואפילו שלא היה שם גם 'לחיים' ופתק עם שם הנפטר, הוא לפי תומו חשב שהונחו שם בשביל הציבור, ולכן פתח את הקופסא ואכל ממנה, וכן אמר לשאר המתפללים ששאלו אותו שיכולים להתכבד מה'תיקון'.

כעבור זמן מה הגיע בעל העוגיות וגילה לתדהמתו קופסאות ריקות. וטוען, שלא הניחן שם בשביל הציבור, אלא שמר אותם שם לקחתן לביתו כשיגמור את התפילה.

האם הראשון, וכן שאר המתפללים שסמכו עליו ואכלו מהעוגיות, חייבים לשלם עבורם?

תשובה

א. בנידון השאלה, היות ואכילת העוגיות נבעה מטעות של כל האוכלים כולל הראשון - לכן אף אחד מהאוכלים לא נחשב גזלן. לפיכך כל זמן שלא יסכים למחול להם על כך - חייבים כל הנהנים מאכילת העוגיות לשלם לבעלים - שני שליש משווי העוגיות שכל אחד אכל מהם.

אם ידע הראשון שהעוגיות לא הונחו עבור הציבור, ולמרות זאת אכל מהם וגם אמר לציבור כי ניתן לאוכלם, כי הונחו שם כ'תיקון', הראשון חייב כדלהלן:

על העוגיות שאכל - חייב לשלם מחיר מלא כדין גזלן.

ועל שאר העוגיות, אם הראשון לא הרים בידיו את קופסאות העוגיות, אלא רק אמר לציבור שניתן לאוכלם, כי הונחו כ'תיקון', חייב לשלם לבעלים מחיר מלא מדין גרמי.

אולם אם הראשון הרים בידיו את קופסאות העוגיות מהמקום שהונחו, והניחם אח"כ או באותו מקום או במקום אחר, על כל קופסה שהרים - חייב מדין גזלן מחיר מלא. במקרה זה, החיוב על הראשון לשלם מחיר מלא הינו, אפילו אם לאחר שהרימם והניחם על השולחן הלך לביתו, והציבור מעצמו טעה וחשב שהונחו שם ל'תיקון'.

אמנם בכל המקרים בהם חייב הגזלן לשלם מחיר מלא עבור העוגיות שאכלו הציבור, אם לא שילם או שהבעלים אינם מעוניינים להתעסק עמו, רשאים הבעלים לגבות מכל אחד מהאוכלים שני שליש משווי העוגיות שאכל.

למה הראשון לא חייב מדינא דגרמי

כמו כן אין לחייבו על מה שאמר בטעות לשאר המתפללים שניתן לאוכלם. כי החיוב במקרה זה גם אם היה מתכוון להזיק, הוא מדין גרמי - כי על פי דיבורו סמכו האוכלים שמותר לאכול את העוגיות, וידע שעליו הם סומכים. והרי הוא כשולחני שטעה שחייב לשלם מדין גרמי כמבואר בב"ק (צט:) ובשו"ע (חור"מ סי' שו, ו) וע"ש.

אולם מדין גרמי חייבים - רק אם האומר התכוון במזיד להזיק או שפשע בכך שלא נזהר בדיבורו וע"ש בשו"ע מקרים נוספים. אבל אם שגג במעשיו או בדיבוריו, וכתוצאה מכך ניזוק האחר, אע"פ שאדם שהזיק בידיו בשגגה - חייב לשלם כמבואר במשנה בב"ק (כז). אולם כשההזיק נעשה ע"י גרמי, נחלקו בכך רבותינו הראשונים בעלי התוס' וכפי שביאר בהרחבה הש"ך (חור"מ סי' שפ, ס"ק א). וכיון שהוא ספק - לא ניתן להוציא ממון מהראשון שמוחזק בכספו. ולכן כל האוכלים מהעוגיות חייבים לשלם לבעלים שני שליש כשווי העוגיות שכל אחד אכל.

ביאור הדין כאשר הראשון התכוון להזיק לבעל העוגיות

אולם אם הראשון ידע שהעוגיות הונחו שם לצורך בעליו בלבד, ולא נועדו לאכילת הציבור, ובכוונה אכלם כדי להזיק לבעליו. ומסיבה זו גם אמר לאחרים, שהעוגיות הונחו שם ל'תיקון' על מנת שיאכלו מהם, וידע שהמתפללים יסמכו על דיבורו. ובפרט שבנידון דנן יש רגלים לדבר שצודק, שהרי הונחו במקום שמיועד ל'תיקון', דינו של הראשון כגנב על כל מה שהגביה - ועל כך צריך לשלם מחיר מלא כשווי העוגיות. דין זה קיים - אפילו אם הניחם לאחר הגבתהו במקום שהבעלים הניחום.

ואפילו שנחלקו רש"י ותוס' האם לצורך קנין הגבהה מספיק להגביה טפה או שלושה טפחים, ועיין בשו"ע (חור"מ סי' קצח, ב) ובסמ"ע שם (ס"ק ד), אולם מחלוקתם קיימת רק כאשר מגביה מהקרקע, משא"כ בנידון דנן גם אם הגביה מעט מעל השולחן, מכיון שתמיד זה גבוה מהקרקע יותר משלושה טפחים - לדעת כולם קנה הגנב את העוגיות שהגביה בקנין הגבהה. [או בקנין יד אם העוגיות נכנסו כולם בתוך ידו כמבואר שם בנתיבות בביאורים (ס"ק א) וע"ש].

כמו כן מכיון ששאר האוכלים סמכו על דיבורו שמותר לאכול מהעוגיות - חייב הראשון על אכילתם מדין גרמי, כשווי מחירם המלא של העוגיות שנאכלו - כמו השומה שקיימת לגבי מזיק וגנב.

אולם אם מסיבה כל שהיא לא ניתן או שמסרב הניזק לגבות ממנו, רשאי בעל העוגיות לחייב כל אחד שאכל מהעוגיות, לשלם לו עבורם שני שליש משווי העוגיות שאכל, מדין נהנה מחסרון ממונו של חברו, כמבואר לעיל לגבי יתומים שאכלו פרה ששאל אביהם.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

ההבדל המהותי בין מדין למואב

כתוב בפרשה (פרק ב, פסוקים ט, יט) שהיה ציווי מיוחד מהקב"ה לא לצור על מואב, ועמון, ולא להתגרות עמם במלחמה, מאחר והקב"ה נתן

את ארצם לירושלם לבני לוט. לעומת זאת ביחס למדין כתוב בפ' מטות (לא, א-ג) שהקב"ה אמר למשה "נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים". ומשה אמר לבני ישראל שיבואו למלחמה על מדין "לתת נקמת ה' במדין". ומשמע, שמדין התחייבו בשתי נקמות:

א - על חטאם כלפי ה'.

ב - על חטאם כלפי ישראל.

ביאורי רש"י לחילוק שבין מדין למואב

והקשה רש"י בפ' מטות (לא, ב) למה ציווה ה' להלחם רק עם המדיינים ולא עם המואבים, הרי המואבים הם אלו ששכרו את בלעם לקלל את ישראל?

ותירץ רש"י שם שני תירוצים, תירוץ ראשון - אמנם המואבים החלו להרע לישראל, ושכרו לשם כך את בלעם, אולם עשו זאת בגלל שפחדו שבני ישראל לאחר שהרגו את סיחון ועוג ועמם, וכבשו את ארצם, כעת ילחמו עם מואב ויהרגו את כל תושבי ארצם. וכלשון הפסוק בפ' בלק (כב, ג) "ויגר מואב מפני העם - מאד", לכן הם ניסו לעשות כל שביכולתם כדי לפגוע בישראל. לעומת זאת המדיינים נכנסו לריב עם ישראל ללא שום הצדקה, מאחר ובני ישראל לא עברו ליד ארצם, ולא חשבו להיכנס אליה, ולמרות זאת הם באו לסייע למואב ולהחטיא את בני ישראל, לפיכך ציווה הקב"ה לנקום בהם ולהורגם.

תירוץ שני כתב רש"י ע"פ מה שמבואר בגמ' בב"ק (לח.): שאמר הקב"ה למשה, אע"פ שאכן מגיע גם למואב העונש שילחמו עמם ויהרגום, אולם עתידים לצאת ממואב - רות המואביה, ומעמון - נעמה העמונית שנשאה שלמה המלך, וממנה נולד רחבעם שמלך אחר שלמה. לכן בזכות שתי הצידקניות הללו שעדיין לא נולדו, אין לך רשות לפגוע עכשיו באומות אלו, למרות שמגיע למואב עונש כמו למדין.

ביאור הזוהר הקדוש לחילוק שבין מדין למואב

והנה קושיית רש"י למה בני ישראל נצטוו להילחם רק עם מדין ולא עם מואב, נשאלה גם בזוהר הקדוש פ' בלק (דפס: קפח - צ). ורבי שמעון תירץ שם כעין תירוץ השני של רש"י. שממדין כבר יצאו הצדיקים שעתידיים לצאת מאומה זו שהם: יתרו, בנותי, וכל משפחתו, ויותר לא יתגירו מאומה זו. ולכן ציווה ה' את משה כעת, שיכול לנקום את נקמתו במדין ולהורגם. אולם ממואב היות שעדיין לא נולדה רות הצדיקה שעתידה להתגייר ולהינשא לבועז, ויצא ממנה מלכות דוד, לכן עדין יחכו להם מאות שנים, עד שתיוולד רות, ואח"כ ינקמו בהם.

והוסיף על כך שם בזוהר, בנו הקטן של רב המנונא סבא המכונה שם בתואר - הינוקא, שדבר זה מדויק בפסוק בפרשתנו (ב, ט) שאמר משה "ויאמר ה' - אלי - אל תצר את מואב" וכו' ולכאורה המילה "אלי" מיותרת, שהרי ברור שהקב"ה דיבר עמו בלבד. אלא ללמדנו, שרק למשה אמר הקב"ה שלא להרע למואב, כי עדיין לא נולדה רות, אבל לא לאדם אחר שינהיג את ישראל לאחר הולדת רות. לפיכך דוד המלך שהנהיגם לאחר שרות נולדה, נלחם בהם והרגם.

והנה מבואר בשמואל ב (ח,ב) שדוד הרג את בני מואב באופן משונה ביותר. שהשכיבם על הקרקע ומדדם בחבל, כאשר שני שליש מהם הרג, ושליש השאיר בחיים. והקשה שם הינוקא, למה עשה זאת דוד, ומה הועיל החבל לצורך זה. ותיירץ, שאין כוונת המילה "חבל" כפשוטה של המילה, אלא זה רומז לפסוק "כי-חבל-ה' עמו" דהיינו, שצפה דוד המלך ברוח קודשו בכל בני מואב שנולדו מצאצאי האנשים שהרעו לישראל בימי משה רבינו - ואותם הוא הרג, והם היו אותם שני שליש מבני האומה שחיו בימי דוד. והשליש האחר אותו השאיר דוד בחיים - לא היו קשורים כלל למואבים שהרעו לישראל בימי משה רבינו. והמילה חבל שכתובה כאן כוונתה - האנשים שהיו קשורים כמו בחבל עם הכעסת ה' ועמו בני ישראל, בימי משה רבינו, שאותם הרג דוד.

ביאור נוסף לחילוק המהותי שבין מדין למואב

והנה נלע"ד, שבנוסף להסברים שאמרו לנו רבותינו הקדושים: חז"ל, הוזהר, ורש"י, אולי ניתן לומר חילוק מהותי נוסף בין מדין למואב.

כתוב בגמ' בסנהדרין (קו:) והובאה בקצרה ברש"י פ' בלק (כד, יד) על הפסוק "לכה איעצך" וכו'. שאמר בלעם שבא ממדין לבלק, בא ואתן לך עצה איך תוכל לכלותם. אלוקיהם של ישראל שונא זימה יותר מכל העבירות האחרות. לפיכך תכשיל אותם בעריות, וזה יגרום שאלוקיהם יכעס עליהם ויהרגם. כלומר, בלעם בעצתו, ובלק שנהג לפיה, ולצורך כך הפקיר גם את בתו כדי שתחטיא את בני ישראל. מטרתם היתה לכתחילה - להכעיס את הקב"ה בדבר החמור ביותר בעיניו, ושמחמת כעסו על בני ישראל הוא יהרגם. וכפי שאכן קרה בפועל, שמחמת החטא בשיטים נהרגו, עשרים וארבע אלף איש משבט שמעון. ולולא קנאותו של פנחס נגזרה כליה מיידית ר"ל על כל ישראל וכלשון הפסוק בפ' פנחס (כה, יא) "...ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי".

נמצא שלמעשה להחטאת בנות מדין היו שתי מטרות. א - להכעיס את הקב"ה באופן החמור ביותר. ב - לגרום למיתתם של כל בני ישראל ע"י הקב"ה, כתוצאה מחטאם בעריות. לפיכך נאמר בפסוקים בפ' מטות (לא, א-ג) שייעשו בהם - שתי נקמות. א - "לתת נקמת-ה' במדין". ב - "נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים". כי גם לקב"ה, וגם לבני ישראל, לכל אחד ישנה סיבה נפרדת לנקום במדין, כמידה נגד מידה.

לעומת זאת אע"פ שבשיטים גם בנות מואב החטיאו את בני ישראל, אולם אומה זו נוצרה בשורשה אך ורק כדי לעשות רצון הקב"ה במסירות נפש, למרות הקושי שכרוך בזה.

ההקרבה הפרטית של בנות לוט

דהיינו, מואב נולד מבתו הגדולה של לוט, שמבואר בגמ' בנזיר (כג:) שחז"ל העידו עליה ועל אחותה הקטנה - שכל מעשיהן היה לשם שמים בלבד. כי לאחר הפיכת סדום ועמורה חשבו בנות אלו, שהן נשארו עם לוט אביהן היחידים מכל העולם, כמו שנח ומשפחתו נשארו לאחר המבול היחידים בעולם. וכדי שמעשהו של הקב"ה שברא את העולם ישאר בעינו, הן מסרו את קדושתן וצניעותן,

למרות התיאוב והסלידה הגדולה שהיתה להן מכך. והולידו בנים מאביהן כדי לקיים את מעשהו של הקב"ה.

כאשר הרעיון לכך, וגם הביצוע הראשון היה ע"י בתו הגדולה של לוט, שממנה נולד אבי אומת מואב. נמצא שמעשה זה היה עבורה - הקרבה למען הקב"ה. ולצורך כך הקריבה את כל כולה, מבלי להשאיר עבורה קורטוב של כבוד עצמי.

ויותר מכך מובא בהקדמת הספר שו"ת אגרות משה אורח חיים (חלק ה), שהגאון רבי משה פינשטיין זצ"ל סיפר, וגם הסכים עם האמור שם. שבתו הגדולה של לוט סיפרה בחלום ליהודי שחי בעיירת רבנותו של הגרמ"פ זצ"ל, שבכוונה היא ביזתה את עצמה, וקראה לבנה "מו-אב" כדי שידעו כל האנושות - לדורות עולם - שלא יתכן שיוולד בן ללא אב. ואין שום מציאות שיוולד ילד מרוח רוחני, כמו שטוענים בשקר כת הנוצרים, כדי להצדיק את הולדת מייסד הכת שלהם מאשה מופקרת.

כלומר, אע"פ שחז"ל אמרו, שאפילו למטרה חשובה זו, לא היתה צריכה לבזות את אביה בפרהסיא, והיתה צריכה לתת לבנה שנולד ממנו שם אחר, שבו יתקיים רצונה ומבלי שאביה יתבזה. אבל עכ"פ מצידה בשם שנתנה לבנה בכוונה תחילה - הפקירה את כל כבודה העצמי, ובמודע גרמה לעצמה, שכל האנושות עד סוף העולם ידעו ממעשיה, ויבזו אותה על כך שילדה בן מאביה. והכל היא עשתה - אך ורק למען קיום מעשהו של הקב"ה בבריאת העולם. וכן למען ידעו הכל - שאין עוד מלבדו בעולם, ואין לו שום שותף בהנהגת העולם, כטענת השקר של כת הנוצרים.

לאור האמור, מאחר ושרש אומת מואב בא מתכלית הפוכה ממעשה מדין. דהיינו - אך ורק למען כבוד הבורא ית"ש - ולא חלילה נגדו. לכן אע"פ שבנות מואב בימי משה חטאו בחטאים חמורים, ומגיע להן עונש על כך, אולם לא שייך לומר על אומה זו, שנוצרה - אך ורק למען כבוד ה' את המילים "לתת נקמת ה' במואב" כמו שנאמר על מדין. ולכן בזכות בתו הגדולה של לוט מייסדת אומה זו, וכדי שתיוולד רות המואביה, הסכים הקב"ה לחכות עם העונש לחוטאים עד לאחר לידת רות.

ולכן נאמר לדוד המלך ברוח הקודש - להרוג בבזיון את כל צאצאי החוטאים בימי משה רבינו, כך שלא ישאר לבסוף בעולם מאומה מאותם חוטאים, שהיו בזמן דוד שני שליש מהאומה. ונצטווה דוד להשאיר את השליש שנותר ממואב בחיים, בזכות הסבתא שלהם שהיתה - בתו הגדולה של לוט. בעוד שביחס למדין שלא היה להם את הזכות הזאת, ואדרבה הם חטאו לכתחילה אך ורק כדי להכעיס באופן החמור ביותר את הקב"ה, נצטווה גדעון שופט ישראל בדבר ה' בספר שופטים (ח, כח) להרוג את מדין ככל הניתן וללא רחמים - ואכן כך עשה להם ועי"ש בפרקים ז-ח.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

פרשת דברים – שבת חזון

מעריב החיזוק

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

**יבואר בגודל הענין
של מי כמוך באלים
ה' מי כמוך נאדר
בקדש:**

**וידוע שבכל פרשת
מטות מרומז כמעט
בכל הפסוקים
חודש אב:**

**יבואר בגודל סכנת
העצבות והמרה
שחורה מבעל
חידושי הרי"ם
זצ"ל**

אנו נמצאים במוצש"ק מברכים אב שתחילתה היא עיצומה של בין המצרים ואע"פ שתחילת אב היא שבוע של אבילות מ"מ בר"ח אב אומרים הלל אע"פ שבבית האבל אין אומרים הלל בר"ח ומזה רואים שאבילות שקודם ת"ב אינו אבילות על חורבן הבית הראשון והשני, אלא כל מטרת האבילות זה היכ"ת לבנות את הבית השלישי, כמו שביארנו בעלון הקודם את דברי רבנו בעל החת"ס שאמר שהדמעות שנתקבצו במיתת אהרון זה שמור לגאולה העתידה, ובודאי שגם הסוגיה בתענית שכשם שמנכנס אדר מרבים בשמחה כך שמשנכנס אב ממעטים בשמחה, ומיעוט השמחה בחדש אב הוא כדי שאדם יתבונן בגודל מה שאמר דוד המלך ע"ה בספר תהילים מן המיצר קראתי יה ענני במרחב יה וכשאדם יושב על הרצפה בלי מנעלים לרגליו אז מגודל הצער שיש לו הוא נזכר במה שכתוב בספר סדר היום להרה"ק ר' משה בן מכיר הובא בספרו של הגה"צ רבי חיים ברים זצ"ל בספרו מרבה חיים, על ארץ ישראל וגאולה בתו"ד שהדאגה והיגון אשר צריך האדם הירא להיות דואג יום תשעה באב על חלול ה' ותורתו וחרבן ביתו ובזת עמו ושפלותו על הזמן הזה והארוך והנמשך ולא עלתה ארוכה למכה הגדולה הזאת, וכל ההתבוננות הנ"ל שייך רק ע"י מיעוט שמחה ואז האדם שוכח קצת מעניניו החומריים ומתפלל אל ה' על כל הנ"ל מה שכתב. ובודאי שבשלמות הגאולה יתקיים מי כמוך באלים ה' שמרומז בזה חדש אב ומי כמוך נאדר בקדש שמרומז בזה חודש אדר מלשון נאדר ששתי התפילות נאמרות א' בסיום השירה של אז ישיר ובסיום פסוד"ז קודם שסומכים גאולה לתפילה שחז"ל אומרים ע"ז כל הסומך גאולה לתפילה כאילו פדאני, וזה כל ההלל שאומרים בחודש אב שעצמותו של חודש אב זה חודש שמרומז בו מה שכתוב יש לנו אב אחד, וכן התפילה אהבה רבה אהבתנו, וכן מה שאומרים בסוף התפילה ברוך אלוקינו, ברוך אדוננו, וכן באור פניך יהלכון.

וידוע מה שכתוב בספרים שבכל תחילת פרשת מטות עד שני, בכל פסוק רמז שם אדר ואב ומזה רואים כמה אדר ואב שייכים זל"ז ואף שבגמ' בתענית מבואר שכשם שמשנכנס אדר מרבים בשמחה כך משנכנס אב ממעטין בשמחה, ומשמע שאדר ואב זה תרתי דסתרי מ"מ בודאי כל מטרת מיעוט השמחה היא כדי להרבות בתפילה ובדמעות על הגאולה העתידה ועל משיח ועל הבית השלישי, וע"י זה נוכל גם באב להרבות בשמחה, ולעת עתה זה נחשב כירידה לצורך עליה.

ובודאי שגם כשאדם ממעט בשמחה הוא צריך לזכור את החיזוק של בעל החידושי הרי"ם שראה בשבת חזון אדם עצוב והזמין אותו אליו לביתו וא"ל שבכל שבת מתפללים ארבע תפילות של שבת וכשדופק בדלת של שבת האורח שקוראים לו ראש חודש אז שבת מארח אותו בתפילת יעלה ויבוא וכן בברכת המזון אחרי רצה אומרים יעלה ויבוא, ובתפילת מוסף שאין שם יעלה ויבוא מתפללים אתה יצרת ומאחדים את השבת עם ראש חודש וכשדופק בדלת

**יבואר דברי
החידושי הרי"ם
בגודל הכח של
שבת חזון**

**יבואר עוד בגודל
העניין של אשרי
אדם מפחד תמיד:**

האורח של חול המועד, אז בשחרית שבת מארח את חול המועד ובמוסף זה הפוך כידוע לכן בכל החגים, אבל מעולם שבת לא מארח אדם עצוב שגטבל במרה שחורה ר"ל גם בשבת חזון וידוע שהחידושי הרי"ם בשיטתו סובר ששבת חזון יותר חשוב מכל השבתות ותוכן דבריו שהכח של שבת רגילה זה לבטל את כח הדינים שיש תמיד במנחה רגילה ביום חול וזה נקרא רעיון דרעיון ובשבת חזון במנחה שיש גם מבחינת היום זמן של דינים אז כח השבת עושה רעיון דרעיון פעמיים.

רבים מעמ"י בשבועות אלו לומדים את הסוגיות בגיטין שקשורים לחורבן הבית, ותחילת הסוגיה פותחת באשרי אדם מפחד תמיד קמצא ובר קמצא חרבה ירושלים ויעו"ש בתוס' שהקשו הרי פחד זה חטא גמור כמו שכתוב פחד בציון חטא, ותיצו התוס' שפחד ממצוה זה זכות וע"ז נאמר אשרי אדם מפחד תמיד, וידוע המעשה בחו"ל בשני ילדים רכים שהגיעו לת"ת בשמחה גדולה כל יום ונתקנאו התלמידים האחרים בהם, ואחרי בירור נתברר שהם בנים של גיורת שנתגירה ומחמת שחוששת האם שיחזרו מיהדותם לפני גיל י"ג היא מרוממת אותם ומכניסה בהם את כל השקיעות בקיום המצוות מתוך שמחה, ובודאי שכל ההתנהגות של האם זה הנהגה טובה, ואחרי ברור מתברר שיש הוראה למלמדים שאם הבנים קצת לחוצים שיחזרו הביתה מהר כדי לא להכניס בלבם הרהור של חרטה, וגם בביתם כל יום שהם קמים ויש קצת לחץ הם נשארים בביתם, אבל חז"ל מלמדים אותנו במעשה דרבי יוסף עבדא דרי שהיה סומא ובתחילתו חשב שגדול מי שאינו מצווה ועושה ממי שמצווה ועושה ואז הבטיח סעודה, ואחרי שגילה שגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה הבטיח סעודה למי שיאמר לו שסומא חייב במצוות, ובודאי שעמ"י מתפלל בכל יום לאהבה וליראה את שמך, שמצד אחד מטרת האדם הוא אהבת ה' אבל בלי יראת שמים זה לא מחזיק, וזה הסוגיה של אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה ליבו יפול ברע, וזה כל מה שקוראים לספרי מוסר ספרי יראה לחזק בלבנו שגם אם אדם אין לו מספיק שמחה הוא צריך לזכור את הכפה עליהם הר כגיגית שאם אתם מקיימים את התורה מוטב ואם לא שם תהיה קבורתכם, ובודאי שהאבות הק' שקיימו את התורה קודם שכפה עליהם הר כגיגית כי במדרגתם יכלו לעבוד את ה' רק מאהבה אבל כל יהודי צריך להרבות ביראת שמים, כמו שכל עמ"י אמר היום בברכת החודש חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא ומתפללים על חיים שתאה בנו אהבת תורה וכו' וזה החיזוק לבין הזמנים לזכור את הבין הזמנים של אב תשפ"ב בגודל האסונות שגבו הרבה קרבנות וכל אחד מאתנו צריך להיות באחריות גדולה על עמ"י להרבות בתפילה וללמוד תורה ובעיקר לשמור על המתנת עינים שקבלנו מהקב"ה ולהתפלל אל ה' והאר עינינו בתורתך ולא לדברים אחרים, ולזכור את דברי האורה"ח הק' פרשת פנחס שפה של בן ישיבה הוא חפצא של כלי שרת, ובזכות החיזוקים הנ"ל נזכה לבניין הבית השלישי ולגאולה הקרובה, ותמיד צריך לזכור את דבריו הנפלאים של רבי צדוק הכהן מלובלין שהיה שגור בפיו שכמה שת"ח שעסוק בתורה צריך לשכוח מכל הבעיות שבעולם, ולפעמים מחמת שהוא שוכח מהכל שוכח ג"כ שיש הקב"ה וכל אדם צריך לחזק את השוית' ה' לנגדי תמיד גם בעת לימודו לא לשכוח זמן ק"ש ותפילה והנהגות של בין אדם לחברו שח"ו לא יהיה מדשתקי רבן ניחא להו שמכח זה בר קמצא גרם לחורבן הבית ועד היום מחמת מעשה הנ"ל יושבים ובוכים מעל החורבן עם גודל העגמ"נ שיש בכל הגלות ואמכ"ל.

לזכות ידידינו הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו שכל העלונים הם בזכותו ע"י ידידו משה בן שרה ומשפחתו

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זללה"ה פרשת דברים תשפ"ג ❖ גליון תקל"ז

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

שנמשך ונפל], ואם כן לא מצינו למפטריה מפתת מתה מחמת מלאכה.

ג. עוסק ברשות

תו יש לדון, דהנה בתשובות רבי אליעזר גורדון (ח"א סי' ב') דן בעובדא שעו של ראובן נכנסה בבית של שמעון, ושמעון דחף אותה לחוץ ונפלה ולא עמדה זמן רב ואחר כך כשעמדה היתה מתנוונת והולכת עד שמתה, ותובע ראובן דמי העו ושמעון השיב כי לא לנתכון כלל להזיקה אלא לגרשה לחוץ. (נעוד טוען למה המתין ראובן עד שמתה ולא מכרה לשחיטה).

וכתב דפטור מכיון דיש לו רשות לדחפו, דהנה הוכיחו בתוספות (בבא קמא שם) דאדם המזיק פטור באונס שהוא כעין גניבה, דהרי איתא בגמרא בבא מציעא (פ"ב ב') שהמעביר חבית ממקום למקום ונתקל ושברה, רבי יהודה אומר שומר חנם ישבע ופטור, ותיקשי הרי הוה אדם מזיק וחייב ברוח שאינה מצויה.

ותירצו בתוספות דחזינן מהכא דבאונס דנתקל דהוה אונס כעין גניבה אדם המזיק פטור.

אמנם הריב"א (מובא בשיטה מקובצת כ"ז א' ד"ה נפל) תירץ דודאי אדם המזיק חייב בנתקל, ואפילו הכי שומר חנם פטור מכיון דמתעסק ברשות, והיינו דכיון דהוי שומר חנם לא שייך ביה דין אדם המזיק שהרי עליו מוטל להתעסק בדבר ולכך לא מחייב רק בפשיעה, אבל אדם דעלמא מה היה לו להתעסק בדבר כיון שאינו מוטל עליו לכך חייב באדם המזיק.

ואם כן הוא הדין בנידון דעז, כיון דבעל הבית עוסק ברשות, שהרי יש לו רשות להוציא מרשותו, אם כן אינו חייב משום אדם המזיק. ואם כן הכי נמי בעובדא דידן דנמשך ספר אחר והזקק, הוה כמו מתעסק ברשות. [וזה הביא הגאון רבי אברהם קופשץ זצ"ל].

אמנם גם בזה יש לעיין דאם דחף העו והזיק בעו זו כלי של בעל העו שהיה בחוץ, בזה יש לומר דלא נימא דינא דמזיק ברשות. אך יש לומר דהכא בספרים חשיבא דבר אחד, והרי זה כמו בעו שיש עליה משא ודחפה דיהא פטור גם על המשא.

ואכתי צריך עיון דלעני"ד יש לחלק דדינא דמתעסק ברשות, היינו דוקא בעוסק לטובת הבעלים, משא"כ בהך דעו וספרים דאינו עוסק לטובת הבעלים. וצריך תלמוד.

ג. מזיק בשוגג בבעלים

תו יש לעיין דשיטת הראב"ד (פכ"א מהל' אישות ה"ט) דאדם המזיק בשוגג והוה בבעלים פטור, והכי נמי בעל החנות הוה בבעלים כלפי הקונה דמראה לו ספרים וכיוצא בו. [וגם זה הביא הגאון הנ"ל].

אך הספרים באמת שייכים למוציא לאור והינם בהשאלה אצל המוכר. ואם המוכר אינו הבעלים.

[וגם עיין שם בתשובות רבי אליעזר גורדון (שם) שכתב דדינא דהראב"ד נמי רק היכא דהיה עוסק ברשות דפקע הך דין דאדם המזיק ואינו אלא שואל]. ויותר נוטה דחייב, אך אין ראיה ברורה, ולכאורה ראוי לפשר לטובת בעל החנות.

בין איש ובין אחיו

ואצוה את שפטיכם בעת ההוא לאמר שמע בין אחיכם ושמע בין צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו (א' ט"ז)

איתא בגמרא סנהדרין (ז' ב') בין איש ובין אחיו, אמר רב יהודה אפילו בין בית לעלייה, ובין גרו, אפילו בין תנור לכירים. ונביא כמה נידונים בדיני ממונות:

נפל ספר בהחנות

עובדא הוה באחד שהלך לחנות ספרים, והוציא ספר אחד על מנת לראותו ושמא יקנהו, והנה בהוציאו את הספר, נמשך עמו ספר אחר, ונפל על הארץ ונפגם. האם חייב לשלם על הספר מדין מזיק. ויש לדון בכמה אופנים לפוטרו.

א. אדם המזיק באונס

הנה זה מקרי אדם המזיק דהוה כח, ואם כן לכאורה חייב לשלם, מפתת דאע"ז דהוה באונס, הא מרבינן אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד בין אונס בין רצון,

וכי תימא דהא באונס גמור כתבו בתוספות (בבא קמא כ"ז ב' ד"ה ושמואל) דפטור, וכך דירושלמי שפוטרו אותו שישן ראשון אם הזיק לשני הבא אצלו לישן, מכל מקום בנידון דידן צריך עיון אם חשיבא אונס גמור, דלכאורה אינו כאונס גמור אלא דמי לרוח שאינה מצויה.

ב. מתה מחמת מלאכה

הנה כתבו תוספות (בבא קמא י"א א' ד"ה כגון) בשם רשב"ם דמי שישב על ספסל חבירו ברשותו ושברו, חשיבא מתה מחמת מלאכה, כיון שהספסל שאול לכל הבא מאיליו לישב עליה, כי סתם ספסל עשוי לכך, ואם כן הוי כמתה מחמת מלאכה. ורבינו עזריאל פליג דחייב לשלם. [ועיין ביים של שלמה בבא קמא פ"א סי' כ"ח].

מעתה חזינן דאם יש לו רשות להשתמש בחפץ ועל ידי ההשתמשות נשבר החפץ, חשיבא כמתה מחמת מלאכה, ואפילו לענין אדם המזיק, דהרי כחו על הספסל חשיבא אדם המזיק. וכן הרוכב על סוס שאול ומחמת כבדו מת הסוס יהא פטור כל שלא שינה. והכי נמי יש לדון דבנידון דידן הרי יש לו רשות להוציא ספרים.

אך יש לחלק דלא דמי, דהרי יש לדון בהך דספסל אם בשיבתו על הספסל נפל הספסל וגם הוא נפל ושבר כלים של בעל הספסל, או שבר ספסל שאחריו שגם יש לו רשות לישב עליו, אולי בכהאי גוונא נימא דיהא חייב, דמתה מחמת מלאכה הוא דוקא בדבר עצמו.

אך מכל מקום אם רכב על סוס ונפל הסוס מכח כבדו, ועל הסוס יש חבילה ששייכת לבעל הבית ומחמת הנפילה נזוקת החבילה, בפשוטו פטור, דחשיבא חדא מילתא, וספסלים יש לומר דחשיבא תרי.

והשתא יש לעיין בהך דספרים למאי מדמינן לה. והדעת נוטה דיהא חייב בספרים דדמי לתרי מילי. [היינו הספר הראשון שהתכוון לקנותו, והספר השני

היזק שנהפך לריוח

הנה עובדא הוה במזיק דלת של חבירו כי רצה להזיקו וכאשר נפלה נתברר שהיתה דליקה בפנים ועל ידי זה הצילו החפצים. האם המזיק חייב לשלם.

וכעין זה מביא בתשובות מקור חיים (להג"ר רבי חיים סגלוביץ זצ"ל מוילנא, סי' ל"ג, ונדפס גם בבנין שלמה ח"ב דדנו בזה הגאון רבי חיים סגלוביץ עם החשק שלמה) עובדא באחד שמכר יי"ש בלא רשיון, והיה בחנותו חבית יי"ש ואחד שבר החבית ונשפך היי"ש, ופתאום באו ממנו המלך, ואם היו מוצאים היי"ש, היו לוקחים היי"ש וקונסים אותו כסף רב על מסחר יי"ש בלא רשיון, ועכשיו על ידי ששבר החבית הציל המוכר מהקנסות.

והנה יש לדון למילף הני נידונים מסוגיא דמנחות (ס"ד א') דסבירא ליה לרבה דאם פרש מצודה להעלות רק דגים, והוציא גם דגים וגם תינוק, פטור דאזלינן בתר מעשיו, והמעשה הוא מעשה היתר דהרי הותר משום פיקוח נפש. [אע"פ שלא ידע שהיה תינוק בים]. ואם כן הכי נמי נימא בגוויי הנ"ל, דאע"פ דלפי מחשבתו היה מזיק, אמנם אזלינן בתר מעשיו, והמעשה היה מעשה של היתר. [וכך יליף במקור חיים שם ומשום הכי בעובדא דהיי"ש פטור מלשלם].

ויש לדון לחלק בכמה אנפי:

א. לחלק בין שבת לנזיקין

הנה גם במקור חיים וגם בחשק שלמה כתבו דיש לדמות דיני שבת לדיני תשלומין נזיקין, אך באמת יש לדון לחלק, דבשלמא בשבת סוף סוף יש לפעולה היתר, משא"כ לענין נזיקין הרי מכל מקום נתכוין להזיק ואם כן חייב לשלם אע"פ דנתברר שהיה פעולת היתר.

ב. מציל רק לאחר מכן

הנה במקור חיים (שם) מביא דהחשק שלמה (מובא שם) כתב דבעובדא הנ"ל דהזיק היי"ש, חייב לשלם מדין מזיק, ודחה הראיה הנ"ל, דהתם באותה פעולה מציל, משא"כ בנידון השבירה הוא מציל רק לאחר זמן. וכעין זה כתב בלמודי השם (סי' ר"ג) בשם הגאון רבי שמרי קאטריוס, דדן במי שבישל ואחר כך נזדמן לו חולה שיש בו סכנה וניצל בזה אם יהא פטור מהבישול, והביא ראיה דפטור מהך דמנחות הנ"ל דחזינן דכיון דנזדמן לו אחר כך תינוק אם כן פטור, ודחה הראיה דהתם הפיקוח נפש בשעת המלאכה, משא"כ בהא דבישל דהפיקוח נפש היה רק אחר כך.

ג. דבר שנתחדש אחר כך

בלמודי השם מביא דהגאון מהר"י נגאר נחלק, דאין לחלק בין קודם ואחר כך, ולפי זה הוא הדין בבישל ואחר כך נזדמן חולה יהא פטור. [והביא ראיה מנמצאת כחושא בבני מעים, ועיין במנחות שם, וצריך עיון דהתם נמי בשעת מעשה. וצריך תלמוד].

אך חילק מהר"י נגאר באופן אחר, דהתם במנחות אינו מחמת דבר שהתחדש בעתיד, דהתינוק כבר היה בים רק הוא לא ידע מזה, משא"כ בהך דבישול, הפיקוח נפש של החולה הוא דבר של עתיד. [והיינו דצריך לומר דאיירי שנעשה חולה רק אחר כך].

והנה באמרי בינה (דיני יום טוב סי' ג') כתב דבבישל ואחר כך נזדמן חולה שיש בו סכנה יהא פטור, ויליף מהך דמנחות. שמעינן מדבריו דלית ליה שני החילוקים הנ"ל הכתובים בלמודי השם, אלא סבירא ליה דדמי אהדדי, אע"פ דעיסוק של הפיקוח נפש היה רק אחר כך, או שעיקר הפיקוח נפש הוא דבר של עתיד.

ד. לאור האמור

מעתה לאור החילוקים הנ"ל, בהך דשבירת דלת יהא תלוי, דלדעת הגאון מהר"ש הנ"ל (המובא בלמודי השם) הרי ההצלה אינו בשעת מעשה, דהרי רק אחר כך הצילו את הבית מהדליקה והלכך יהא חייב, אבל לדעת הגאון מהר"י נגאר (המובא בלמודי השם) הדליקה הוה כבר עכשיו ויהא פטור.

וכעין זה לענין שבירת היין, לדעת הגאון מהר"ש יהא חייב דאין זה בשעת הפעולה עצמה, אבל לדעת למודי השם יהא פטור דמכל מקום זה ענין של הוה, דכבר עמדו השוטרים לבוא אליו ולקנסו.

והנה באופן של אלם שדרס אותו ועל ידי זה חזר דיבורו, זה גוונא

דהגמרא מנחות, ולדברי הכל יהא פטור, דהרי כבר בשעת מעשה הדריסה התרפא. אך כל זה אם מדמינן אהדדי מלאכת איסור לתביעת נזיקין.

ה. להוכיח מהמזיק דבר מבוטח

הנה העירו דיש להוכיח בדיני ממונות חייב, דהרי איתא בדברי הפוסקים (א"ה. עיין אור שמח פ"ז מהל' שכירות ה"א) דאם מזיק דבר מבוטח חייב לשלם, אע"פ דהביא תועלת שהניק יקבל דמי הביטוח ואמאי ישלם. [וכגון דהביטוח יתר על הנוק ואף בשוה, הרי קיבל מהביטוח]. חזינן דאע"פ שהניזוק נהנה מכל מקום אין זה פוטר את המזיק.

מצא שטר כסף באטובוס

עובדא הוה שאחד מצא שטר של כסף ליד הנהג באוטובוס של יהודים בחוף לארץ, והספק אם נפל מאחד הנוסעים או נפל מהנהג.

והנה אם נפל מאחד מהנוסעים, אז הוה של המוצא, מפאת דהוה דבר שאין בו סימן, והוה יאוש מדעת כיון דאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה. אבל אם נפל מהנהג, אינו של המוצא אלא צריך להחזירו לחברה, דאין הכסף של הנהג אלא של החברה, והוה לגביהו יאוש שלא מדעת ולא הוה יאוש.

א. מדה הוה סימן

הנה אם היה מוצא עשרים שטרות של דולר אחד, הוה מנין סימן, אבל אם מצא שטר אחד של עשרים דולר, בזה צריך עיון אם הוה סימן, וכי תימא הרי חזינן דמדה הוה סימן, אך יש לומר דהכא לא הוה סימן, כמו במצא חתיכה של בשר דדפקא [של הצואה] או דאטמא [של הירד] דלא הוה סימן, אלא הוה סימן רק אם איכא סימן בצורת החיתוך שלא נחתך כדרך שרגילים לחתוך.

ב. אזלינן בתר רוב

מעתה כיון דהוה ספק ממי נפל, הנה חזינו בתוספות (בבא מציעא כ"ו א') ד"ה לעולם דאזלינן בתר רוב, ובמצא מעות תלינן שנפל מהקונה את הבהמה והוה מעשר, ולא תלינן דנפל מן המוכרין ואם כן הן מעות חולין שנתחללו על הבהמה, דהרי הלוקחין דהוה רובא, דמוכר אחד מוכר לכמה בני אדם, הלכך המעות הוה מעשר. אם כן הכי נמי בדכוותה אזלינן בתר רובא, ואם כן נימא שנפל מהנוסעים ולא מהנהג, כיון דהנוסעים הם הרוב, ואם כן הוה של המוצא.

ג. הנוסעים לא מחפשים המעות

אך יש לדון מפאת ב' צדדים דאינו של המוצא, חדא, דנימא דאם נפל מרוב האנשים הנוכחים כאן, הרי חזינן דאין מחפשים ועל כרחך שלא משמשו בכיסם והוה יאוש שלא מדעת ואינו יאוש. אך יש לדחות דנימא דכבר משמשו ותולין שאיבדו במקום אחר.

ד. רוב עכו"ם מפאת יאוש

תו, אם נימא דטעמא דאזלינן בתר רוב עכו"ם, היינו רק מפאת יאוש, אבל מפאת רוב לא הוה שרינן, וכדדנו בקצות החושן ובדברי משפט, אם כן הכי נמי בנידון דידן מפאת רוב שהם הנוסעים אי אפשר לומר שהוא שלו.

אך יש לומר דדוקא כשיש תקנה בהכרזה מחמירין, משא"כ בנידון דידן דליכא סימן ואי אפשר בהכרזה, אם כן אזלינן בתר הרוב והרי הוא שלו.

ה. ניוחש דהיא של אשת איש

הנה יש להוכיח דאזלינן בתר רוב, דהרי אמרינן (בבא מציעא כ"א ב') במצא עיגולי דבילה וככרות של נחתום, דכיון דהוי מילי דיקירי, אם כן הבעלים ידעו שנפל מהם והוה יאוש מדעת והרי אלו שלו, וכן במצא מעות אמרינן דהמאבד ידע שנפל מחמת דמשמש בכיסו בעל שעה ואם כן הוה יאוש מדעת והרי הוא של המוצא.

ותיקשי הרי ניוחש שנפל מאשת איש שאינה יכולה להתייאש דהרי האבידה של בעלה, אלא על כרחך חזינן דאזלינן בתר רוב אע"פ דליתיה בהכרזה. [דהרי אין בו סימן].

אך תיקשי ברוב עכו"ם ויש בו סימנים הרי אלו שלו, ניוחש שנפל מאשת איש, ואפשר בהכרזה שהמאבד יטעון שהיה אצל אשת איש

ויביא עדים שנתן לה.

ויש ליישב דכולי האי לא חיישין גם לאשת איש וגם שיביא עדים שנתן לה. ולפי זה נצטרך לומר שאינו נאמן בלא עדים שנתן לה.

[והנה בגוף הנידון, של שומר אם מהני יאוש דיליה, הנה בנחלת צבי דן בהא, וכן בתשובות מהרי"ל דיסקין, ועיין בספר זכר טוב בהערות

הלכות שבת - מוקצה

הרבים, היאך אפשר להתיר באבן, נהי דאין לחשוש שהאבן תיפול וירימנה, כי לא איכפת לו מהאבן ולא ירימנה, אבל לקחת התינוק עם האבן ברשות הרבים היא איסור דאורייתא, כמו תינוק חי וכיס בצווארו.

הנה יש לדון ליישב בג' דרכים:

א. איירי דוקא באוהו בידו

חדא, דהנה רש"י כתב דאסרינן בדינר אף כשאנו מרים התינוק ואף שהתינוק מהלך ברגליו. [וברמב"ן פליג וסבירא ליה דבכהאי גוונא שרי, דאטו עם התינוק בדי' אמותיו יהא איסור].

מעתה נימא דהרא"ש סבירא ליה כרש"י, ואיירי כשאנו מרים התינוק, ובוה באבן שרי, דאין חשש שירים, ובדינר אסירא, דאיכא חשש שירים.

אך דחוק, שהרי היתירא דאבן אף במרים התינוק, וכדאמרין בגמרא משום געגועין, דאם התינוק הולך לידו ומחזיק ביד אביו, מותר גם בלא געגועין, ואם כן דוחק להעמיד דברי הגמרא דוקא באוהו בידו.

ב. מלאכה שאינה צריכה לגופה

עוד יש לומר בדעת הרא"ש, דהנה איתא בגמרא דבתינוק מת, פטור גם על הכיס, וכתבו תוספות (שם ד"ה תינוק) ג' טעמים, או דבמת בטל אגב התינוק, דאגב מרריה מבטיל ליה לכיס, (וכן פירש רש"י), או דהוה מלאכה שאינה צריכה לגופה, דדוקא תינוק חי הוא צריך לכיס לטויל בו התינוק אבל תינוק מת אינו צריך לכיס והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, או דהוה דלא כדרך הוצאה.

מעתה לתירוץ הב', דכיס בתינוק מת הוה מלאכה שאינה צריכה לגופה דאין צריך לכיס, אם כן נימא דהוא הדין אבן ביד התינוק, כיון דאינו צריך לאבן, הלכך הוה רק איסור דרבנן אף ברשות הרבים ושרינן משום געגועין.

אמנם צריך עיון, דרצונו באבן עבור התינוק, והרי כתבו תוספות דכיס על תינוק חי חשיבא צורך דהרי רצונו ליטול התינוק.

עוד קשה על האי תירוצא, דאם כן בדינר אמאי אסרינן רק שמא יפול, גם בהיותו ביד התינוק יש טלטול דאורייתא ברשות הרבים. אלא אם כן נימא דהפקיר הדינר.

ג. איירי בנמצא בחצר

עוד יש ליישב קושין על תוספות הרא"ש, דבאמת איירי דנמצא בחצר רק חיישנן שיפול וילך עם הדינר לרשות הרבים. אך אם כן יהא אסור להחזיק דברים בחצר.

שוב ראיתי, דבלבוש (סי' ש"ט) כתב כתוספות הרא"ש דהגזירה בדינר שיטלטל ד' אמות ברשות הרבים, ובתוספת שבת (שם) תמה עליו כקושיתו ונשאר בקושיא.

מה יעשה האב

הנה הבאנו לעיל פלוגתת רש"י ורמב"ן, דדעת רמב"ן דלא אסרו אלא כשהוא נושא התינוק עם דינר בידו, אבל לאחוז התינוק בידו, אע"פ שדינר ביד התינוק, אין בכך כלום. אמנם רש"י סובר שאסור גם לאחוז ביד התינוק. והובאו ב' הדעות בשולחן ערוך (סי' ש"ט סע' א').

א. באליה רבה נקט לקולא

הנה בב"ח (שם) פסק כרש"י, אבל באליה רבה (שם) כתב דיש לסמוך על הרמב"ן משום סכנת חולי, וגם דרמב"ן בתראה.

ויש נפקא מינה בין שני הטעמים דהאליה רבה, בתינוק שאין לו געגועין האם מותר לטייל אתו ולאחוז בידו כאשר התינוק מחזיק מוקצה שאם יפול יש לחוש שהאב ירים.

ב. תינוק מחזיק דינר

השתא יש לעיין כשהתינוק מחזיק דינר, ויש לו געגועין, מה יעשה האב, ובגוונא שצריך להרימו ביד, הרי לכולי עלמא אסור בדינר. ולכאורה שינער הדינר מיד התינוק, ואע"פ שיבכה הרי בבכי אין סכנת חולי. אבל

ענף י"ח - נוטל בנו עם אבן בידו

הנה איתא במתניתין בשבת (קמ"ב ב') נוטל אדם את בנו ממקום למקום אע"פ שהבן מחזיק אבן והאבן מוקצה. ואיתא בגמרא (שם קמ"ב א') אמר רבא לא שנו אלא אם התינוק מחזיק אבן, אבל אם התינוק מחזיק דינר אסור.

הנה לכאורה קשיא היאך מותר לקחת התינוק עם אבן בידו, הרי האב מטלטל את האבן. [וקושיא זו מתבאר מדברי הגמרא].

א. בטל להתינוק או טלטול על ידי התינוק

הנה יש לפרש מתניתין (ולא דברי רבא שביא לקמן) דהאבן בטלה לתינוק ולא חשיבא טלטול מוקצה. וכן פירשו בתוספות.

ומרש"י משמע דיש לפרש מתניתין (ולא דברי רבא) דחשבינן הטלטול על ידי התינוק ולא על ידי המחזיק את התינוק.

אבל מקשינן בגמרא לרבא דקאמר דהלוקח תינוק חי וכיס בצווארו, חייב על הכיס, חזינן דהכיס אינו בטל להתינוק, ולא דמי למטה שבטלה אגב האיש, שמטה טפלה להאיש, [וכמו כן חזינן דחשיב טלטול על ידי המחזיק את התינוק], ואם כן קשיא דיש כאן טלטול מוקצה.

ב. געגועין

הנה משני בגמרא דאיירי בתינוק שיש לו געגועין על אביו, והלכך מוכרח לקחת התינוק, והתירו טלטול מוקצה משום סכנת חולי אע"פ שאין פיקוח נפש.

ג. לחלק בין אבן לדינר

הנה מקשינן בגמרא כיון דבאמת הוה טלטול מוקצה אלא התירו משום געגועין, אם כן בדינר נמי נתיר.

ותיקשי, דגם בלא דברי רבא דחשיב טלטול מוקצה, אמאי מחלקינן בין אבן לדינר, דבאבן שרי ובדינר אסור.

ופירשו תוספות (ד"ה איה הכי) דבלא דברי רבא, אין כאן בכלל טלטול מוקצה דבטל אגב התינוק [וכהנ"ל], ומשום הכי שרי באבן, אבל אסור בדינר, שמא יפול הדינר מיד התינוק ויריס הדינר. אבל לפי רבא הרי יש טלטול מוקצה, אלא דשרינן משום געגועין, אם כן מאי איכפת לן שיפול הדינר, הרי יש היתר של געגועין.

וברמב"ן (שם) פירש דבלא דברי רבא, באבן אין טלטול מוקצה כשהיא ביד התינוק דבטל להתינוק, אבל בדינר יש טלטול מוקצה כשהוא ביד התינוק דאינו בטל אגב התינוק.

ד. טלטול מוקצה בידיים

הנה משנינן בגמרא, דאבן אי נפלה לה לא אתי אבוח לאיתויי, אבל דינר אי נפיל אתי אבוח לאיתויי. ואע"פ דאיכא היתר דגעגועין, מכל מקום להרים את הדינר חמיר טפי דהוה טלטול מוקצה בידיים, והלכך לא שרינן משום געגועין. [כך פירשו תוספות].

והנה בתוספות הרא"ש (שם) לא תירץ הגמרא כתוספות, וטעמו דאין לחלק בין טלטול מוקצה בידיים ובין טלטול מוקצה כשהוא ביד התינוק, דשניהם טלטול מוקצה, ואם כן בשניהם שרינן מחמת געגועין.

אלא פירש דטעמא דאסרינן בדינר, אינו משום איסור מוקצה, אלא משום שאם יפול לרשות הרבים, אז יעבור על הוצאה דאורייתא, אבל באבן אם תיפול לא ירים את האבן.

יטלטלנו ברשות הרבים

הנה מבואר מדברי הרא"ש הנ"ל דאיירי מתניתין בנוטל את בנו ברשות הרבים, ומשום הכי אסרינן כשהבן מחזיק דינר, אע"פ דאיכא היתר מחמת חולי, דחיישין שירים הדינר ברשות הרבים ויטלטלנו ד' אמות ברשות הרבים ויעבור על איסור דאורייתא.

אמנם לכאורה דברי הרא"ש צריך עיון גדול, דהרי אם איירי ברשות

אם אין צריך להרים התינוק ביד, משמע דנקטינן לקולא כהאליה רבה.
ג. **לנער המוקצה מהתינוק**
הנה כאשר מחזיק התינוק מוקצה, אסור לאב להרים את התינוק, דחשיבא טלטול, ולנער את המוקצה מיד התינוק, הנה אם יש בזה מצות חינוך, לכאורה שרי דאין התינוק בסיס, והוה טלטול לצורך דבר המותר.

ענינים שונים [א']

לשני דבר שהשני נוהג בו איסור, וכמו דאמרינן (חולין קי"א ב') חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליספי לי מידי ולא סבירא לי. [א"ה. היינו שלא יתכן ששמואל יאכל לרב מאכל שלשיטת רב אסור]. אם כן הכי נמי בנידון דידן.

ועיין בהאי נידון באורך בתשובות כתב סופר (יו"ד סי' ע"ז) ובדרכי תשובה (סי' קי"ט ס"ק נ"ב), דדעת מהרל"ב (סי' קכ"א) ושו"ת (סי' קי"ט ס"ק כ') דאסירא מדינא, וכך כתב בכתב סופר (שם), ודעת הפרי חדש (יו"ד סי' קי"ט ס"ק י"ט) דרק מכוער הדבר.

ב. יחוד דרבנן

הנה בתשובות דובב מישרים (ח"א סי' ה') נקט דיחוד כשיש כמה אנשים הוה רק מדרבנן, דמן התורה אינו אסור רק חד בחד, אך מכל מקום הא גם בדיני דרבנן אסירא למספי למאן דסבירא ליה דאסור.

ענינים שונים [ב']

מצערו או להציל בהכמה מצערן.

ג. לחלק בין למנוע צער מאדם או מבהמה

הנה כתב במגן אברהם (סי' רח"צ סק"ז) ובט"ז (שם סק"ה) שאם הדליק נכרי נר לחולה שאין בו סכנה, מיקרי שבת ממלאכת עבירה ומברכין עליה בהבדלה, מכיון דמותר לומר לנכרי להדליק לחולה שאין בו סכנה. וכך פסק במשנה ברורה (שם סי' ט"ז, ושער הציון סי' י"ד).

ולכאורה הכי נמי אם הדליק נכרי נר למנוע צער מבהמה, מברכין עליה, דהרי שרי לומר לנכרי להדליק נר למנוע צער בעלי חיים.

אמנם אם הדליק נכרי נר לצורך יולדת נכרית, לכאורה אינו לברך. דהרי להאמור עדיפא צער דבהמה מצער אדם, ואם כן אע"פ דשרי לומר לנכרי להדליק נר למנוע צער בעלי חיים, אבל אין לומר לנכרי להדליק נר למנוע צער של אדם כגון יולדת נכרית.

וכי תימא דהרי חזינן לענין צער דיולדת דשרי להדליק עבור ישראל, ואם כן גם ביולדת נכרית לשתרי. אך יש לבאר דהתם ההיתר אינו משום הצער, דהרי גם בזה יכול לפעול בעצמו שלא יצטער, אלא ההיתר משום פיקוח נפש, מעתה בנכרי ליכא שריוותא מחמת פיקוח נפש, ומפאת הצער הא יכול לפעול על עצמו שלא יצטער, ואם כן הוה הנכרית כעומד למות בלא צער דאסור להצילה.

ענינים שונים [ג']

היה בצד השני איש אחר היה שפיר טפי.

[היינו דבשלמא לעשות מעשה הריגה כדי להציל אחרים, זה אסרינן, אמנם הכא לא חשיב שעושה מעשה הריגה אלא מעשה הצלה, דאין ההצלה על ידי ההריגה, אלא להצלה מתולית הריגה].

ב. לענין נזיקין אינו כן

אמנם לאידך גיסא, יש לדון דהכא לענין נזיקין לא נימא האי סברא דאמרינן לענין נפשות, אלא הכא אמרינן דלא יטהו הצידה, דהרי עכשיו מזיק רק בשב ואל תעשה אבל אם יטהו הצידה הרי יזיק בקום ועשה. וכן היה נראה יותר.

[א"ה. יתכן דסברת רבינו, דבשלמא לענין רציחה, החיוב הוא על הפעולה של ההריגה, אמנם לענין נזיקין, עיקר החיוב על זה שהחזיר ממון של חבירו, ואם כן אף אם לא עשה פעולה של מזיק אלא הוה רק מעשה של הצלה, מכל מקום הרי מחזיר ממון חבירו].

יחוד רק להאשה

הנה דעת המחבר (שולחן ערוך אה"ע סי' כ"ב סעי' ה') שלא תתייחד אשה אחת, אפילו עם אנשים הרבה, עד שתהיה אשתו של אחד מהם שם. וברמ"א (שם) מביא מ"ש אומרים דפליג, דאשה אחת מתייחדת עם שני אנשים כשרים. [היינו אם הוא בעיר וביום, אבל בשדה או בלילה אפילו בעיר בעינן שלשה].

מעתה יש לעיין באופן שהאיש נוהג כרמ"א והאשה נוהגת כמחבר, האם שרי ליה עם עוד אדם, דלדידה שרי אך לדידה הא מיתסרא, האם יש כאן לפני עוור בהא דמייחד עמה.

א. חס ליה לזרעיה

לכאורה כמו דקיימא לן בעלמא דאף לנוהג היתר, אסור לו להאכיל

צער בעלי חיים

הנה חזינן (שבת קכ"ח ב') דהתירו איסור דרבנן כדי למנוע צער של בעלי חיים, אבל לא התירו כדי למנוע צער של אדם. ולכן לצורך חולה שאין בו סכנה לא שרינן שבות אלא בשינוי.

א. טעמא דמילתא

הנה ביאור הדבר, כתב בחוות יאיר (סי' קצ"א) דאדם יכול להתגבר על עצמו שלא יצטער משא"כ בעלי חיים. [וזה לשונו, דודאי י"ל דהקפידה תורה על צער בעלי חיים דחסירה דעת ונפש המשכלת לסבול, משא"כ זה האדם איבעיה ליה ליתובי דעתיה ולקבל מאהבה אשר יארע לו].

ב. או להציל אדם או להציל בהמה

הנה מכל מקום נראה דכשיש לפניו ב' אפשרויות, או להציל אדם מצער, או להציל בהמה מצער, בזה ודאי דיציל אדם.

וטעמא דמילתא, דמצווים להציל חבירו מצער יותר מאשר בעל חי. [א"ה. היינו דאע"פ דלענין להתיר איסור דרבנן, אמרינן דהאדם יכול להתגבר על עצמו, אמנם לענין מה שאדם מצווה להציל את חבירו מצער, בכהאי גוונא לא מתחשבים במה שהוא יכול להתגבר על עצמו אלא אדם מצווה לעשות מה שביכולתו להצילו מצערן].

עוד יש לומר דהרי חזינן (רמב"ן עה"ת, דברים כ"ב ו' ז' ד"ה וכן) דצער בעלי חיים הותר לצורך האדם. ויש לעיין אם שייך להכא. [א"ה. דהרי הכא אין גוף הצער בעלי חיים לצורך האדם, אלא רק אינו יכול לקיים שניהם, אלא או להציל האדם

להטות הצידה ולהזיק פחות

הנה יש לעיין בנמצא במכונות שהבלם נתקלקל, והמכונות יורד למטה על כביש ויביא נזק לנכסים, ואם יטה המכונות הצדה, יביא פחות נזק. [ואין כאן אפשרות לגבות תשלומין]. האם יטה אותה הצידה או דילמא יהא בשב ואל תעשה.

א. מעשה הצלה ולא הריגה

הנה יש לדון דיטה הצידה, דהרי בכהאי גוונא לענין נפשות, כגון מכונות שנתקלקל וירדה למטה על כביש ועומד להרוג אנשים רבים, ויכול להטות המכונות הצידה ויש יחרוג רק אדם אחד, כתב בחזון איש (יו"ד סי' ס"ט סק"א ד"ה ויש) דאמרינן דבאמת יטהו הצדה ויהרוג פחות אנשים, דאין זה מעשה הריגה אלא מעשה של הצלת הרבים, דהרי האי הצלה היתה גם אילו בצד לא היו אנשים ואדברה אם לא

זאת למודעי הדברים אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לקבל הגיליון ולהערות במייל L5703949@gmail.com

לעילוי נשמת

האברך הר"ח

ר' יחיאל יחזקע זצ"ל בן יבלחשיא

יוסף דוד הי"ד

נלב"ע י"ג אב תשפ"ב תנצב"ה

לרפואה שלימה

יוסף משה בן אורה נ"י

יצחק לוי בן אסתר נ"י

אפרים בן אסתר נ"י

אלעזר דוד בן רבקה העניא נ"י

דברי יושר

מתורת הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

ובמשנתו של רבנו הגדול מרן החזו"א זללה"ה

בהלכות תשעה באב

ערוך מרשימות הגאון שליט"א

- א. מה שמותר ללמוד בטי' באב פרק ואלו מגלחין נראה לכאוי' דמ"מ אותן הדברים שאינן מענין אבילות ולא מה' מנודה ומוחרס אסור, והרי הפוסקים כתבו שאף מענין מנודה ומוחרס מותר ומשמע דשאר דברים לא. (מאחי הגר"ח ז"ל).
- ב. בענין אמירת הציבור פסוק השיבנו שבסוף איכה ב' פעמים, עיי' רמ"א ובמקור הדברים, ואם כי כמדומה שיש שלא הקפידו בכך אלא אומרים הציבור רק פעם אחת אחר שסיים השי"ץ. ובבית המדרש דאחי ז"ל בעל חו"ב נהגו על פיו לעשות כהרמ"א.
- ג. הגרע"א יו"ד רסי' שע"ו הביא בשם שבוי"י שא"צ לקום בטי' באב אפי' מפני נשיא ועיי' גליון מהרש"א, ועיי' מש"כ באמיו"ש לפקפק בזה.
- ד. לענין ברכה על הטלית קטן בבוקר י"א דאם פשטו בלילה צריך לברך עליו בבוקר עיי' משנ"ב סי' תקנ"ח סק"ב, והישן עם הטלית קטן בטי' באב יצא מידי ספק.
- ה. במנחה לא יקרא ק"ש ופרשת קדש, משנ"ב שם סק"ה. – הרהור בד"ת ג"כ אסור, ולישא וליתן אסור אף בדברים המותרים, ואסור להורות הוראה אם לא לחולה הצריך עכשיו, שו"ע סי' תקנ"ד ס"ג ובמשנ"ב שם. – נכון שלא לומר תהילים אף במנחה, משנ"ב שם סק"ז ועיי' שעה"צ שם סק"ח. – ללמוד עם התינוקות דברים הרעים פלוגתא אם שרי עיי' במשנ"ב סק"ב ועיי' בבה"ל, ומיהו מותר ללמוד לו החורבן דאינו אלא סיפור דברים ומשבר לב התינוק, משנ"ב שם.
- ו. שכח נחם אומר לפני ותחזינה בלי חתימה, משנ"ב סי' תקנ"ז סק"ב.
- ז. נכון יותר להתנות בפה או בלב [קודם ברכת המזון של סעודה המפסקת], שאינו מקבל עליו התענית עד בין השמשות ויוכל עדיין לאכול אח"כ אם ירצה. משנ"ב סי' תקנ"ג ס"ק ב'.
- ח. הולכין על הקברות כמ"ש רמ"א סו"ס תקנ"ט בשם ב"י מדברי התוס' וכן נהג מרן החזו"א ז"ל, והוא מדינא דגמרא ע"פ מש"כ התוס' תענית ט"ז א' ד"ה יוצאין וכו', ועיי' משנ"ב שם שלא על הקברות ממש אלא בריחוק ד' אמות.
- ט. מי שקשה לו לישב על הארץ יכול לישב על ספסל נמוך, משנ"ב סי' תקנ"ט ס"ק י"א, וכ"א מותר להניח תחתיו שק או כר קטן, שם. מהרי"ל ישב להדיא על הרצפה (ויניח הפסק כל שהוא) ולא עיי' המעלה דלפני התיבה והיי' לו סרבל גרוע שלא להפסיד בגדיו בישיבת הקרקע ובמנחה החליף מן הגרוע, בה"ט שם, (ועיי' שע"ת). – יש להצטער בענין משכבו בליל ט' באב עיי' סי' תקנ"ח ס"ב, ובמשנ"ב שם.
- י. ברמ"א סי' תקנ"ט ס"ד כתב דאין אומרים תתקבל בטי' באב, ושי"ץ שאינו אומר יהיו לרצון אחר חזרת התפילה כברמ"א סו"ס קכ"ג, לפי מש"כ המג"א ובמשנ"ב הטעם דסומך על תתקבל, לכאוי' מסתברא דבטי' באב בשחרית צריך לומר יהיו לרצון, כיון דדינא דאמירת יהיו לרצון גם על השי"ץ נאמר, ועכ"פ לדעת הגר"א צריך לומר יהיו לרצון תמיד לאחר חזרת השי"ץ.
- יא. בשו"ע סי' תקנ"א ס"י בהגה דבסעודת מצות מותר לאכול בשר ולשתות יין, ועיי' משנ"ב דגם כוס של ברכת המזון יש להתיר דלא גרע מיין שבתוך הסעודה, אבל בסתם ברכת המזון אין מקילין, ורק שבת בג' סעודות שרי, ומה שכתב בעה"צ אות ע"ה דאפי' נמשך עד שחשיכה כנראה זה קאי על שבת.

יב. והנה לא הוזכר לענין סעודת מוצאי שבת אם הוי כסעודת מצוה ושרי בבשר ויין, ומובא בשם מרן הגר"ח מולוז'ין ז"ל דשרי דהוי כסעודת מצוה, ואם כן הוא לכאוי לפי"ז גם יוכל לברך ברכת המזון בכוס, ובמשנ"ב הנ"ל הזכיר רק לענין ברכת המזון דשבת של ג' סעודות דפשיטא דשרי, ולא הזכירו הפוסקים וכן במשנ"ב בענין סעודת מוצאי שבת לא לאיסור ולא להיתר, וצריך טעם, ואלי לא הי' כ"כ נהוג אצל הרבה לאכול פת מפני חשש אכילה גסה כמוזכר במשנ"ב סי' ש', עיי"ש, ועיי"ש לענין חיוב סעודה זו ולענין לצאת בשאר דברים, ועיי' שבת קי"ט ב' לעולם יסדר אדם שולחנו וכו' עיגלא תילתא וכו', ויש לראות בענין מצוה דבסעודת בר מצוה ופדיון הבן וכו', ועיי' פסחים קי"ג ב' ובתוס' שם ד"ה ואין, שו"ר במשנ"ב שם ס"ק נ"ו שהביא בזה פלוגתא אם בסעודה ג' מותר בבשר ויין אם הציבור כבר התפללו מעריב של חול והוא לא התפלל, ומשמע שבסעודת מלוה מלכה ודאי יש לאסור.

דיני קריעה על מקום המקדש

א. הרואה ירושלים בחורבנה אומר ציון מדבר היתה ירושלים שממה, וקורע, בית המקדש בחורבנו אומר בית קדשנו ותפארתנו אשר הללך [בשו"ע איתא בו וליתא בפסוק ובגמ'] אבותינו הי' לשרפת אש וכל מחמדינו הי' לחרבה וקורע. – יש פלוגתא בראשונים אם צריך לקרוע כל בגדיו והמחבר באו"ח סי' תקס"א פסק שצריך כל בגדיו עד שיגלה את לבו וכתב במשנ"ב דלכן יקרע מצד שמאל, ומיהו בגד הזיעה אין קורעין כברמ"א יו"ד סי' ש"מ סי' גבי קריעה על אביו ואמו, ולא הסרבל העליון דהיינו המאנטייל (המעיל) אבל הרא"ק (החליפה) חייבים לקרוע כמ"ש הש"ך שם, ולענין טלית קטן כ' בחו"ב בהלכות קריעה ס"ק כ"ב דמסתברא דחייב דבגד הוא אלא ששמע בשם מרן החזו"א ז"ל שנסתפק בדבר (כמדוי' שהנצי"ב סובר שא"צ לקרוע טלית קטן) וצ"ע. וטלית גדול כתב שם דודאי פטור (כמדוי' דמרן ז"ל לבשו במקום טלית קטן כדי לצאת מן הספק).

ב. וצריך לקרוע ביד ולא בכלי, ומעומד [שו"ע או"ח שם ועיי' חו"ב שם סק"ד לענין דיעבד]. – ואינו מאחה קרעים אלו לעולם אבל רשאי לשולל כו' עיי' שו"ע ומשנ"ב שם.

ג. מי שיש בידו לראות מקום המקדש בקל כל תוך ל' בלי שום ביטול תורה ותפילה, נראה דטוב הדבר (מפני כמה טעמים ואכמ"ל וכ' במק"א). – מי ששוכח או טועה כדאי שירשום את יום ראייתו.

ד. מה שיש שמקנים בגדים בכדי שלא לקרוע, מלבד שהוא כטצדקי למיפטר נפשי (עיי' מנחות מ"א א'), אין לזה טעם, דודאי חברו מרשה לו בליבו לקרוע, ולא דמיא לההיא דיו"ד סי' ש"מ סל"ד. – ומיהו מאחר שקריעה זו מצווי' ואדם חס על בגדיו יש תקנה שיהי' לבוש רק בגד אחד [העמ"ד שקורין חולצה], ויכול ללבוש זו שא"צ לה כ"כ כגון קרועה קצת, ויכול גם לעמוד במקום שרואין ירושלים ומקדש בבת אחת, ויקרע רק קריעה אחת על שתיהם. – כשהבנים או הבנות נוסעים לטיול צריך להשגיח שאם הוא לאחר ל' שיקיימו ההלכה כדינה.

ה. הרואה מקום המקדש לאחר ל' בשבת עיי' פ"ת סי' ש"מ סק"ד לענין עומד בשעת יציאת נשמה בשבת אי קורע במוצאי שבת ועיי' חו"ב שם ס"ק י"א.

ו. בחוה"מ כמדוי' שאין נוהגין לקרוע וצ"ב אם יש לזה מקור נאמן, ועיי' חו"ב שם ס"ק מ"ד בזה.

ז. בשו"ע שם כ' לגבי ירושלים שמן הצופים הוא דחייב לקרוע, אבל במשנ"ב הביא דכמה פוסקים כתבו דצופים הוי פ"י כל מקום סביב לירושלים שיכולין לראות משם, עוד כתבו דמשהגיע לצופים צריך לקרוע אע"פ שעדיין לא ראה אותה. – ועיי' דבדיעבד אף בראה קצת אף שלא ראה בטוב ולא הגיע למקום צופים שפיר דמי.

ח. מרן החזו"א ז"ל הי' נוהג לעשות אמה על אמה זכר לחורבן בכל חדר, ועיי' שע"ת.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת דברים - תשעה באב תשפ"ג

משמעות חורבן הבית - ובנייתו

תוכן

א' - חורבן הבית / א

ב' - מחורבן לבניה / ג

ג' - בונים את הבית היהודי / ו

פאר תחת אפר

אך כמובן שהמעלה הגדולה ביותר היא להתאבל מתוך מחשבה על מה שאנחנו עושים, ולנצל את ההזדמנות הגדולה הזו ששמה תשעה באב. שלמה המלך בחכמתו הרבה, לימד אותנו יסוד גדול: "לכל זמן". פירוש, לכל ענין של שלמות ישנו זמן מיוחד משלו. במהלך השנה ישנם זמנים רבים כל כך, וכל אחד מהם מהווה הזדמנות לקנות סוג שונה של שלמות. תפקידנו הוא לזהות את עבודת הזמן, ולנצל את הזמן כדי להשתלם כמיטב יכולתנו בעבודה זו.

תשעה באב הוא "זמן" לשבת על הקרקע ולבכות, ולא להסתכל על השעון ולחשב עוד כמה שעות נשארו עד לסיום הצום. באבלות של תשעה באב קיימת שלמות גדולה, וככל שנרבה להתאבל ולבכות, כך נזכה לשלמות גדולה יותר, וכמו שמבטיח ישעיהו הנביא (סא, ג), "לְשׁוֹם לְאַבְלֵי צִיּוֹן לָתֵת לָהֶם פֶּאֶר תַּחַת אֶפֶר" - ככל שנרבה להניח אפר על ראשינו, כך נזכה לדרגה נשגבה יותר של פאר השלמות.

סילוק השכינה

מוטל עלינו אפוא לנסות ללמוד, לכל הפחות ברמה הבסיסית, את הבחינות של האבלות על חורבן הבית ששייכות אלינו, ושבהן נוכל להתמקד בעבודה זו.

כאשר שלמה המלך השלים את מלאכת בניית בית המקדש, והשכינה ירדה ומילאה את הבית כולו, "אָז אָמַר שְׁלֹמֹה ה' אֱמַר לִשְׁכֵּן בְּעַרְפֶּל" (מלכים א' ח, יב) - כולם הרגישו את השראת השכינה הקדושה, וראו בחוש כיצד מתקיימת הבטחתו הגדולה של הבורא יתברך "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם" (שמות כה, ח). למעשה, זוהי

א' - חורבן הבית

אבלות מתוך מחשבה

חורבן בית המקדש, על אף שהתרחש לפני אלפי שנים, הינו בעל משמעות גדולה כל כך, עד שעם ישראל כולו מתאבל יחד בתשעה באב, על האבידה הנוראה שאיבדנו בשריפת בית אלקינו. ולא רק בתשעה באב - ישנן הזדמנויות רבות כל כך במהלך השנה שבהן אנו מזכירים את אבלות החורבן. הנושא הזה מעסיק כל יהודי נאמן מדי יום ביומו, ואנו מזכירים אותו שוב ושוב בתפילותינו.

כאשר מדובר בנושא כל כך חשוב ומרכזי, לא נוכל להסתפק במושגים שקיבלנו בילדותנו. אי אפשר לגשת לתשעה באב באותה צורה ועם אותם רשמים שעמם גדלנו. עלינו להכין את עצמנו, לכל הפחות מעט, למצוות האבלות, כך שבהגיע היום המיוחד הזה, יום תשעה באב, לא ניכנס אליו בידיים ריקות, וגם לא נצא ממנו בידיים ריקות.

אכן, חשוב להדגיש כי גם מי שרק יושב על הקרקע ואומר את הקינות יחד עם הציבור - זה כבר טוב. גם אם הוא אינו מבין את פירוש המילים, עצם העובדה שהוא משתתף עם הכלל באבלות על ירושלים - זה כבר משהו. כמובן שמי שיוכל להשיג קינות ומגילת איכה עם תרגום או פירוש, ולהציץ בהם מדי פעם - מה טוב. אך גם אם לא רכשת קינות כאלו מבעוד מועד, העובדה שאתה יושב על הקרקע ואומר את המילים שיהודים אומרים כבר אלפי שנים - חשובה עד למאוד.

התורה, ותורת ה' נפוצה משם לכל קצוות הארץ, ובוודאי שגם על חורבן זה אנו מצרים ומתאבלים.

כמו כן עלינו להתאבל על אובדן הנבואה. אה, הנביאים! איזו מתנה נפלאה זו היתה, כאשר השכינה שרתה בישראל, ודברי האמת שבפי הנביאים הדהדו באוזנינו תמיד. המילים של ה' האירו את עיני העם. אך עם חורבן בית המקדש פסקה הנבואה, ועם ישראל איבד את כלי השלמות הגדול והעצום הזה. אין לנו כבר את מורי הדרך הגדולים שיורונו את הדרך נלך בה, כפי שהיו לנו בימים עברו. זה בוודאי דבר שראוי לבכות עליו!

סילוק השמחה

ומה עם סילוק השמחה הגדולה שעטפה את עם ישראל בימים עברו? הבה נצייר לרגע בשכלנו כיצד היתה נראית העלייה ההמונית של עם ישראל לירושלים שלוש פעמים בשנה. בכל עיירה קטנה היה צבא קטן של יהודים יחד עם בני משפחותיהם, שיצאו במסע אל עבר בית המקדש. הם צעדו בדרכים יחד עם הצאן והבקר שהם תכננו להקריב כקרבנות.

כולם לבושים היו בבגדי יום טוב, והם נשאו עמם כלי זמר, בהם ניגנו ושמחו בעודם עושים את דרכם לירושלימה. והנה, לפתע הם שומעים את אותם קולות השמחה והנגינה בוקעות ועולות מכיוון אחר, וכך הם פגשו קבוצה נוספת של יהודים שהצטרפה אליהם בעוד הדרכים מתמזגות זו עם זו. כך הם המשיכו הלאה בדרכם העליזה, וככל שהתקדמו, צבא העולים לרגל הלך והתעבה עד שהפך להמון עצום של אנשים שמילאו את הדרכים והשבילים. בקושי אפשר היה לזוז, אולם כולם שרו ורקדו ברחובות.

הם לא שמו לב כלל לזמן שחולף. הדקות שחלפו בזה אחר זה לא נכנסו אל תודעתם, כי מבחינתם הזמן עמד מלכת. עוד טרם הגעתם לירושלים עיר הקודש, הם הרגישו את שמחת השראת השכינה. כך מתאר זאת דוד המלך ע"ה: "עֲמָדוֹת הָיוּ רִגְלֵינוּ בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם" (תהילים קכב, ב). לפתע שמנו לב שהנה כבר הגענו לירושלים, עד שראש הקבוצה הוצרך להכריז: "רבותי, עצרו! הגענו!" רחובות ירושלים המו אדם. מיליוני יהודים עומדים ברחובות עיר הקודש, כולם שמחים וצוהלים בהשראת השכינה הקדושה בישראל.

לא ראה שמחה מימיו

השמחה הגדולה שהקיפה את עם ישראל באותם ימים מפוארים היא נושא שראוי ללמוד אותו. ימים אלו שבהם

תמצית הענין של בית המקדש - מקום בו עם ישראל הרגיש שה' חי בקרבנו. אותה הרגשה והכרה ברורה, השפיעה עלינו השפעה כל תתואר, ושינתה את חיי אומתנו מן הקצה אל הקצה.

רק לבוא ולבקר בירושלים היתה חוויה ששינתה את האדם. התורה מלמדת אותנו שזוהי תכלית המצוה לאכול מעשר שני בירושלים. נחשוב לרגע מה היתה המשמעות של מצוה זו. כמעט מדי שנה על האדם להפריש עשירית מהתוצרת החקלאית שלו, להעלותה לירושלים ולאכולה שם. משימה זו אינה מסתיימת ביום אחד. עשר אחוז מהתוצרת זו כמות נכבדת ביותר! לפעמים היה על האדם לשהות בירושלים במשך מספר שבועות עד שהיה מסיים לאכול את הכל. מהי מטרתה של מצוה זו? מדוע מעוניין הקב"ה שהאדם ישהה בירושלים למשך זמן רב כל כך? הסיבה לכך מפורשת בתורה: "לְמַעַן תִּלְמַד לִיָּרָא אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים" (דברים יד, כג) - כדי שתלמד להיות מודע יותר ויותר לנוכחותו של ה', בכל רגע ורגע שאתה נמצא שם.

עם ישראל חי בצילו של בית ה'. זו היתה גדולתו של בית המקדש - הידיעה וההרגשה שה' חי בקרבנו!

סילוק כוחנו ותפארתנו

בנין שלמה היה הפאר של עם ישראל; הוא היה מושלם מכל בחינה שהיא. הכהנים הגדולים נמשחו בשמן המשחה, שני לוחות האבן היו מונחים בארון הברית. הוא התברך בכל דבר טוב ומפואר, ואף אחד לא חלם שיד בן נכר תוכל לנגוע בו. "לֹא הֶאֱמִינוּ מֶלֶכִּי אֶרֶץ כָּל יְשִׁבֵי תֵבֶל כִּי יָבֹא צָר וְאוֹיֵב בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם" (איכה ד, יב), "נוֹרָא אֱלֹקִים מִמֶּקְדָּשֶׁיךָ" (תהילים סח, לו). התנ"ך מלא בביטויים מעין אלו. בית המקדש סימל את כוחו הגדול של הקב"ה להגן על עמו מכל רע, וכלל לא ניתן היה להעלות על הדעת את האפשרות שהבית הגדול הזה יחרב.

אולם לבסוף הגיע אותו יום מר ונמהר, ועם ישראל ראה במו עיניו כיצד בית קדשנו ותפארתנו הופך למאכולת אש. ביתו של ה', הבית שבו ה' חי בקרבנו - עלה כעת בלהבות! היה זה יום אבל גדול ועצום, יום שלעולם לא יישכח מאיתנו. ולכן, עיקר האבלות ביום הזה הוא בוודאי על חורבן הבית, ועל סילוק שכינתו יתברך מתוכנו.

סילוק האור

אך לא רק בית המקדש נחרב ביום הזה. סילוקם של הסנהדרין מתוך לשכת הגזית, היה אבידה עצומה עבור עם ישראל, אבידה שאין לה תחליף. הסנהדרין היו מרכז

ראשם. "אל תהרגו אותם", כך הם אמרו, "אך אל תאפשרו להם להרים את הראש". העובדה שהם איפשרו לנו לחיות, נחשבה ל"חסד גדול". ואגב, לא תמיד שומעי לקחו של האפיפיור הקשיבו לעצתו בנוגע לשמירת חייהם של היהודים...

גם בעולם האסלאם היהודים סבלו מיחס משפיל ומבזה. מעשה שאירע בירושלים, לפני דור אחד בלבד: רב זקן, ממשפחת "ברדקי" המיוחסת והמכובדת, צעד ברחובות ירושלים, כאשר ערבי אחד עם חמור קטן שנשא סחורה, עבר על ידו והחליט להשתמש בו כסבל. הוא העמיס את כל סחורתו, יחד עם החמור הקטן, על גבו של הרב, וגם הוא עלה והתיישב על כתפיו של הרב. הרב נאלץ לשתף פעולה ולשאת בדומיה את הערבי עד פתח ביתו. הוא הודה לה' שחיינו נשארו לו לפליטה. כך אירע בירושלים עיר הקודש!

כאשר אנו בוכים בתשעה באב, אנו חושבים אף על דברים אלו - יש כל כך הרבה על מה לחשוב! אנו נזכרים בהיסטוריה שלנו ומבינים מה היה לנו ומה איבדנו, ומחכים ליום בו נזכה לשוב למעמדנו הראשון.

ב' - מחורבן לבניה

המיליארדר היהודי

והנה, עלינו להבין מהי התכלית של האבלות הזו? אנו יושבים על הקרקע ובוכים על מה שאבד לנו, אבל לשם מה? עלינו להבין שהתכלית אינה רק להתאבל על מה שאיבדנו, אלא גם להסתכל קדימה, לקראת העתיד. אמחיש את כוונתי באמצעות משל.

דמיין לרגע שביכולתך לקום מחר בבוקר, לטוס לארץ ישראל ולבנות את בית המקדש. נניח ויש לך מיליארדי דולרים, והצלחת לקנות את הערבים, ולשכנע אותם לסגת מהר הבית ולאפשר לנו לבנות עליו את בית המקדש. דמיין לרגע שבכח ממונך ממשלת ישראל מתפטר ומאפשרת לגדולי ישראל לתפוס את השלטון. גדולי הדור יוכלו כעת להתיישב יחד ולקבל החלטות בכל הנוגע לבנין בית המקדש.

אמנם יש דברים שהם לא יוכלו לעשות עד ביאת המשיח, משום שהם זקוקים לאליהו הנביא שיפשוט את ספקותיהם, אולם ישנם דברים רבים שיוכלו לעשותם גם בימינו, כגון מה שאומרת המשנה בעדויות (ח, ו), "שמעתי שמקריבין ואף על פי שאין בית" - כלומר אפשר להקריב

עם ישראל התקבץ יחד בבית המקדש היו ימים מלאים בשמחה גדולה. "וַיִּזְבְּחֵת שְׁלָמִים וְאָכְלֹתָ שֶׁם וְשִׁמְחָתָ לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים כז, ז). הם אכלו את בשר הקרבנות, שתו יין, ורקדו מרוב שמחה. שמחתם היתה כה גדולה ונשגבה עד שרבים מהם זכו מכוחה לנבואה.

היתה זו אומה שמחה! זה מה שסימל את אותם דורות נפלאים - השמחה העצומה והאדירה לה הם זכו. כך מלמדים אותנו חז"ל: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו" (סוכה נ, א). אין שום שמחה בעולם שמתקרבת ולו במעט לשמחה הגדולה שחוו אבותינו בעלותם לראות את פני ה' בירושלים.

זהו חלק מהאבלות שלנו - שאיבדנו את השמחה הנשגבה הזו, שמחה שאין לנו אפשרות לחוות כמותה בזמן הזה. עלינו לחשוב על כך בעודנו יושבים על הקרקע בתשעה באב, ולהצטער ולהתאבל על חסרונה של שמחה זו שהסתלקה מעמנו. עלינו לבכות על השירה הגדולה הזו שנדמה.

סילוק כבוד ה'

חלק מאותה שמחה גדולה שהיתה מנת חלקנו, היה הפאר הגדול שבו התפארו בה' אלקינו. עם ישראל ידע שהוא העם שנבחר על ידי מלך מלכי המלכים. לכן יש כאן בחינה נוספת באבלותנו: "על כבוד שמך המחולל".

כאשר הגויים נכנסו לבית המקדש והחריבו אותו, הם לעגו לנו ואמרו, "איה אלקיכם?" הם שרפו את היכל ה' ושחטו קדושי עליון, ובכך התחלל שמו יתברך בעולם באופן איום ונורא. במידה רבה, עם ישראל איבד את התפארותו בה'.

לאחר חורבן בית המקדש, החלו לצוץ דתות השקר - הנצרות והאסלאם - המתיימרות לחקות את דת האמת, והחלו להשפיל ולבזות את בני עמנו. הם לעגו לנו וטענו שאנו חיים בטעות ובחושך, ושרק אצלם נמצאת האמת. הם התייחסו אלינו כאל תת-אדם, כאל מצורעים ומנוודים. הם האשימו והשפילו אותנו על כך שאנו ממשיכים לדבוק באמונתנו, ומסרבים לקבל את ה"עדכוני" שלהם. אך מכיון שאנו בגלות, היה עלינו לשמור על שתיקה. כבר דורות רבים שעם ישראל חי 'בצילם' של הכנסיות והמסגדים במקום בצילו של בית קדשנו ותפארתנו.

שבר על גבי שבר הושברנו

הגויים שמו לעצמם למטרה להשפיל אותנו ולגרום לנו לחיות בתנאים לא תנאים. כל אחד מהאפיפיורים גזר עוד ועוד גזרות על היהודים, על מנת לוודא שלא ירימו את

וכך, עם המבט קדימה, רבן יוחנן בן זכאי היה עסוק עד למעלה מראשו בבניית עתידה של האומה. הוא מינה את רבן גמליאל, שהיה צעיר לימים, לנשיא תחתיו, והורה לכל החכמים לשמוע בקולו. הוא עודד את כל חכמי הדור שהיו תלמידיו, לבנות יחד עמו.

בית המשנה

בעוד בית המקדש, שהיה המרכז של חיי התורה בעם ישראל, עולה בלהבות, חכמי ישראל עסקו בבנייה מחדש של הבית המקדש הרוחני. הם החלו לחזור יחד על כל המשניות, התווכחו וביירו כל אות וכל פרט מהם, וכך, פרטי הלכה רבים התלבנו היטב ביבנה. בכך הם בנו את התורה שבעל פה, כדי שזו תהווה בנין יציב עבור הדורות הבאים.

כך עשה גם רבינו הקדוש לאחר חורבן ביתר - שעליו כתב הרמב"ם (פ"ה מהלכות תעניות ה"ג) "והיתה צרה גדולה כמו חורבן בית המקדש". רבי לא אמר, "מה אפשר לעשות? הלא הצער הוא נורא ואיום", וזהו. בוודאי שהוא התאבל ובכה וביקש מהשי"ת שישב לעם ישראל את תפארתו הקדומה, אך בזאת הוא לא יצא ידי חובה. הוא אסף יחד את כל חכמי הדור, ובמשך שנים על גבי שנים הם ישבו יחד ודנו על כל אות ואות במשנה, עד חתימתה בידי רבי.

החורבן הנורא שהתרחש לא מנע בעדם מלבנות בית מקדש חדש, הלא הוא בית המקדש של התורה שבעל פה - המשנה. כיום עם ישראל חי בתוך בית המקדש הזה. המשנה היא הבית שלנו.

בית התלמוד

מגמה זו לא פסקה לאחר ימיו של רבי, אלא המשיכה הלאה ביתר שאת וביתר עוז. בארץ ישראל קמו רבי יוחנן ושאר חבריו האמוראים, וכן בבבל היה את רב ושמואל, ולאחר מכן את רב הונא ורב יהודה, ואחר כך רבה ורב יוסף, וכן עוד רבים.

ובדור הבא קמו אביי ורבא, ואלו היו הבנאים של התלמוד בבלי. הם בנו והרחיבו עוד יותר את בית המקדש. הם הוסיפו עוד ועוד אבנים, פתחו פתחים והוסיפו גגות ולשכות. כל מסכת בתלמוד היא לשכה אדירת-ממדים של בית המקדש. ולבסוף בא רב אשי יחד עם הכינוס הגדול של החכמים שכינס יחד עמו, והם חגגו את "חנוכת הבית" וחתמו את התלמוד הבבלי.

עלינו להבין שהתלמוד בבלי הוא הבית המקדש שלנו. העם היהודי חי בתוך הבית הזה בבטחון גדול עוד יותר

קרבנות גם בימינו. לא באתי כאן לפסוק הלכות, אולם במבט שטחי נראה שישנם דברים רבים שנוכל לקיים אף קודם ביאת המשיח.

דמעות כנות

כעת נתאר לעצמנו את היהודי הזה, שביכולתו לעשות כן, אבל במקום לעשות זאת, ברגע שמסתיים תשעה באב, הוא חוזר לשגרת חייו הרגילים. בתשעה באב הוא יושב כמובן על הקרקע כמו כולם. הוא מתאבל על חורבן הבית, והדמעות נשפכות כמים, אולם בסוף היום הוא קם, מנקה את האבק מעל בגדיו, ושב לביתו. למחרת הוא חוזר לעבודה כרגיל, והחיים ממשיכים הלאה כמקודם.

האם ניתן לומר שדמעותיו של האיש הזה היו כנות? האם הוא בכלל חשב על מה הוא בוכה? לא יתכן! אדם שאינו מנצל את האפשרויות העומדות בפניו לבנות את בית המקדש, אינו מתאבל באמת. האבלות צריכה לעורר אותנו להביט קדימה ולחשוב מה וכיצד אנחנו יכולים לבנות.

למעשה, זה בדיוק מה שקרה כבר בזמן החורבן. אבותינו לא יצאו ידי חובתם באבלות גרידא. הם לא הרימו ידים ולא התייאשו, אלא ברגע שארע החורבן הנורא, הם החלו מיד בבניין. זו היתה תגובתם לחורבן.

תן לי יבנה וחכמיה

בעוד בית המקדש נשרף בירושלים, רבן יוחנן בן זכאי ישב ביבנה ותיקן תקנות למען עתידו של העם היהודי. חכמי ישראל ייסדו את יבנה כתחליף לבית המקדש. ביבנה תקעו בשופר בשבת כמו בבית המקדש, וכולם הורו לעלות ליבנה שלוש פעמים בשנה, תחת העלייה לבית המקדש (עי' פרה פ"ז מ"ו, תוספתא מקוואות פ"ד, חולין מח, א). היה בכך חידוש.

לכאורה ניתן לחשוב: כיצד מסוגל היה רבן יוחנן בן זכאי לעשות כך? הלא היה עליו לשבת ולהתאבל! כיצד לא נשבר ליבו לנוכח החורבן הנורא? מנין שאב את הכח לבנות את יבנה?

התשובה היא שבוודאי שהוא התאבל ובכה, אולם בתוך הכאב והבכי, הוא עסק בבנייה ובעשייה. הוא כבר היה זקן ביותר, וזקנים הם בדרך כלל הראשונים להרים ידיים ולהיכנע, אולם לא כך רבן יוחנן בן זכאי. הוא הבין את משמעותה האמיתית של האבלות - להרגיש כל כך חזק את האבידה, עד שזה מעורר את אדם לעשות כל שביכולתו להשלים אותה.

נדיבים מאת הממשלה כדי לחקור לפרטי פרטים כיצד בדיוק חיו השבטים האינדיאניים, וסכומי העתק הללו משולמים מהכיס שלנו. נמצא שאנחנו מוסרים את חיינו עבור שעבוד מלכויות.

מלבד זאת, שעבוד מלכויות כולל בתוכו גם את השפעתם האיזמה של אומות העולם עלינו. עם ישראל צריך להיאבק בכל כוחו כנגד רוחות הטומאה הנושבות סביבו, נגד הכפירה השולטת בחוצות, וכנגד דרך החינוך הנוראית שבה מתחנך הנוער שלהם. בגלות עלינו להתמודד עם הגרועים שבהשפעות. כל זה נכלל גם כן בשעבוד מלכויות.

מתאבלים אנו אם כן על מה שהיה לנו בעבר, על הטהרה המיוחדת ששרתה בארץ ישראל בימי קדם, ומביטים קדימה בציפייה לזמן שבו משיח צדקנו יגאל אותנו וישיב אותנו אל המנוחה ואל הנחלה.

ההגבלות של הגאולה

אמנם, עלינו להתבונן לרגע: מה נעשה בכל הזמן המיותר שיהיה לנו? האם אתם חושבים שתנפשו במלון גלאט כשר ותהנו משלוש ארוחות מפוארות מדי יום? לא, לא על זה אנו מתפללים. הרמב"ם מלמד אותנו שהאבלות על החורבן היא משום שאנו מצפים למנוחה מפני שעבוד מלכויות, למען נוכל לשבת באיזה בית מדרש קטן או ככולל ולעסוק בתורה כל היום כולו.

"זה הכל?" יש שיחשבו לעצמם. "לשבת בכולל כל היום?" הם מאוכזבים. גם אם הם מתביישים להודות בכך, זה מה שהם מרגישים. אך מי שמרגיש אכזבה - סימן הוא שהוא כלל אינו מתאבל על בית המקדש. הוא לא מתכוון לכך באמת, שכן ברגע שיבנה בית המקדש, יהיה עליו לשבת וללמוד כל היום. לא יהיה עוד מה לעשות חוץ מזה. כמעט לא נצטרך לעבוד! אמנם נצטרך לעבוד מעט, אולם לאחר שנזכה לברכה של "וְנִתְּנָה הָאָרֶץ יְבוּלָהּ", הפרנסה תבוא בקלות מרבית, ולכולנו יהיה הרבה זמן פנוי.

מה אפשר כבר לעשות בזמן הזה? לטוס לשווייץ? לא, לאחר ביאת המשיח יהיה אסור לצאת מארץ ישראל לחו"ל, שכן ארץ העמים מטמא. יהיה עלינו אפוא להישאר בארץ ישראל.

ממה שהדורות הקודמים חיו בבית המקדש בירושלים. עד היום הזה אנו חיים בתוך התלמוד. אנו שמחים בו. אנחנו באים בשעריו. אנחנו נושמים את האוויר הצלול שלו. אנו חיים את חיינו עם הערכים והשאיפות שלו. אנחנו מביטים בעולם דרך עיניו של התלמוד. בתוך כל הכאב והיגון - הם עסקו בבנייה.

לאור כל זאת אנו מבינים את הנושא האמיתי של תשעה באב. מהי תכליתה של האבלות? בנייה! מי שבאמת מתאבל על העבר, ומצטער צער אמיתי על חסרונו של בית המקדש בחיינו, פירושו של דבר הוא שהוא מלא ברצון ובמרץ, ושואף בכל מאודו לבנות מחדש את כל מה שאיבדנו. זוהי שאיפתנו - לבנות מחדש את עם התורה.

"כדי שיהיו פנויים בתורה"

יש אנשים שכאשר הם שומעים את הדברים, הם מתבלבלים. מה הקשר בין לימוד התורה לבין הגאולה? האם בשביל זה אנחנו מתפללים על המשיח ועל בניין בית המקדש?

ובכן, הבה נפתח את הרמב"ם. הרמב"ם (פי"ב מהלכות מלכים ה"ד) מגדיר מהי הצפייה שלנו מימות המשיח. לשם מה אנחנו מייחלים ומצפים במשך אלפי שנים לביאתו? וכה הם דבריו: "לא נִתְּאוּ הַחֲכָמִים וְהַנְּבִיאִים יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ, לֹא כְּדֵי שִׁישְׁלְטוּ עַל כָּל הָעוֹלָם, וְלֹא כְּדֵי שִׁירְדוּ בְּעֶכְשָׁם, וְלֹא כְּדֵי שִׁישְׁאֲוּ אוֹתָם הָעַמִּים, וְלֹא כְּדֵי לֵאכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁמַח, אֲלֵא כְּדֵי שִׁיְהִיו פְּנוּיִן בְּתוֹרָה וְחֻקֵּי הַתּוֹרָה, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם נוֹגֵשׁ וּמַבְטֵל, כְּדֵי שִׁיִּזְכּוּ לַחַי הָעוֹלָם הַבָּא".

תקוותינו ושאיותינו אינן לשמחה ועונג גשמי, אלא למצב שבו לא נהיה נתונים תחת שעבוד מלכויות, ונוכל לעסוק בתורה ובעבודת ה' ובהשגת שלמות הנפש, וזאת כדי לזכות לחיי העולם הבא.

קושי השעבוד

היום אנחנו נתונים תחת שעבוד מלכויות. אנחנו עובדים בשבילים. מי שמשלם מיסים פירוש הדבר שיום אחד בשבוע מוקדש לעבודה עבור המדינה. חיינו מוקדשים עבור תכניות ממשלתיות המסייעות לבטלנים ולפושעים. פרופסורים באוניברסיטה זוכים למענקים

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

אני יודע שמי ששומע את הדברים חושב שאני מגזים, ושבסך הכל מצאתי דרך לעניין אתכם ולצוד את תשומת ליבכם. אולם מי שיאזין היטב לדברי יגלה שלא מדובר בגוזמא כלל וכלל.

חז"ל מספרים לנו שבזמן החורבן היו יהודים שרצו להפסיק לישא נשים ולהוליד ילדים. הם טענו שהיות ויהודים רבים כל כך נהרגו בידי הרומאים, הרי שאין כבר טעם להוליד ילדים, אלא "נמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו". כך הם התאבלו - על ידי יאוש. הם ישבו על הקרקע ובכו והפסיקו להביט קדימה.

אולם זו טעות גדולה! לא זוהי הדרך להתאבל! כמובן שאנחנו בוכים ומצטערים על מה שאיבדנו, אולם אסור לנו אף פעם להפסיק להביט קדימה. ונכללת במבט זה ההבנה שבית המקדש שאותו אנחנו יכולים לבנות בימינו הוא הבית היהודי. המשפחה היהודית היא המקום שבו שורה השכינה.

בחורים טהורים

יש פסוק בתהילים (קמד, יב), "אֲשֶׁר בָּנִינוּ בְּנִטְעִים מְגֻדָּלִים בְּנְעוּרֵיהֶם" - פירוש, בנים הגדלים בבית יהודי הם כמו נטיעות - משקים אותם בזהירות, מטפלים בהם במסירות, והם גדלים לאילנות מפוארים. כך גם הבנות - "בְּנֹתֵינוּ כְּזֹית" - הבנות הן הזויות - עמודי התמך של בתינו.

הגמרא במסכת פסחים (פז, א) מוסיפה ביאור בפסוק הזה, "אשר בנינו כנטיעים - אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא". בימי קדם, כל בחור יהודי גדל בטהרה שאין למעלה הימנה. הם גדלו כמו נטיעות רכות, שהושקו במים של ביישנות ויראת שמים. הם לא ידעו מה זה חטא. ולא מדובר בקבוצה נבחרת, אלא כך היה נראה העם היהודי כולו בימים עברו.

אך עלינו להבין שהגמרא אינה מתייחסת רק לימי קדם. נכון שבימים עברו התיאור הזה התאים לאומה כולה, אולם גם כיום יש לנו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא - הלא הם בחורי הישיבות הקדושות. אז נכון שזה לא כמו שהיה פעם, אבל גם בימינו, בחורים אלו הם גאוות האומה. אלו בחורים צנועים ומלאים ביראת שמים, הרחוקים מעבירה. חלק לומדים יותר וחלק פחות, אולם כולם התחנכו בדרך ישראל סבא, והם חיים את חייהם בצניעות וביראת שמים.

ירדו מהכביש

ומה עם בידור? לא תהיה אופציה כזאת. בארץ ישראל כולה לא יהיו בתי בידור, וגם לא פיצריות. אפילו טיול ברכב - איני יודע אם תהיה אפשרות כזאת. לבטח יהיו חוקי תחבורה נוקשים ביותר, שכן הנסיעה ברכב היא מסוכנת. בא וראה איזה עסק גדול עושה התורה כאשר מוצאים חלל באדמה. שולחים את הסנהדרין לחקור ולדון, עורפים עגלה, ועבור מה? עבור אדם אחד שנהרג! כיצד יתכן אפוא שיאפשרו הסנהדרין למכוניות לדהור הלך וחזור סתם כך, ולסכן חיי אדם?!

בארץ ישראל כולם יהיו עסוקים בדבר אחד: בלימוד התורה בבית המדרש, יומם ולילה. כולם יצאו בבוקר ל"כולל", ישובו לביתם לארוחת ערב, ושוב יצאו ללמוד בבית המדרש. כך יראה עם ישראל בימות המשיח. הארץ תהיה מלאה בבתי מדרש העמוסים עד להתפקע.

שיר של שלמות

הנשים יבשלו ארוחות עבור בעליהם שלומדים תורה, ועבור ילדיהם. הן גם יהיו עסוקות בלימוד מוסר ויראת שמים, כי למען האמת, גם לנשים יהיה זמן רב פנוי, שכן "וְהָיוּ מְלָכִים אִמְנִיךָ וְשָׂרֵי־הָאָרֶץ מִיְּמִינֶךָ" (ישעיה מט, כג) - המלכים והמלכות ישמשו לנו כעבדים וכמטפלות. הם יטלו מעל כתפיו את רוב רובו של העיסוק הגשמי, ואנחנו, עם ישראל, אנשים ונשים, בנים ובנות, נהיה פנויים לעבוד את ה'.

על זה אנחנו בוכים, על עם התורה שאבד. לזה מייחלות עינינו - לימים של "אֵז יִמְלֹא שְׁחוֹק פִּינוּ". כשיבנה בית המקדש כולנו נשיר את שיר התורה והשלמות, ונגיע לגבהים שמעולם לא היינו יכולים להגיע אליהם בגלותנו. יהיה זה השיר היפהפה והמושלם ביותר ששמע העולם אי פעם. אנחנו עוסקים בבנין תמידי, ושואפים לקראת שלמותו של הבנין הזה בימות המשיח.

ג' - בונים את הבית היהודי

אבלות ונישואין

והנה, עד כמה שחשוב להמשיך ולבנות את עם ישראל כעם התורה, אסור לנו להזניח את האופן בו נוכל אנו להשתתף בבנין בית המקדש, במסגרת חיינו הפרטיים, בביתנו ובחיק משפחתנו.

קדושתו. אני נוהג תמיד לחזור על הדברים שאמר רבי ירוחם הלוי זצ"ל המשגיח דמיר, לפני עשרות שנים: "מיר קענען נישט פארשטיין", הוא אמר - איננו מסוגלים להבין את גדולתם של הסבא רבה וסבתא רבה שלנו.

עלינו להבין שדברים אלו נאמרו בתקופה שבה היו הרבה מאוד יהודים יראי שמים. נכון, לא כולם היו, אך רבים מאוד היו, ואין כל ספק שעדיין היו הרבה מאוד בתים קדושים ונפלאים של צדיקים וצדקניות. אך ביתה של הסבתא רבה היה משהו אחר. לא רק שאיננו מתקרבים לגדולה זו אלא ש"איננו מבינים אותה" - כך אמר ר' ירוחם. מיר קענען נישט פארשטיין. אי אפשר בכלל לתפוס את הגדולה הזו. הם חיו בדרגה אחרת לגמרי. בתי ישראל של פעם היו ממש קודש הקודשים.

מתאבלים אנו אפוא לא רק על חורבן בית המקדש, אלא על חורבנם של כל אותם בתים טהורים של אבותינו הקדושים.

בונים בהוד

אחת מתכליות האבלות היא כדי שאנחנו נבין מה איבדנו, וכך נוכל לנסות ולבנות שוב את ההריסות, כפי יכולתנו. בתשעה באב אנחנו יושבים על הקרקע ובוכים, ואז במוצאי תשעה באב אנחנו קמים וממשיכים הלאה בבניה.

אם אתם עומדים להשתתף בחתונה בשבוע הבא, מיד אחרי תשעה באב, חשוב שתדעו מה אתם עושים שם. מהי מהותו של תפקידכם, לשמח חתן וכלה? מה התכלית? המטרה היא להראות להם כמה חשובה היא המשימה בה הם מתחילים כעת.

מה היה קורה אילו חתן וכלה היו נישאים ללא אורחים כלל? המסדר קידושין מגיע בליווי שני עדים, אוספים עוד כמה יהודים למנין, וזהו. זוהי חתונה כשרה לגמרי. הכל כשר וישר, והם נשואים כדת משה וישראל. אך למרות שהם יצאו ידי חובה, הרי שזוהי הזדמנות שאבדה. החתן והכלה חייבים לראות ולהבין שזהו מאורע אדיר מאין כמותו. למען האמת, אילו היתה לנו היכולת, היינו צריכים לערוך כל חתונה באצטדיון ענק עם קהל משתתפים של מאות אלפים, אלא שזה לא מעשי. אנשים עסוקים, אי אפשר להשאיר את הילדים לבד בבית, ואבי המשפחה צריך ללכת ללמוד בבית המדרש. אולם בכל זאת, אנחנו משתדלים שכמה שיותר יהודים ישתתפו בחתונה, וזאת כדי ללמד את החתן ואת הכלה, וגם את עצמנו, שיש כאן מאורע בעל חשיבות גדולה ביותר.

בנות טהורות

הגמרא ממשיכה ודורשת את חלקו השני של הפסוק, "בנותינו כזויות - אלו בתולות ישראל" - בנות בית יעקב, הצנועות והטהורות. הן יודעות את תפקידן להקים בית ולשמש כרעיות נאמנות ואמהות נאמנות, ולהיות עסוקות בענייני הבית, ועליהן גאוותנו.

הפסוק מסיים בשלושת המילים הבאות: "מְחֻטָּבוֹת תִּבְנִית הֵיכָל", וכה דורשת הגמרא: "אלו ואלו מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה היכל בימיהן". הוי אומר, יהודי שמוליד בנים ובנות, ומגדל אותם כראוי - זוהי סוג של בניה - מחדש של בית המקדש.

מקדש של ממש

אל לנו לחשוב שמדובר במליצה או במשל בעלמא. דבר זה הרי הוא כבנין בית המקדש ממש! איש ואשה הנישאים מתוך כוונה לגדל משפחה ברוכה בילדים יראי שמים - להם נאה לבכות בתשעה באב על חורבן בית המקדש, שכן הם אלו שעסוקים בבנין בית המקדש.

נתאר לרגע אמא יהודיה עם עשרה ילדים, כולם הולכים בדרך התורה. היא מסרה את חייה לגדל ילדים אלו. היא בישלה עבורם. היא הניקה אותם. היא כיבסה וניקתה עבורם. היא דאגה שבעלה יוכל ללכת ללמוד בבית המדרש, ולא יצטרך לשבת בבית כל הערב ולבטל את זמנו. היא עודדה את בניה ללמוד. בנותיה התלבשו בצניעות. היא דאגה שהן יסייעו במלאכות הבית. כך גם אבי המשפחה. הוא אמנם לא נמצא בבית רוב היום, אך גם הוא משגיח על חינוכם של ילדיו. הם מדקדקים בהלכה ומקפידים על כל קוצו של יו"ד. הבית כולו מתנהל בקדושה ובצניעות.

באים חז"ל ומלמדים אותנו שיהודים אלו, המגדלים בנים ובנות קדושים וטהורים, אינם בונים את בית המקדש רק בדרך משל בעלמא. לא! הם בונים בפועל ממש את ההיכל! מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה היכל בימיהם.

בתי ישראל הקדושים

זהו שאומרים חז"ל (ברכות ו, ב), "כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים". יהודי המשתתף בחתונה יהודית - חתונה יהודית כשרה שבה יש הפרדה מוחלטת בין גברים לנשים - ומוסיף לשמחתם של החתן והכלה, הרי זה כאילו בנה את אחת מחורבות ירושלים.

מה הן "חורבות ירושלים" - בתי ישראל הקדושים והטהורים! גם על זה אנו מתאבלים בתשעה באב, על הבית היהודי של ימי קדם, שאין לנו כלל השגה בגודל

עדיין לא זכינו לבית המקדש בירושלים, עלינו לדעת כי הבית היהודי הוא העיקר.

עתיד הקב"ה להחזירו לנו

גם חתן וכלה שנישאו לפני חמישים שנה, גם הם יכולים להתחיל לטפס במעלה הסולם הזה, ולנסות לבנות את ביתם בדרך המפוארת שאפיינה את בתי ישראל מאז ומעולם. אף פעם לא מאוחר מדי. גם אנשים זקנים, אם הם מקבלים על עצמם מכאן ולהבא לנהוג בדרך ארץ הרבה ביותר - כמובן בתוספת כוונה לשם שמים, מתוך שאיפה לבנות בית מלא קדושה שבו תשרה השכינה - יכולים להתחיל בכל שלב בחיים לעצב את ביתם על פי רוחם של חורבות ירושלים, בקדושה של המשפחה היהודית.

יום יבוא שבו "עתיד הקב"ה להחזירו לנו" - השי"ת ישיב את שכינתו לציון, ונזכה לחזות בהוד תפארת גדולתו שאבדה. כולנו מייחלים ומצפים ליום שבו יבנה בית המקדש, במובן המלא והפשוט ביותר. באותו יום גדול ונשגב, כל מה שאיבדנו על ידי החורבן - בית המקדש יחד עם כל מוסדות הקדושה שנלוו אליו, ההכרה הבהירה בשכינתו של ה' בקרבנו, התפארת המיוחדת של כלל ישראל, בתי ישראל הקדושים והטהורים - כל אלה ישובו וייבנו בנין נצחי, בנין שלא ימוט לעולם ועד.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

אבלות ובניה

בכמה וכמה מאמרים, התבטא הרב מילר זצ"ל שהוא ממליץ לכל יהודי לשבת על הקרקע בכל לילה, למשך דקה אחת, ולחשוב על אבלות החורבן.

השבוע נקבל על עצמנו בלי נדר לעשות כך - לשבת על הקרקע בכל לילה, ולשנן את היסודות שזכינו ללמוד במאמר זה:

1. לחשוב על האובדן הגדול של הגלות. 2. אבלות אמיתית מתבטאת ברצון עז לשוב ולבנות את מה שאבד. 3. הבית היהודי הוא בית מקדש, ושכינתו יתברך שורה בו.

מי שמשמח חתן וכלה, בעצם אומר להם כך, "שמעו נא אנשים צעירים. האם אתם מבינים מה אתם עושים כעת? אתם עסוקים בדבר שהוא חביב וחשוב עד למאוד בעיני ה'. אתם בונים בית מקדש מעט שבו תשרה השכינה!"

בונים בשמחה

התזמורת רועשת, כולם רוקדים וניגשים אל החתן כדי לאחל "מזל טוב! מזל טוב!", והחתן חושב לעצמו: "וואו, הנה החבר שלי מהישיבה קטנה. ושם אני רואה את הבן דוד השני שרוקד בעוז. כנראה שהחתונה שלי היא באמת מאורע חשוב, אם הוא ראה צורך להגיע במיוחד מחוץ לעיר כדי להשתתף בשמחתי".

כן ידידי, זהו באמת מאורע חשוב מאין כמותו, ולכן כולנו עסוקים בלשמח חתן וכלה. לכן אנחנו רוקדים כל כך הרבה. מי שרושם להם המחאה מכובדת, זוהי גם דרך מאוד טובה לשמחם, וככל שגדלה ההמחאה, כך גדלה השמחה. אך גם מי שאין לו כסף לתת, צריך לרקוד בעוז ובהתרגשות. אנחנו עסוקים כעת בלבנות את אחת מחורבות ירושלים! בהשתתפותך בשמחה, אתה מעודד ומחזק את בניין ירושלים!

המקדש בביתך

איזה דבר גדול הוא זה - בית שבו חתן וכלה חיים יחד ומתחילים לבנות את משפחתם. כל מי שנוטל חלק במפעל הגדול הזה ששמו "בית יהודי", עושה דבר נשגב מאין כמותו. כמובן שאף אחד אינו מושלם, אך כל מאמץ שמשקיעים בענין זה, בבניית בית שבו נישאים בני זוג יראי שמים שעובדים את ה' בבית הזה, נחשב לו הדבר כאילו הוא בנה את בית המקדש.

איש ואשה שבונים בית המיוסד על ערכים, על עבודת ה', גמילות חסדים, דרך ארץ, מידות טובות, שמירת הלשון, צדקה וכל ענפי יראת ה', ומגדלים יחד דור של ילדים רבים, טובים וישרים, הם הם בנאי בית המקדש.

לא מדובר במליצה. אל תחשבו לעצמכם, "נכון, זה 'כאילו', אבל זה לא באמת", כי איזו תועלת יש בכהנים טהורים המקריבים קרבנות על גבי המזבח, אם יושב לו יהודי ומחלל את התורה בביתו? תכליתו של בית המקדש היתה שכל הקדושה, החיזוק, וכל מעלות עבודת ה', יזרמו מבית המקדש אל תוך בתיהם של ישראל. ולכן, גם אם

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת המקדש ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר בעצמו

דבר המערכת

שלו צריך לדעת ש'מלא כל הארץ כבודו' אבל יש הנהגה בבית שלך ויש הנהגה בבית של הקב"ה.

וכשבוניס בית כנסת יש אחרים שאומרים לעשות תנאי שלא יתקדש כדי שאנשים לא יכשלו באיסור של אכילה ושתיה ודיבורים בטלים, אבל מצד אחד אם יעשו תנאי כזה לא יהיה לזה קדושת ביהכ"נ, ודינים כזה לכאן ולכאן. אבל צריך לשים לב! אי אפשר לתפוס את החבל בשני ראשים!!! חייבים בית מיוחד עם מורא מקדש, אם אין מורא מקדש אין שכינה, השכינה לא תשרה כאן. לכן חייבים בית בצורה כזאת, ואם עשו תנאי נניח שהרוויחו את הדין של דיבור בביהכ"נ, אבל נשארנו בחסרון שאין לנו מקום שיהיה לנו כמקדש מעט.

הדבר חייב להיות ברור שכשרוצים משכן לשכינה בעולם לפחות יש לשמור על קדושת 'מקדש מעט'. ודאי שכולנו רוצים שיתקיים במהרה 'והשב את העבודה לדביר ביתך', אבל נתאר לעצמינו אם יבנה היום בית המקדש, אין נכנס לשם? איזה הרגשה תהיה לנו אם נכנס לשם עם כל העסקים והדיבורים והקלות ראש שחופפת עלינו במשך היום, היתכן שנכנס כך לתוך בית המקדש? - לא יתכן. לכן הדבר הראשון שאנחנו צריכים לקיים במקדש מעט זה להראות שאנחנו מקבלים עלינו מורא שמים, להתנהג כאן במורא ויראה. הראשונים מעירים מוסר שמחייב אותנו מאד, קשה להעלות את זה על השפתיים אבל להבדיל אצל אומות העולם... ההתנהגות הזאת מובנת לכל יצור, שנכנסים למקום כזה צריכים להתנהג אחרת וחייבים לייחד בית עם התנהגות כזאת, אחרת נשאר בחוץ.

הדבר הזה טעון חיזוק מאד מאד... הדבר הזה תלוי גם ביחידים וגם בציבור, כל אחד על עצמו ישתדל לקבל על עצמו לא לדבר דברים בטלים בבית הכנסת, וכל שכן בחזרת הש"ץ וקדש, לשים לב - עכשיו מקדשים שמו של מלך! הקב"ה כביכול יושב ורואה, והוא הולך ומדבר ועושה עסקים עם אנשים אחרים? 'ב'קדש' אדם צריך לעמוד באימה וביראה, לשמוע ולכוין, כמו שכתוב בפוסקים, כל ציבור ויחיד צריכים להשתדל לעמוד על כך.

אחד הדינים היחידים שכתוב על כך בשו"ע 'וגוערין' זה על מי שמדבר בחזרת הש"ץ. כי פירוש הדבר הוא: לא רק שהוא מדבר אלא שהוא מחלל את קדושת המקום, כשהוא מדבר הוא מבטל את המורא מקדש שבמקום.

בבית המדרש של כולל חזו"א בימים נוראים לא היה מקום מרווח לציבור והיתה צפיפות גדולה כך שלילדים לא נשאר בכלל מקום. והילדים מצאו לעצמם מקום ברחבה שלפני ארון הקדש, ליד הש"ץ. וכדרכם של ילדים קטנים שאין להם שכל הם באו ושחקו. והדבר מאד חרה וכאב למח"ה הרב זצ"ל והוא כתב מכתב שודאי המקום הזה לא מיועד למשחק ילדים, וזה מוריד את כל הרגש של האימה שיש. עומדים בימים נוראים מול ארון הקדש באימה לשכן כעס וחומה, ורואים ילדים שמשתוללים זה מבטל את הכל.

אבל חצור מכך כשאנשים מבוגרים מסתובבים בביהכ"נ ומדברים בקלות ראש, בצורה כזאת זה מוריד את כל ה'אגשים מול ארון הקדש באימה'. את החלק הזה חייבים לתקן. ודאי שכל יחיד צריך לקבל את זה על עצמו, וגם מי שיש בידו להביא לזה את הגבאים את ראשי הקהל או את הרבנים, לעשות חיזוק כללי בנושא שלא יכניסו לביהכ"נ פלאפונים אלא א"כ כבויים לגמרי, ושיעמדו על המשמר בזה, ובסייעתא דשמיא נוכח בקרוב ל'והשב את העבודה לדביר ביתך'.

בירורי הלכה

הכי איכא איסור לילך בקומה זקופה וכו"ל, ותי' דכל האי דינא לא נאמר אלא תחת כיפת השמים דוקא, דבתוך ביתו מותר, וזה חי' אחיתופל לדוד המלך דבית כנסת שאני משום מקדשי תיראו.

וכן מדויק במשנ"ב דרך גבי דינא דהליכה בגילוי הראש כ' דה"ה בתוך ביתו, ומשמע דגבי דינא דקומה זקופה מותר בביתו, ואפשר לבאר הדברים דכשהולך תחת כיפת השמים ורואה "השמים מספרים כבוד קל" הרי חייב להכניע עצמו לד' דכהולך לפניו ית"ש דמי, ואם הולך בקומה זקופה הר"ז סתירה להכניעה, וכמו שכתב בספר היראה לר"י וז"ל ובלכתו בדרך אל ישוב יותר מדאי, ואל ישפיל סודורו על עיניו פן יחשב ללעג, ואל ילך בקומה זקופה כי ההלך בקומה זקופה דומה כמסלק המורא מעליו, אלא ילך במדה בינונית לא זקוף ואל כפוף יותר מדאי, אלא שלא יראה הבא כנגדו בפניו, [וישפיל עיניו שלא יראה חבירו כנגדו כמלא עיניו - לכא' זה כבר עניין אחר עיי"ש ע"כ. הרי דגם בלשונו

ברצוננו השבוע, ימי בין המצרים, שאנו אבלים על חורבן ביהמ"ק ומצפים לבניין ביהמ"ק השלישי. ברצוננו להביא חלקים משיחת חיזוק מאת מורינו ורבינו הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א, בענין קדושת בית-המקדש שהוא מקום להשראת השכינה, ואף אחר החורבן נשאר לנו 'מקדש מעט' שזהו בתי הכנסיות ובתי המדרשות, וז"ל:

ננסה קצת לעמוד על ענין זה של מהותם של בתי מדרשות ובתי כנסיות. ידוע בתורה שכאשר כלל ישראל יצאו ממצרים המקום להשראת השכינה היה במשכן. כביכול הקב"ה רוצה דירה בתחתונים, שאע"פ ש'אדיר במרום ה' " אבל רצונו הוא שיהיה לו גם דירה בתחתונים. ולכן הקב"ה צווה למשה רבינו לקחת יריעות ולעשות משכן, כביכול מקום מיוחד כדי שיהיה השראת השכינה בתחתונים. ואחרי המשכן היה משכן שילה והלאה עד שהגיעו ל'בית עולמים - בית המקדש', המקום שהקב"ה קבע להשראת השכינה. המציאות של השראת השכינה כאן בתחתונים זה בבית המקדש. וזה כשהיה הבית על תילו, 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'.

ובעונותינו הפסדנוהו 'ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו ואין אנחנו יכולים לעלות ולראות ולעשות חובותינו בבית בחירתך מפני הדין שנתלחה במקדשך', אבל נשאר לנו מקדש מעט! מורא מקדש נוחה במקדש מעט, עדיין יש גם בגלות 'מקדש מעט - בתי כנסיות ובתי מדרשות' כביכול שעדיין בבחינה מסוימת השכינה שרויה שם, וכביכול שאם אין את זה אין מקום לשכינה בתחתונים.

אבל צריכים להבין מה המציאות ששייך מקדש מעט שיהיה שכינה בעולם. בביהמ"ק היה קדש הקדשים והקדש, ויש דינים למי מותר להכנס, למי אסור להכנס, ואין להכנס. המשנה (סוף ברכות) אומרת, לא יכנס אדם להר הבית בנעלו בפונדתו וכו', כביכול שאדם נכנס לבית המקדש הוא צריך לחיות באוירה אחרת, שאע"פ שמלא כל הארץ כבודו, אבל בבית המיוחד לשמו יתברך כל אדם שמגיע צריך לדעת, לכאן לא תכנס ותתנהג כמו שאתה חי בבית שלך - מורא מקדש!!!

והז"ל קבעו גם בבתי כנסיות מעין זה. והנה ידוע שנפסק בשו"ע שבביהכ"נ לא מועיל תנאי, כלומר שא"א לעשות תנאי בשעת בנית ביהכ"נ שלא יתקדש, כדי שיהיה מותר לנהוג בו אכילה ושתיה. והאחרונים מקשים מדוע לא מועיל תנאי, הלא על כל קדושה מועיל תנאי, על נוי סוכה מועיל תנאי, על תיק של תפילין מועיל תנאי, וא"כ מדוע על ביהכ"נ אין מועיל תנאי? ומישב בביאור הלכה (ס' קנא) וז"ל: 'אפשר שיש לתרץ, דביהכ"נ שאני, כיון דמצוה שישיראל יהיה להם מקדש מעט בכל מקום שהם כדאיתא בסימן ק"ג דכופין זה את זה לבנות ביהכ"נ לכן גזרו חז"ל דביהכ"נ הקבוע לא יועיל תנאי בישובן שישתמשו בה תשמישי חול דא"כ אין שם ביהכ"נ עליו כלל אלא כבית בעלמא'.

כביכול חז"ל הבינו, אי אפשר לתפוס את החבל בשני ראשים!!! המציאות שצריכה להיות כאן השראת השכינה מחייבת בהתאם שכשנכנסים לכאן מתנהגים במורא! אין מציאות שאדם יהיה קרוב לשכינה ומתנהג כמו שמתנהג בביתו, זה תרתי דסתרי. וכלל ישראל בכל מקומות מושבותיהם חייבים ליחד מקום שיהיה להם כמו ביהמ"ק, חייבים שיהיה מקום עם כל חומר מורא מקדש, ולכן גם במקדש מעט חייבים שתהיה צורה של בית מיוחד לשם ה', שכאן ההתנהגות שונה מהרחוב. אדם צריך לדעת שהוא עכשיו נכנס לביתו של מלך מלכי המלכים! הוא חייב להתנהג אחרת. ואע"פ שגם בבית

בענין איסור קומה זקופה בבית כנסת

השו"ע או"ח סי' ב' ס"ו כתב, אסור לילך בקומה זקופה ולא ילך ד"א בגילוי הראש (מפני כבוד השכינה) וכו'. ובמשנ"ב פ' בקומה זקופה - שדווקא רגלי השכינה כביכול, ע"כ כ' האחרונים דאסור אפי' פחות מד"א, ופשוט דאפי' עומד במקומו ואינו הולך כלל. ולא ילך (ד"א בגילוי הראש) אפי' בבית שיש בו תקרה וכ"ש תחת אויר השמים דיש להזהר לכ"ע.

ובספר דברי שלום הביא את הרע"ב על המשנה באבות (פ"ו מ"ג) וז"ל, שוב פעם אחת מצאו (אחיתופל לדוד המלך) שהיה נכנס לבית מדרשו בקומה זקופה, אמר לו, והלא כבר נאמר ומקדשי תיראו, שצריך לו לאדם ליכנס שם במורא כדי שתהיה אימת שמים עליו, וכן הוא אומר בבית אלקים נהלך ברגש, לשון אימה ופחד. והביא שהקשו דמדוע צריך לטעם ד'מקדשי תיראו' הרי בלאו

משמע דלא קאי אלא על הנמצא בדרך - שלא בתוך ביתו. וכן מצינו בהלכות תפילה סי' צ' ס"ד צריך לפתוח פתחים או חלונות כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן וטוב שיהיה בבית הכנסת ו"ב חלונות, ובמשנ"ב פי' ענין החלונות וכו' ואע"ג דצריך שיתן עינו למטה וכמ"ש סי' צ"ה ס"ב למה נפק"מ בהחלונות, מ"מ כשנתרגלה כוונתו ישא עינו לשמים לעורר הכוונה. ולכאור' עיניו דהסתכלות בשמים מעוררת היראה מה' ית"ש. ובבית כנסת דאינה השראת השכינה צריך ג' להזהר מקומה זקופה אף שאינו תחת כיפת השמים, דצריך להיות כשמורא שמים עליו וכו"ל.

ובמשנ"ב סי' מ"ו בהקמה לסימן כתב וז"ל, קודם בואו לביהכ"נ בעוד שהוא עדין בחצר ביהכ"נ יאמר בבית אלקים נהלך ברגש, וירגיש וירתע עצמו בהכנסו לביהכ"נ מרוב פחדו, וימתין וישהא מעט ויאמר ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך ואח"כ יכנס, כן העתיק משע"ת

קוראים כותבים

לכבוד גליון קדושת בית המדרש המעורר והמחזק ומחיה את הרגש להרגשת מורא מקדש בבתי כנסיות ובבתי מדרשות

התעוררתי לחשוב, במה מתבטא אצלנו הרגשת "מורא מקדש" בבתי כנסיות שלנו. כשאני מתבונן בעצמי, אני לא מרגיש כשאני נמצא בבית הכנסת הרגשה מיוחדת, וכנראה שחסר לי ההרגש. אך התבוננתי שבוודאי יכולים אנו אם נרצה להתבונן בקדושת בית הכנסת ולהרגיש במעט מהנוראות, מה נורא המקום הזה, 'בבית אלוקים נהלך ברגש'.

כשיעקב אבינו אמר המשפט הזה, הוא הרגיש לעצמו, איך נרדמתי במקום קדוש הרי אי אפשר לישון כשהמקום קדוש! כן אנו צריכים כשרוצים להוציא מהפה דברי חולין, צריך להרגיש איך אפשר לדבר במקום נורא וקדוש, ולא נתיאש מן ההרגל ומהמלומדה, ומן הסובב החולין האופף אותנו.

בפרשת בלק בייך בלעם את בני, 'מה טובו אהלך יעקב' שבת כנסיות לא יסורו מישאל לעולם ובודאי גם **ההרגש שבהם**. הנה בלעם רצה לקלל ישראל, ג' פעמים הוא ניסה ולא עלה בידו, אך חלוק ב' פעמים הראשונות מהפעם האחרונה שב' הפעמים הראשונות, בא לקלל דבר ה' וחשב לקטרך כדי שירצה השל"ת לקלל, משא"כ בפעם השלישית ביאר רש"י "ורא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים", ולא הלך כפעם בפעם כאשר עשה ב' פעמים לנחש אולי יקרה ה' לקראתו כרצונו ואמר, רוצה ולא רוצה לקללם אזכיר עונותיהם והקללה על הזכרת עונותיהם תחול. ודוקא בזמן זה שהיה בשיא הרוע נגד ישראל ושם עינו - עין רעה עליהם ובא לקללם יצאה לו הברכה הזאת 'מה טובו אהלך יעקב משכנותיך ישראל'. בגמ' סנהדרין דף ק"ה מבואר שכל ברכותיו נהפכו לקללה מלבד הברכה הזאת כמש"כ "ויהפוך... כי אהבך ה'", בברכה זו לא נגעה עינו הרעה של בלעם וקדושת בתי כנסיות בתוקפה עומדת לדורי דורות. ובודאי שגם הרגש והשייכות של עם ישראל נשארת לדורי דורות בכל הגלויות כמו שמבואר בגמ' שבזמן הגלות נתקיימו רח"ל רצונותיו של בלעם לקללה כמו שמבואר שם למעיין, אף שאמר בפיו הברכה אך הברכה על בתי כנסיות נשארת ותישאר לעולם בכל מצב ובכל גלות.

נבוא לחשוב עצה איך לעורר הלב להרגיש האמת הזאת שבת כנסיות הם מקום קדוש ונורא ששוכן בהם הקב"ה וראוי לירא ולפחד ולהתנהג כמו בחדרי מלך נורא.

נמחיש במשל לקבוצת תיירים שנזדמנו לארה"ב ותיכף כשירדו בגמל התעופה פנתה אליה קבוצת חוקרים מאנשי המדע, שביקשו מהם לערוך ניסוי על חמשתיות (מה שנקרא ניסוי פסיכולוגי), ונתרצו להם, ותיכף לקחו כל אחד בנפרד ג' אנשים מהם וכיסו עיניהם לבל יראו לאן הם מובלים, לא' הכניסוהו

מעשה נורא בענין דיבור בבית הכנסת בנוגע לחורבן ביהמ"ק (מובא בסוף ספר 'דברי משפט' להגאון רבי חיים לייב אויערבאך זצ"ל): בעיר פוזנא פרצה פעם מגיפה רח"ל, המרא דאתרא רבי נפתלי כ"ץ ובית דינו גזרו יום חגיגת ותפילה, והכריזו שכל מי שיועד אודות איזה דבר חשוד בעיר מחויב לבוא ולהודיע לב"ד כדי לידע על מה יצא חרון אף ה' מה עליו לעשות כדי לעצור את המגיפה. והנה הגיעו שנים מתושבי העיר וסיפרו למרא דאתרא על דבר מוזר שהבחילו אצל אחד מחכמי העיר רבי שלמה זלמן (סבו של רבי חיים לייב אויערבאך זצ"ל). שבכל לילה בהגיע שעת חצות יוצא רבי שלמה זלמן מביתו עם מנורה קטנה ופונה אל היער שמחוץ לעיר, הם החליטו לעקוב אחריו באופן שלא ירגיש בהם, אך לאחר שנכנס לעיר הוא נעלם מעיניהם וחזרו האנשים העירה.

אמר להם רבי נפתלי אני אצטרף עמכם הלילה כדי לבדוק זאת, וכך עשה בלילה הרב הלך ביחד עם האנשים ועקבו אחריו רבי שלמה זלמן ביער עד שראו שעמד במקום מסוים הוא כיבה את המנורה ושב לו לארץ והתחיל לומר תיקון חצות בקול בכו ובדמעות שליש עד שנמש לבבם מגודל הבכי והנעימות... **אולם היה דבר שעורר את תימהונם, הרב ומלוויו שמעו קול נוסף בלתי ידוע שאומר יחד עם רבי שלמה זלמן את התיקון אך לא ראו שום אחד שעמד ביחד עימו**. כששמר לומר תיקון חצות פנה אליו רבי נפתלי ואמר לו עתה ראינו בעינינו כי איש קדוש אתה, אני מבקש לדעת של מי הקול השני שאמר עמך ביחד את התיקון חצות, בתחילה

בסייעתא דשמיא עם הרחבת הפצת הגליון עלו כמו כן העלויות, ואי לכך קופת הגליון נמצאת בגירעון כספי של כאלף חמש מאות ש"ח, מבקשים אנו מכל מי שנשאו ליבו לבוא ולשאת בהוצאת והפצת הגליון, בא לפנות לטלפון 0527101970 בשעות בין הסדרים (אפשר גם במייל הרשום מטה) ניתן להנציח לרפואה וישועה.

לתרומות ולהפצת הגליון 0527101970 | לשליחת חומר ולקבלת הגליון: פקס: 15335748722 | email: 0527176420@v

והוסיף שם, וא"כ יכנס, וכשיכנס לביהכ"נ ישתחוה נגד ההיכל, ע"ש. ולכאורה לפ"ז אפ"ל דאף בביהכ"נ ליכא איסורא דקומה זקופה כלל, ורק בכניסה איכא דין מיוחד שלא להכנס בקומה זקופה אלא בהכנעה ואימה, אך באמת מסבירא אין סברא לחלק בין שעה שנכנס לכשכבר נכנס דכיון דטעמא משום דצריך לעמוד ביראה ואימה, ורק האי דינא דאשתחוה אל היכל קדשך ביראתך' נאמר רק בשעת הכניסה לביהכ"נ, אך שלא יהיה בקומה זקופה דהיינו שיהיה בהכנעה ואימה מאי שנא.

ולכאורה היכא שרוצה להרים ראשו בשביל לראות איזה דבר, לית לן בה, דאינו חיסרון בכבוד ד', דרך היכא דראשו זקוף במצב קבוע הוה חיסרון בהכנעה. ויש להעיר דלפ"ז מה שכ' במ"ב סי' צ"ה סק"ה וז"ל ואותן המגביהים ראשיהם ועיניהם למעלה כמביטים על הגג, המלאכים מלעגים עליהם (ס"ח), ולכאור' להנ"ל איסורא נמי איכא וצ"ע. [הדברים נכתבו ע"י הרב י.א. קופרמן שליט"א]

לבית מפואר מאד ואמרו לו דע לך מקום זה הוא הבית הלבן כידוע בית הנשיא ותיכף שראה בית זה נתרגש מאד והחל להתפעם מה יכול לקחת ממקום זה והרשו לו לקחת משם איזה חפץ כדי שיוכר המקום, ולאחמ"כ כשיצא אמרו לו וכי תעלה על דעתך שהכניסו אותך לבית הנשיא והבין שרימוהו ותיכף זילול בעצמו ובחפץ שנטל איך הוליכו אותו שולל וכל התרגשותו פגה.

והשני הכניסוהו לבית הנשיא אך לא גילו לו היכן הוא עומד וכשנכנס והסירו את המסווה מעיניו וראה לנגד עיניו בית קצת מפואר אך לא עלה על דעתו כלל שנמצא בבית הנשיא ושאלו לו הסובבים אותו התרגש איזה משהו מיוחד בבית זה, ולא הבין מה רוצים ממנו יש קצת פאר בבית אך לא אסיק אדעתיה שיכניסוהו באמת לבית השמור מכל משמר ובפרט שהראו לו הסובבים זלוזל וקלות ראש, ובקשו ממנו שיטול חפץ למזכרת לו, ובקושי רב נטל אינה חפץ כדי שלא לסרב לבקשותיהם.

ולאחר שהוציאוהו אמרו לו, היית בבית הנשיא שכל העם יראים ממנו. תיכף נכנס בליבו המחשבה איך לא הרגשתי היכן הייתי ואיך לא יקרתי מה שקיבלתי. (ואל יקשה בעיני הקורא שאני נותן כבוד כ"כ לנשיא ארה"ב אך בשביל הציור שדרך הספרים לצייר מלך בשר ודם ולצערנו בזמנינו הציור הזה קצת רחוק, לכן בחרתי לצייר מקום שקיים בזמנינו, ואף שלא ידמה הכבוד שרחשו עבדי מלך בדורות הקודמים שהיתה מלכותו תקפה).

והאדם השלישי הודיעהו מראש להיכן מכוונים אותו והכניסוהו למקום הנשיא ונתרגש מאד ואמרו לו לקחת דבר מה ולא ידע נפשו מרוב המורא, ואח"כ נשאר בו תקוע עד סוף ימיו נתפאר בזה באזני כל מי שהיה בקרבתו ש"זכה להיות בבית הנשיא. עד כאן המשל.

והנה במשל הזה רואים שכח האדם להתפעל גם מדבר שאינו אמיתי אך אין ההתפעלות זלמן רב שלבסוף מכיר הכוזב, אך רואים גם-כן שכח האדם שלא להתפעל אפ"י מדבר גדול מאוד כשלא מודע לכך ואף מראה חוסר חשיבות לדבר. אך מהמשל אנו רואים שהמובחר ביותר זה התפעלות בשעת מעשה מתוך ידיעה ומתוך הבנת אמיתות הדבר, וזה נשאר לו מכל זה.

לכך נתאמץ לחזק לבבנו באמת הברור והמקובל אצלנו מן התורה באמיתות קדושת בית המדרש ובוזה נגיע להרגש והתפעלות אמת וגם ניקח מהבית מדרש את החיזוק והיראה לעצמינו ולא נזלול בכח הזה.

וגם אם לא זכינו להתפעלות באותו רגע ניקח לליבנו שיבוא זמן שניכיר הגודל המקום ואז נדע מה הפסדנו ומחשבה זו תביא לנו הכח לנצל גם עתה כשאנו מושפעים מהסובב שאינו מכיר בגודל הקדושה מחמת לבוש החומרי ותאות העולם שנדמה כאילו רח"ל בית הכנסת כשאר בתים, וע"ה ההתבוננות הכתוב מה טובו אהלך יעקב שברכה זו נתקיימה לדורות. ויה"ר שנוזהר לנצל האפשרות שלנו בכל היכולת להיות שתולים בחצרות בית ה' כל ימינו ונזכה לבנין בית המקדש הגדול במהרה בימינו, אמן. ש.ר.

סיפור השבוע

ניסה רבי שלמה זלמן להתחמק מלענות על השאלה. אמר לו הרב, אני המרא דאתרא וגו' ע"כ שתגיד לי את האמת, **כשמעו את גזירת הרב ענה, מנהיג כבר מאז להתאבל על חורבן בית המקדש והנה נתנו לו תנאה מן השמים שבכל לילה ירמיהו הנביא בא אלי לעיר לומר עמי יחד תיקון חצות.**

שאלו הרב מכיון שיש לך זכיה גדולה כזו לערוך תיקון חצות יחד עם ירמיהו הנביא א"כ למה אינך שואלו על מה ולמה באה המגיפה הנוראה בעירנו? השיב רבי שלמה זלמן למחר אני אשאל את ירמיהו הנביא. למחרת הגיע רבי שלמה זלמן ואמר לרבי נפתלי כ"ץ, ירמיהו הנביא אמר לו שארבעים שנה קודם שנחרב בית המקדש הוא כבר היה צריך להיחרב **אבל כיון שלא היו מדברים אז דברים בטלים בבית הכנסת, בית המקדש נשאר על תילו עוד ארבעים שנה ולא נחרב אף על פי שהיו רשעים באותו דור, אבל כשהתחילו לדבר בבית הכנסת נחרב בית המקדש וכל הצרות שאירעו להודים הם משום שמדברים דברים בטלים בבית הכנסת.**

רב העיר הכריז שכל בני העיר יתאספו בבית הכנסת הגדול, והרב עלה ודרש על ענין מורא וכבוד בית הכנסת, וסיפר להם את כל המעשה הנ"ל ומה שאמר לו רבי שלמה זלמן שזוהי סיבת המגיפה רח"ל. **געו כל העם בבכי והיתה התעוררות גדולה ובאותו מעמד קיבלו על עצמם ועשו תקנה שאף אחד לא ידבר בבית הכנסת שום דיבור חול.** תיכף אחר קבלה זאת נעצרה המגיפה וליהודים היתה רוחוה.

בסייעתא דשמיא עם הרחבת הפצת הגליון עלו כמו כן העלויות, ואי לכך קופת הגליון נמצאת בגירעון כספי של כאלף חמש מאות ש"ח, מבקשים אנו מכל מי שנשאו ליבו לבוא ולשאת בהוצאת והפצת הגליון, בא לפנות לטלפון 0527101970 בשעות בין הסדרים (אפשר גם במייל הרשום מטה) ניתן להנציח לרפואה וישועה.

לתרומות ולהפצת הגליון 0527101970 | לשליחת חומר ולקבלת הגליון: פקס: 15335748722 | email: 0527176420@v

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

דברים – חש"ג

קטן חייב בהטית הדין

לא תכירו פנים במשפט כקטן כגדל תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתי. [דברים א, יד]

כותב רבנו רבי יצחק אלחנן ספקטור: וכן מה דמצינו גבי דינין במה שדן שלא כדן בעודו קטן יש עליו חיוב לפני משורת הדין להחזיר משלו משום דהא על דינין כולם מוזהרים עליו וגם מוזהר שלא להטות דין וכמו שכתב רש"י בסנהדרין דף נ"ו ע"ב ד"ה אף הדינין מאלהים נמי נפקא יהא אלוהותו עליך להיות מוראו עליך ולא מורא בשר ודם להטות משפט כי המשפט לאלהים הוא (דברים א יז) ע"כ לשון רש"י. וכמו דאמרו בגמרא שם לקמן אלהים אני יהא מוראי עליכם וכמבואר בסנהדרין דף נ"ט ע"א דקום ועשה ושב ואל תעשה נינהו דמצוים שלא להטות משפט כפירוש רש"י שם וכיון דכל עם דבן נח מוזהר בזה אם כן ממילא ישראל קטן שהגיע לדעת יש עליו חיוב בידי שמים וכן גזילה ונזקין דכל עם דבן נח מוזהר בזה על כן הוא הדין קטן ישראל שהגיע לכלל דעת יש עליו חיוב בידי שמים רק דאין כופין בזה. (נחל יצחק חו"מ ס"א)

שמחת סיום בתשעת הימים

תלמידו רבי יעקב ליפשיץ זצ"ל בס' מחזיקי הדת עמ' לז. וז"ל עוד ראינו סיום גדול לכולא תלמודא שסיימו את הט"ס שהיה בשבוע שחל בו תשעה באב ובתשעת הימים הרי לא אוכלים בשר ולא שותים יין אבל כתוב בשר"ע שבסעודת מצוה סעודת סיום מותר בבשר ובין והרה"ג הצדיק המפורסם דמתא [כנראה הכונה לרבי יצחק אלחנן] התיר להביא כלי זמר ויכרכרו השמחים בסיום התורה בכל עוז לפני ה', כי זו השמחה הכי גדולה לשקוד על דלתי תורתך. וכבר יסופר מפי מקבלי אמת מפי רבנו מאוה"ג רבי חיים וואלזינאי זצ"ל שאמר כל חברה שאיננה עושה סעודה אין לה קיום, עכ"ד.

עוד מסופר על הגאון ר' יצחק אלחנן מקובנא זצ"ל שאירע שבא אליו ילד ושאל בשם אמו ששואלת אם מותר לילד לאכול עוף בתשעת הימים והשיב גם לאמא מותר, לאחר מכן הסביר משפחה עניה זו לפי מראה הילד אם כבר הזדמן להם פעם עוף אין להם להחמיר ומותרים לאכול. (ירושלים במועדיה בין המצרים עמ' רו)

מה יתאוון האדם חי

האחים הגאונים לבית ראם זצ"ל סיפרו על ימי ילדותם בבירז'. הם זכרו את ר' נחום - העילוי הידוע מבירז' שנפטר בהיותו בן שמונה עשרה בלבד. פטירתו השאיירה עליהם רושם עגום.

מסופר כי בהלוויתו הספידו הגאון רבי יצחק אלחנן מקובנא. ואמר מובא במדרש שכל אדם יש לו טענה כלפי אדם הראשון שהוא הביא את המוות לעולם באכלו מעץ הדעת (ראה זהר ח"א נז) אך אדם הראשון משיב הלא אתה ידע בעצמך שחטאת גם בעצמך ואיש בחטאו מת. ופירש בזה את הפסוק במגילת איכה (ג, לט) מה יתאוון אדם חי גבר על חטאיו. כלומר, מה יענה אדם הראשון כשיאמרו לו שהעילוי הצעיר מבירז' בן ח"י שנה מת בעטיו. כאן אינו יכול לטעון שכל אחד נענש על עוונותיו, הוא גבר על חטאיו. שהרי אפילו אם יש לו עוונות הרי לא מענישים מי שמת לפני גיל עשרים, ואדם הראשון נשאר בלי מענה. (תועפות ראם עמ' 12)

מה יתאוון האדם חי

כתב רבנו רבי יצחק אלחנן: ועל פי זה בארתי הפסוקים באיכה (ג) ל"ט יא (ח) מה יתאוון אדם חי גבר על חטאיו, נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה', נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים, נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת. והוא דלפי מה דנתבאר דביחיד דנשאר חלק השוגג, ועל כן אינו יכול לזכות למעלת ואתם הדבקים בה' אלקיכם, רק עד ולא עד בכלל, ועל כן אף בעשה תשובה על החמורות מכל מקום בעיני יסורין ומיתה לגמור הכפרה, מה שאין כן בציבור דבעושי תשובה נמחק כל העוון והחטא לגמרי, ועל כן זוכין למעלת ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, היינו היום ובחיותם, מה שאין כן ביחיד דווקא לאחד מיתתו דאז נגמר הכפרה: ויל פי כל זה יש להסביר כוונת הפסוקים הללו דזהו שאמר המקוון: מה יתאוון אדם חי גבר על חטאיו, היינו ראף בעושה תשובה היחיד, מכל מקום צריך עדיין יסורין וכיוצא בהשתדלות ולגמור להכפרה, וזה שאמר מה יתאוון אדם חי, דבכל ימי חייו צריך להתאוון ולהשתדל לכפרת חטאו, היינו חלק השוגג דנשאר מן העוון, ואף בעשה תשובה מכל מקום בעי יסורין ומיתה למרק, אבל בכל ימי חייו צריך לקוון ולהשתדל בכפרתו. ועל כן נתן עיצה דנחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה', היינו להשתדל שיהיה תשובה בציבור, ועל כן אמר מתחילה לשון יחיד ואחרי זה אמר לשון רבים דנחפשה, ונחקורה, ונשובה עד ה', דהא נתבאר דבציבור אף בתשובה מיראה דהדין הוא דאינה מגעת רק עד ה' ולא עד בכלל, מכל מקום נתקיים בהם מעלת ואתם הדבקים בציבור גמור לאביהם שבשמים, ועל כן אמר ונשובה עד ה' דאף דיעשו תשובה רק מיראה דאין בכוחה רק עד ה', מכל מקום כוח הציבור עדיף דיתחברו על ידי זה אל ה' ממש.

מה שסיים נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים, היינו אם יעשו תשובה שלימה ובלבב שלם בעת שיתפללו, וכפירוש רש"י (שם), אז ישיגו למדרגת אל אל בשמים, הכוונה דיתחברו בציבור גמור לאביהם בשמים, אף על ידי תשובה מיראה, רק שיהיה בלבב שלם. (הקדמה לעין יצחק קמא)

הכבוד בדבר ארציים

איכה יעיב באפו אדני את בת ציון השליך משמים ארץ תפארת ישראל ולא זכר הדם רגליו ביום אפו. [איכה ב, א]

שמעתי פעם אחת מהרב הגאון מ"ה צבי הירש נ"י מ"מ ומ"ץ דק"ק ווילנא יצ"ו שאמר בתוכחתו על ענין זה כן, הנה המקוון אמר השליך משמים ארץ תפארת ישראל (איכה ב' א'), כוונתו היא כן, דלפנים כאשר היה כבוד האמת מרחף על עם ה', היה עיקר תפארת ישראל דברים הרוחניים הנמשל לשמים, דהיינו תורה ועבודה, וכל אחד הביט על גאון או על גדול העיר להדמות אליו, לזאת ממילא זה היה גאון, וזה היה גדול, וזה היה מופלג, כי קנאת סופרים תרבה חכמה, וזה היה עובד ה', וזאת היתה כל תפארתן של ישראל, אך עתה בעוה"ר נעשה תפארת ישראל דברים הגשמיים הנמשל לארץ, דהיינו העושר והכבוד המדומה וחכמות החיצוניות, וזה שצחק המקוון מעומקא דליבא, איכה יעיב (החש"ך) באפו אדוני את בת ציון הם כנסת ישראל, השליך משמים ארץ תפארת ישראל, כי תפארת ישראל הושלכה והורדה מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, מרוחניים לגשמיים משמים לארץ, וזה

הוא בודאי החושך האמיתי וקיקלון על כבוד לאום הנבחר, בהיות דברים גשמיים ארצים כעפריים כאלה עומדים לתפארת ישראל, וכדי בזיון וקצף, כי עם ישראל הם. עם רוחני (אג'יטליכע פאלק) ולזאת עיקר כבודם עומד בדברים רמים ונשאים, דברים אלהיים רוחניים בהם יתימרו, לא בדברים ארציים הגשמיים, כמו שאמר הכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ע"כ, (קהלת יצחק יג' טו, כט)

אבילות ואנינות

וירב בבת יהודה תאניה ואניה. [איכה ב, ה]

איתא בתרגום איכה על הפסוק וירב בבת יהודה תאניה ואניה (איכה ב' ה'), וז"ל ואסגי בכנשתא דבית יהודה אבילות ואנינותא ע"ב, הקושיא בזה מפורסמת דהלא אנינות קודם לאבילות, דאונן נקרא כל זמן שלא נקבר מותו, ואם כן הו"ל לפרש בהיפך, אנינותא ואבילותא. ושמעתי מהרב הגאון מו"ה צבי הירש נ"י מ"מ ומ"ץ דק"ק ווילנא שאמר דכוונת התרגום הוא כן, אך בתחילה צריכין לבאר מהו הענין של אבילות, ולמה צותה התורה להתאבל על המת, ומה כוונתה בזה, ונראה דכוונת וענין האבילות הוא כן, דהדרך הוא דכשאדם יש לו איזה צער ואסון חלילה, וכולם עומדים מרחוק, ואין איש חולה עליו, ואין כהה לשברו, אז נחלה מכתו מאד, לזאת מצעו תמיד ברברי הנביאים שאמרו, מי יגוד לך, כדכתיב בישעיה (נ"א י"ט), שתים הנה קוראותיך מי יגוד לך וגו', וירמיה אמר גם כן כי מי יחמול עליך ירושלים ומי יגוד לך ומי יסור לשאול לשלום לך (ירמיה ט"ז ה'), ועוד אמר שם (ט"ז ה'), כי כה אמר האל תבוא בית מרזח ואל תלך לספוד ואל תגוד להם וגו', משום דזה נחשב לו למשנה שברון, בראותו כי אין איש מיצר על צרתו, ואין חולה עליו, ומה גם בראותו כי עוד אחרים שמחים לאידו, אז בודאי צערו גדול מאד מאד, כדצווה המקונן ראוה צרים שהקו על משבתיה, אך אם אחרים לוקחים עמו חלק בצערו, ובאים לגוד לו ולנחמו, אז יקל לו יגונו, ומתנחם מעט מצרתו, אשר על כן רעי איוב בשמעם את כל הרעה הבאה עליו, ויעדו יחדיו לבוא לגור לו ולנחמו, כדי להקל לו צרתו, בראותו כי הם לוקחים עמו חלק בצערו ודואגים עליו, ובצרתו גם להם צר, לכן צוה שמו יתעלה להתאבל על המת ולקונן עליו, בכדי שיתנחם מעט מפטירתו, בידעו כי אחרים דואגים על מיתתו, ומצטערים עליו, וספד יספדוניה וידל ידלוניה וכו'. (ס' קהלת יצחק עמ' ר' פרחי נ"ט)

ובאופ"א הביאו: ותרגומו אבילות ואנינות ושמעתי בשם הגאון ר' צבי הירש רבינוביץ אב"ד דקוונא ממלא מקומו של ר' יצחק אלחנן אביו זצ"ל שלכאורה היה צריך להקדים אלימת הבאה קודם לאבילות שאחריה אלא שהצרות ר"ל יחרבו כל כך בתכיפות עד שטרם שלמו ימי אבילות ראשונה תבוא אני נות הדשה על העדר נוסף (אור המזרח ז' עמ' 36)

ארץ ישראל גידלה את האבות

כתוב בחומש ויקרא [כ"ו, מ"ב] "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור."

ובמדרש רבה שם כתוב, "ולמה הוא מזכיר זכות אבות ומזכיר זכות הארץ עמהם אמר ר"ל משל למלך שהיה לו שלשה בנים ושפחה אחת משלו מגדלת כל זמן שהיה המלך שואל שלום בניו היה אומר שאלו לי בשלום המגדלת כך כל זמן שהקב"ה מזכיר אבות מזכיר הארץ עמהם הה"ד וזכרתי את בריתי יעקב וגו' והארץ אזכור."

שמעתי ממר"ר הגה"צ ר' גדליה אייזמן זצ"ל שאמר דבר נורא, שמזה שבמדרש מבואר שיש דימוי בין ארץ ישראל לבין המגדלת של הילדים, רואים שאברהם יצחק ויעקב נהיו כך דווקא בגלל ארץ ישראל והיא זאת שעשתה אותם בגדלותם, ודבר נורא הוא מה כוחה של ארץ ישראל שהיא גידלה את האבות הקדושים. ועי'.

תיקון חצות אצל גדולי ירושלים

נזכיר אלו סיפורים קצרים, מובא בדרשות החת"ס שהיה אומר פעם בשבוע תקון חצות והיה החזן רבי פישל סופר זצ"ל. ופעם אחת לא היה ושלחו משהו אחר וניגן יפה ולא בכה אמר החת"ס כנראה האיש הזה מהכת הידועה של ש"צ ימ"ש. מי שלא בוכה חסר ביהדותו. איך אמרו פעם הקירות בכו בת"ב, האבנים הורידו דמעות בבין המצרים. ושמעתי מפי רבי חיים רבינוביץ שליט"א, בשם אביו רבי יהודה רבינוביץ זצ"ל. שסיפר בשם ר' אליעזר ויספיש ז"ל, שפעם ראה את זקני הגר"ד בהר"ן עומד אחר חצות כולו נרגש ובוכה, באומרו זה לי

הפעם הראשונה מיום שעמדתי על דעתי שהפסדתי מלומר תיקון חצות, וכע"ז מסופר שבאחד השנים כשהיה חולה התעורר באמצע הלילה ושאל את נכדו רבי מרדכי אפל זצ"ל מה השעה, ואמר לו שהשעה כבר אחרי חצות, אמר לו רבנו שלא זכור שאיחר פעם לקום בחצות. – מפי רבי דוד פרידמן שליט"א, בשם רבי שלמה יחיאל פרידמן זצ"ל.

והיה קם רבי דוד בהר"ן מידי לילה בחצות, ובוכה בבכי קורע לב ובדמעות שליש על חורבן בית המקדש. כשהתעוררה פעם נכדתו הקטנה [אשת הגר"י פלקסר זצ"ל] לקול בכייתו וראתה את רבנו יושב על הרצפה ונר דלוק לידו ובוכה, קמה ממיטתה מרוב פחד ודאגה מה אירע בבית, ניגש אליה רבנו והקים אותה ואמר לה שלא תדאג כי כך נוהג הוא כל יום לבכות על חורבן בית המקדש. ולעת זקנותו היה נוהג רבנו לומר את תיקון חצות כשהוא יושב על כסא כי לא יכול היה לשבת על הרצפה מחמת כאביו ומכאוביו, אך פ"א ראוהו בכל זאת מתאמץ ויושב על הארץ. – מפי רבי דוד פרידמן שליט"א, בשם רבי שלמה יחיאל פרידמן זצ"ל.

ומסופר שכאשר חיתן את בתו עם בעל ת"ח ויר"ש, חזרה בתו באמצע ימי השבע ברכות ואמרה לו כיצד נתת לי בעל כזה שלא אומר תיקון חצות, והסביר לה רבנו שבדורינו אף הרבה יר"ש אינם אומרים תיקון חצות ואין זה מראה על חסרון ביר"ש. – רשימות רבי אשר לעמיל כהן שליט"א, בשם אביו רבי אברהם הערש כהן זצ"ל.

על אביו הגה"ק רבי נחום משאדיק זצ"ל מסופר (בס' האיש על החומה ח"ג עמ' 347) שמנהגו היה לרדת כל חצות לילה לכותל המערבי ביחד עם ידידו הצדיק רבי נפתלי צבי פרוש זצ"ל ושניהם ערכו תיקון חצות בבכיות קורעות לב עד שמרוב בכי נתעוור רבי נחום בעין אחת.

וסיפר בנו רבי אברהם בהר"ן זצ"ל (בספר היחס עמ' 15) שהוא זוכר כי בעודו ילד קטן והיה ישן במיטתו, כששמע הבכי תמרורים אשר שפך [אבי רבי נחום] באמירתו תיקון חצות היה ממש נופל מהמיטה מהמרירות והבכיות. ומסופר (בס' פרי דוד בהקדמת בן המחבר עמ' י"ג) שהיה בכותל המערבי פינה ששם הוריד הגר"נ דמעות, עד שנעשה גומא מחמת דמעותיו... והיו צאצאיו מראים זאת לגדולי ישראל אף אחר שנים מפטירתו.

והעיד עליו בעל האמרי בינה במכתבו "כמעט לא הניח יום שלא הלך אל הכותל המערבי, והניח ראשו בין ברכיו להתפלל על צרות ישראל וגלות השכינה".

על חמיו הגרע"י שלזינגר זצ"ל מסופר (תורת יחיאל בראשית עמ' י"ד) כשהיה ילד קטן, סבו הצדיק רבי יוסף שמואל שוורץ זצ"ל נוהג היה להעירו בחצות הלילה ולהשכיבו על הרצפה, ובהחזיקו את פאותיו היה אומר "לכל הפחות שיבכה בחצות, וישכב על הארץ בחצות". ואכן כל ימי חייו היה הגרע"י מקונן בחצות לילה על ירושלים ועל גלות השכינה.

וסיפר לי מרן הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל, שסיפר לו רבי הלל שלזינגר זצ"ל, שזקנו הגרע"י שלזינגר זצ"ל "שכשהיה שעת חצות לקח את בניו הקטנים שהיו עדיין בעריסה והשכיב אותם על הרצפה כדי שיטעמו טעם תיקון חצות"

והנה הביאו מחז"ל ומחה ה' דמעה מעל כל פנים אפי' דמעות של גיל, והביאו בזה בס' גדולת מרדכי (עמ' ה) דברי הגר"מ פוגרמנסקי זצ"ל בזה"ל 'אחז"ל ומחה ה' דמעה מעל כל פנים מהו כל, אלא לא רק דמעות של צער אלא אף דמעות של גיל. ולכאורה אדרבה זמן השמחה תגדל אז כמש"כ אז ימלא שחוק פיננו. אלא מקורן של דמעות שמחה אינן מצד השמחה המתפרצת אלא מצד סופה שתגמר ומצטערין על זה כי בשעה שרואין את השמחה רואין ג"כ הגבלתה וסופה וע"ז בוכין וברגע הראשון השמחה גדולה מלאחר כך. ובעת הרגשת השמחה בכל תוקפה מרגיש יותר חצער של סילוקה וחיינו שלעתידי לבא תתבטלנה הדמעות אף של שמחה מפני שלשמחה אז אין קץ עכ"ד.

ואולי יש לחדש בזה באופ"א דכל הדמעות נבראו בעולם בשביל חורבן הבית ולעתידי לבא שיבנה הבית חזרה ממילא כבר לא יצטרכו דמעות ויתבטל כל בדמעות.

זה הביאור במעשה דר"ג (המובא בריש מדרש איכה) ששמע שבוכה שכנתו על בנה, ובכה עמה והיינו דהבין דכל הבכיה היא נבראה רק לבכיה על בית המקדש.

יארצייט דר"ז הגאון רבי שלמה זלמן אב"ד זלאטשעב זצ"ל נלב"ע ח' מנחם אב תקצ"א

משלו ותכבד אותו ביותר, ועוד כמה וכמה עובדות עד להפליא אמר לי בכדי להביאני ליראת ה'.

לחזק אמירת איש"ר

נוהג היה לבוא בבוקר לבית הכנסת ובידו ארנק עם מטבעות, והיה מושיב את כל הילדים על הספסלים ומחלק לכל ילד מטבעות אחדות כדי שיענו אמן יהא שמה רבא.⁸

רוח הקודש במעונו

גילויי רוח הקודש נוצצו בבית מדרשו כמה פעמים כמו שסיפרה הרבנית רחל ברגמן בתו של ר' נחום משאדיק, כי פעם באמצע שיעור עם התלמידים אמר רבי שלמה זלמן לאחד מתלמידיו שיקום ויאמר קדיש, ומשהתמהמה מלומר עקב פליאתו מה ראה על כך, זרזו והורה לו שוב שיאמר קדיש, ואח"כ אמר לו שישב מהר לביתו, ואכן שב לביתו וראה כי אמו נפטרה, לאחר מכן כששאלו אותו תלמידיו מהיכן ידע, השיב רבי שלמה זלמן: "מי שיש לו עינים פקוחות לראות הוא רואה".⁹

והרבנית פרידא גיטא נכדת רבי אשר לעמיל זצ"ל סיפרה, שבזמן שהיתה בפולין והלכה לקברו של רבי שלמה זלמן, סיפר לה השמש, שפעם אחת כשישב ר' שלמה זלמן עם תלמידיו באו שש יונים והתיישבו על החלון, ואח"כ ברחו אחת היונים, ומיד צוה לתלמידיו שיסיימו לבד את השיעור ונסע לכל אחיו וצווה אותם לנסוע מהר לקלעשעוו לאחותם הצדקנית מרת גיטל, כשנסעו לשם מצאו את אחותם שנפטרה והיא עדיין קודם קבורתה, וידע ברוח קדשו כי שש היונים הם ששה אחים והאחת שברחה היא האחות שמתה.¹⁰

פטירתו במגיפה

בשנת תקצ"א פרצה מגיפה בעירו שהפילה חללים רבים, וכשראה רבי שלמה זלמן כי רבים מתים מהמגיפה, התפלל וביקש שאם בפטירתו תיעצר המגיפה מוכן הוא למסור את נפשו בעד הכלל, וכן היה שנפטר מהמחלה ביום ב' ח' מנ"א שנת תקצ"א, כשהוא צעיר לימים 11 ופסקה המגיפה.¹¹ הספידו גיסו הגאון רבי אליעזר הכהן טרובא.¹²

על מצבתו נחרט:¹⁴ פ"נ הרב המאוהב צדיק מוה"ר שלמה זלמן בן הרב מ' אברהם זצ"ל מפה נבש"ט ח' מנחם אב תקצ"א לפ"ק, שועתי תעלה השמים למה עזבת אותנו, שמחתנו זה שנתיים עתה נשארנו ביגונו "זבד טוב" זבדנו בראשי היית עטרת מתורת ה' מאוד נכבדת נשאת שם תפארת תנצב"ה.

רש"ז כתב מאות חידושי תורה בחריפות ובעמקות, בשמעתא ובאגדה על כמה מסכתות. וביניהם חיבורים גדולים על כל מסכת ב"ב, ועל מס' קידושין עד דף ס"ג, וכמה מהדורות של חידושים על התורה בסדר הפרשיות, ועוד חידושים בכל מקצועות הש"ס והש"ע שלא סודרו על ידו.¹⁵ כמו כן כתב ספר בשם "שבעה קני מנורה".¹⁶

רוב חידושי לא ראו אור עולם, אולם מעט מזעיר מהם נדפסו בספר "בית לאבות" (סימן ב').¹⁷ וכן דרוש אחד שדרש בכבודה של מלכות

אביו רבי אברהם נולד בין השנים תק"ל – תקל"ו, וכשהתייתם בגיל צעיר מאביו, נלקח תחת חסותו של דודו רבי צבי הירש, שלימדו תורה. כאשר עבר דודו בשנת תקל"ח לכהן כאב"ד בפירודא עבר עמו ר' אברהם לשם.

אחר נשואיו התגורר רבי אברהם בעיר שלעשין, שם הרביץ תורה לבניו ולתלמידים נוספים, ביניהם הגאון רבי מאיר אוירבך זצ"ל בעל אמרי בינה. בתקופת שהותו בשלעשין שהיתה סמוכה לפוזנא היה בקרבתו של גאון ישראל רבי עקיבא איגר זצ"ל, וכפי הנראה קיבל הרבה ממנהיגיו.

אשתו של רבי אברהם היתה הצדקנית מרת אסתר ע"ה בת רבי יצחק איזיק ילנקביץ משלעשין.

בימי חייה הרבתה בצומות ותעניות, והרבה צדקות עשתה עד להפליא כי פעמים רבות נתנה את חלקה להאכיל לעניים, ואמרה שעל ידי כך תזכה שיחיו לה בנים תלמידי חכמים ויראים, ובאמת התקבלה תפילה שבניה היו גדולי ישראל, אך לא זכתה לראותם בתפארתם כי נפטרה בצעירותה [כ"ב טבת].

בת וחמשה בנים נולדו להם, והם: בתם הגדולה מרת גיטל אשת רבי יוסף יוסקא אב"ד קלעשעוו. ובניהם רבי שלמה זלמן. - רבי אשר לעמיל אב"ד גאלין. - רבי נחום שאדיקר. - רבי יעקב יהודה לייב ראב"ד ירושלים. - רבי ישראל. חמשת בניהם היו מכונים בפי כל "חמשה חומשי תורה".

בנו הגדול של ר' אברהם היה רבי שלמה זלמן.

רבי שלמה זלמן היה מפורסם בשקידתו בתורה בהתמדה עצומה.¹ והיה תלמידים המובהק של גאוני הדור ההוא בעל החמדת שלמה, ורבי יעקב מליסא בעל הנהיבות המשפט,² ואף סייע לרבו בעריכת הספר נתיבות המשפט.³

נשא לאשה בז"ר את בתו של רבי חיים נחום חתן הרב אפרים אב"ד קוואהל [מגזע המהר"ל מפראג, ונין הג"ר יצחק זעליג קרא] אחיו של בעל מח"ס מדרש כתובה, וגיסו של בעל מח"ס פתחי שערים. ובזו"ש נשא את מרת פריידל בתו של רבי וואלף כץ בן הגאון רבי אברהם אבלי חריף כץ אב"ד קאליש.⁴

בתחילה היה הרב בקלעטשעוו⁵ והיה מכונה ר' זלמן קלעטשעוו⁶, וכשנתיים לפני פטירתו עבר לכהן כרב ואב"ד בקהילת זלאטשעב מחוז קאליש, שם גם הרביץ תורה לתלמידים.

גודל צדקותו

אחיו רבי יעקב יהודה לייב זצ"ל כתב עליו: "לגודל צדקתו מעט מזעיר אשר זכיתי, חודש ימים קודם פטירתו גילה לי קצת דרכים מחמת שהייתי רך בשנים ורצה להדריך אותי לתורה ועבודה, ואמר לי דע כי כל מה שאדם עושה צריך להיות בהצנע אפילו מה שנותן צדקה לא יודע לאשתו וב"ב, וכשבא אורח הגון נתן לאורח מעות שישלם לאשתו עבור האכילה כדי שאשתו תחשוב שאכל האורח

9 הרב ידא"ל לעווין ז"ל בספר היחס (עמ' 9). ורבי הלל רבינוביץ זצ"ל סיפר ששמע שהמעשה היה עם הגר"נ משאדיק.

10 הרב ידא"ל לעווין ז"ל בספר היחס (עמ' 8).

11 במכתב אחיו רבי נחום משאדיק שנביא להלן כתב שלא הגיע לחצי שנותיו, וכידוע כשהיה פחות בגיל ל"ב שנה בפטירתו וכדלהלן.

12 מכתב הב' חיים יוסף ויספיש ז"ל (קריית ויזניץ, ב"ב), בשם ר' איזיק ויספיש ז"ל.

13 הספדו נכתב בקונטרס שלא ראה את אור הדפוס. - ספר תולדות יהודי קאליש (עמ' 221).

14 מספר אבני זכרון כת"י לר' שמואל צבי וועלטסמאן מקאליש (אות ש"צ).

15 נכדו רבי אפרים שלמה זלמן ויגוט זצ"ל, בהקדמה לספר עוז מלך.

16 נשאר בכת"י. - ספר תולדות יהודי קאליש (ת"א תשכ"א - עמ' 230).

17 בספר שושני לקט (ווין תרט"ז 1856, דף קנ"ה ע"א תהלים פרק ק"ח) כותב הרב הג' ישראל זאב ב"ר שמשון מזאלישין "וכל הצדיקים אשר בארץ המה בפרט אותם אשר נפטרו לעולמין בזמן המגפה ר"ל, אשר היה

1 רבי יעקב יהודה לייב לעווין זצ"ל, בהקדמה לספר בית לאבות כותב עליו "גדול הפלגתו בהתמדת ושקידת הלימוד אין לשער ואין לו דמיון בזמן הזה".

2 בס' אבני קודש (ירושלים תשע"ב עמ' תער"ב - תער"ד) נדפס מכת"י רבי שלמה זלמן כמה הערות על ספר חוות דעת בדיני איסור והיתר, ובתוך הדברים כותב: "כתב אמ"ו בעל המחבר ספר חוות דעת...". וכן נראה לי ברור כוונת אמ"ו הגאון בעל המחבר ספר חוות דעת.

3 רבי צבי הירש ויספיש זצ"ל, בהקדמה לספר אבני קודש תרצ"ד. רבי שלמה זלמן טובי בעאטוס זצ"ל אב"ד סקולסק כותב בהקדמה לספר דם זבחים (פיעטרקוב תר"צ), שר' שלמה זלמן היה מכונה "ר' זלמן חסיד", ויש שכתבו ד"ז על זקנו ר' שלמה זלמן.

4 הרב ידא"ל לעווין ז"ל בספר היחס (עמ' 9).

5 מכתב הב' חיים יוסף ויספיש ז"ל.

6 אחריו כיהן גיסו בעל אחותו רבי יוסף יוסקא רב בקלעטשעוו.

7 בהקדמה לספר בית לאבות.

8 הרב ידא"ל לעווין ז"ל בספר היחס (עמ' 9)

בהושענא רבא תק"צ, על כריתת ברית אנדרינאפאל בין קיסר רוסיה והשולטן מתוגרמה, נדפס בס' "עוז מלך" לנכדו רבי אפרים שלמה זלמן וינגוט זצ"ל¹⁸. וכן הובא חידושי תורתו בס' אבני קודש עמ"ס בבא מציעא (ירושלים תשע"ב עמ' תרסז – תרעד) גם הובא ממנו דבר תורה באגדה בהקדמת ספרו של חתנו רבי מיכאל דוב ב"ר יששכר אב"ד פיעטרקוב, שו"ת "אגדת אזור מדברי" ויובא להלן.

צאצאיו היו: מזי"ר בתו היחידה הרבנית ביילא פויגל אשת הג"ר מיכאל דב וינגוט רב ואב"ד פיטרקוב דוברין, ולויביטש, בעל "אגודת אזור מדברי"¹⁹, וכמעט כל יוצאי חלציו נספו בשואה, אחד מצאצאיו שנותרו היה הגאון רבי יהושע משה אהרונסון מרבני פ"ת ומחבר "ישועת משה", ושם בספרו רשם את שמות משפחתו שנספו בשואה²⁰.

ומזי"ר' היו צאצאיו: בנו הרב אבלי פראסט מקוטנא [זג' יוטא מינדל חנה], בנו היה הרב יצחק נחום פראסט מקאנין זצ"ל, שרשם את כל היחס של משפחתו²¹.

גילוי לאחר פטירתו

בן נוסף נולד לו לאחר פטירתו, ונקרא שלמה זלמן בן רבי שלמה זלמן, וגדל אצל אמו. ומסופר עליו שבגיל שלש נלקח לצבא, והובא למוסד ילדים שהיה ליד גבול גרמניה, שם גדל כנכרי לכל דבר עד הגיעו כמעט לגיל י"ג, יום אחד התגלה אליו אדם עם הדרת פנים בחלום²², ואמר לו: אני אביך והסתלקתי מהעולם לפני י"ג שנה, ונתנו לי רשות לומר לך שאתה יהודי ואין מקומך כאן, ולכן ברח לך דרך הגבול לגרמניה, שם ימתין לך קרוב משפחה ויכין אותך לנסיעה לארץ ישראל ששם נמצאים אחים שלי שילמדו אותך דרך ה', ומכין שאחיות האב על בנו היא רק עד גיל י"ג לכן כעת שאתה סמוך לגיל י"ג הרשו לי לבוא מהשמים ולהציל אותך.

הילד התעורר בזכרו את כל פרטי החלום, והבין שהוא חלום אמיתי שהרי מעולם הוא לא ראה את אביו ולא הרבה בו, ומיד קם ללכת לגבול, אך כשראה את השומרים בגבול חזר למוסד, למחרת שוב התגלה אליו אביו ואמר לו שאין לו לחשוש, אך עדיין חשש הילד לעבור.

בלילה השלישי התגלה לו שוב אביו בחלום ואמר לו שמעבר לגבול ימתין לו קרוב משפחה שידאג לחנכו ולשלחו לארץ ישראל, ושוב אמר שאין לו לחשוש מהשומרים.

קם הילד ועבר את הגבול ולא ראוהו השומרים, כשהגיע לגרמניה ראה איש שהולך לקראתו וכששאלו האיש למעשיו, השיב הילד בתמימות שאביו אמר לו שימתין לו כאן קרוב משפחה. כששמע כך אמר לו האיש כי גם אליו התגלה אביו בחלום ואמר לו לצאת לקראתו, ושם דאג לו לכל צרכיו והשיג עבורו פספורט גרמני מאיזה ילד נכרי שמת שהיה קרוב לגיל שלו ושמו ה' ויספיש [כי עד אז שמו היה פראסט] עם דרכון מזויף זה עלה לארץ ישראל²³, ושם אחי אביו חניכו אותו בדרך התורה והיראה.

במדינתנו בשנת תקצ"א, הם אשר מסרו נפשם בחייהם עבור אחיהם ב", וכ"כ במיתתם פדו אותנו מרדת שחת, כידוע שהצדיקים מכפרים על עון הדור. אוי לי בזכרי את פטירת הרב החרף המאוה"ג הצדיק מהו שלמה זלמן קלעטשאוור בן הרב אברהם נ"י אשר היה אב"ד פה ק"ק זלאטשאב ערך ב' שנים וידעתי היטיב מגודל צדקותו וחסידותו. נפטר בזמן הזעם ביום ב' חת מנחם אב והניח אחריו כמה מאות בויגן כתבי הקודש של חידושי תורתו בחריפות ובאגדות. [יש להעיר שכתב על אביו ר' אברהם נ"י, הרי שנפטר בחיי אביו]. ובהקדמת הספר "פתחי שערים" כותב נכדו שיש תח"י הרבה מכת"י זקנו רש"ז מזלאטשאב, ומקוה להוציאם לאור עולם. ראה עוד בספר תולדות יהודי קאליש (ת"א תשכ"א – עמ' 223).

18 מובא במילואו לעיל במדור "מאמרי אגדה".

19 ראה אודותיו בשו"ת ישועת משה (ח"א עמ' ש"ח).

20 ראה עוד בספר אילני יחס (עמ' 99).

21 נשאר בכתב יד. יצוין שרבי אבא ברמן זצ"ל [ראש ישיבת "עיון התלמוד"] היה אומר שהוא מצאצאי רבי שלמה זלמן אב"ד זלאטשאב, וכפי הנראה יחסו דרך הבן הזה.

בעקבות כך שינו גם חלק מהמשפחה את שם משפחתם לויספיש²⁴ ועל ידי זה נחשבו משפחת הילד שהיה לו דרכון גרמני, ואזרחי גרמניה ניצלו מהרעב ומהגיוס שהיה בזמנם ע"י השלטון הטורקי. בירושלים היה רבי שלמה זלמן בן ר' שלמה זלמן שומר בבית המטבחים שלא יתערבו כשרות בטריפות ולכן קראו לו רבי שלמה זלמן שומר²⁵. נפטר ז' תמוז תרס"א, והשאיר אחריו משפחה ענפה מאוד.

מעלתו בהירותו בחור

מספר רבי שלום רוזננגרטן: מר"ח הגאון רבי אבא ברמן זצ"ל הי' אומר שאצלם במשפחה הי' ספר 'מעשה נסים' על הגדה של פסח מבעל הנתיבות שנתן במתנה להג"ר שלמה זלמן זצ"ל. וכתב בה מתנה לתלמידי הבחור הגאון נ"י. והי' ידוע במשפחה שהי' כבן י"ג שנה כשנשא בת זוגו, והרי שהנתיבות כ' עלי הבחור הגאון כשעדיין לא נכנס בעול המצות. (אפריון לשלמה עמ' ו)

מילא את ימיו

נכדו רבי אבא ברמן זצ"ל מסר שהי' ידוע בהמשפחה שנפטר כשהוא צעיר לימים כבן ל"ב שנה, [מ"מ הורה שאין להמנע מלקרוא לו שם אחריו מחמת שגאון גדול הי', ואדם גדול מאד. ומילא ימיו. וגם אחיו הקדושים קראו שם לבניהם אחריו אחר פטירתו]. (אפריון לשלמה עמ' ו)

מדבריו - לעולם ירגיז אדם יצר הרע

ע"ד הגמ' (ברכות ה, א) במה דאמרי' לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר שנאמר (תהלים ד, ה) רגזו ואל תחטאו אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר אימרו בלבבכם אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש שנאמר על משכבכם אם נצחו מוטב ואם לאו יזכיר לו יום המיתה שנאמר ודומו סלה. שקשה למה לי כולי האי יזכיר לו תיקף יום המיתה.

וי"ל דכנגד ארבע כתות האנשים הנרמזים בארבעת המינים שבלולב הדס אתרוג וערבה שחשבם הפייטן ע"פ המדרש קא דרשינן הכא להאי קרא, שלבעלי תורה ומצות סגי בהרגזת יצה"ט על יצה"ר בלבד. ולהוגי תורה בלי התאמצות בקיום מצות טוב להם עכ"פ שיתאמצו לעסוק בתורה שמביאה לבסוף ליד מעשה.

ולשומרי מצוה כשאין עוסקים בתורה טוב שיקראו ק"ש בקבלת עול מלכות שמים [ואמנם נסיב ליה קרא בלשון על משכבכם שקאי על ק"ש דערבית משום דבתורה נמי כתיב ובשכבך ובקומך, ובאמת יש לומר דקבלת עול מלכות שמים דערבית מעולה על קבלת מלכות שמים דשחרית משום דבשל שחרית מייחד האדם כל מעשיו לה' לבדו כי הוא ית' הנותן לו כח לעשות חיל, אולם בשל ערבית מקבל על עצמו מלכות שמים במסירות נפש רוחו ונשמתו לה' שמפקדם בידו ית' בעת שנתו ע"כ קבלת עול מלכות שמים דערבית עולה על של שחרית דבשל שחרית מייחד רק הכחות הגופניים ובשל ערבית מייחד כל פנימיות רוחניותו להי"ת].

ולמי שאינו ח"ו לא עוסק בתורה ולא מאמץ בשמירת המצוה צריך להזהר יום המיתה במה שמיתתן של רשעים באסכרה דדמי לפיטורא בפי וטש שקשה הוצאתה, אבל בצדיקים שנפטרו מצרות העוה"ז שהיו כל ימיהם במלחמת היצר נאמר ותשחק ליום אחרון.

22 רבי שלמה זלמן בר"נ ויספיש זצ"ל סיפר, ששמע מהגר"ד בהר"ן שידוע לו שר' שלמה זלמן הגיע לבנו בהקיץ, ולא רק בחלום. – רשימות רבי מרדכי [ברש"ז] ויספיש שליט"א.

23 לפי החשבון היה זה בערך בשנת תר"ד – תר"ה, כיון שרבי שלמה זלמן נפטר בשנת תקצ"א, ובנו נולד בשנת תקצ"ב. א"כ בשנת תר"ד היה בגיל י"ג, שבאותה תקופה שעלו האחים הקדושים לארץ ישראל וכדלהלן.

24 הפעם הראשונה שידוע לנו לע"ע שמופיעה חתימה תחת שם ויספיש, היא בכתב נזר הרבנות לבעל האמרי בינה ב' דר"ח חשון תרכ"ח, שם נמצא בין החתומים שם סולומון וייספיש באותיות לטיניות, וראה אודות מכתב זה בספר דרשות אמרי בינה, (מכון ירושלים – תשמ"ח עמ' 44).

25 מכתב חיים יוסף ויספיש ז"ל, בשם רבי אברהם איזיק נחום ויספיש ז"ל, בנו של ר' שלמה זלמן שומר. ומובא בקיצור בקובץ האחד (ירושלים תשי"ד חוברת ו' עמ' כ"ד), בשם רבי יהושע לעווי זצ"ל. – (מתוך הספר ארח דוד העומד אי"ה לראות שוב במהדורה חדשה)

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמדו בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמא רבא
מן שמאי ועיניכם תראנה בנים
ובני בנים כשתלילו ויהיו סביב
לשולחנכם, חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומוזני טובי.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשאריות כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ, וכי"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין וז"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת.
עשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למגן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקודיג'גלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכי"כ השם משמאל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמדו או יפרסם דבריו
אני אטיב עמכם להמליץ טוב בעדכם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איהו מומזור תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שובע
קול בבית עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפלותי עמהם
לשוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להשית, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוחי, אקוה שלא לחיות
כפוי טובה ח"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבישו בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארגענשטערן זצ"ל
בהספרו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

צדקת הצדיק

רבי צדוק
ב"ר יעקב רבינובין זצ"ל
אמר קודם פטירתו
שמבטיח כמו הבטחת בעל
מלא העומר שמי שידפיס
דבריו יהיה לו למליץ יושר

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלילה הכריז:
נצטויתי מאת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבבות אפרים אריה ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשי'ל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נדר בכל יום על כל אלה שיעיינו
בספרי, ויזינו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב.
וכל הלומד בספרי יזכה ליר"ש,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
יסגולה גדולה בבית לכל הדברים.

שערי זבול

רבי זבולון
ב"ר אברהם משה המבורגר זצ"ל
הבטיח כמה פעמים שיעשה
טובה וימליץ טוב למי שיעשה
טובה לנשמתו, וכך חרות על
מצבתו

מלליצי יושר

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב?
פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, צדקת הצדיק, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב, און ר' יחזקאל אברמסקי, ר' זבולון המבורגר זצ"ל וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הרה"ק המקובל המלוב"ן ר' רפאל ב"ר אברהם ריס זי"ע

ויטב בעיני הדבר ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט. אמרו בסוטה (דף לד): ויטב בעיני ולא בעיני המקום, ואם בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחות, משל לאדם שאומר לחברו מכור לי חמורך זה, אמר לו הן, נותנו אתה לי לנסיון, אמר לו הן, בהרים ובגבעות, אמר לו הן, כיון שראה שאין מעכבו כלום, אמר הלוקח בלבו בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום, מיד אמר לו טול מעותיך ואיני מנסה מעתה, אף אני הודיתי לדבריכם שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא חזרתם בכם, ע"כ. וקשה שמדברי משה משמע שהוטב בעיניו עצם בקשתם של בני ישראל לשלוח מרגלים, ולפי דברי חז"ל נמצא דיותר טוב היה אם לא היו שואלים כלל אלא היו מאמינים למשה. ועוד יש לדקדק במה שמצינו שאמר משה למרגלים 'וראיתם את הארץ וגו' החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב', דלכאורה מפני מה הוצרך משה לומר להם שיבדקו דוקא דברים אלו, הלא הם דברים פשוטים שכל מי שישתלח לבדוק את הארץ מבין מעצמו שצריך לשית לבו לבדוק דברים אלו, והיה די שיאמר להם משה 'וראיתם את הארץ מה היא ואת העם היושב עליה מה הוא'. וי"ל דהנה מצינו בשו"ע (חול"מ סימן רל"ב סעיף ו') לענין מום במקח, שדבר שהסכימו עליו בני המדינה דהוי מום, מחזירים עליו את המקח. ודבר שהסכימו עליו בני המדינה שאינו מום, אין מחזירים עליו את המקח, אלא א"כ פירש, שכל הנושא ונותן סתם, על מנהג המדינה הוא סומך, ע"כ. ולפ"ז נראה דבדואי כש ישראל באו אל משה לשלוח מרגלים, הסכימו ביניהם על ענין המומין שימצאו בה מה יחשב מום ומה לא יחשב מום, ומה יהיו בסימנים לידע אם הם חזקים או חלשים, ולכן הוצרך משה לפרש להם 'החזק הוא הרפה', כדי להודיע מה הוסכם ביניהם, ושדוקא דברים אלו יהיו

תולדות האבני נזר זי"ע

בעיר בענדין בפולין ישב רב גדול בתורה וחסיד ושמור ר' זאב נחום בורנשטיין, ולו אשה צדקת מרת דבורה, חוטר מגזע הפוסקים הגדולים הרמ"א והש"ך ויהיו להם שלשה בנים ובת אחת, הבן הבכור ר' אברהם בעל האבני נזר נולד בתקצ"ט, כבר בילדותו היה נודע כילד פלאים, וחסידים מספרים הרבה פלאים ממנו כבר מעצם לידתו, וכן במשך כל שנות חייו היה מלומד בנסים, בנס נולד ובנסים חי, והאריך ימים על אף הרופאים שאמרו נואש לחייו לא פעם.

מסופר שאמו הקשתה בלדתה את בנה בכורה זה, וכשיצא העובר לאור העולם, נתמלא ביתו הדל של הרב מבנדין אורה, והיתה השמחה גדולה בעיר, הכל מקטן ועד גדול לבשו בגדי חג, וכל שמונת הימים עד אחרי הברית נערכה סעודה בכל יום בבית הרב לכבוד הרך הנולד.

ובמה זכה הרב ר' זאב נחום בבן כזה, חסידים מספרים מפיה הרה"ק מקוצק שאמר: פעם ביומו של פורים אירע שכל הצדיקים והלומדים, שלימודם נחשב ומקובל בשמים, היו טרודים כולם באותה השעה במצות היום של פורים, ולא היה בעולם מי שילמד באותה שעה חוץ מהרב ר' זאב נחום מבנדין, שהיה יושב באותה השעה ולומד, ונשמע קולו במרום, ונעשה רעש בפמליא של מעלה, שאלמלא לימודו של הרב ר' זאב נחום, היה כל העולם כולו ח"ו עומד בשעה ההיא ריק מקול התורה הקדושה בעולם שלמטה, לכן נתנו לו מן השמים מתנה את הבן הזה שנועד להיות שר התורה להאיר פני העולם כולו באור תורתו וקדושתו, ולגלות בה עמוקות ונסתרות.

מסופר מאותו זמן שהיה האבני נזר תינוק, היה פעם חולה מאד, ואביו הגאון ישב בחדרו ולמד בעיון רב, והסיח את דעתו ממחלתו של הילד. צעקה אליו אשתו הרבנית, היא אם הילד: למה אינו שם לבך אל הילד החולה שהוא בסכנה גדולה. אז הפסיק מלימודו, וניגש אל העריסה, התינוק הביט אל פני אביו שהאירו באור התורה, והתחיל לצחוק אליו ולדבר כדרך שיחת התינוקות בטרם ידעו לדבר כראוי. ואמר אז הרב ר' זאב נחום אל אשתו הרבנית: איני יודע מה את רוצה מן הילד, הרי הוא בריא.

היו כמכר.

חרב תאכלו, כי פי ה' דיבר, מהו אם תאבו ושמעתם, א"ר אלעזר הסייף והספר ירדו כרוכים מן השמים, אמר להן אם תעשו מה שכתוב בספר הזה אתם ניצולים מן הסייף הזה, ואם לא תעשו אתם נהרגים בסייף הזה, ע"כ. והענין הוא, כי פעולת הסייף שחותך ומבדיל בין המוח הראש ובין הלב, והיינו שעיקר ותכלית השכל השורה במוח, הוא שהשכל ישיפע על הלב, והמידות שבלב יתנהגו ע"פ השכל, וזהו רק ע"י שכל התורה, אבל שכל שאינו ע"פ התורה, אינו משפיע על הלב, ונשארו המדות שבלב שקועות בחומר, ואף ששכלו הוא טוב, האדם נשאר בעל חומר כשהיה. כמו שמצינו באחד מחכמי הפילוסופים שמת ע"י שהעלה לבו טינה בגלל ששם עינו באשת חבריו, וזה מפני ששכלו לא היה ע"פ התורה, ולא היה לשכלו שייכות לגוף שלו. וזה שאמרו שהספר והסייף ירדו כרוכים, היינו שאם לא יהיה 'הספר', שהשכל לא יהיה ע"פ התורה, אז 'הסייף', היינו דהשכל נבדל מן הגוף, ונשאר חומרי כמו קודם. (נאות הדשא ח"ב עמוד שני"א).

כלי שמשכנו ישראל ביד הגוי אם חייב טבילה. כלי של ישראל שנמצא ביד גוי בתורת משכון, וחזר ופדאו הישראל הכלי ממנו, כתבו התוס' (ע"ז עה: ד"ה אי) שאין צריך טבילה, דאע"ג דכלי של גוי שנמצא ביד ישראל בתורת משכון נסתפקו בגמרא אם משכון כמכר, אבל לענין זה ודאי אינו כמכר. וביאר בקרני ראם (שם), וכן בפרישה וט"ז סי' ק"כ ס"ק כ"א החילוק, דרך ישראל מגוי קונה משכון, ולכן דמי למכר. אבל גוי מישראל אינו קונה משכון, לכן לא

אבל האבני נזר (יו"ד סימן ק"ט) כתב חילוק אחר, וז"ל: כתבו התוס' דאפי' למ"ד משכנתא כמכר, אבל אם משכן ישראל כלי לגוי וחזר ופדאו, אין צריך טבילה, דלענין זה לא הוא כמכר. והיינו דלא בעינן טבילה אלא בקנין מחדש [מגוי]. לא בפדאו [מגוי], שרק חזר לקנינו ומסלק קנין גוי ממנו. ולי נראה הטעם, דכיון דבידו לפדותו בעל כרחו של מלוה, כי פדאו - איגלאי מילתא דנתבטלה זביני למפרע.

לע"נ הג"ר אברהם יצחק ב"ר שמואל אביגדור פייבלזאן זצ"ל י"א כ"ח תמוז

אלה הדברים אשר דבר משה. בתנחומא (ריש פרשה זו): יתברך שמו של מלך מלכי המלכים וכו', שכל הנסים שעשה לישראל במדבר, כך עתיד לעשות להם בציון, במדבר כתיב 'אלה הדברים', ובציון כתיב 'אשים מחשך לפניהם לאור ומעקשים למישור אלה הדברים עשיתם ולא עזבתם', ע"כ. וצ"ב,

נחשבים מומין, וזה מה שאמר משה וייטב בעיני הדבר, היינו שהיה טוב בעיני להסכים בינינו המומין, לפי שהייתי יודע שבארץ ישראל אין שום מום מאותם המומין האלו שדברתי עמהם שיבדקו עליהם. אולם המרגלים שינו ממה שהוסכם ביניהם, והוציאו דיבה, וכגון מה שאמרו 'וזה פריה', ודרשו חז"ל שאמרו 'כשם שפריה משונה, כך עמה משונה', והיינו שהם חזקים וגיבורים. ואף שהם יושבים במבצרים, ונתן להם משה סימן מתחילה שאם הם יושבים במבצרים הרי זה ראייה שהם חלשים, אעפ"כ המרגלים אמרו 'כי חזק הוא ממנו', והיינו ששינו ממה שהסכים משה עמהם מתחילה. וזה מה שנתכוון משה בתוכחתו שאני הוטב בעיני הדבר לשלוח מרגלים, מאחר שהסכמנו בינינו הדברים האין לדעת את הארץ מה יחשב מום ומה לא יחשב מום, ואתם שיניתם ממה שהסכמנו מתחילה. (זרע שמשון אות ד').

לע"נ הג"ר משה אריה ב"ר עקיבא יוסף זצ"ל י"א צ"ג אב

וחצרות ודי זהב. פירש"י: 'חצרות' במחלוקתו של קרח, 'ודי זהב' חטא העגל. [וקשה, דמאי השייכות בין חטא קרח וחטא העגל]. ויראה, שכל תוכחתו היה שלא יבעטו ביסורים, 'כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מייסרך', וזה כללות לכל ענינים לקבלם בשמחה, כי כולם טוב. והשולו הוא פעמים סיבה לרעה, כמו שכתוב 'ורם לבבך ושכחת'. ובא האות 'בחצרות', במחלוקתו של קרח, ודרשו חז"ל עליו (סנהדרין קי.) 'עושר שמור לבעליו לרעתו', ואבוהון דכולהו אבות הטומאה שגרם להם העגל עבור ריבוי זהב כמו שפירש רש"י.

אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי וגו' ואת עוג מלך הבשן. יראה לפי מה שאמרו בתמורה (דף טז.): בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן וכו' תשש כחו של יהושע ונשתכחו ממנו שלש

מאות הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספיקות, ועמדו כל ישראל להרגו. אמר לו הקב"ה: לומר לך אי אפשר, לך וטורדן במלחמה וכו', אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו, שנאמר 'וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב ויתן לו את עכסה בתו לאשה, ע"כ. ונראה דידוע שהשכחה מצר הקליפות היונקים מבחינת 'אחוריים', וכל שמבערין הקליפות, יותר מתגברת ונוסף כח הזמירה שהוא מצד 'הפנים'. לכן אמר הקב"ה: 'לומר לך אי אפשר, לך וטורדן במלחמה', ואחר שתחליש כח החיצונים, יתגבר כח הזכירה. לכן אמר כלב 'אשר יכה את קרית ספר ולכדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה, וילכדה עתניאל'. ואין מקרא יוצא מידי פשוט, למשכיל על דבר דהפשט והדרש עולים בקנה אחד, אלו ואלו דברי אלהים חיים, וזה ע"י שהחליש כח הקליפה [של כנען שהיה בארץ ישראל], נתגברה כח הזכירה שהוא מצד 'הפנים', ולכן כאשר הכה את 'קרית ספר', נוח לו להזכיר הנשכחות. לזה ירמוז כאן 'אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי וגו' ואת עוג מלך הבשן', אז היה מסוגל יותר להשיפע שפע התורה אחר הכנעת הקליפות.

לע"נ הג"ר יצחק ב"ר יוחנן חנינא ב"ר י"א צ"ג תמוז

הסייף והספר ירדו כרוכים מן השמים. אמרו במדרש (דברים רבה פרשה ד' סימן ב'): כתיב 'אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו, ואם תמאנו ומריתם

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$250 פאר גליון מליצי יושר וועט מען מוידע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון - ווארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, צדקת הצדיק - לובלין, ילקוט סופר - פאקש, לב העברי - הר הזיתים, ר' יוסף ענגיל - ויען, בן לאשרי חזון יחזקאל שערי זבול - הר המנוחות אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און עפעס איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"

gilyonmy@gmail.com 732-510-0560

* וכתב בסדר יעקב (ע"ז שם), דאיכא נפ"מ בין הטעמים אם עבר הגוי ומכר המשכון לישראל אחר, דלפי חילוקו של הפרישה לא יתחייב הקונה לטובלו, דס"ס גוי מישראל אינו קונה משכון, משא"כ לפי חילוקו של האבני נזר יתחייב לטובלו, דעכשיו אין בידו לפדותו מהגוי, דכבר מכרו הגוי לישראל.

דהא 'אלה הדברים' דפרשה זו הוא קאי על משה שהוא דבר, ואילו בציון 'אלה הדברים עשיתם' קאי על השי"ת, ומה הוא הדמיון זה לזה. אך הענין, ד'אלה הדברים' דפרשה זו, כולל שני ענינים: א) שהם משנה תורה והוא התחלת התורה של משה רבינו שהוא בחינת תורה שבעל פה וכו'. ב) 'אלה הדברים' קאי על דברי תוכחות. ושניהם נכללים בלשון 'אלה הדברים', לפי מה שאומרים בשם היהודי הקדוש זצ"ל שלמד בכל יום איזה פסוקים מספר משנה תורה, שאמר שהוא לו לספר מוסר, עכ"ד. ויש לבאר מדוע דוקא ספר דברים, הלא יש כמה ספרי מוסר. אך מובן לפי מה שכתב התניא ההבדל בין תוכחות שלומדים מתוך הספרים, ובין מה ששומעים מפי מוכיח חי, שבשעת הדיבור יוצא מהלב, ועיד'ז נכנס ללב. ולשון 'אלה הדברים' הוא כמו לשון 'זה הדבר', רק שם בלשון יחיד, וכאן בלשון רבים. ואמרנו על מה שאמרנו בספרי (מטות א' הובא ברש"י) 'מוסיף עליהם משה שנתנבא ב'זה הדבר', היינו שבשעה שאמר משה רבינו זאת, היה זה הדבר אז היוצא מפי הקב"ה שהיתה שכינה מדברת מתוך גרונו, ולא כנבואת שאר הנביאים שנאמר בלשון 'כה אמר ה', שמספר מה שאמר השי"ת. וכן כאן מורה ג"כ הלשון 'אלה הדברים' אשר דיבר משה, שזה הוא הכח בדברי משנה תורה, שמי שקורא בהם הוא כשומע עתה מפי משה, והן הן אלה הדברים אשר משה דובר עתה בפי הקורא, ודברי משה הם 'זה הדבר אשר צוה ה', וכתוב (ישעיה נה"א) 'כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם', רק נכנס ללב ופועל בטח. וזה מעלת דברי התוכחה של משנה תורה דכתיב 'אלה הדברים', שהקורא בהם שומע עתה 'אלה הדברים' אשר דובר משה עתה בפי הקורא.

וכן בציון כתיב 'אשים מחשך לפניו לאור ומעקשים למישור', 'מחשך' היינו תורה שבעל פה, וכמו שאמרנו (תנחומא נח ג') 'העם ההולכים בחושך ראו אור גדול', אור שנברא ביום ראשון שגנוז הקב"ה לעמלי תורה שבעל פה. 'ומעקשים למישור', הם דברי תוכחה שהם לישר לב העקום, וזהו ג"כ ע"י תורה שבעל פה שהוא הרוב חכמה שבא לתקן הרוב כעס, שאלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה (נדרים כב: וכו'). וזהו הפירוש 'ומעקשים למישור', הם דברי התוכחה שמיישרין לבו של אדם. וזאת כולל ג"כ הפסוק 'אלה הדברים' שנאמר בציון, כמו 'אלה הדברים' דכאן. ואמר 'עשיתם ולא עזבתם', שבאמת השי"ת עושה שניהם, שהתורה שבעל פה הם דברי אלהים חיים, וכן הדברי תוכחה הם 'דברי אשר יצא מפי ולא ישוב אלי ריקם' כי אם עשה וגו', ועיד'ז נעשו 'המעקשים למישור'. ובשבת זוכה כל אחד מישראל להיות כמו שנאמר (ישעיה נח"ג) 'ודבר דבר', שידבר ויהיה בבחינת פי ה', וזוכה לתורה שבעל פה כמו שמובא בזוה"ק (ח"א מ"ב) 'ביום השביעי דא תורה שבעל פה', וזוכין לישר העקמומיות שבלב, ועיד'ז 'ולישיר לב שמחה'.

לע"נ הג"ר אהרן בן ר' מאיר גארדן זצ"ל יא"צ א"א

ה' אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דיבר לכם. נראה הכוונה, דהנה יש מספר בכמות ויש מספר באיכות, אם ישראל עושין רצונו של מקום אז אחד שקול כאלפים ורבות, כי הוא דבוק ע"י קיום התורה ברצונו יתברך, שאין ערוך אליו באין סוף שיעור ומדה. ואם אין עושין רצונו של מקום, יש לישראל רק מספר כמות והם תחת גבול וקצב, ואין בו יותר ממה שהוא נמנה, כיון שאין אחודים ברצונו ית"ש. והנה הכוכבים יש בהם ענין איכות וענין כמות, ענין 'כמות' - דאי אפשר לספור הכוכבים מפני ריבויים. וענין 'איכות' - דכוכב אחד לבדו גדול יותר מכדור הארץ. וזאת היה כוונת ברכת הקב"ה לאברהם 'הבט נא השמימה וספור נא הכוכבים אם תוכל לספור אותם, ויאמר להם כה יהיה זרעך', שישיראל יתברכו בכמות ובאיכות כמו הכוכבים, וכן לעפר הארץ יש מספר כמות ואיכות, ואם תרצה למדוד גבול הארץ אי אפשר, וגם אם תקח מזה אחת אי אפשר למנות מסיבת דקותם וריבויים, רק החילוק בין כוכבים לעפר הארץ, דכוכבים נראים מרחוק לקטנים, אבל מקרוב נראה וניכר גדלותם בכמות ובאיכות, ועפר

ב ובה מובן מדוע אם מקצת תפילין מונח על מצחו, לא אמרין דחשיב הנחה כראוי מטעם ר"כ (ע"ש) מהרש"ג א"ח ח"א סי' ז', שצידד לומר דאולי מהני מטעם ר"כ, אבל הפוסקים לא נקטו כן. כי הנחת תפילין במקום שער הוא בגדר שיעור, וכמו שיעור כוית, דאינו בא להכשרת איזה חפצא, אלא זה המטרה בעצמה דצריך להניח תפילין במקום שער, ולכן לא שייך בזה ר"כ, כי כל התפילין צריך להיות במקום שער.

הארץ גם מרחוק נראה שאין לה סוף וגבול, אבל מקרוב נראה שהוא מחובר מאלפים ורבות פרטי חול. והנה אם ישראל עושין רצונו של מקום אף שהם המעט מכל העמים, הם רב באיכות כמאמר הכתוב 'ונתתן עליון על כל גוי הארץ', ואם ח"ו אין עושין רצונו של מקום, הגם שמספרם רב, אין ריבויים ריבוי באיכות, כמאמר הכתוב 'הרשעים כים נגרש'. ובה יתבאר כונת ברכת משה לישראל, דהנה משה רבינו נתכוון לברך את ישראל בין אם יהיו צדיקים או ח"ו רשעים, וזה מה שאמר 'ה' אלקיכם הרבה אתכם והנכם היום', כלומר בעת הזאת מספרכם ידוע ע"י כמות, אעפ"כ אני מקוה שתעשו רצונו של מקום ככוכבי השמים לרוב, שאף שמרחוק נראים לקטנים, אבל מקרוב הם גדולים בכמות ובאיכות. והכי נמי אף אם האדם יראה לעינים שאתם קטנים, תהיו גדולים בכמות. ועל ברכה זו אמר משה רבינו 'זו משלי הוא', כי האדם יראה לעינים, אבל לבד מזה 'זה' אלקיכם יברך אתכם כאשר דיבר לכם, שיברך את אברהם 'ושמתי את זרעך כעפר הארץ' שנראית מרחוק לגדול ורב, ותהיו גם אתם גדול ורב בכמות ואיכות כחול הים אשר לא ימד באיכות, ולא יספר בכמות.

לע"נ יטל ב"ר יחיאל ראזנבערג ע"ה יא"צ א"א

וידועים לשבטיכם. בפרש"י שהם ניכרין לכם, אם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע מי הוא, אבל אתם מכירים אותו. וצ"ע אטו לא ידע ברוח הקודש שבו, וכפרש"י ע"ה פ' ואתה תחזה, ברוח הקודש שבו. אלא בא להורות לדורות לתלמידי חכמים שהם בשורש משה, דאם משוחד ע"י ממון, אז עדיין יכול לשמור עצמו, אך אם משוחד מדברים וחניפה, אי אפשר עוד לשמור עצמו, דחנפים הללו מטים וגונבים לבבות כמה וכמה ח"ו, ולכן רמז לדורות שלא יסמוך על עצמו, כי האדם יראה לעינים, כי אם להניח לעם לבחור, כי הם בקיאים בס, והנח להם לישראל אם אין נביאים הם בני נביאים הם.

רב לכם סוב וגו' פנו לכם צפונה. ע' כלי יקר מוסר נפלא כלפי עשירים ההולכים בגדלות בין אומות העולם ע"ש, וע"ד אסמכתא אפשר לומר כך: אם כבר זכו ל'רב לכם' בתורה ומצוות, אז 'פנו לכם צפונה' לעבודת ה' בהצנע לכת, כי זה סדר העבודה, מתחילה בסערת אש בהתלהבות, ואח"כ בקול דממה דקה, כי כל זמן שעולה מדרגות בעבודה, זוכה יותר לנשמה, וכדאיתא בזוה"ק (ח"ב צד:): זכה יתיר יתיר ליה רוחא וכו', וזה יתיר יתיר ליה נשמתא. ועי"כ כשעולה למעלה נתמעט ההרגש, כמו מוח שאינו נרגש, כמו הלב והכבד. אך בתחילה אם מיד ילך בלחש, בא לכלל שינה, כי אם חנוך לנער בזריזות כל עצמותי תאמרנה וכו', שוב אח"כ הוא כיון ישן שדעת זקנים נוחה הימנו שכבר נחו השמרים, ושוב 'וירא מנוחה כי טוב', וכל עבודתם צפון ומכוסה, וזה אחרי כבר 'רב לכם סוב' וגו', בעבודת משא דבר ה', שוב 'פנו לכם צפונה', הצפינו עצמיכם.

לע"נ הרה"ק ר' אברהם ב"ר יהודה צבי מסטרעטין זצ"ל יא"צ כ"ח תמוז

רובו ככולו. קיים שני סוגי שיעורים: א) שיעור שהוא המטרה בעצמה, כגון כוית מצה, דאין השיעור משמש למען הכשרת חפצא מסוים. ב) שיעור הנצרך למען הכשרת חפצא מסוים, כגון דינא דטומאה הותרה כשרוב הציבור טמא, דבעינן רוב ציבור לקבוע את השם ציבור, דהשיעור של רוב ציבור אינו המטרה, רק האמצעי כדי לקבוע השם ציבור. ונפ"מ ביניהם הוא בהכלל של רובו ככולו, דהכלל של רובו ככולו אמרין רק בשיעור הנצרך להכשרת החפצא, כגון הכלל דטומאה הותרה בציבור, דכשרוב הציבור טמא בא הפסח בטומאה, דאין כאן איזה שהוא דין שיעור מספר של טמאין, יש רק חלות שם חפצא של 'ציבור טמא', ורוב ציבור קובע את החפצא של 'ציבור טמא' משום דרובו ככולו. וה"ה בפסק ב"ד, דהרי לא בעינן ששלשה דיינים יחתכו הדין, אלא בעינן חלות שם ב"ד של שלשה, לכן היכא דאיכא רוב, אמרין דרוב ב"ד קובע את חלות שם ב"ד, ונמצא דיש בזה פסק מב"ד של שלשה.

הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר יוסף מרימנוב זי"ע אמר: בעודי בחיים אני מנוגע עם כל העולמות, ולאחר פטירתי אחזיק טובה למי שיזדליק נר לטובת נשמותי (ספר מנחם ציון).

נתפרסם ע"י הרה"ח המפורסם ר' מרדכי יצחק סאמעט שליט"א

לזכות ת.ר.ב.מ. לברכהגו"נ והצלחה בכ"ע

פרשת דברים. יש לבאר מדוע קוראים פרשת דברים בשבת לפני תשעה באב, וכדי לתת יד להקדים קושיא חמורה על פירש"י שמפרש על אלה הדברים לפי שהן דברי תוכחות שהכעיסו לפני המקום, וזהו קשה מאוד, הא לכאורה הם דברי קטרוג, ואיך משה רבינו עומד לפני כניסתם לא"י לקטרג על עם ישראל.

והאמת לענ"ד להסביר הדברים העמוקים, דידוע מכתבי הארז"ל שהעיקר הגלויים זהו דכיון שכל הנשמות והעולמות היו תלויים בנשמתו של אדם הראשון, וכשאכל מעץ הדעת נפלו הכל לקליפות, ונתפשטו ניצוצות הקדושה בכל העולם, ולכן נגזר גלות על עם ישראל בכל העולם כדי לברר הניצוצות הקדושה, מפני כשישראל נמצאים בכל מקום ומקום ולומדים תורה ומקיימים מצות, בכח התורה והמצות נתברר הניצוצות הקדושה מן הקליפות, כיון שהאור התורה יש בכוחה להוציא האור הניצוצות הקדושה שנפל בקליפה, וזהו סיבה העיקרית לגלות.

וא"כ נלענ"ד דהא מבואר דבעת שבאו בני ישראל להר סיני בשביל קבלת התורה, אז נפסקה הזוהמא מהם, וכולם היו צריכים לחיות לעולם, וניתקן החטא של עץ הדעת והיו נכנסים לארץ ישראל, אבל כשעשו העגל, חזר ונפגם החטא של אדם הראשון ונגזר מיתה כמו מקודם, והניצוצות הקדושה נתפזרו בכל העולם, וזה גרם כל הגלויות וכל הצרות. ולפי"ז מובן שמה רבינו הוכיח את עם ישראל, ורמז להם שבעבור עון עשיית העגל ושאר המקומות שהכעיסו לפני המקום, גרמתיכם לכם ולבניכם שיהיה הגלויות וחורבן בית המקדש, ועם ישראל יגידו 'איכה ישבה בדד'. ולכן קוראים פרשת דברים לפני תשעה באב, שבה משה רבינו הוכיח ורמז לישראל כל הגלויות והצרות, וכיון שזהו נרמז בפרשה זו, ולכן אנו קוראים אותה לפני ט' באב.

ובאמת שמה שמה רבינו אומר התוכחה והמוסר לישראל, זהו לאו קיטרוג ח"ו, אלא שכיון שהיו ישראל במדבר תמיד קיבלו את העונש על המקום וחזרו בתשובה, וכמו שמבואר בחז"ל דעיקר התשובה הוא באותה מקום ובאותה זמן, וא"כ תמיד חזרו בתשובה. ולכן משה רבינו הזכיר להם כל המקומות איפה שחטאו ואיפה שקיבלו עונשם וחזרו בתשובה, וא"כ זה היה התקרבות שיכולים בני ישראל ליכנס לארץ ישראל בתשובה שלמה, וא"כ מה שמה הזכיר המקומות, זה גרם שיחזרו בני ישראל בתשובה, כמו באותה מקום ובאותה זמן שזהו התשובה האמיתית.

וכתב הגר"י ענגיל (גליוני הש"ס כתובות טו.), דזה החילוק בין רוב דיינים בפסק ב"ד, ובין רוב רופאים, וז"ל: ע' שו"ת הרי"ם (י"ד סי' ט') דבסנהדרין אמרינן 'רובו ככולו', כיון דצריכין כל הב"ד לפסוק ולחתוך הדין יחד, לכן הרוב מכריע את המיעוט מפאת רובו ככולו, והיו כאילו אין כאן מיעוט כלל, ע"ש אריכות גדול בזה, ומצאתי כל הסברא מבוארת בקצרה במאירי (יומא פג.) דאחא דאמרו שם בשני רופאים אומרים לחולה דצריך לאכול ביוה"כ, ושלשה אומרים אין צריך, מאכילין אותו, וכתב המאירי וז"ל: אע"פ שבמנין הסנהדרין הולכין אחר הרוב בדיני נפשות, אין הענין אלא בדבר שצריך מנין מתחילתו להיות הרוב נדון ככולו ע"ל. והכוונה, דרק בסנהדרין דצריך מנין של כ"ג, לכן שייך לומר דרוב המנין ככולו. משא"כ ג' רופאים האומרים אין צריך לאכול, אי אפשר לומר שיוחשבו חמשה מפאת רובו ככולו, דאטו מנין של חמשה בעינן כדי שנאמר שרוב המנין ככולו, ומה ענין כאן לשיוחשבו חמשה, ולכן הם רק שלשה האומרים אין צריך, ושנים שאומרים צריך, ושפיר לא אזלינן בתר השלשה, דלא אזלי בתר רוב בסכנת נפשות, וסנהדרין שאני דהם דבר של מנין ושייכא סברא דרובו ככולו ונמצא שאין כאן מיעוט כלל.

לזכות מ.ב.ה. להצלחה בכ"ע

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. יש לפרש על פי אומרם (ערכין טו:): ר' חמא בר חנינא אמר, מה תקנתו של בעל לשון הרע, ילמוד תורה, שנאמר 'מרפא לשון עץ חיים'. ר' אחא בר חנינא אומר סיפר אין לו תקנה, ע"כ. ופלא דהרי בכל מחלוקת אמרו (עירובין יג:) דאלו ואלו דברי אלקים חיים, ואין יהיו חלוקים מהיפך להיפך, דלר' חמא בר חנינא יש לו, ולר' אחא בר חנינא אין לו תקנה.

ויש לומר דאמרו (ב"ב קסד:) ג' עבירות אין אדם ניצול מהם בכל יום כו', וכולן בלשון הרע סלקא דעתך, אלא אבק לשון הרע, ע"כ. נמצא דמאבק לשון הרע אי אפשר להנצל בכל יום וכל העולם נכשלים בו, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ולכן מוכרח לומר דבזה גם ר' אחא בר חנינא מודה דיש לזה תקנה בלימוד תורתנו הק', ורק נחלקו אם על לשון הרע גופא יש תקנה. וזהו שאמר 'אלה' נוטריקון 'אבק לשון הרע', 'הדברים אשר דבר משה', דיש לזה תיקון בתורה, והיינו ב'הדברים אשר דבר משה', כי בחטא זה שנכשלין בו כולי עלמא והיינו 'אל כל ישראל', בזה מודה גם ר' אחא בר חנינא שיש בו תקנה בלימוד התורה.

לע"נ הג"ר שמואל ב"ר מיכל דוד רוזנבסקי זצ"ל יא"צ כ"ז תמוז

בית שבספינה אם שמה בית. איתא בתוספתא (שבת פ"א) 'בתים שבספינה חייבין בעירוב'. ומשמע דבית שבספינה חשוב 'בית'. והא ששינוי בתוספתא (נגעים פ"ו סוף ה"ב) 'הבית שבספינה אינו מטמא בנגעים', אינו מטעם שבית שבספינה אינו קרוי 'בית', אלא משום דכתיב בנגעי בתים 'בבית ארץ אחוזתכם', בית שבארץ מטמא, ולא בית שבספינה.

ובחדושי רעק"א (בשו"ע סימן ש"ע) הקשה, הלא לגבי מזוזה כתב הרמב"ם (פ"ו מזוזה ה"ט) 'בית שבספינה פטור ממזוזה לפי שאינו עשוי לדירת קבע', וא"כ מאי שנא דלגבי עירוב חייב, הלא בסוכת החג בחג, הוקש דין עירוב למזוזה להדד, דאמרו (יומא י.) דלרבנן דאמרי סוכה דירת קבע ואינה חייבת במזוזה, הוא הדין שהיא פטורה מעירוב ואינה אוסרת, ונשאר בצ"ע. ויש לישב ולומר שדוקא לגבי סוכה שהיא מצד עצמה בית ארעי, הוקש שפיר דין עירוב למזוזה, וכיון שסוכת החג פטורה ממזוזה משום שהיא מצד עצמה דירת עראי ולא חשובה בית, לכן גם לגבי עירוב אינה חשובה בית והרי היא כחצר ופטורה מן העירוב, ולא עדיפא מאם קבע לו מקום לאכול בבית שער או באכסדרה או במרפסת דאינו אוסר עליו לפי שאינו מקום דירה. משא"כ בבית שבספינה שהבית מצד עצמו הוא בית קבוע, רק שאין דרך בני אדם לדור שם דירת קבע, לכן לגבי חיוב מזוזה שהוא חובת הדר, אין הדר חייב במזוזה עד שידור בבית דירת קבע. אבל חיוב עירוב שהוא מחמת חילוק רשויות, ודין הוא שאסור להוציא מבית המיוחד לדירת יחיד לחצר של רבים כיון שאין תשמישתן שוה, ובית שבספינה כיון שהבית מצד עצמו הוא בית קבוע ומיוחד לדירה, ותשמישו חלוק משאר חלקי הספינה, לכן כל הדר שם אפילו דירת עראי חייב בעירוב. (חזון יחזקאל ח"ב עמוד קכט).

סגולה פאר ערליכע קינדער

סגולת אריה"ק כהדרכת הרה"צ מ'אראד צ"ל

**אריינברענגען יראת חטא אין אייערע קינד
דורך א שטיין ביי קברי צדיקים.**

וואס טוהט מכן דורות ישרים:

- א ת"ח וירש' וואס טוהט עס שוין אסאך יאהרן צו העליץ אידן, ווערט געבאקען. שהוא עת רצון הונט עס טוהן פאר אייער ישועה פריזאט. בנאמנות, קאנפידענשעל.
- יעדע נאמען איז א באזונדערע שטיין. באזונדערע עבודה און תפלות פאר א לענגערע צייט. אלעס ווערט געטוהן מיט גרויס איבערגעבענעקייט, מיט כוונה, במתינות, אזוי האט עס די ריכטיגע כח.
- מ'שרייבט די גאנצע נוסח אויפן שטיין סיי פאר מען באקט די חלות און סיי נאכדעם אזוי ווי אלע שיתות די שטיין בלייבט אין דעם ארדווען מאד 2 וואכען.
- מזוגט די תפילה 16 מאל אויפן שטיין. ביי די ריכטיגע צייטען.
- מ'לאזט איין וויסען ווען די שטיין ווערט געבאקען. שהוא עת רצון להתפלל, כדי איר זאלט קענען מיט זאגען די תפילה.
- די ת"ת גייט אליין צום ציון און מתפלל. נאכדעם וואס ער רופט נשמת הצדיק אל קברו (המקובל מהישגות משה).
- די שטיין ווערט באגראבען ווי די ריכטיגע וועג, און אזוי זעהט מען עס נישט.
- מ'קען אויך אפנעמען די שטיין און עס אליין אראפלייגען ביי וועלכע צדיק איר ווילט.
- מ'קען באשטעלען אפאר שטיינער כדי מזאל עס לייגען ביי אסאך צדיקים.

דוקא אויך דעם מקובל'דיגע אופן פון מכן דורות ישרים זעהט מען ווי עס ווערט מקיים די ווענטער פון אריה"ק אויפן הארץ יבנה הלב (-אנטיקען ויין הארץ צו אידישקייט). שיתבפר לבו לשמים לשוב (-ס'פוישט די גאנצע מענטש). ותרבה מלאים (-וועסט ווען וואונדער).

פאר פרטים רופט-טקסט מכן דורות ישרים

**צופרידענע
עלעערען פון
מכון דורות
ישרים זאגן:**

”מיין קינד איז
געווארען א
אנדערע
מענטש. ער לערנט
מוסר. ער וויל
ענדיגען א מסכתא

”מיין ווען בעהט
מיין 'וועק מיך'
אויף 5 מינוט
פאר סוף ומן קריאת
שמע

”מיין יצחק האט
ארויסגעלייגט א
פילטער

”איר האב קיין
געהאט קיין
מחנה פארדעם.
נישט וויסענדיג וואס
מיין בחור טוהט

”כ'האב
אנגעהויבען ווערן
הצלחה מיט
מיין קינדער נאכען
מנדב זיין פאר מיין
חבר'ס הינד

כניסת שבת ב"ב 7:23

יציאת שבת ב"ב 8:26

פרשת דברים - חזון

גיליון 61

שנה ב'

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

תוכחה בצורה הראויה וחיזוק בתפילה

תוכחה בצורה נכונה

"אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר, בערבה, מול סוף, בין פארן ובין תפל ולבן וחצירות ודי זהב" (א', א') ופרש"י לפי שהן דברי תוכחות, משה מנה כאן את כל המקומות שבהם הכעיסו ישראל לפני המקום, ולפיכך סתם הדברים והזכירם ברמז, מפני כבודן של ישראל.

חז"ל מלמדים אותנו שגם בעת קיום מצות "הוכח תוכיח", על המוכיח לדאוג ולהיות חרד לכבודו של מקבל התוכחה, שלא יפגע.

מון הרב שן זצ"ל רצה שתלמיד אחד שישב בסמיכות אליו, יקפיד לבוא לתפילות בזמנו, על כן שלח שליח מיוחד לומר לו את ה"תוכחה" בדברי עידוד באופן חיובי, כדלהלן: "ראש השיבה אמר לי, שיש לו חיזוק מיוחד, כשהוא רואה אותך מתפלל על ידו בכונה..."

ואמר האדמו"ר מאו"ר, שבסמוך רואים את גודל חיבתו של משה רבינו לישראל, שבירכנו "ה' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דיבר לכם", אותה ברכה שבירכנו בעת חנוכת המשכן, ביום השראת השכינה בישראל [כמ"ש חז"ל (תו"כ שמיני) עה"פ "ויברך אותם משה" (שמות לט, מג)]. ומה ענין ברכה זו לעת תוכחה? אלא בכך הוכיח להם מרע"ה גודל חיבתם ומעלתם לפניו, בבחינת "את אשר יאהב ה' יוכיח". התוכחה היא אות לאהבת אמת, וצריכה לבוא מתוך אהבה, ע"כ בירכנו בשעה זו.

מדוע רק תוכחה על ענין גשמי מתקבלת בהבנה

בספר חכמת המצפון, מובאת הרגשה מוסרית נפלאה בענין תוכחה, שהנה יש תוכחה שהאדם מסכים בלב חפץ לשמוע ולקבל תוכחה אף מן הקטן ממנו בגיל או במעלה, והיינו בענינים חומריים בלבד. "לדוגמא אם יקנה אדם זכוכית פשוטה על דעת שהיא יהלום וישלם עבורה ממון הרבה ויבוא אליו אחד ויוכיח לו על טעותו ואף יגער בו ויקניטוהו כי אין הוא אלא בטלן גדול ואינו יודע בין ימינו לשמאלו במסחר היהלומים, אז אם יכול הוא עדיין להחזיר את הסחורה ולקבל את מעותיו בחזרה, בודאי יודה לו על התוכחה ויאהב אותו מאז והלאה אפשר עוד יותר מבעבר." "ולעומת זאת בענינים רוחניים, כאשר אחד יעיר לשני בלשון רכה ובדרך כבוד כי הוא טועה במעשיו וכד' כי אז יקפון כנגדו ויאמר לו 'טול קורה מבין עיניך', ולא ירצה לשמוע כלל". ומה גורם את ההבדל בקבלת התוכחה בין ענינים גשמיים לענינים רוחניים?

"התשובה היא כי בענינים הגשמיים יש לאדם תחושה והרגשה שזו חיותו, ע"כ כל מי שמסייע בידו, הוא שבע רצון ויודה לו על כך, אבל בענינים רוחניים האדם אינו מרגיש שזה חיוני עבורו, וכל מה שעושה אינו אלא לצאת י"ח, לכן כל מה שיכול לפטור ולתתן את עצמו, מסתפק הוא בזה ואינו מסכים לשמוע ביקורת על מעשיו, והיינו הגשמיים חשובה ונערכת בעיניו יותר מעניני הרוח והתורה....."

חיזוק בכח התפילה ובפרט על החורבן

"ולא שמע ה' בקולכם וגו' ותשובו בקדש ימים רבים"

מה הסמיכות של פסוקים אלו?

מבאר הנצי"ב, עם ישראל ידע שנגזרה עליהם גזירה בשבועה להיות ארבעים שנה במדבר, וא"א לבטלה ע"י תפילה, אבל התפללו שלא יהיו מטולטלים במדבר, וכעת משה רבינו אומר לישראל, אע"ג שלא שמע ה' תפילתכם, מ"מ הועלתם מחצה, שישבתם בקדש במקום אחד "ימים רבים כימים אשר ישבתם" ופרש"י שהם היו ל"ח שנה, י"ט מהם

בין המצרים

בפרשת פקודי עה"פ "אלה פקודי המשכן משכן העדות", כתב רש"י הטעם שנכתב פעמיים המילה 'משכן' רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבניו על עוונותיהן של ישראל.

והקשה ר' זלמל'ה מוואלאזין [וכן מטו מהגרי"ח זוננפלד זצ"ל] הרי לגבי משכון כתוב בתורה "עד בוא השמש תשיבנו לו" (שמות כב, כה), וא"כ מדוע הקב"ה לא החזיר לנו את בית המקדש, הרי הוא משכון?

ויישב, הרי התורה נימקה טעם הציווי להשיב את המשכון "במה ישכב... והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני", נמצא שהחיוב להשיב את המשכון רק כאשר בעל המשכון צועק ומתחנן כי במה ישכב... ואם היינו מתפללים וזועקים שהקב"ה ישיב לנו את בית המקדש, ולא היינו יכולים לישון בלי ביהמ"ק, ודאי היינו זוכים לכך.

ואמנם, בפסוק זה רואים את מעלת ישראל שהם הבעלים על המקדש לעולם, שגם כשניטל מהם בעוונותיהם אינו אלא כ'משכון' באופן זמני, עד שנזכה בקרוב ל"אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד".

היו בקדש, וי"ט הולכים ומטורפים בשאר מסעות, א"כ הרי זה מחצה ממש, ואמרו חז"ל (ויק"ר ה"א) "תפילה עושה מחצה".

וכל זה הדרכה לישראל לדורות, שלא יתיאשו מן התפילה, ואם לא תועיל כפי שמתפללים, מכל מקום תועיל הרבה.

וכן יש להתחזק בתפילה על הגאולה ובנין בית המקדש, כי לעולם אין אדם יכול לדעת מה כוחה של תפילה, ואם לא דוקא תפילה זו היא שחסירה בכדי להשלים את התפילות הנדרשות להבאת הגאולה. ומלבד זה, כתב המסילת ישרים (פרק יט) "וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך, שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם, מפני שלא הגיע הזמן, או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם, והקב"ה שמח בזה".

הפסוק באיכה אינו סיוע בדבר רע אלא דברי נחמה

"כי אם מאס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד" (מגילת איכה)

יש לשאול כיצד מסתיימת מגילת איכה בדבר רע? והרי אמרין בירושלמי בברכות שנביאים סיימו דבריהם בדברי תנחומין?

ועוד, הרי בפרשת בחוקות נאמר "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתם ולא געלתם לכלותם", ואילו כאן משמע שהקב"ה מאס בנו?

מבאר רבינו יונה בברכות (פ"ה) שכונת הפסוק באיכה היא, 'וכי מאס מאסתנו?! הלא קצפת עלינו!'; "כלומר לא היתה זו שגאה כ"כ שלא תשוב אלינו ותמאוס אותנו כמו הדבר המאוס שאין אדם רוצה בו כלל, אלא קצפת עלינו ומי שקצף חוזר ומתרחצ".

לפי"ז אין זה סיוע רע, אלא הוכחה ותקוה לשיבה ונחמה.

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

גדר ה"מועד" בתשעה באב לעת"ל וסיום מסכת של קטן בתשעת הימים

דין יום תשעה באב לעתיד לבוא לענין- א. הספד ותענית ב. חיוב שמחה בבשר ויין ג. מלאכה וחיוב סעודה

ד. תשובה.

וכן מבואר באו"ח סימן תקס"ט סעיף א' שציבור שמתענין על שום דבר ונענו קודם חצות, אין משלימין התענית.

כע"ז הובא בשם מרן ה"אבי עזרי" לגבי בן חו"ל שנמצא בא"י ודעתו לחזור, ונמלך והחליט באמצע יו"ט שני שלו להשתקע בא"י, דלענין חיובי היו"ט לגבי הדבר תלוי בחצות כמו שמצינו כן בסימן תקע"ה סעיף י"א לענין שהיו מתענים על עצירת גשמים ואף בתעניות המתחילות מהלילה, דהדבר תלוי אם ירדו גשמים קודם חצות אז מפסיקין ואם אחר חצות ישלימו, וה"ה לענין צום תשעה באב. ויו"ט שני של גלויות שמתחיל מהלילה.

ג. סיום של קטן בתשעת הימים אם מתיר אכילת בשר לגדולים

בשו"ת "צפנת פענח" (דווינסק ח"ב סימן י') וביתר הרחבה **בשו"ת "בצל החכמה"** (ח"ד סימן ק') ביארו דממה שכתבה התורה "ולמדתם אותם את בניכם" מוכח שמצוה מה"ת ללמד בניו תורה, ולכן אע"פ שמהתורה אין מצוה לקטן ללמוד תורה, מ"מ כל שהאב או הרב מלמדים אותו תורה ומשננים אותם בפיו, הרי נתקיימה ע"י לימודו של הקטן מצות עשה מן התורה ונחשב מהתורה לקיום מצות ת"ת לקטן. {והוכיחו דבריהם ממש"כ הכס"מ בהלכות קרבן פסח (פ"ה ה"ז) על דברי הרמב"ם שקטן שנתגדל בין פסח ראשון לשני, ושחטו עליו בראשון א"צ להביא פסח שני עיי"ש.}

וכתבו דכיון שנתבאר שיש בלימוד תורה דקטנים מצות ת"ת, לכן כשקטן מסיים מסכתא הוי ממש כאילו היה לומדה ומסיימה גדול כמו במצות ק"פ, וממילא נפטרים כל הבכורים שמשותתפים בסיום זה מחובת תענית בערב פסח.

וכן דעת הגר"ש וואזנר זצ"ל (קובץ מבית לוי ח"א עמ' מ') שקטן המסיים מסכת פוטר את עצמו ואת אביו מהתענית, וכן אחרים המשתתפים בסיומו של הקטן פטורים.

סיום של קטן בתשעת הימים כתב ה"שבט הלוי" (קובץ מבית לוי עמ' כ"ז ס"ק י') שמותר לאכל בסעודת המצוה בשר, וכן **דעת הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (בספר "הקטן והלכותיו" שאלה י"א עמ' 62), ומבואר במ"ב סימן תקנ"א (ס"ק ע"ג) שגם אותם שלא למדו עמהם מותרים בבשר, אם גם בשאר הימים היו באים לסיום.

אולם ב"חישוקי חמד" (בכורות דף כ"ז, א') הובא בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שקטן המסיים מסכתא בתשעת הימים, אין המשתתפים יכולים לאכל בשר. וכן בתענית בכורות בער"פ אין סיומו של קטן פוטר את המשתתפים מעתנית. ע"כ.

יש להסתפק לדבריו בקטן שהגדיל ועשה מסכת שלמד בקטנותו, א"ה דינא כגדול שסיים. -- ונראה דאזיל לשיטתו דס"ל שקטן שהגיע לחינוך, אף למנהגו במהדרין מן המהדרין שכ"א מדליק, אין לו להדליק בעצמו אלא יצא בהדלקת אביו, דהדלקת קטן פסולה מעיקר הדין, דלא כמ"ב (בסימן תרע"ז ס"ק י"ג).

הטעם שתינוקות של בית רבן בטלים מת"ת בתשעה באב

איתא בתענית דף ל', א' ונפסק בשו"ע או"ח סימן תקנ"ד, א' שבתשעה באב תינוקות של בית רבן בטלים בו. ויל"ע מדוע לא ילמדו עמם בדברים הרעים?

נחלקו הפוסקים אם מותר ללמוד עם התינוקות בדברים הרעים. הב"ח כתב שמהלשון "בטלים בו" משמע אפילו מדברים הרעים. וביאר שהטעם הוא משום שהתינוקות אין מבינים מה שלומדים ועיקר שמחתם במה שמוציאים מפיהם ויודעים לקרות, ולכן אין לחלק בין דברים הרעים לשאר ד"ת.

אבל אם התינוק הגיע למידה שמבין מה שלומד יכול ללמוד עמו דברים הרעים, אך ה"ט חולק ומתיר לגמרי דברים הרעים עם תינוקות שאינם מבינים, וסברתו דמ"מ"ג אם אינם מבינים אין איסור כלל, וכשמבינים הרי לומדים בדברים הרעים, וכל האיסור הוא מצד הגדול המלמד שיש לו שמחה מעצם הלימוד אפילו כשהתינוקות אינם מבינים ובדברים הרעים שרי.

א. אם לעתיד לבוא יהיה חיוב שמחה בבשר ויין בתשעה באב

האם כשנזכה לגאולה והימים יהפכו לששון ולשמחה כדברי הנביא "זכריה" יהיה חיוב שמחה בבשר ויין?

בזכריה (פ"ח, י"ט) כתיב "כה אָמַר ה' צָבָא וְתִצֹּם הָרְבִיעִי וְצֹם הַחֲמִישִׁי וְצֹם הַשְּׁשִׁי וְצֹם הָעֶשְׂרִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמִעֲדִים טוֹבִים".

רש"י ב"ר"ה (יח): פירש פסוק זה "לששון ולשמחה" **ליאסר בהספד ותענית.**

ה"שפתי חכמים" כתב שרמז לפרוש רש"י ד"לששון ולשמחה בגימטריא "אספד תענית".

וצ"ב מדוע רש"י לא פירש כפשוטו שימים אלו יהפכו לימי שמחה ממש כימים טובים כסיפא דקרא "ולמועדים טובים"?

הטו"א (שם) כתב שמקורו של רש"י לפרש כן הוא מהגמ' במגילה דף ה'ב דמאי דכתיב שפורים נקבע לימי שמחה ומשתה ויום טוב, "שמחה" מלמד שאסורין בהספד "משתה" מלמד שאסור בתענית ("יום טוב" מלמד שאסורין במלאכה ומסקינן דמלאכה לא קבילו עליהו).

מבאר ה"מועדים וזמנים" (ח"ב סימן קע"ה) דהיכא דכתיב בקרא ציווי "ושמחת" הכונה שיש מדינא חיוב שמחה ואין שמחה אלא בבשר ויין אבל כשלא נכתב ציווי לשמחה אלא כתיב רק "יום משתה ושמחה" או "יהיה לששון ולשמחה" אין החיוב מדברי קבלה לעשות פעולות שמחה כאכילת בשר ושתית יין ושאר דברים המשמחים, אלא שלא לעשות בהם פעולות של צער ועצבות (ובפורים מדרבנן חייבו לבסומי בפוריא). ע"כ.

אם תשעה באב יהיה מותר במלאכה ואם יהיה חיוב סעודה

יל"ע אם מה שנאמר שיהפכו ל"מועדים טובים" היינו לאיסור מלאכה דומיא ד"יום טוב" דפורים.

ה"חתם סופר" (דרשות לז' טבת שנת תקע"ד ד"ה "כתיב צום הרביעי") הביא מדרש על הפסוק הנ"ל שדרשו "לששון ולשמחה" נגד התענית, "ולמועדים טובים" נגד מלאכת שבת. וכתב **שאפשר שהימים האלו יהיו אסורים בעשיית מלאכה** נגד מה שחיללו שבת בשעת כשלונה של ירושלים כנאמר בירמיה ונחמיה וכדאיתא בשבת קי"ט.ב. (יש לדון אם כונתו שיהיו אסורים במלאכה כמו שבת, או שיהא מותר בהם מלאכת אוכל נפש כיו"ט).

ה"נחל אשכול" (ספר האשכול ח"ב עמ' 18) הוסיף לחדש שלעת"ל כשיהפכו ימים אלו לימים טובים, תהיה חובת היום לאכול סעודה כדברי הנביא "ולמועדים טובים", לכן דינו כחג שיש בו חובת סעודה. **לדבריהם** מובנת הכפילות בפסוק וברמב"ם **"שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה"**, כי בנוסף לאיסור הספד ותענית יש בהם דינים נוספים מדיני היו"ט.

המג"א (בסימן תקנ"ב ס"ק י"א) כתב בטעם המנהג שכתב הרמ"א **שנוהגים להרבות קצת בסעודה ראשונה בערב ת"ב**, מפני שבזמן בית שני היו מרבים בסעודה, אף עכשיו לא זזו ממנה להיות לזכרון שיהפך ב"ב לששון ולשמחה.

יתכן שהכל מודים לפרש"י שמדינא מד"ק יש רק איסור הספד ותענית, ומ"מ נהגו בהם שמחה יתירה.

יום ביאת המשיח יעשו קידוש ויברכו שהחיינו

יום ביאת המשיח כתב בספר **"לב חיים" להגר"ח פלאג'י** (ח"ב סימן מ"ב) יהיה יום טוב ויעשו קידוש, וא"כ יברכו "שהחיינו" על היום כמו בשאר ימים טובים, ולכאורה לפי דבריו יאמרו גם הלל בתפלת שחרית.

ב. אם יבוא משיח ויבנה ביהמ"ק בת"ב אם ישלימו התענית

ב"דרך שיחה" (עמ' תר"י) ובספר **"שומר אמת"** (או"ח סימן תקנ"ג) כתב משמיה דמרן הגר"ח **קניבסקי זצוק"ל**, שהדבר תלוי אם יבוא קודם חצות היום לא יצטרכו להשלים התענית, ואם יבוא לאחר חצות יהא חיוב להמשיך ולהתענות.

ואי"ז מדין אבלות דהא הוי כמו שהמת קם לתחיה, אלא **מדין התענית**

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 65 | תמוז תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

מעשים מחיי היוםיום

אני רוצה להביא בפניכם סיטואציה:

יש לך שכן שאתה מכיר אותו כתור אדם ירא שמים. הוא מתפלל בכל בוקר בנץ החמה, אחר כך הוא נכנס לשיעור כדף היומי, משתדל לדקדק במצווה קלה כבחמורה.

פעם אחת, בשעה שתיים כלילה, אתה יושב במרפסת ונהנה מהאוויר הצח ומהשקט, ופתאום אתה רואה את השכן הזה יוצא בשקט מהבית, עם סולם ביד וכובע גרב על הפנים. בצד אחד של התגורה יש לו לום, ובצד השני יש לו מספרי ברזל גדולים אתה עוקב אחריו בעיניך, משתומם, ופתאום אתה קולט שהוא מטפס על הסולם לדירה בקומה השנייה, שם מתגוררת אשה אלמנה שסוחרת ביהלומים. אתה המום. אתה שואל את עצמך: מה בדיוק הוא עושה? אומרת לך המשנה: "והוי דן את כל האדם לכף זכות".

איך אפשר לדון דבר כזה לכף זכות?

אם תרצה לומר, שבעלת הדירה נתקעה בדירתה, והוא מחליץ אותה כעת – בשביל מה כובע גרב על הפנים?

ואם תאמר שהוא להציל אותה מפורצים שחדרו לדירה שלה – בשביל מה מספרי הברזל הגדולים?

קשה, קשה מאוד למצוא איזושהי כף זכות. ועל אף שקשה, צריך להתאמץ ולמצוא אפשרות של כף זכות. צריך לקחת את הסיטואציה העקומה ביותר שיש, ולהכיש על המקרה.

השמועה מספרת, שמשהו שאל פעם את ה'פני מנחם' מגור, למה נאמר לרון "כף" זכות ולא למזלג?

אמר ה'פני מנחם': אין הכוונה לכלי אוכל, אלא לכף נעלים. מה עושים אם הרגל לא מצליחה להכנס לנעל? לוקחים כף נעלים ודוחפים בכח! כך, גם אם קשה להכניס ללכ איזושהי כף זכות, דוחפים בכח עד שהיא תכנס!

ואיזו כף זכות נוכל 'לדחוף' על השכן ירא-השמים עם הכובע גרב? בואו נאמר, שהוא טיפס למעלה כי רצה לעשות שילוח הקן. הוא ראה שיש על הצינור המרכזי קן ובו יונה שדוגרת על הביצים, והרב אמר בשיעור על שילוח הקן, שהיונה-האמא דוגרת רק כלילה. השכן חזר מאוחר כלילה מהשיעור, ונזכר בדברי הרב, ואמר לעצמו – זה הזמן לעשות שילוח הקן!

ישאל השואל: "יפה מאד, אבל למה כובע גרב?"

התשובה פשוטה מאד – כי הוא פוחד שהיונה תעוף לו על הפרצוף.

"ולמה הוא צריך לום?"

כי הרב אמר בשיעור, שאי אפשר לבוא אל היונה ולהגיד לה: 'תעופי מפה', צריך לגעת ביונה ולהזיז אותה. הוא לא מצא בכית מטאטא, אבל הוא מצא בכית את הלום של 'משה' – הפורץ החרדי, אז הוא לקח אותו, כדי שאיתו ידחוף את היונה...

"ולמה צריך מספרי ברזל?"

אה, אולי בשביל לשבור את הביצים...

מה אתה אומרים על הרעיון הגאוני הזה?

אתה יושב בצדדי השבת המרפסת, ורואה את אחד ממשתללי בית הכנסת נכנס לרכב שלו, מתניע ונוסע. בלי שום סיבה נראית לעין. אין איתו איזה ילד פצוע ולא אישה כורעת ללדת. אתה אומר לעצמך: "פיקוח נפש, כן הוא נסע. גם אם אני לא יודע ולא מכין".

יפה מאד, דנת לכף זכות.

אבל עכשיו בואו ונשאל שאלה קצת מהפכנית: למה זה משנה אם תרון לכף זכות? הרי בכל מקרה, אסור לך להוציא מהפה שלך שום מילה, כי אם תאמר משהו, אתה תעבור על "לא תלך רכיל בעמך". אם כך, עיקר המצווה הזאת במחשבה.

הקב"ה אומר: אני מבקש ממך, אל תראה רע במשהו!

"אה, אבל ראיתי אותו עם סולם, עם כובע גרב ולום ומספרי ברזל בשתיים כלילה...", "ראיתי אותו נוסע בשבת, בלי שום סיבה נראית לעין".

נכון, אבל מאחר שהקב"ה רוצה שלא נראה רע באדם שאינו רשע, אנחנו צריכים לאמן את המוח שלנו לא לראות רע.

יתרה מזו, נאמן את עצמינו אפילו להתבונן באופן 'עקום', כאשר יש בכך צורך, כדי למצוא צד זכות.

(דודש טוב)

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

"ויוציאו דיבת הארץ אשר תרו אותה אל בני ישראל לאמור, הארץ אשר עברנו בה לתור אותה ארץ אוכלת יושביה היא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות".
(פרק י"ג פסוק ל"ב).

ופרש"י, "אוכלת יושביה, בכל מקום שעברנו מצאנום קוברי מתים, והקב"ה עשה לטובה כדי לטרדם באכלם ולא יתנו לב לאלו".

מכאן כזה שכל מה שהוציאו "דיבת

הארץ", היה מכח זה שפירשו בצורה לא נכונה את מה שהם ראו בארץ, וכשהם ראו שבכל מקום הם קוברי מתים אמרו שהסיבה לכך היא משום שהארץ היא "ארץ אוכלת יושביה". אבל אילו היו מתבוננים יותר, היו מכינים שהארץ היא טובה מאוד, וכמו שאמרו יהושע וכלב "הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאוד מאוד", ומה שראו אותם קוברי מתים היה חסד ה' שעשה להם כדי שיהיו אנשי הארץ טרודים באכלם ולא יתנו לב אליהם להורגם.

ובספר "חפץ חיים" האריך הרבה כיסוד הזה, שהרבה פעמים אדם מדבר לשון הרע על חברו, משום שנדמה לו ממעשיו של חברו שמתכוון כזה לעשות דברים כנגדו, ומשום כן מפרש את כל מעשיו בצורה רעה. אבל אילו היה מתבונן בעין טובה והיה הן לכף זכות, היה רואה ברוב המקרים שחברו לא מתכוון לעשות נגדו כלום, והרבה פעמים להפך שחברו רק הורש טובתו ושלומו ואין לו שום דבר רע כנגדו.

(שלמים מציון)

שאלה לדיון בשולחן שבת

למה אנשים התיישבו על שתי כסאות

בתשעה באב היתה דרשה של מגיד מישורים מפורסם, והשתתפו בה הרבה אנשים, והמארגנים עמלו להביא כסאות נמוכים רבים, בשביל הציבור הרב שהתאסף שם, אבל בכל זאת למרות ריבוי הכסאות אנשים נשארו לעמוד.

כשיש כסאות נמוכים, אז יותר נוח לשבת על שני כסאות, והאחראים בקשו כמה פעמים מהציבור, שכל מי שיושב על שני כסאות, שימחול וישב על כסא אחד ויתן אותו לאחר.

אני הייתי מאלה שלא היה להם כסא לשבת, ושמתי לב, שאחד לידי יושב על שני כסאות, אמנם לא אמרתי לו כלום, אבל התרעמתי עליו בליבי, אני עומד, והוא לא די לו בכסא אחד, הוא צריך שני כסאות...

אני צריך לעמוד, בגלל שהוא רוצה שיהיה לו קצת יותר נוח, ועוד הוא שומע את האחראים שאומרים ומבקשים לשבת רק על כסא אחד, ניסיתי לדון אותו לכף זכות אבל לא הצלחתי...

תשובה לשאלה משבוע שעבר

למה הנער סירב לתת מים לרב

אמו של הילד חלתה ומצבה היה קשה ומסוכן. הרופאים שהחזיקו למיטתה הורו להביא לה במהירות מי מעין, כדי לצנן באמצעותם את חום גופה הגבוה.

הם הזהירו שיש להרטיב את המגבות במי המעין כל הזמן לא הפסקה, עד שהחום ירד. זו היתה, אפוא, הסיבה לחיפזון הנער.

הרי לנו מוסר גדול בענין לימוד זכות על כל אדם – סיים ה"בעל שם טוב" והוסיף לדבר על החיוב הגדול לדון כל אדם, גם במצבים כאלו, לכף זכות.

(ייש"כ למערכת 'ווי העמודים' על הסיוע בשו"ת זה)

חכה לו כי בא יבא

(חבקוק ב)

בס"ד
גליון ז'

דברים תשפ"ג
מוצאי שביעית

הגוים מרבתינו שליט"א וזצוק"ל לעורר את הלב והמעשים להתכונן לגאולה
עפ"י משנתו של הח"ח וצוק"ל שהאריך רבות בנושא הציפייה לגאולה

למסור נפש עבור הגאולה!

הרה"ק רבי ישראל שפירא מגראדזיסק זצ"ל
הי"ד, היה ממנהיגי היהדות בפולין במשך
עשרות שנים.

כאשר תפסו אותו הנאצים והובילו אותו
עם כאלף יהודים לעבר מחנה ההשמדה, פתח
הרבי את פיו ואמר: "שמעו אחיי היקרים, אין
לנו להרהר אחר מעשיו של הקב"ה, ואם נגזר
שנהיה אנחנו הקרבנות של חבלי משיח,
אשרינו שזכינו לכך. במצב שכזה אנו חייבים
לראות את עצמנו מאושרים, שנפל בחלקנו
לסלול את הדרך לביאת הגואל. עלינו לשמוח
שמיתתנו תהווה כפרה עבור כל כלל ישראל,
ובזכות זה תבוא הגאולה".

הרבי סיים את דבריו, והיהודים פצחו
בניגון 'אני מאמין' ובקריאת 'שמע ישראל'
לוהטת, וכך קידשו שם שמים, ביציאת
נשמתם בייחוד ובאמונה.

(אנציקלופדיה שמע ישראל ב' עמ' 174)

לא מבקשים מאיתנו למסור את הנפש
עבור הגאולה כקדושים אלו, נדרש מאיתנו רק
לחיות עם שאיפה לגאולה, עם רצון עז להיות
מוכנים וראויים לבנין המקדש.

על ידי שנכין את עצמנו כפי יכולתנו לביאת
המשיח, בלימוד התורה בתפילה ובתשובה,
יערה עלינו הקב"ה רוח ממרום להיות ראויים
באמת ליום בו תתגלה מלכות שמים
בתפארתה, וימלא כבודו את כל הארץ בב"א.

המשך הוצאת הגיליון

סדרת גיליונות אלו יצאה באופן חד פעמי
לרגל בין המצרים תשפ"ג, על מנת לעורר את הלב
והמעשים להתכונן לגאולה ביתר שאת, ובפרט
במוצאי שביעית המסוגל לגאולה.

אם ח"ו לא יבוא משיח צדקנו בתקופה זו,
נקווה שיהיה מי שימשיך את ההתעוררות הזו של
הבקשה וההכנה לגאולה - "עד יכונן ועד ישים
את ירושלים תהילה בארץ".

המעוניין לערוך את הגיליון לתועלת הציבור
(בצורה זו או אחרת), יוכל לקבל סיוע אי"ה.

כמו כן דרושים אנשי רוח להפצת והרחבת
לימוד תורת הקודש והמקדש, כהכנה לגאולה
הקרובה בב"א.

ניתן להשאיר הודעה בטל' 03-5081813
או בדוא"ל: tt035081813@gmail.com

ידוע שבדורינו יש קושי מיוחד להרגיש את צער החורבן מכמה
סיבות. אבל באמת דווקא בדורות האחרונים מי שמתבונן יכול להרגיש
בקלות את הצער האדיר שיש להקב"ה מחגלות הארוכה.

כולנו יודעים שאהבת הקב"ה לעם ישראל היא אהבה אין סופית, בלי
גבול. כמו כן ידוע שעם ישראל הוא העם הנבחר והמרום ביותר - 'עם
קרוב'. ולפי זה כמה מזעזע ומצמרר לעצור רגע ולחשוב שבעצם מיליוני
יהודים בכל העולם מהעם הנבחר ביותר, אינם מכירים את אביהם
שבשמים! יהודים רבים שבאופן טבעי היו צריכים לעסוק בהוויות דאביו
ורבא ולהעמיק בכל כוחם בתורה"ק, 'חבקו אשפתות' - הם עסוקים רח"ל
בהבלי הבלים ובתאוות העוה"ז, וחלקם הגדול אינו יודע כלל מהו יהודי.

כאשר מתבוננים במצב הנורא הזה, שעד לפני כמה דורות רוב מנין
ובנין של עמ"י היה שומר תומ"צ, ועכשיו המצב התהפך, זה לכד מעורר
את הלב לצער עצום, כמה כאב יש לאבינו שבשמים שרואה את ילדיו
היקרים מתדרדרים והולכים, וכמה הכאב על עם ישראל שהולך בחושך
מדחי אל דחי.

ודאי שמוטל עלינו לשמוח על אלו הדברים בהקב"ה ובתורתו,
שעושים נחת רוח אדירה לכורא העולם, אבל בימים אלו העבודה היא
גם להרגיש כמה חורבן ביהמ"ק השפיע על עמ"י ברוחניות, ולבכות על
הסתירה הנוראה שיש בין המצב הרצוי של עם ישראל, למצב הקיים
בדורות האחרונים.

יתן ד' שנזכה לראות מהרה בנחמת ציון וירושלים, ונשוב כולנו להיות
סמוכים על שולחן אבינו שבשמים, כימי עולם וכשנים קדמוניות.

יום ולילה לא יחשו

הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א

(כנס 'והשב את העבודה' תמוז תשע"ה)

ישנו מדרש 'שוחר טוב' בתהילים שאומר, שכל אותם אלפים
שמתו בימי דוד, לא מתו אלא בגלל שלא תבעו וביקשו את בנין
ביהמ"ק. כל אחד ישב בביתו סמוך על שולחנו, גם ציפור מצאה בית
ודורו קן לה - ולקב"ה אין בית!

ממשיך המדרש שאם אלו שלא נבנה בימיהם כך, אנו שנבנה
בימינו ונחרב על אחת כמה וכמה! הם עדיין לא זכו לאור הגנוז של
ביהמ"ק, ואעפ"כ יש תביעה עליהם למה לא התפללתם ובכיתם
לזכות לזה. על אחת כמה וכמה אלו שהיה להם ונחרב - איך אפשר
להשלים עם אבידה כזאת.

יש לשון של היערות דבש, הגדול בענקים, שמזעזע ומחריד כל
לב יהודי. הוא כותב שבברכת 'ולירושלים' ו'את צמח' אין צורך
להאריך, כי צריך להוריד דמעה מאין הפוגות כי הוא תכלית הבריאה,
ואם אין לנו ירושלים ומלכות בית דוד למה לנו חיים! מה שוים
החיים שלנו אם העיקר חסר מן הספר! צריך להתמרמר בבכי וקינה
על חורבן ירושלים יום ולילה לא יחשו, איך לא נבכה על חילול ה'
שנתחלל בחורבן ירושלים ועל מלכות בית דוד. הצער הזה חייב
לחלחל בכל רמ"ח איברים ושס"ה גידים, ובפרט כשמתבוננים על

מצב כלל ישראל שהיה בירושלים, בזמן שהיתה עבודת הכהנים עם הקרבנות, ורוח של קדושה היתה מתפשטת בכל ישראל.

והנה הפסוק אומר (ירמיהו פרק ל, יז) "צִיּוֹן הִיא דָּרַשׁ אֵין לָהּ", וחז"ל אומרים (ר"ה ל, סוכה מא.) "מכלל דבעי דרישה". אולי אפשר לומר עוד פשט ש"דורש" הוא מלשון לימוד תורה, צריכים לדרוש את הלכות ציון וירושלים שהם הלכות הקרבנות, כי פתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים, ואם לא נלמד איך נגיש אל עבודת הקרבנות? הרי ניבוס ונכלם! נתנו לנו כל כך הרבה זמן להתכונן, ואנחנו באים בידיים ריקות?!

אין ספק שע"י לימוד עבודת המקדש יחד עם ההתעוררות שלנו, נשים אל ליבנו את הצער של אבינו שבשמים שאיבד כל מה שיש לו, הולך חשכים ואין נוגה לו כמעט אלפיים שנה. אם נכאב את הכאב הזה, ונוסיף כמה דמעות לרבש"ע: "חוס ורחם, אתה תקום תרחם ציון, כי עת לחננה כי בא מועד", אין ספק שהשערים יבקעו, והקב"ה יקבל את תפילותינו, ותערב עליך עתירנו כעולה וכקרבן, בשוב ה' שבות עמו ברחמים גדולים אמן.

התפקיד שהחפץ חיים השאיר לנו

מֶרֶן הַגָּאוֹן רַבִּי דָּוִד כְּהֵן שְׁלִיט"א

(כנס 'פתאום יבוא' ניסן תשע"ו)

ידוע שהחפץ חיים כתב מאמרים ומכתבים רבים בגודל הצורך ללמוד את דיני הקרבנות, כהכנה לביאת המשיח ולבנין בית המקדש. החפץ חיים גם שלח מכתב לכל רבני הערים ובו ביקש שיפרטו לו את מספר הכהנים המיוחסים שבעריהם ואיזה מהם יוכלו לעבוד במקדש, וידוע שהגרי"ז שלח לו פירוט מלא על הכהנים שבעיר בריסק, על רמת יחוסם ועל רמתם בלימוד.

החפץ חיים הדגיש בכל המכתבים שצריכים ללמוד את הלכות הקרבנות, הרי כשיבוא המשיח נצטרך מיד להקריב את הקרבנות ומה נעשה אם לא נלמד את הדינים, כך חי והרגיש החפץ חיים כל הזמן. כשהלך הח"ח לעולמו, נשכח מעט הענין הזה ושנים רבות לא קיימו את צוואתו. ברוך ה' שהתורה פרוחה בא"י ובאמריקה, אבל צריכים להפריח גם את זה מחדש. זה התפקיד שהחפץ חיים השאיר לנו. ואם בזמנו אמר הח"ח שכבר התקיימו רוב הסימנים שהמשיח צריך להגיע, הרי שהיום בודאי התקיימו כל הסימנים, וכמו שאמרו גדולי הדור שהמשיח ממש צריך להגיע.

בסיעתא דשמיא יש התעוררות בענין שציבור גדול לומד את ההלכות, אבל זה לא מספיק! אני לא יודע למה אין זעזוע אצל אחינו הכהנים להתכונן בלימוד ההלכות. צריך לקחת את המשימה הזו להתכונן לביאת המשיח, ללמוד את ההלכות, אין זכות יותר גדולה מזה. ומי שלא לומד, אומר החפץ חיים, חסר לו באמונה של הציפיה לישועה.

אנחנו חייבים בכל כוחנו לעזור את הלבבות של אחינו בני אהרן להתכונן לקראת הגאולה העתידה, וכולם צריכים ליטול חלק בזה. בתקופה הזאת שיש תהפוכות גדולות, משנאיך ירימו ראש, עלינו לרומם את הדבר החשוב הזה שאחינו בני אהרן יתכוננו לבנין בית המקדש. וכך אומר המהרש"ם בהסכמה לליקוטי הלכות, שאין לך סגולה יותר גדולה לקרב את הגאולה מאשר לימוד הלכות בית הבחירה. ובזכות אותם שלמדו את דיני הקרבנות ואותם שילמדו עוד הלכות אלו, נזכה כולנו לגאולה העתידה במהרה בימינו אמן.

הנה הוא בא...

הרב שחורי מת"א סיפר מזכרונותיו את העובדה הבאה:

בתקופה שלמדתי באמסטוב אצל הגאון רבי דוב בעריש איינהורן זצ"ל, עסקו בלימוד מסכתות חולין, זבחים, מנחות.

ראש הישיבה קבע את הלימוד בסדר קדשים, בעקבות הכרוז שהתפרסם אז מטעמו של ה"חפץ חיים", להגביר את לימוד סדר קדשים כהכנה לביאת המשיח.

ראש הישיבה נענה לבקשתי והרשה לי לנוע לראדן ע"מ לראות את ה"חפץ חיים", וכאשר חזרתי סיפרתי לו את שראו עיני כיצד ה"חפץ חיים" מתעטף בחדרו בחלוק חגיגי, וניגש אל החלון כשמדבר אל עצמו: "הוט גייט ער... הוט גייט ער... ביסטו שוין גרייט?! [הנה הוא בא... הנה הוא בא... האם אתה כבר מוכן לקראתו?...]

(מרבצי תורה מעולם החסידות ח"א עמ' רצ"ה)

חסר לנו יותר מ-100 מצוות!

נתאר לעצמנו שבתקופה מסוימת לא היו נותנים לנו להניח תפילין או לשמור יום טוב ח"ו, איזו הרגשה נוראה היתה לנו? והרי יש יותר מ-100 מצוות הקשורות לביהמ"ק שאנחנו לא יכולים לקיים! כמובן אנחנו לא מרגישים שלקחו לנו את המצוות האלו, כי נולדנו לתוך מצב כזה שאין בית המקדש. אבל עכשיו בימי בין המצרים זה הזמן להרגיש את החסרון, לחוש את האבידה הגדולה שאין לנו בית המקדש, וחסרות לנו כ"כ הרבה מצוות.

ואיך ניתן להרגיש את זה? על ידי שאדם לומד את המצוות האלו, הוא מתחבר אליהם, ומרגיש את הצער על זה שהוא לא יכול לקיים אותם. וזו הנחת רוח הגדולה שאנחנו יכולים לעשות לה' יתברך, שאנחנו רוצים לעבודו בבית המקדש, ואנו מבררים באיזה צורה עובדים שם לפניו, ובזכות זה ודאי נזכה שייבנה בית המקדש בקרוב אכ"ר.

הגרי"נ כהן שליט"א

כנס 'כי מחכים אנחנו לך' תמוז תשפ"א

קו 'ההכנה לגאולה' – עשרות אפשרויות כיצד לקרב את הגאולה: 03-5081813

בס"ד ניתן לפעול בדרכים רבות להרחבת לימוד דיני בית המקדש כהכנה לגאולה. להצטרפות חייג לקו.

כשם שבמלאכת המשכן כל מי שנשאו ליבו, הקב"ה עזר לו להוציא מחשבתו לפועל לצורך המשכן, כך בכל הפעולות השייכות לעניני הקודש, כל מי שיוסכים בדעתו לפעול, יקבל כוחות מיוחדים לעשות מה שביקש למען כבוד שמו! (עפ"י תורת חבית לח"ה פ"ז בהערת)

לקבלת הגליון בדוא"ל: tt035081813@gmail.com • ניתן לקבל חוברת הסברה בנושא קירוב הגאולה ע"י מעשים בדוא"ל הנ"ל.

אמת מה נהדר מראה כהן

פרקי חיים ושביבי נוגה מתולדותיו ודרכו בקודש של יחיד הדור ופלאו, הכהן הגדול מאחיו, מרן ראש הישיבה חכם שלום הכהן זצוקללה"ה - לקראת יום השנה כ"ה אב תשפ"ג

בפטירת אליהו הנביא קרא אלישע: "אבי, אבי, רכב ישראל ופרשיו". ובשם המשגיח אור העולם ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, מובא שביאר, והוא ביאור נורא למתבונן, דהנה חז"ל אומרים 'זרח השמש ובא השמש' - והיינו דלא לוקחים מהעולם 'גדול', עד שאין לו ממלא מקום. עד שלא שקעה שמשו של אליהו זרחה שמשו של שמואל הרמתי. אולם, כשמת לאדם אבא, אי אפשר לנחם את היתום כי יהיה לו אבא אחר, דאולי אמנם יבוא 'ממלא-מקום', אולם 'אבא' לא יקום מחדש. אותו אבא - כבר לא יהיה. ובא השמש - אבל לא אותה השמש שהייתה בתחילה. וזה שקרא אלישע: "אבי, אבי, רכב ישראל ופרשיו!". ובאמת ההרגשה היא, דכמו כן יכולים אנו לומר בפטירת מרן רה"י חכם שלום זצ"ל: "חכם שלום" יותר לא יהיה... 'יתומים' היינו ואין אב'.

ושמעתי ממרן רה"י הגר"מ צוקר שליט"א, דמכל האבות רק אצל יעקב נקט הכתוב הלשון 'אבל כבוד מאוד', וצ"ע. וביאר הגר"מ צוקר שליט"א, שבגמרא איתא: 'שלושה קרויים אבות, אברהם יצחק ויעקב'. ונראה לבאר, דבפטירת אברהם אכתי נשאר יצחק אבינו, ובפטירת יצחק אכתי נותר יעקב אבינו, אך בפטירת יעקב תם דור האבות, אין יותר 'אבות'. ולכן - דווקא בפטירת יעקב אמר הכתוב 'אבל כבוד מאוד', שכעת לא רק שנפטר יעקב, אלא גם ה'אבינו' נפטר, דמעשה חלה ירידת הדורות מאבות לשבטים, וכעת אין יותר אבות. כך גם התחושה כעת, בפטירת מרן רה"י חכם שלום, שהיה מדור דעה ומ'שארית פליטת בית סופריהם', שזכה לראות ולחיות עם דורות קודמים, ובהסתלקותו התעמקה יותר ויותר ירידת הדורות.

שמעתי מתלמיד חכם א' שמרן רה"י חכם שלום אמר לו פעם: 'אתה לעולם לא תהיה כמו אמא שלי!' וכששאל מה רה"י מתכוון, השיב מרן רה"י ואמר: 'אמא שלי ראתה את ה'בן איש חי'! ופעם באסיפת רבנים השתתף ה'בית הלוי' זצ"ל, ולאחר שכל רב אמר את דעתו בעניין שדובר, נעמד ה'בית הלוי' ואמר, שבדעה שלו צריך להתחשב יותר, כי הוא זכה לראות את הפנים של רבי חיים וולוז'ינער! הראייה של הדורות הקודמים, של אנשים שזכו לנשום אוויר נקי יותר, רוחני יותר, טהור יותר - יש לזה השפעה על כל מי שרואה.

בט"ו בשבט מנהג הרבנית ע"ה היה לערוך שולחן גדול מלא בפירות, ומרן רה"י וכל בני המשפחה היו מתאספים יחד, וחכם שלום ע"ה היה מוסר שיעור תחילה, ולרוב היה נמשך קרוב לשעה וחצי, ואחר כך היו מברכים ברכות הנהנין על הפירות כנהוג. וזכורני שבא' מאותם שיעורים נפלאים, דיבר מרן רה"י בעניין 'עשה דוחה לית' והביא הגמרא ביבמות דף ד', ודיבר באריכות ובלמדנות עמוקה, והביא דברי התוס' וכו'. והנה, לקראת סוף השיעור אמר מרן רה"י, שלפי כל מה שדיברנו עד עכשיו, ולפי דברי התוס' ייצא, שהאופן והצורה בה אנו נוהגים להתעטף בטלית, וכמנהג ה'בן איש חי' זצוקללה"ה, נסתרת, ולא כך צורת העיטוף לכאורה. ואכן, חשבנו אז, שממחר - כל משתתפי השיעור משנים את צורת העיטוף בטלית בשחרית לאופן אחר. ואז, חייך מרן רה"י ואמר: 'נו, אז מה עושים למעשה? - וענה: הנה, אבא שלי התעטף כמו ה'בן איש חי', סבא שלי ככה התעטף, ואם כך הם עשו - אנחנו לא משנים! נוהגים כמו שנהג מרן ה'בן איש חי'. והוא יסוד עצום ונפלא, דהגם שמרן רה"י הוכיח את דבריו מתוך הסוגיות ומדברי התוס', אך בכל הנוגע 'הלכה למעשה', הדורות הקודמים היו יותר חכמים, ומה שהם נהגו - מזה לא זזים, את זה לא משנים!

שמעתי מאברך יקר - היה זה בתפילת שחרית בישיבה בשעה 7:00 בבוקר. מרן רה"י היה כבר מעוטר בטלית ותפילין, וכשנכנס אותו אברך [שאז היה בחור בישיבה] לבית המדרש, סימן לו מרן בידו לבוא [מרן רה"י כשהיה מעוטר בטלית ותפילין לא היה שח שיחת חולין], וכשהגיע אותו בחור סימן לו רה"י בידו לכיוון הספריה, וכשהלך לכיוון הספריה והצביע על ספר מסוים [דחשב שרצונו של מרן רה"י לעיין באחד הספרים], סימן רה"י עוד פעם בידו לאותו כיוון. הבחור ניגש להוציא ספר אחר, וכשראה רה"י שעדיין לא הבין הבחור את רצונו, אמר לו במילה אחת: 'טישו', ואז ראה הבחור שעל הספסל שם ליד הספריה, היה מונח גליל טישו, וחשב שרה"י זקוק לטישו. וכשבא אל מרן רה"י להביא לו את גליל הטישו, סימן לו בידו להוציאו החוצה. [וכך היה פעמים נוספות]. ושמעתי שטעמו של מרן רה"י בזה היה, והוא חידוש נפלא, על פי דברי הגרעק"א [על גיליון השו"ע או"ח סי' ד' סעיף י"ח] וז"ל: 'לקח בידו קינוח לבית הכסא לקנה וראה בעצמו שאינו צריך לבית הכסא ולא עשה צרכיו, אף על פי כן לא יגע בספרים עד שירחץ ידיו - ספר חסידים סי' תתכ"ג, הובא באליה רבה סימן זמ"ן, ע"כ.

ומבואר בדברי הגרעק"א בשם הס"ח, דמי שנוגע בנייר טישו שייחדו אותו לבית הכסא הרי שהוא צריך ליטול ידיו ולא יגע בספרים קודם הנטילה, והגם שהחז"א באו"ח סי' י"ז ס"ק י"א כתב שניירות שהזמינו לבית הכסא, מותר לומר כנגדם דברים שבקדושה, כי 'הזמנה לאו מילתא היא', ובשם מרנא הגרעק"א זצ"ל מובא שאמר שכן הדין לגבי נטילת ידיים שלחז"א אין צריך נטילה, מ"מ חשש מרן רה"י, החסיד שבכהונה, לשיטת הגרעק"א ולכן ביקש שניירות אלו יוצאו מבית המדרש כדי שלא יגעו בספרים לאחר נגיעה בנייר הנ"ל, וכדעת ספר חסידים, ודו"ק.

סיפר לי אברך יקר שלמד בישיבה-פורת יוסף- מעשה שהיה שותף לו. ערב אחד, היה בחור שארוחת הערב לא מצאה חן בעיניו. הוא לקח אשל ושפך אותו לתוך הסיר הגדול שמיניע עבור כל הבחורים [הארוחה אומנם הייתה פרווה ולא בשרית, אך המאכל התקלקל מחמת האשל]. למחרת בבוקר ישב אותו אברך [שאז היה בחור] בחדר השיעורים של מרן רה"י, ועל השולחן של מרן רה"י הונח הסיר הגדול הנ"ל. והנה חכם שלום נכנס לחדר ורואה את הסיר. 'מה זה?', שאל חכם שלום, 'אני כבר 50 שנה כאן בישיבה ולא קרה לי מעולם דבר כזה, שסיר מהמטבח יהיה מונח בחדר השיעורים!'. אותו בחור שישב אז בחדר לא ידע מה קרה אתמול בלילה, ואמר שאינו יודע, ומרן רה"י ביקש ממנו - 'תלך ותברר לי מה קרה פה'. הבחור יצא מהחדר, ואז פגש את האחראי-מטבח ונכנסו ביחד לחדר השיעורים, והאחראי-מטבח סיפר לרה"י שבחור א', לא מצא חן בעיניו האוכל של ארוחת הערב, ושפך את האשל לתוך הסיר. כששמע זאת מרן רה"י הוא כאב מאוד. ואמר אותו אברך שהוא לא היה מסוגל להימצא אז בחדר מרוב שלא יכול היה לראות בצערו של ראש הישיבה. הוא יצא מהחדר ונכנס לאולם בית המדרש. היה זה עוד לפני סדר א' [ואז נהגו בישיבה לערוך 'סדר הלכה' לימוד משנ"ב חצי שעה לפני סדר א']. והנה, כעבור מספר דקות, נכנס מרן רה"י אל ביהמ"ד, נעמד ליד הבימה, דפק על הבימה ואמר: 'רבותי, היום אין שיעורים בישיבה! אם אין דרך ארץ - אין תורה! היום אין שיעורים בישיבה! וכך היה. באותו יום לא היה לא שיעור א', לא שיעור ב', לא שיעור ג', ולא קיבוץ! והוא מבהיל למתבונן ומסר נורא שקיבלו אז כל בני הישיבה - שתורה נקנית רק עם מידות טובות ואי אפשר למסור תורה למי שאינו מתוקן במידות!

כשהזמנתי את מרן רה"י להיות סנדק בברית המילה של בני נ"י, מיד שאל: 'אביך כבר ישב?' ובאמת, שכך היה שואל את אבי הבן כל פעם כשהזמינוהו לסנדקאות: 'האם אבא שלך כבר ישב?' ואם ענה שכן, מיד היה שואל: 'וימה עם חמיק, כבר קיבל?' והיה, אם אמרו שהסבא או השווער לא התכבדו עדיין בסנדקאות, חכם שלום לא היה מסכים לשבת כסנדק. ופעם, כשנסע לברית שהוזמן להיות שם סנדק, שאל באמצע הדרך אם זכרו לברר אם האבא או החם (-השווער) ישבו כסנדק, והתברר ששכחו, וביקש להתקשר. וכשהתברר שאכן האבא שם עדיין לא קיבל סנדקאות, אמר חכם שלום לנהג להסתובב ולחזור בחזרה, כי האבא שם עדיין לא ישב. והוא דבר נפלא, דעד כמה שידע מרן רה"י את המעלה שבסנדקאות, וכמבואר במדרש רבה פרשת אחרי מות, ושזו סגולה לעשירות, והוא, בתור רה"י, הרי זקוק לכסף לתועלת הישיבה וכו', וגם שהוא הרי הרבה פעמים הסבא או הסבא-רבא של התינוק, או שהוא הרב של אבי-הבן - מ"מ 'כבוד אביו' ו'כבוד חמיו' היה יקר וחשוב בעיניו עוד יותר. על החובה של הבן לכבד

את אביו, וחובת החתן לכבד את חמיו, ועל כך מרן רה"י לא ויתר. בברית של בני נ"י, מרן רה"י ישב כסנדק, והמוהל שהוזמן היה זריז וממוחה והברית היתה בזריזות ובמימונות. והנה, מיד לאחר שסיים המוהל למול את הבן, פנה אליו מרן רה"י עוד כשהתינוק על ברכיו, ואמר בחיוך רחב: "הייתי צריך לצבוט את התינוק כדי שיבכה".... ובסעודת המצוה הסביר מרן רה"י את דבריו, שב'עוללות אפרים' סיי תטיין איתא [הביאו הגר"א גוטמאכר זצ"ל בהגהותיו על הש"ס]: 'שכל חולה יתפלל בעת המילה, וכן יכוון כל אדם על צרותיו בעת בכי התינוק הנימול מייסורי המילה, שקול זה עולה בלי מונע וללא כל קליפה, ובעת זו יכוון האדם שתיכלל גם תפילתו. ובתהילים כתיב 'כי שמע ד' קול בכיי, שמע ד' תחינתי, ד' תפילתי יקח' וכו', וי"ל, דקאי על המילה, והיינו 'כי שמע ד' קול בכיי', כלומר בכי הילד הנימול - 'שמע ד' תחינתי, ד' תפילתי יקח', כלומר שאז - בעת בכי התינוק, היא עת רצון לתחינה ולקבלת תפילה, והיא עצה נפלאה, עכ"ל. ולכך, אמר מרן רה"י למוהל, 'הייתי צריך לצבוט אותו כדי שיבכה', שלא לאבד את המעלה הנ"ל המובאת ב'עוללות אפרים'. ומאידך, כשהייתי נוכח בברית מילה אחרת, שהייתה בדירה של מרן רה"י בישיבה, והנה המוהל שהוזמן היה 'מקובל'. הברית החלה ומרן רה"י כובד כסנדק. ואז, באמצע הברית, מרן רה"י הרים את קולו ואמר: למה הוא (התינוק) צריך לסבול בגלל הכוונות שלך?! ומיד תוכיח [בבחינת ימין מקרבת] לאחר השמאל דוחה! אמר בחיוך למוהל: 'אם אברהם אבינו היה מל את כל ילדי ביתו עם הכוונות שלך - עד היום הוא לא היה מסיים... והוא מעשה נפלא, דלמי יש היום כאלה כלי מדידה... מצד אחד צריך לצבוט את התינוק כדי שיבכה יותר, ומאידך עוד 10 שניות יותר של בכי מיותר - 'למה הוא צריך לסבול בגלל הכוונות שלך'.

ראיתי למרן רה"י זע"מ [בשו"ת לבני הנעורים ע"י דרשו], שנשאל בנוגע למסירת שיעורים, איך הרב מוסר שיעור, מה השיטה. והשיב מרן רה"י זצ"ל: "אני לא נותן שיעורים, אני לומד עם התלמידים!!! אינני מפרש להם את דברי הרעק"א אלא קורא והתלמיד מפרש. 'לומד איתם כחבר'. היום ר"מ יכול להשאיר הקלטה וללכת". ובאמת כך נהג בכל שיעוריו, לקרוא את כל דברי הרשב"א ולשאול את הבחורים - מה הבנתם, קרא את כל דברי הר"ן, ושוב שאל בחור - איך אתה הבנת את הדברים. 'אני לא נותן שיעורים - אני לומד עם התלמידים'.

כידוע, מרן רה"י היה בנו של זקן המקובלים, החסיד שבכהונה, רבי אפרים הכהן זצ"ל שהיה מחביבי תלמידיו של מרן ה'בן איש חי' זצ"ל, וכפי ששמענו ממרן רה"י, שאביו התחיל ללמוד קבלה בגיל עשרים - עוד לפני שהתחתן - יחד עם חכם שמעון אגסי, שהיה מקובל נורא, ומתלמידי מרן הבן איש חי, וכך למדו יחד עד גיל 26. וכשנתגלה הדבר להבן איש חי, קרא הבא"ח לחכם שמעון אגסי ושאל אותו, היאך יתכן שלומד קבלה עם מי שאכתי אינו נשוי. חכם שמעון אגסי אמר לרבנו הבן איש חי שיבחן אותו, ואכן בחנו ומצאו כלי מלא חכמה, אך אמר לו שמ"מ עד שיתחתן לא יתעסק בקבלה, ורבי אפרים עשה כדבריו. ומיני - אז התבטא מרן ה'בן איש חי' ואמר: 'שבזמנים (שלאחרים) הדלת סגורה - לרבי אפרים כהן כל הדלתות פתוחות הן!'.
 ושמעתי ממרן רה"י שאביו אמר לו, שלפני שהתחיל בלימוד תורת הקבלה הרי הוא קיבל על עצמו 20 קבלות שונות (יעו"י בהקדמת ספר 'עץ החיים' למחרתיו זצ"ל), ואמר חכם שלום שאבא ז"ל אמר לי רק שתיים מתוכן. האחת: להשתדל כמה שיותר שלא להסיח דעת מן התורה כלל וכלל, אפילו לא לרגע. ועל הקבלה הזו אמר מרן רה"י 'גם אני משתדל בזה'. וקבלה שניה - שמירת העיניים בדקדוק רב אף על חוט השערה. ושמעתי מאחיו הצעיר של חכם שלום (הקטן ממנו בשבע שנים), דבחינתו בן 12 שנה וחכם שלום היה אז בן 19, ניגש אליו אביו רבי אפרים ז"ל ואמר לו: 'דע לך, בני שלום, עוד הרבה יותר חכם ממני! יש לו נשמה גבוהה'. מרן רה"י במשך 67 שנה היה מוסר שיעור שבעה ימים בשבוע בעיון, חמישה ימים בנשים נזיקין, בשישי שיעור קבוע בספר 'מנחת חינוך', ובשבת היה מוסר שיעור בהל' שבת בעיון. זה היה מחזור של 6 - 7 שנים. ודבר ידוע הוא, שלפני השיעור לא יכולנו לדבר עמו כלל. פשוט לא היה עם מי לדבר, הראש שלו היה תפוס. הוא היה אומר לנו: 'אני יותר חושב מה לא להגיד ממה שכן לומר... ויש בנו"ט להביא מה שסיפרו בימי השבעה, דהיה בחור שניגש אליו באמצע הסדר ושאל אותו על מה כדאי להתעכב. היה זה לפני השיעור וחכם שלום הצביע לו על התוס'. בלילה ישב הבחור ולמד היטב את דברי התוס', והתעוררו לו ארבע קושיות. כשהגיע השיעור, חכם שלום קרא את דברי התוס' מתחילתו ועד סופו, הסבירן והמשיך הלאה. לאחר השיעור ניגש אליו אותו בחור ואמר - 'למה הרב רק קרא את דברי התוס', והרי על התוס' הזה יש להקשות כך וכך וכך'. חכם שלום הסתכל עליו ואמר: 'רק זה קשה לך בתוס'! הרי גם כך וכך וכך קשה! והוסיף לו עוד שלוש קושיות! וכששאלו הבחור - 'אז למה הרב לא אמר את זה בשיעור?' חייך מרן רה"י ואמר: 'וכי הכל צריך להגיד בשיעור... יש דברים שלא אומרים בשיעור. אני חושב יותר מה לא להגיד ממה שכן לומר!...' ואמר אותו בחור שמאז למדתי שיש למרן רה"י 'שיעור' שאמר לבחורים, ויש 'שיעור' שלא נאמר. אז הוא אמר שכל יום אחרי השיעור הוא היה משתדל למצוא איזה נקודה שממנה להתחיל ולבדוק איזה דברים לא נאמרו. הוא אמר שכל יום היה לו 'שיעור פרטי'. היה שיעור כללי לבחורים, והיה שיעור פרטי כל יום חצי שעה שדיבר עם מרן רה"י על הדברים שחכם שלום לא הביא בשיעור.

שמעתי מחתנו מעשה נפלא, שלפני נישואי בנו (של חתנו) הביא חתנו הזמנות לר"מים של ישיבת פורת יוסף. זה היה לפני שלוש וחצי שנים. חתנו התכוון להגיע אחרי שהר"מים מסיימים את השיעור, הוא נכנס לחדר הר"מים, וכשראה פתאום את א' מהר"מים, נזכר ששכח ממנו ואין לו פה הזמנה ריקה, אמרתי לעצמי, בין כה וכה הר"מים לא באים, וכל ההזמנה היא רק ל'כבוד בעלמא'. יצאתי בחזרה ואמרתי שלום לרבנים, ובחוץ פגשתי אחד מהאברכים שהסתובב שם וביקשתי ממנו: 'תעשה לי טובה, קח את ההזמנות האלו ותחלק לרבנים', והלכתי. כשהגעתי בערב הביתה אמרה לי אשתי: 'אבא שלי התקשר בצהריים וחיפש אותך, והערב חיפש אותך שוב'. כל-כך נבהלתי! מה קרה? ממש מאוד נבהלתי, כי מעולם חכם שלום לא התקשר! כבר שלוש שנה אני נשוי, והוא מעולם לא התקשר, לא הוא ולא הרבנית (הנהגתה של הרבנית היתה לא להתקשר לאף אחד מילדיה מיום שנישאו. היא היתה אומרת לבנותיה - אולי כשאתקשר את בדיוק מכינה אוכל לבעלך, או שאת יושבת לדבר איתו. דבר ראשון - הבעל קודם לכל! אני לא אפריע!). גם אשתי נבהלה. מיד התקשרתי אל חמיו מרן רה"י, ואז הוא אמר לי: 'למה לא הבאת הזמנה לרב פלוני?' אמרתי לו ששכחתי שהוא ר"מ בישיבה, ושכחתי להביא לו הזמנה, אבל מאיפה כבודו יודע זאת? ואז אמר לי חכם שלום: 'כולם באו אלי אחרי 'מנחה' לברכני בברכת מזל טוב, והוא שאל אותי על מה מברכים אותי, אז הבנתי שהוא לא קיבל הזמנה!'. אז הוא אמר - 'זה הרי יכול לפגוע בו, למה לא הבאתם לו הזמנה?' אמרתי לו שבל"מ אבוא מחר לישיבה לתת לו הזמנה. אמר הרב - 'בסדר, אבל אולי לא תטרח אלא תשלח את זה עם משהו'. אמרתי - 'לא, אני אבוא', ואכן הגעתי, נתתי לו הזמנה וביקשתי סליחה. והדבר מבטל למתבונן, שבמשך שלושים שנה מרן רה"י מעולם לא התקשר לחתנו, והדבר היחיד שמחמתו מרן התקשר, היה על חשש פגיעה של בין אדם לחברו!!!

כשהתארסתי עם נכדתו של מרן רה"י (רעייתי תל"ט"א) נגשו אלי וספרו שה'עולם' מדבר על המופת הגדול שהתרחש ע"י חכם שלום באותה העת: היתה זו התקופה בה הממשלה גזרה גזירות קשות על עולם התורה (גזירת הגיוס) ופגעה באופן נורא בתקציבים הניתנים לשיבות. עולם התורה רעש וגעש אז, ומרן רה"י, כשעמד לדבר (בכנס בענין זה) בכה [וכאן המקום לציין דבמקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו, דאף על היותו רב - רבנו וגדול הדור אך מעולם לא התבייש לבכות בפרהסיא והיה זה הבכי אצלו כדבר ספונטני (ובספרים איתא שבכי מגיע מהמקום העמוק ביותר בנפש, ודו"ק), דבכל הקשור לעולם התורה נגע הדבר לליבו - לא כמליצה אלא כפשוטו ממש. וכשדוקר בלב - בוכים]. ובאותו מעמד אמר שם מרן רה"י שהם (הממשלה) חושבים שהם יכולים לגזור גזירות על עולם התורה ולפגוע בתקציבים אך שידעו ג"כ שהקב"ה יכול ברגע אחד להביא 'שלג גדול' וכל מה שרצו לקחת מעולם הישיבות - יילקח מהם! כך אמר מרן רה"י בחודש ניסן תשע"ג. והנה, בחורף תשע"ד, התחיל לרדת שלג כבד מאוד בירושלים שגרם לנזקים עצומים ביותר והוצרכה הממשלה להוציא מחמתו הוצאות של מיליוני שקלים כדי לשקם את כל הנזקים הללו. וראו

אז בחוש לעיני כל את ה'פה קדוש' של מרן רה"י עד שאפילו החופשיים כינוהו באותה תקופה 'הרב הנביא'. והיה זה ממש בבחינת 'מלאך רע העונה אמן בעל כורחו'. לימים, כשהיינו במחיצתו, שאלנו, מה פתאום עלה בדעתו לדבר דווקא על שלג. אז הוא הביט בנו ואמר בתמיהה – הרי זה מה שאנו אומרים כל יום בפסוקי דמזמרה – 'שלג' וקיסור, רוח סערה עושה דברו. כסה"כ אמרתי מה שכתוב בפסוקי דמזמרה... והוא מבהיל למתבונן.

כמויות הפתקים שהיו מונחים אצלו עם שמות של חולים ורבים הזקוקים לישועה ועל כולם היה מתפלל ומברך, והיה זוכר את שמות כולם בע"פ, ומדובר היה במאות - מאות שמות, דהיה עושה לעצמו כל שם בראשי תיבות. ובענין זה ישנו מעשה מבהיל, אותו שמעתי מבעל המעשה בעצמו, דחכם שלום הוזמן פעם להשתתף באירוע באחת הישיבות, ושלחו את המזכיר של הישיבה להביאו – זה סיפור שלפני 18 שנה בערך - שיקח אותו מהרובע, והמזכיר אמר, אני אשמח להביאו, לפני שש שנים למדתי בישיבה תקופה מאוד קצרה והתחתנתי. והוא לא היה מהבחורים שלחכם שלום היה איתו קשר מיוחד בישיבה. המזכיר הגיע לקחת את רה"י מהרובע, ולאחר שהחזיר אותו, חזר המזכיר לישיבה, הוא קרא באמצע האירוע לחתנו של מרן רה"י ולראש הישיבה העומד בראשה, והמזכיר עמד בחוץ, כולו רועד וחיוור. כשנשאל מה קרה, מה קרה? הוא סיפר שכשחכם שלום עלה לאוטו, תוך כדי שהוא מתיישב, אז המזכיר שואל אותו – 'הרב זוכר אותי מהישיבה?' אז רה"י מסתכל עליו ואמר – כן! אתה פלוני בן פלוני ואשתך פלונית בת פלונית! המזכיר נדהם ושאל – איך הרב יודע? אז רה"י אמר לו, הרי אתה אמרת לי כחצי שנה אחרי החתונה, שיש לכם בעיות... ומיני אז אני מתפלל עליכם כל יום. אמר לו חכם שלום, דע לך שאני מזכיר אותך יום יום בכוותל, אחרי השיעור בישיבה. אתה פלוני בן פלוני ואשתך פלונית בת פלונית - אני מזכיר אותך! המזכיר חזר לישיבה כשכולו רועד, ואמר – אני לא ידעתי שחכם שלום מזכיר אותי יום יום שאזכה הילדים! חכם שלום שאל אותו תוך כדי דיבור – 'אז יש לך כבר?' אז הוא אמר לו – לא, רה"י בירך אותו ואחרי שנה נולד לו בן...

מרן רה"י זצ"ל סיפר כמה וכמה פעמים, שבצעירותו, כשהוא היה נער צעיר, הוא עלה לאוטובוס ולא נכנס פנימה, דהיה צפוף ועמדו שם נשים וכו', ולפתע ניגש אליו בחור מבוגר א' ונתן לו אגרוף, וחכם שלום שאלו: למה אתה מכה אותי? ואמר אותו בחור מבוגר – כי אתה לא נכנס פנימה וחוסם את המעבר! חכם שלום שתק ולא ענה. למחרת, כשהלך לתפילת שחרית ראה לפתע את אותו בחור מבוגר, שגם הוא מתפלל באותו בית הכנסת. כשהגיע הש"ץ סמוך לברכת כהנים החליט מרן רה"י שכאמור היה אז נער צעיר לימים לצאת החוצה כי לא יכול הוא לברך את הברכה 'לברך את עמו ישראל באהבה' מחמת אותו אדם שהכה אותו. הוא התקדם לפתח בית הכנסת, אמנם רגע לפני שיצא, חשב לעצמו שסוכ"ס גם הוא (אותו א' שהכהו) יהודי והקב"ה אוהב אותו אז גם אני צריך לאהוב אותו. וככה הוא נעמד והתחיל להכניס בליבו אהבה כלפי אותו אדם, ורק לאחר שהרגיש שכבר אין בליבו קפיידא עליו והוא אף אוהב אותו – רק אז ניגש לברך 'את עמו ישראל באהבה', ובכללם את אותו בחור מבוגר. [סוף דבר היה, שכעבור מספר ימים מצא אותו בחור מבוגר שהיה מעוכב שידוכים – את זיווגו, וזכה להתארס!]

שמעתי מבני ביתו של מרן רה"י, שכאשר הגיעה ועדה מאחת מקופות הצדקה, והביאו לפניו את הקופה מקרטון של אותה קופת צדקה, אחד מבני הבית הגיש לחכם שלום שטר של 200 שקלים כדי שישלשל לקופה ויצלמוהו. מיד שאל חכם שלום של מי הכסף, ואמר לו בן המשפחה שזה שלהם (של קופת הצדקה). חכם שלום, מיד כששמע זאת, זרק את הכסף על הרצפה ואמר: כזה שקר?! תביאו לי מהחדר 200 שקל שלי – ואותו אשים בקופה!

בזמננו כ"ז בתהילים (הנהוג לאומרו בחודש אלול) כתוב: 'אחת שאלתי מאת ד' אותה אבקש'. והנה, שאלו פעם את הרבנית קופשיץ: "איך זכית שכל בניך וחתייך, כולם תלמידי חכמים מופלגים" (המפורסם שביניהם היה רבי ניסים קרליץ זצ"ל), ואמרה: "כי רציתי! אמרו לה: "כולם רוצים!" אז היא ענתה: "כולם רוצים גם; אני רציתי רק!" זהו שאמרו דוד המלך: 'אחת שאלתי מאת ד' אותה אבקש, שבתי בבית ד' כל ימי חייה. כשהבקשה לשבת בבית ד' היא 'אחת שאלתי', 'רציתי רק', אז זוכים. וסיפרת"ח א', שהוא היה פעם אצל מרן רה"י חכם שלום, ומרן רה"י ביקש ממנו גמי יבמות. כשהביא לו את הגמרא פתח רה"י את הגמרא ואמר: 'יבמות אני יודע כולה בע"פ, כולל מהר"ץ חיות וכולל מהרש"א. שאל אותו הת"ח: כמה פעמים הרה"י למד זאת? והשיב – שלוש פעמים. אותו ת"ח אמר: הרב הרי מוכשר, זה לא בשבילנו! הלכה ולא למעשה! מה הרב רוצה שנלמד מזה? שלרב יש זיכרון מופלא? ואז אמר לו מרן רה"י: אמרתי זאת לך כדי שתדע שזה לא בגלל שאני גאון ולא כלום, רק בזמנו היה לנו רק תורה, ולא ג'ס וג'ס'. ואם יש 'רק' תורה – זוכרים! זה לא רק אני, כך זה כל בני דורי!

והנה, הביאו פעם לפני הרב מבניסך מסמך בו היה עליו לחתום נגד גיוס בנות. כשראה זאת הרב מבניסך התחיל לבכות. כששאלוהו לפרש הדבר השיב: כתבתם במסמך 'החזות בדמע' אז אני חייב שלא יהיה שקר, שלא יהיה סתם מילים! התחלתי לבכות...'. ושמעתי בענין זה מעשה נפלא, [כך סיפר לי בנו של בעל המעשה, והורשיתי להזכיר את שמם], שהרב פנחס דוידוב, היו לו מוסדות 'שערי ציון', ועשה כנס בבני ברק לבחורים ואברכים שכתבו חבורות, וקיבלו על כך מלגה, והשתתפו בזה בין 1000 ל-1500 בחורים ואברכים, ומדובר לפני 15 שנה. הרב דוידוב הזמין לכנס את חכם שלום. הוא נסע אל מרן רה"י ואמר לו שיש כנס עם בחורים ואברכים, והוא מעוניין שהרב יגיע לדבר. חכם שלום אמר לו שהוא לא יכול להגיע לבני ברק, כמדומה שהיה זה משום שהיה חלש באותו הזמן. חכם שלום בירך אותו בברכה והצלחה, ומאוד עודד אותו על פעלו למען הרבצת תורה, והרב דוידוב יצא. למחרת חזר הרב דוידוב מהכולל, ואשתו אומרת לו: "שלום כהן, חבר שלך, התקשר". הרב דוידוב ניסה להיזכר איזה חבר יש לו בשם 'שלום ח'ך', עד שתפס שחכם שלום התקשר וקרא לעצמו בשמו הפרטי ואמר שהוא חבר שלו ורוצה שיחזור אליו, כי יש לו משהו להגיד לו. הרב דוידוב חזר אליו מיד, ואז חכם שלום אמר לו, שנודע לו שיש מודעות בבני ברק שהוא הולך להגיע לבני ברק לכנס אחר שהיה גם כן באותו שבע, והוא חושש שאולי אם הרב דוידוב יגיע לבני ברק ויראה את המודעות, אז יהיה לו קצת צער, כי יחשוב שאולי חכם שלום לא מגיע, ולשני הוא כן מגיע... לכן הוא מתקשר להודיע לו שזה שקר, סתם הודיעו שהוא מגיע אפילו שהוא בכלל לא הולך להגיע לכנס השני. [והוסיף הרב דוידוב, שאת מספר הטלפון שאליה חכם שלום התקשר, לא היה לחכם שלום את המספר הזה, אלא הוא היה צריך להשיג אותו דרך 144 או באופן אחר. הוא היה צריך להתאמץ להשיג את הטלפון הזה, והיינו שהוא השתדל ועשה מאמצים להשיג את הרב דוידוב, כי חשש שאולי יהיה לו קצת צער, והוא לא רצה שאת הקצת צער הזה יהיה לו, והוא נורא למתבונן].

והנה, ביום תשעה באב האחרון של הרב, היתה אצל מרן רה"י ברית, הרב היה סנדק, ובענין הסנדקאות עוד נאריך בע"ה, ואחר כך כולם כתבו פתקים לרב. והרב עבר, כ ידוע, על כל הפתקים. היתה שם אישה אחת שכתבה שבת הדין מעכבים אותה (בענין הקשור לביתה), ולא בדיוק מטפלים בעניינים להם היא זקוקה כמו שצריך וכו', וביקשה שהרב יתפלל עליה, ומשום מה כתבה גם את מספר הטלפון שלה. באותו יום, בתשעה באב, אחרי כמה שעות, היא סיפרה שהיא מקבלת טלפון: "מדבר שלום כהן". היא לא האמינה! הראש ישיבה אמר לה: "את כתבת את הפתק הנ"ל?" טוב, אני מכיר אותם, אני אדבר איתם". והדברים נוראים בתיק, היא אמרה לו את השמות שלהם, ואמר לה אז מרן רה"י: "טוב, אני מכיר אותם, אני אדבר איתם". והדברים נוראים למתבונן, דמרון ראש-הישיבה סבל מאוד בימים ההם מכאבים בגלגול, ואעפ"כ הניח את צערו ודאג לצרת הזולת, ועשה זאת ביום תשעה באב, בו קיבל את הפתק, ולא השהה זאת ולו ליום אחד, ואף לא לכמה שעות, והכל כדי שלא תצטער אשה מישראל אפי' רגע אחד.

פעם ראשונה שחכם שלום הגיע לשכונת רמות, חתנו סידר לו דירה של אחד האברכים שם. חכם שלום יצא משם ושאל של מי הדירה, אמרו לו - של אברך פלוני שנשוי שנתיים ואין לו ילדים. אחרי שלוש שנים נולד לאותו אברך בן. הברית היתה בתשעת

הימים והיה פדיון בבין הזמנים בתל-אביב, והאברך הנ"ל ביקש שישאלו את חכם שלום ממתי אפשר לעשות את הפדיון. חכם שלום היה בעיר העתיקה וישב ליד המכתביה שלו ולמד. חתנו בא מאחורי גבו ואמר לו: יש איזה אברך שנולד לו בן, ורוצה לדעת מתי אפשר לעשות פדיון. אז הוא שאל מי זה האברך הזה, אמר לו חתנו, אתה לא מכיר אותו, למאי נפקא מינה. אמר לו חכם שלום, מי זה האברך הזה. אמר לו חתנו שהאברך הזה הוא פלוני אלמוני. חכם שלום 'קפץ' מהכיסא (ואמר חתנו שהוא חושב שזו הפעם הראשונה שראה אותו קם בכזה אופן) ואמר לחתנו: "אני לא מכיר אותו!! והרי קוראים לו כך וכך, ולאמא שלו כך, ולאשתו כך, ולאמא שלה קוראים כך... מיום שהייתי אצלו בבית אני מזכיר אותו בתפילה כל יום שלוש פעמים!"

כשיצאתי מניחום האבלים בימי השבעה, היכיתי לאוטובוס, פגשתי שם בחור בעל תשובה. שאלתי אותו איך הוא קשור למרן רה"י [דראיתי אותו מסתובב בבית האבלים]. הוא סיפר מעשה נפלא. הוא סיפר שהוא לומד בישיבה לבעלי תשובה, הסמוכה לבית בו מרן רה"י התגורר בשנים האחרונות (בשכונת רמות בירושלים). במשך אותן שנים היו הבחורים בישיבה מגיעים (בתורנות) לביתו של מרן רה"י, והיו משלימים שם מנין לתפילת שחרית. ואז, הוא סיפר, שבתקופה האחרונה התגלה, שמרן רה"י היה מתקשר לראש הישיבה של אותם בחורים לאחר התפילה, ושואל: 'למה פלוני לא הגיע כבר כמה ימים', ו'למה פלוני נראה בלי מצב רוח' וכו'. והיה זה בתקופה בה סבל מרן רה"י מכאבים ברגליו, ולא היו אלה בחורים משיבתו שלו, ומ"מ שם לב לכל אחד והכיר להם טובה על שמשלימים עבורו מנין, דאצל מרן רה"י חיוב הכרת הטוב היה עד מסירות נפש ממש (יעזרי' במדרש תנחומא פ' מטות 'העושה טובה לחברו את נפשו חייב לו'), ולא היה נשאר 'חייב' לאף אחד שעשה לו טובה, ותמיד החזיר לו טובה בחזרה [ולכך הקפיד מאוד שלא להשתמש באחרים, כי ידע את גודל החשיבות של הכרת הטוב. ובענין זה בדידי הוזה עובדה, דכשהייתי מלווה לישיבה בעיר העתיקה, אז במדרגות המובילות לישיבה היה אוזן ביד, וכשהגענו למדרגה האחרונה – עוד כשרגלו השניה היתה באוויר – כבר היה עוזב את ידי, וכך בכל פעם היה. והתפעלתי לראות איך שהוא נעזר רק לזמן המדויק בו הוא זקוק לעזרה ולא שניה אחת מעבר לזה, והוא מבהיל למתבונן].

הרב גבריאל טולדנו, כשבא מצרפת, התקבל להיות מגיד שיעור בישיבת 'פורת יוסף' קטמון, וזה עוד לפני שהקימו את ישיבת 'אור ברוך' (ששם כיהן בהמשך כראש ישיבה), וכמה שנים היה אומר שיעורים ב'פורת יוסף'. והנה, בשנה הראשונה בתפקידו כר"מ, כשמסר את השיעור לתלמידים, היה חכם שלום – שהיה ראש הישיבה! – נכנס לכיתה השיעורים ומתיישב לשמוע את השיעור! אז פעם הוא שאל את חכם שלום – 'הרב כנראה רוצה לבחון אותי, ככה אני מבין'. ואז ענה לו חכם שלום – לא! אתה קיבלת דרך ממרן הרב שך, ואני רוצה ללמוד את הדרך הזו טוב!

סיפר אחיינו של חכם שלום מעשה נורא. שלפני קרוב לארבעים שנה, הוא [האחיין] הלך למרן הרב שך לשאול אותו ולהתייעץ על שידוך לאחת מבנות המשפחה. הוא הגיע לביתו של הרב שך, שישב בחדר ולמד. ניגש אליו ועשה 'היכרות' וסיפר מי הוא, ושבא לדבר על בת משפחה של חכם שלום. כששמע זאת הרב שך, הוא קם מהכיסא, תפס לו את היד והלך אתו עד לדלת. ואז מרן הרב שך הסתכל עליו ואמר: יש לך את חכם שלום, ואתה בא אלי?! מה שאני אגיד לך – הוא יגיד לך! מה שהוא יגיד לך – אני אגיד לך! זה אותו דבר! תלך ותשאל את חכם שלום, אל תבוא אלי!

בזמן הקמת ישיבת 'נזר התלמוד' אמר מרן רה"י שהמלבי"ם מביא שהקב"ה אמר לדוד המלך, שהוא לא יבנה את ביהמ"ק אלא שלמה בנו. למה, אומר המלבי"ם, אמר לו הקב"ה לדוד – אתה מתעסק במלחמות, ואולי מחמת כך יהיה לך בבניין ביהמ"ק 'נגיעה' להינצל ולנצח במלחמות, אבל בנך שלמה, שבזמנו יהיה שלום, הוא זה שיבנה את הבית, זה יהיה בית לשמי [וזהו שאמר בנביא 'הוא יבנה בית לשמי'] זה יהיה בלי נגיעה, זה יהיה טהור. ואז בכה מרן רה"י ואמר, וז"ל: "מורי ורבותי, הקב"ה עזר לי, יכול להיות שקיבלתי מרבותי, שכשאני קורא דבר אינני קורא לשם ידיעה בעלמא. כשראיתי את המלבי"ם אני הזדעזעתי. הזדעזעתי ממש. כל החיים זה רדף אותי. כשאתה הולך לעשות דבר, תבדוק אם זה באמת לשם שמים. יש לנו יצר הרע, אנחנו לא מלאכים, אבל לכל הפחות כמה שיותר שיהיה לשם שמים, שיהיו כל מעשינו לשם שמים. הלואי וזוכה לכך", עכ"ל. ובענין זה סיפר אחד מהדוידים (וקיבלתי רשות לספר הדברים), דכשהתחנן, בשנה הראשונה לא היה לאשתו עבודה שנה שלמה, מאד עד טבת, והיה קשה מאוד. ובמשך השנה הזו אשתו דיברה עם אמת שלה, אשת חכם שלום, אם אפשר אולי לעזור לסדר לה עבודה, תפקיד באיזה מקום. אז האמא אמרה 'את הרי יודעת שאבא לא עוזר לאף אחד. שלא תחשבו שרק לכם הוא לא עוזר'. וכשניגש בעלה לדבר עם חכם שלום, אמר לו חכם שלום – "אני לא יכול (לבקש מאחרים טובה), דמחר האנשים האלה באים אלי ואני צריך לצעוק עליהם (על דברים שלא עשו כהוגן וכו'), אני לא יכול לקבל מהם טובות הנאה כי אז לא אוכל לצעוק עליהם. אני לא יכול לעזור לך! אם הם יעשו לי טובה, אני אהיה נגוע ולא אוכל לגעור בהם!" ואז הוא אמר לו – "תסתדר כמו כל האברכים, הקב"ה יעזור לכם, וגם אני אשתדל לעזור לכם במה שאני יכול". ובאמת היה עוזר להם מכספו הפרטי במשך השנה. וסיפר לי אז הדוד, שכשאשתו ילדה באותה שנה, חודש אחרי הלידה הם היו אצל חכם שלום בבית ואמר לו אז חכם שלום – תראה, יש לי הרבה כספים של צדקות, אבל אני אף פעם לא נותן למשפחה. אנשים נותנים לי לתת את זה לצדקה, אני לא רוצה להיות נגוע בזה, דצריך הרי להגדיר מי הוא עני ומי הוא לא, ואם אתן למשפחה – הרי יש לי נגיעה בזה להחשיב אותם כעניים, שיוכלו לקבל את כספי הצדקה. אבל יש כספים שנותנים לי כדי שאתן אותם לאברכים ע"מ שילמדו בתענית דיבור בבוקר לרפואת מישור וכו'". מזה אני יכול לתת לך. והסביר שאת הכסף הזה נותנים כדי שילמדו, ואני יכול לתת גם למשפחה, כי סוכ"ס אתם לומדים בתענית דיבור ולא צריך להגדיר פה אתה עני או לא עני. וכך הווה, דבאותו חודש שהיה שם היה נותן לו רק מהכסף הזה (חוץ מהעזרה שעזר מכספו הפרטי במשך כל השנה, וכנ"ל), והוא מעשה אחד מתוך אינספור מעשים, בהם ראו איך שדברי המלבי"ם הנ"ל (גבי דוד ושלמה, להיות בלי נגיעות כלל) 'רדפו' את רה"י.

על האמא של חכם שלום מסופר שגרה במשך שנים, אחרי שהתאלמנה, אצל בתה הרבנית שולמית ע"ה. וסיפר אחיין של חכם שלום (שנשוי לנכדתה) שכשהיה מגיע לשם לשבתות היה מקבל רפיון – הוא היה אומר שהאשה הזו (אשתו של רבי אפרים הכהן) מחייבת את חכמי הדור בדין. היא היתה אשה שלא היתה מדברת כלל דברים בטלים! הוא סיפר שאתו היא היתה מדברת רק שאלות בהלכה, שאלות במדרשים, והיו לה ספרים על המיטה – היא היתה ישנה ב-8:00 בערב וב-12:00 בלילה כבר היתה קמה. והגם שהיו כאלה מבני הבית שעדיין היו ערים בשעות האלו והיו לפני שינה, אך היא – בזמן הזה כבר קמה, אמרה תיקון חצות, למדה מעמדות, תהילים, חוק לישראל, משניות – עד הנץ. ואז היתה הולכת להתפלל בבית הכנסת של חכם מנשה לוי ע"ה, ונשארת שם עד סוף המנין השני. וסיפר פעם אחיינו של מרן רה"י שפעם היא שאלה אותו שאלה (הוא עדיין היה אז רק מאורס), על איזה שיעור מברכים 'נפשות' על לבן – האם זה נקרא אכילה ושיעורו בכזית, או שזה שתיה ושיעורו ברביעית. אז הוא אמר לה שתלוי איך אוכלים את זה – אם זה מוצק ואוכלים עם כפית, שיעורו בכזית. אך אם מערבבים ושותים – שיעורו ברביעית. אז היא, לא היה נעים לה, היא לא הסכימה איתו, היא חיכה ואמרה: 'תשאל את בני שלום, תשאל את בני שלום'. למחרת אחרי התפילה הוא ליווה את חכם שלום הביתה (מרן רה"י היה גר אז ברח' חלפתא, ליד הישיבה) ושאל אותו את שאלה הזו. חכם שלום הסתובב אליו ושאל: "מי שאל אותך את זה, אמא שלי?" אמר לו אחיינו – כן. אמר לו חכם שלום – "אנחנו נחלקים בזה כבר במשך ארבעים שנה!". וסיפר חכם שלום שפעם הוא תיקן איזו דלת ולפתע האמא הגיעה והתחילה לצעוק: "שלום, מה אתה עושה? תביא בן אדם, פועל, שיעשה את זה. לך זה חבל על הזמן! שב ותלמד!" וסיפר חתנו של מרן רה"י, שכשאשתו היתה ילדה, והסתבא בסוף ימיה היתה הולכת חלק מהזמן אל ב' יתו של מרן רה"י, היא סיפרה שהסתבא היתה יושבת אצלם בסלון, חכם שלום היה יושב ליד המכתביה בסלון, ושעות על שעות היה רכון על לימודו. רק לאחר זמן ממושך מאוד היה קם לפעמים לכמה רגעים בודדים לענייניו. ואז – באותם רגעים בודדים – היתה אמו אומר ת לו: "שלום, לאן אתה

הולך? שב ללמוד!" ומרן רה"י היה אז למעלה מגיל חמישים! זו היתה האמא של מרן רה"י, עליה אמרו: אשתו של רבי אפרים הכהן מחייבת את חכמי הדור בדיון!

סיפר חתנו של מרן רה"י, שבחנתוה של בחור אחד שלמד באחת הישיבות, שלרה"י של אותה ישיבה היה במקרה גם שם המשפחה כהן. אותו ראש ישיבה היה אומנם תלמיד חכם, אבל מבחינת הגיל הוא היה יכול להיות הנכד של חכם שלום. בעת החופה הזמינו את חכם שלום לסדר קידושין והכריזו: מרן רה"י חכם שלום כהן מוזמן לסדר קידושין. חכם שלום ניגש לחופה, לקח את המיקרופון ואמר: "מרן רה"י הרב [פלוגי] כהן, מוזמן לסדר קידושין. הוא הראש ישיבה שלו, לא אני. הוא יסדר קידושין!".

בפסח האחרון שמעתי מחכם שלום דבר מבהיל, שאחותו, כשהתחתנה בגיל 24, במשך שלוש שנים לא היו לה ילדים. היא היתה מטופלת אצל רופאה. אביה – המקובל הצדיק רבי אפרים כהן – ניסה לשכנעה שתלך לרופא (שהיה מוצלח יותר), אך היא סירבה ואמרה: "אמא היתה מטופלת רק אצל רופאה, גם אני לא אלך לרופא!" יום אחד חכם אפרים ניגש לבתו ואמר לה שיש בבני ברק יהודי בשם החזו"א, הוא ת"ח מופלג וירא שמים וגם בקי ברפואות. האם את מוכנה שנלך לשאול בעצתו – והיא הסכימה. אמנם אביה הגדול התנה זאת, שמה שיאמר החזו"א היא חייבת לקבל. הם נסעו לבני ברק ונכנסו לחזו"א. החזו"א התעניין בפרטים וחכם אפרים סיפר לחזו"א שבתו לא מוכנה ללכת לטיפול אצל רופא. כששמע זאת החזו"א הרים את עיניו ואמר: 'אם היא לא רוצה – לא צריך, ובעזרת ה' – יהיה'!!! וסיפר חכם שלום שמאותה שנה אחותו ילדה במשך 9 שנים – כל שנה ילד. והוסיף חכם שלום שבאותן שלוש שנים שאחותי לא ילדה, הייתי מתפלל להקב"ה שלוש פעמים ביום: 'רבש"ע, לי מספיק ארבעה ילדים, שני בנים ושתי בנות. את היתר – אם מגיע לי – תיתן לאחותי שולמית...'.

ויש להביא מעשה מופלא שסופר בימי השבעה, דהנה המפעל של "אשפר" – הכשרות שהוקמה בנשיאותו של מרן רה"י חכם שלום – נמצא בפרגוואי. וביום הלוויה של מרן רה"י התעוררה שאלה, דמאחר שהוכרז כאן בירושלים, שבזמן הלוויה יושבתו כל העסקים – ביטול מלאכה – וא"כ שאלו האם גם במפעל שבנשיאותו [ולא בבעלותו] יש להשביט באותן שעות את השחיטה. ושאלו את גיסו של מרן רה"י, הרב"ג רבי מסעוד בן שמעון שליט"א, והשיב – דיש להשביט את השחיטה רק של אשפר, דשם במפעל יש עוד הרבה שחיטות של הכשרים נוספים חוץ מאשפר, ושאת השחיטות של אשפר – שאותם ישביתו למשך כל שעות הלוויה. והנה, בשעת הלוויה, הגיעו לפתע פקחים ממשרד הבריאות המקומי למפעל, והשביטו את כל העבודה של כל השחיטות, והמפעל שבת לחלוטין למשך כל שעות הלוויה! וסיפרו שמאז הקמת המפעל ועד עכשיו, מעולם לא נכנסו פקחים ממשרד הבריאות למפעל, ומעולם לא הושבתו השחיטות! והיה זה לראשונה, בשעות הלוויות מרן רה"י, שהשביטו את כל השחיטות שבמפעל!... והיה לפלא. השבוע, כ"ה תמוז, מלאו אחד-עשר חודש לעלותו השמימה של מרן רה"י חכם שלום הכהן זצוק"ל. וכבר דרשו דורשי רשומות (הארץ הרב דוד לזר שליט"א) דהדף היומי השנה, בתאריך כ"ה תמוז, הוא בגמ' גיטין פרק הניזקין (דף נט.). "אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון וכו'" ונרמז שמו של מרן רה"י בדיוק בתאריך האחד-עשר חודש – בדף היומי החל באותו יום בפרק הניזקין העוסק בחורבן ביהמ"ק, וקשה סילוקן של צדיקים כחורבן בית אלוקינו. והוסיפו עוד בזה, דלאחר בירור במכשירי העזר השונים, התברר שצירוף המילים 'שלום – כהן' לא מופיע בשם מקום נוסף בש"ס, אלא רק במקום הנ"ל!

שמעתי מעשה נפלא במרן רה"י חכם שלום הכהן זצוקללה"ה, דהנה בשנה א' בזמן ההקפות של 'שמחת תורה' בישיבה, כשהגיעו להקפה השלישית, מרן רה"י נעצר לפתע ושאל: במחזור מופיע נוסח של: 'יה"ר וכו' ויעלה לפניך כאילו כיוונתי וכו'. נוסח זה נאמר לאחר כל הקפה והקפה [כן הוא בנוסח בני ספרד]. והנה שאל מרן רה"י, יש הקפה אחת שבה לא מוזכר כלל נוסח זה של 'כאילו כיוונתי', ואמר שזו ההקפה השלישית ואז ענה מרן רה"י דבר נפלא, דהנה ההקפה השלישית היא כנגד יעקב אבינו, וכידוע דיעקב הוא מידת האמת, וכפי שנאמר 'תתן אמת ליעקב'. ואמר מרן רה"י אז, דהטעם שבהקפה השלישית לא מוזכר הנוסח המופיע בשאר הקפות ('כאילו כיוונתי'), כי אמת אין כאילו!!! וכמה נאים הדברים למי שאמרן, וכידוע שמרן רה"י היה איש שכולו אמת, ולא היה עושה שום מעשה ב'כאילו', וכל מעשיו נעשו באמת צרופה. [ובאמת דבר זה אפיין מאוד את מרן רה"י חכם שלום, דתמיד שם לב למה שאחרים לא שמים ליבם. פעם ביקרתינו לאחר שקראו בתורה פ' בהעלותך, ומרן רה"י שאל האם קראתי את ההפטר. עניתי שכן, ואז שאלני האם 'עין' הוא לשון זכר או נקבה. מיד השבתי ש'עין' היא נקבה, וכמו שאומרים במשנה ב'אבות' 'עין רואה' וכו'. מרן רה"י הביט בי ואמר: 'אם כך, לא קראת את ההפטר!' וביקש חומש ופתח בהפטר פ' בהעלותך, שם כ' 'ועל אבן אחת שבעה עיניים'. ואמר מרן זצ"ל, דאם 'עין' היא נקבה, היה לפסוק לומר 'שבע עיניים', ואמאי נכתב 'שבעה' שהוא לשון זכר (והשאירנו בקושיא). ובהזדמנות אחרת אמר מרן רה"י שהוא הרגיל את עצמו לקרוא גם את האותיות הקטנות שבסידור, והיינו כנ"ל, דהיה שם ליבו לכל דבר – מה שאחרים לא נתנו ליבם].

ובזכרוני, בשבעה על הרבנית ע"ה, הגיע לנחם ראש הממשלה דאז, ב... לפגישה כמובן לא הורשו להיכנס יותר מעשרה אנשים, והורשתי גם אני להיכנס. ראש הממשלה דיבר דברי נחומים למרן רה"י. והנה, מרן רה"י – כשדיבר עם רה"מ, ציטט בפניו את דברי הגמ' בזבחים (נג, ב) עה"פ 'לבנימין אמר ידיד ד' ישכון לבטח עליו חופץ עליו כל היום ובין כתפיו שכן' (זאת הברכה לג, יב): 'אמר רבי לוי וכו' רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסה לחלקו של בנימין, והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לנוטלה, שנאמר 'חופץ עליו כל היום'. לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזן להקב"ה, שנאמר 'ובין כתפיו שכן'. מרן רה"י חכם שלום הרחיב בביאור דברי הגמ' לראש הממשלה, וכשסיים ביאורו, פנה אל רה"מ וא"ל: 'לך קוראים בנימין, נכון?' ורה"מ השיבו: 'נכון'. ואז א"ל מרן רה"י: 'אז למה אתם מלכלכים לנו את הכותל?!' היתה זו תקופה בה רצו לתת לרפורמים כאן בארץ דריסת רגל בכותל. רה"י הביא את דברי הגמ' הנ"ל העוסקת בבנימין הצדיק – עד כמה חשוב היה בעיניו לזכות בעוד איזשהו שטח בביהמ"ק. ואמר מרן רה"י חכם שלום לרה"מ, גם לך הרי קוראים בנימין, כמה צריך שבעיניך יהיה חשוב לשמור את קדושת הכותל, ולא לחללו, ח"ו!. והדבר היה לפלא בעיני באותה העת, ונשתוממתי לגודל מידת האמת של מרן רה"י, שבזמנים כל-כך קשים שישב שבעה על 'אשת חבר', רעייתו הרבנית ע"ה, והיה אז כאוב ובוכה, מ"מ לא שת ליבו, וכל מה שמצא לנכון לדבר עם רה"מ באותה שעה היה רק בענין הזה – לשמור את קדושת הכותל. ובאמת שאחרים במצב כזה היו נרתעים מלדבר על עניינים אלו, ובפרט לאחר שרה"מ בעצמו מגיע לנחם אותם, ולכאורה לא זו העת לדבר בעניינים הנ"ל, אלא להיפך – היו נוהגים ב'תכסיסי מלכות' ומנסים למצוא חן בעיני השלטון, אבל אצל מרן רה"י חכם שלום 'אמת אין כאילו', ומה שצריך לומר – הרי שהוא ייאמר, כי זו האמת!... והוא נפלא למתבונן!!!

הזכרנו מקצת מן המקצת וכטיפה מן הים, מגדלות וקדושתו של רבנו מרן רה"י חכם שלום זצוק"ל,

ואין בדברים די כדי לתאר ולו במעט את גדלותו האמתית, וכל דברינו הם בגדר "מקצת שבחו".

ויה"ר שיהיו הדברים לתועלת הכלל ולעילוי נשמתו של מרן רה"י זצ"ל - 'אמת מה נהדר מראה כהן גדול! תנצב"ה. נכתב בדמעי ע"י נכדו של מרן רה"י חכם שלום זצ"ל, הרב עידן מושל, בעלון 'על כן יאמרו המושלים'

לתגובות - טל' 052-7641-339 / im0527641339@gmail.com

ניתן לקבל את העלון 'על כן יאמרו המושלים' במייל באופן קבוע מידי שבוע. המעוניין יפנה למייל im0527641339@gmail.com

מצבים לגאולה

בימים אלו ניתן להשיג בס"ד חוברות נפלאות

בעניני

הציפייה לגאולה ובית המקדש

1. חוברת מהודרת "פתאום יבוא", הכוללת חיוב לימוד דיני עבודת המקדש ועשרות נידונים על אפשרות ההקרבה מיד כאשר יבנה המקדש.
2. חוברת 'שערי גאולה', לקט מראי מקומות הפותח י"ח שערים חתומים בשלבי הגאולה, (ביאת המשיח, בנין בית המקדש, תחיית המתים, יום הדין הגדול, עולם הבא ועוד).
3. חוברת 'והשב את העבודה' דיני קרבן עולה - כל הדינים המעשיים המוטלים על הבעלים והכהנים. (החוברת ללא תמונות. ניתן לקחת יותר מעותק אחד)
4. חוברת ללימוד בעיון של הסוגיא העוסקת בעניני 'ביאת אליהו ומלך המשיח' (עירובין מג:). כולל דעות הראשונים והאחרונים, סיכום הסוגיא, וההלכות הנוגעות למעשה. מתאים גם ללימוד בחבורה, בימי שישי ושבת, בישיבות בין הזמנים וכדו'.
5. חוברת 'ושכנתי בתוכם' - י"ד עניינים הנחשבים כמקדש וכקרבן, וגורמים להשראת השכינה בתוכנו.
6. 'זכירת המקדש' - גיליון מיוחד לחיזוק זכירת המקדש בתקופה זו.
7. 'אחר כותלנו' - קובץ דיני בית המקדש בזמן הזה.
8. קובץ גליונות בעניני ההכנה לגאולה ולבנין בית המקדש. (מהרה יבנה המקדש, חכה לו כי בוא יבוא, פרשת התמיד, רגלי מבשר, הברכות בקבלת פני משיח, פתאום יבוא, רשמים מכנסי פתאום יבוא, לגיונו של מלך, הכנה מעשית לגילוי מלכות ד' בעולם, כי מחכים אנחנו לך, ועשו לי מקדש, ציפית לישועה).

ניתן לקבל את החוברות במרכז ב"ב ללא עלות

בטל: 03-6439022 / 03-6189607

לקבלת החוברות במייל: t8429433@gmail.com

אז נדברו יראי ה'

מאמר יסודי ובהיר שנאמר בכינוס אברכים
ע"י מורינו הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
בהבנת מצבינו וחובת השעה בעקבות פגעי הטכנולוגיה

ניתן לשמוע את השיעור בקו השיעורים של הרב שליט"א: 0732951958 שלוחה 5 שיעור 7

תמצית המאמר

דרך בריתו של האדם להיות נמשך...

- א. טבע הבריאה הוא שהדעות והמעשים של האדם מושפעים מסביבתו אם טובה היא אם רעה.
- ב. בעבר חוץ מהסביבה הקרובה לא היתה השפעה מהעולם הגדול אלא ע"י ספרים חיצוניים או עיתונים.
- ג. כשאדם קורא ושומע מעניינים שאצל הרשעים נחלש אצלו בהכרח ההרגש של הרתיעה מזה וכל המשקל של היראת שמים והיהדות תלוי בזה.
- ד. עצם ראית תמונות של רשעים או שמיעת מעשיהם ודעותיהם וכדומה משפיע השפעה לא טובה שמחלחלת לאדם לאט לאט ובפרט על ילדים רכים קדושים.
- ה. הדבר ידוע שכדי לשמור על הבית אין להכניס אליו ספרים פסולים ועיתונים אפילו טובים שאפילו אם מסננים את הגרוע מ"מ מביאים מידע מהעולם הגדול ודנים בדברי הרשעים.
- ו. אחד מהקשיים החמורים היום הוא שדעת רוב הציבור מושפעת מהשקפת כתבי העיתונים.
- ז. העצה לבן תורה היא שלא לקרוא עיתון ולא לדעת מה שכתוב בו ואם שמע ישקול האמת בדעתו ולא יושפע מהעיתון.

אופן המשיכה שהתחדש בזמנינו

- ח. עצת הרמב"ם למי שסביבתו רעה שינתק עצמו מהסביבה וישב לבדו ובכל דור מתפרש ה"ניתוק" וה"לכדו" לפי הדבר המקשר באותו דור וצריך שכל שלא לפרוץ החומות.
- ט. רוב עסקי החיים היום מתנהלים דרך התקשורת במחשב ואף שיש בזה רוח של חסכון המתנה וכדומה אי"ז שווה למה שזה כובל את המשתמש להיות קשור לכל העולם.
- י. הקשר עם העולם ע"י המציאות של קווי נייעס בפלאפון והפיתוי וחולשת האדם ע"י יצר הסקרנות.
- יא. חמור מכך הוא הקשר עם העולם ע"י הדואר אלקטרוני והסכנה העצומה שבזה שברגע קל של חולשה יכול להגרר ואח"כ נעשית לו כהיתר ולפעמים כל באיה לא ישובין.
- יב. כל תפילה וכל לימוד תורה מכניס באדם יר"ש ואהבת השי"ת ואהבת המצוות וע"י הידיעות החיצוניות שמקבל מהעולם בדוא"ל וכדומה מתרסק בבת אחת לגמרי.
- יג. הנסיון בעניינים אלו זה העבודת ה' והמלחמה המיוחדת של הדור שלנו ומצוה גמורה של ואהבת את ה"א להתרחק מזה בכל היכולת.
- יד. הבעיה היא שיש מושג של "צרכי פרנסה" וזה ברור שעל איסורים אין היתר אבל ע"י שהותרו גדרים משום צורך פרנסה נפרץ השמירה.
- טו. יש רפיון משום גדרים מסוימים שמוכרחים להתיר לצורך פרנסה בשונה מטלוויזיה שהיה אפשר לגדור לגמרי מה הפתרון למצב סבך זה?

- טז. הכיוון לפתרון: אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו לדעת את האמת שהדרך הבטוחה היא להתנתק מכל זה לגמרי ובדרך שדושה לילך מוליכים אותו ויהיה שמור.
- יז. צריך לחיות אמונה ולא לחשוש חששות עתידיים שמא לא יוכל להתקיים בלי תקשורת זו.
- יח. מי שמתנתק לגמרי מובטח בשמירה משמים עליו ועל ילדיו וכולם זקוקים לשמירה זו וצריך גם תפילה ולהחזיר בילדים את הריחוק מדברים אלו.
- יט. אלו שמנותקים לגמרי משפיעים לטובה על כולם וכך נשפיע על כלל הציבור בעז"ה.

דרך בריאתו של האדם להיות נמשך...

א. כתב הרמב"ם "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו" הרמב"ם כותב שזה עובדא שכך האדם נברא, הקב"ה הוריד את האדם לעולם עם כזה טבע! ממשיך הרמב"ם: "לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם, הוא ששלמה אומר הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע" הקב"ה הוריד את האדם לעולם בצורה שיהיה לו נסיון זה, והמוטל עלינו הוא לשבת בין החכמים ולהתרחק מן הרשעים.

ב. עד לפני כמה עשרות שנים צורת הקישור בין בני אדם לעולם הגדול היתה על ידי ספרים ועיתונים, אדם חי את המושגים שלו ויועד מה הוא עושה בבית, מה השני עושה בבית הוא היה יכול לדעת מלדבר קצת עם בני אדם, אבל מה קורה בעולם הגדול היה יכול לדעת רק ע"י עיתונים או ספרים.

ג. ספרים חיצוניים הוא דבר מאוד גרוע, אדם קורא כל מיני דברים שנותנים לו מושגים אחרים. דוגמא למשל: אדם שלא ידע שיש כזה מושג שבני אדם מאבדים את עצמם לדעת, זה רחוק ממנו כמטחוי קשת. אבל אם הוא יקרא כל יום בספר או כל יום יקרא בעיתון שפלוני עשה כך ואלמוני עשה כך אז לאט לאט יתקחה אצלו הרגש הזה לגמרי, בתחילה זה מופקע לגמרי, אח"ז זה לא מופקע, אח"ז זה רק קצת רחוק אבל כך צורת הדברים שהטבע פועל על בני אדם בדברים הכי הכי חריגים ורחוקים. כששומעים סיפור על זמן מלחמת עולם השנייה שאנשים נקלעו למצבים שתסמנה שערות ראש מכאלו מצבים, זהו רק ברגע הראשון אמנם לאחר זאת שוב ושוב הרגש יורד והוא מתרגל למצב. כל המשקל של יראת שמים ויהדות תלויה במצב הזה, וזה מה שאומר הרמב"ם שאדם שיגור בעיר של רשעים הרי בודאי שהוא יהיה מושפע ויתרגל לסביבתו. נח היה צדיק תמים בדורותיו, יחיד שהיה גר בין כל כך הרבה רשעים ולא השפיע עליו, אבל טבע האדם הוא להיות מושפע מהסביבה.

ד. כתוב בשו"ע (או"ח שז סט"ז) מליצות ומשלים של שיחת חולין ודברי חשק כגון ספר עמנואל וכן ספרי מלחמות אסור לקרות בהם בשבת, ואף בחול אסור משום מושב לצים ועובר משום אל תפנו אל האלילים, לא תפנו אל מדעתכם, ובדברי חשק איכא תו משום מגרה יצר הרע, ומי שחברין ומי שהעתיקו וא"צ לומר המדפיסן מחטיאים את הרבים עכ"ל. ברור שמי שקורא סיפורים על אנשים אחרים שמתנהגים בדרך לא טובה זה משפיע עליו, וק"ו על ילדים רכים שיש להם עדיין קדושה מסוימת ומראים להם סיפורים וכדומה או תמונות של רשעים אז אע"פ שבתחלה זה רחוק ולא קשור אליהם אבל הדברים לאט לאט מחלחלים.

ה. עד היום ידעו תמיד שאם רוצים לשמור על הבית צריך להשגיח של יכנסו ספרים פסולים לתוך הבית וכן שלא יכנסו עיתונים לתוך הבית ולא מדובר חלילה על עיתונים גרועים של אפיקורסים ורשעים אלא גם על סתם עיתונים, הרי עיתון צריך למכור ולשווק משהו הוא לא יכול לכתוב רק מה קורה בביהמ"ד אלא צריך לספר מה קורה בעולם הגדול ונניח שהוא אכן מסנן את הדברים הכי הכי גרועים, אבל סו"ס צורת ההגשה של הדברים שדנים כל הזמן מה הרשע הזה אמר ומה הרשע הזה אמר, ואין הוא חשב על זה. כל צורת ההסתכלות על החיים אצל רוב העולם הוא ע"פ ההשפעה מהעיתונים.

ו. נמצא שהעיתונאים שעורכים את העיתון הם שמכוונים את השכל לרוב הציבור בעולם. וזה אחד מהקשיים החמורים שקורים היום שהתקשורת מעוותת את כל האמת וכל היושר, כי אדם פשוט שלא חושב לבד, הוא שומע שזה כך ומסכים שגם הפרשנות היא כפי שהעיתון מכתוב לו.

ז. וההגיון מחייב שלא יתכן שאברך בן תורה שיש לו דעת עצמית לחשוב יהיה כפוף ומשועבד לפרש כל מקרה שבעולם לפי פרשנות העיתון. וע"כ העצה היא שלא תסתכל בעיתון ולא תדע מהנושא כי זה לא קשור אליך, ואם בכל זאת תשמע איזה נושא תנסה לחשוב עליו בדעתך מה האמת ולא שאותו סופר שעזב את בית המדרש לפני שנים רבות ומושפע מדעות חיצוניות הוא זה שיכתוב לך היאך לחשוב ולראות את הדברים.

אופן המשיכה שהתחדש בזמנינו

ח. והנה כל זה היה לפני בערך כמה עשרות שנים שהיה קל יותר להשמר מקשר עם העולם הגדול ולא היה זמין כל כך לקרוא ספרים פסולים ועיתונים אבל בשנים האחרונות הקב"ה הוריד נסיון שצורת הקשר והחיבור עם כל העולם נעשית בצורה הרבה יותר מהירה, וכל בן אדם יכול ברגע אחד להיות חבר של כל העולם, וא"כ ההבדלות והחייץ צריך להיות באופן אחר.

והנה כתב ע"ז הרמב"ם "וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים, ואם היו כל המדינות שהוא יודע ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו, או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות או מפני החולי ישב לבדו יחידי כענין שנאמר ישב בדרך וידום".

ומבואר ברמב"ם שאם אינו יכול לילך למדינה אחרת העצה היא לשבת לבד בלי קשר עם אחרים! צריכים לדעת שכל דור צריך להבין מהו "קשר" לפי האופנים של אותו הדור ובה לנתק את עצמו מאחרים. הרמב"ם אומר תשב יחידי בבית ותסגור את הדלת ואז אתה מנותק מהעולם, אבל לצערינו בדור האחרון הורידו משמים נסיונות אחרים שאדם יכול לשבת בחדר סגור לבדו ולהיות מקושר עם כל העולם, וא"כ מי שמח בקדקודו צריך להשמר מאוד שלא לפרוץ את החומות שלו ולהתקשר עם כל העולם.

ט. ולצערינו החומות הללו נפרצו והדבר נהיה חלק מהחיים וכדוגמא לדבר שעד לפני שלושים שנה מי שהיה הולך עם פלאפון ומדבר לעצמו ברחוב היה נראה כמשוגע ממש שהולך ברחוב ומדבר לעצמו, אבל היום היות ונטבע הדבר אין אנו מרגישים בזה דבר משונה כלל, וכמעט שמי שהולך ברחוב ולא מדבר בפלאפון נראה משוגע. וזה דברים שנטבעים, שאפילו דבר שהוא חסרון בצורת אנוש, שפעם אדם היה מתבייש לדבר כך בפרהסיה ברחוב, כי דיבור זה ג"כ דבר שצריך צנעה מסוימת [גם באנשים ואיננו מדברים בנשים], אבל כך הוא בכל דבר שע"י שמתרגלים לו הוא נעשה כדבר רגיל.

י. והנה עד היום הצורה של שליחת מכתבים נעשתה בדואר ואילו כהיום כמעט ואין לזה שימוש כלל משום שהכל שולחים במחשב ורוב עסקי החיים מתנהלים דרך המחשב וזה כובל גם את מי שלא רוצה, שהוא מוכרח להשתמש בזה, והחסרון בזה הוא עצום משום שמי שמחובר לכלים אלו או ברצונו או שלא ברצונו הוא נעשה מחובר לעולם. [אנחנו צריכים לדלג על מה שהיה מקום לדבר על נושא המחשב בכלל וההתעסקות בו, הלימוד במחשב, שזה גם נושא לדיבור אלא שלצערינו אנו צריכים לדבר קודם על הנושאים היותר גרועים]. שמצד אחד זה מקל הרבה על החיים וחוסך הרבה זמן של תורות בבנקים ובקופת חולים וכיו"ב שבלחיצת כפתור ניתן לסדר הרבה דברים. אמנם צריך לדעת שתמיד זה בנוי בצורה כזאת שיש אמנם הקלה בצורה אחת אבל לא שוקלים את ההפסד לעומת הרווח.

יא. טלפון רגיל היה תמיד, אבל שמשוגע יתקשר אליך ויספר לך סיפורים שאין בהם טעם וריח זה לא היה מצוי כלל, ואילו כהיום זה נהיה דבר מצוי, וכל אחד יראה בעצמו כמה כח היכולת שלו להתגבר על הסקרנות ושלא יעניין אותו צלצול הטלפון ולא יעניין אותו מי התקשר אליה, ובמציאות האדם לא כל כך חזק שיחליט למי מרים ולמי לא, והראיה שאם מתקשר אליו אדם או איזה קו פעם אחת הוא מחליט לעצמו אינו רוצה לענות לו ואינו עונה, אבל כשהוא מתקשר שוב ושבו לאחר כמה פעמים האדם נכנע ויצר הסקרנות גובר עליו, דהיינו שאין האדם חזק כל כך.

יב. וכל זה בטלפון אבל במחשב שנהיה אפשרות לשלוח לאדם ידיעות בלי אדם שמדבר ואפשר לשלוח

לאדם בלחיצת כפתור את כל הספרים חיצוניים ואת כל העיתונים הגרועים ביותר שיגיעו אליו הבית זה דבר חמור ביותר ולפעמים הוא בבחינת כל באיה לא ישובן, שהאדם מתחיל לקרוא ולשמוע מושגים שהוא לא שייך אליהם וזה מחלחל בו. ובתחילה בודאי שהוא נבהל מעצמו להיכן שהוא התדרדר אבל סוף סוף כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר והאדם מוצא את עצמו בשאל תחתית בלא שאף אחד מסביבו מודע למצבו אפילו בני ביתו, וכ"ז קרה מלחיצת כפתור אחת שבשעת חולשה הוא לא החזיק מעמד והתחיל לקרוא מה שכתוב שם.

ולצערינו לא צריך לספר, כל אחד יודע רחמנא ליצלן שהמון בתים נהרסו וירדו לשאול תחתית מהעסק הזה של הטכנולוגיה, משום שכשאדם קורה לו כאלו דברים זה מקרר לו את היראת שמים ואת האמונה ומוציא ממנו כל זיק ירא' ש שיש לו.

יג. כשאדם יושב ביהמ"ד ולומד, כל לימוד וכל תפילה שלו מקדש אותו ונותן לו קדושה פנימית של יראת שמים ואהבת ה' וקיום מצוות, ואילו הדברים האלו ברגע אחד מקררים את האדם וגורמים לו להיות אדיש וקר, ובני ביתו והסובבים אותו אף אחד לא יודע מה קרה לו, הוא כבר קם מאוחר, הולך לביהמ"ד בלא שום חשק והראש שלו כבר נמצא במקום אחר. זה סוג יצר הרע שתופס את כל האדם בבת אחת ולא משאיר ממנו כלום, אדם אכל פעם דבר בלא הכשר אזי הוא חוזר בתשובה על עבירה אחת, אבל על ידי הכלים הללו היצר הרע מקרר את האדם ולוקח ממנו הכל. זה האסון הגדול שטמון בכלים האלו, הנושא הוא על האדם כלפי עצמו וגם צריך רחמים גדולים על הבני בית ועל הילדים על הבנים והבנות, צריך סייעתא דשמיא גדולה.

יד. הרמב"ם כותב שהעצה להנצל מהשפעת הסביבה הרעה היא ללכת למדבר או לשבת בדד, אלא שאצלנו אין את העיצה הזו משום שגם כשיגור במדבר אזי הוא צריך את הפלאפון.. וא"כ פשוט שהדרך הכי ברורה היא שכמה שאדם יכול להתנתק מהדברים האלו- שיתנתק! הריחוק מהכלים הללו הוא קיום דברי הרמב"ם שצריך לילך למדברות.

וצריך לדעת דבר עמוק שהקב"ה הוריד נסיון כזה לעולם, העבודת ה' שלנו המיוחדת של הדור הזה, זה במלחמות של הדור הזה, יש עבודות שמסורות לכל דור דור, תר"ג מצוות. ויש נסיונות מיוחדים שמגיעים לדור אחד והעבודת ה' המיוחדת של הדור מתבטאת כמה אדם מרחיק את עצמו מהדברים האלו. ולכן כל נסיון בעניינים אלו זה לא שיקול כביכול בין שצריך לעשות מה שהרבנים אומרים ומאיך זה נח.. אלא יש כאן מצוה גמורה של ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, צריך לדעת לשמור על זה כבבת עינו. וא"כ בודאי שהדרך הכי בטוחה היא להתרחק מזה כמה שיותר.

טו. אלא שהבעיה נוצרה אחרי שהתירו אינטרנט חסום לצרכי פרנסה... והנה כל אחד מבין שאיסור גמור לא שייך להתיר לצורך פרנסה, לא שייך לומר לאדם "זה איסור גמור אבל מותר לצורך פרנסה", אם זה איסור ודאי שאי אפשר להתיר לצורכי פרנסה ואם בכל זאת מתירים לצורך פרנסה אז האדם לומד מכך שצורך מסוים מתיר זאת, וא"כ האדם עושה לעצמו גזירה שוה ואומר אם לצורך פרנסה מותר אז גם הצורך שלי להתאוורר זה כמו הצורך פרנסה של השני ושווה לי כמו חמשת אלפים שקל, ולראות דבר מסוים הוא צורך גדול בדיוק כמו צורך פרנסה, וכן הלאה.

ודוגמא לדבר הוא "איסור לשון הרע" שפרוץ מאוד והסיבה לכך משום שיש היתר במקרים מסויימים לדבר לתועלת אז הדבר נפרץ ואנשים מדברים גם שלא לתועלת, משא"כ שאר איסורים שאין כזה היתר של תועלת כגון דם ונבילה כל אחד יודע שלא מתקרבים לזה.

והנה אם היה אפשר לגדור לגמרי שלא להתקרב לאינטרנט כלל היה טוב, וכמו לדוגמא בטלוויזיה שכל אדם חרדי ידע שלא מכניסים את זה לבית ובוה הצליחו לגדור את הענין משא"כ בענין האינטרנט שבאמת הרבה מהפרנסות נצרכים לזה ואז מוכרחים להתיר ואז המכשול והקולות מצויים מאוד. אז בעצם נמצאים במצב מסובך מאד שאין לנו את האפשרות לברוח למדברות של הרמב"ם, וצריך לדעת מה העיצה לזה.

הדרך לפתרון...

יז. והנה הנביא אומר (מלאכי ג) "חזקו עלי דבריכם אמר ה' ואמרתם מה נדברנו עליך, אמרתם שוא עבוד אלוקים ומה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדונית מפני ה' צבקות, ועתה אנחנו מאשרים זדים: גם נבנו עושי רשעה גם בחנו אלוקים וימלט". ופרש"י "ועתה אנחנו מאשרים זדים, אנחנו עבדנוהו ושמרנו

משמרתו ועתה רואים אלו הרשעים מצליחים עד כי מאשרים אנו אותם על מעשה רשעם, "גם בחנו אלוקים: לומר נראה מה יוכל לעשות לנו וימלטו מן הרעה ולא נכשל". ועל כל זה אומר הנביא שהתשובה היא: "אז נדברו יראי ה' איש את רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו". יש הרבה שמתנדנדים, שמסתפקים אם להכניס מחשב לבית או לא להכניס דואר אלקטרוני לבית או לא. וכי"ב. ואדם שומע שפלוני הכניס ופלוני הכניס. מצב כזה מצריך שיהא אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו לטכס יחד עיצה ולדעת האמת צריך לדעת שהדרך הכי שמורה היא מה שפחות להתחבר לכל הדברים האלו. אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע דהיינו להיות מנותקים לגמרי, וכמה שאדם שומר את עצמו יותר אז הוא מובטח גם שיהיה לו סיעתא דשמיא משום שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, משא"כ ברגע שאדם מיקל ומחליט אני יכניס רק את זה ורק לצורך זה או אחר וכי"ב אז הוא כבר נמצא במחלקה אחרת.

ית. מצד שני בא היצר הרע ואומר לאדם כמה זמן כבר תצליח לעמוד בזה הרי עוד עשר שנים יתכן שכבר לא יהיה מכולת והכל יזמינו רק במחשבים ולא יראו כלל איש את חבירו. ספרו לי שבח"ל הרבה עשירים נעשו עניים מתקופת הקורונה משום שהיה להם הרבה משרדים להשכרה ונתעשרו מזה, ובקורונה אנשים עבדו מהבית וממילא נשארו לעבוד מהבית וא"כ לא צריך כבר משרד כלל ונעשו עניים מזה. וא"כ האדם חושב לעצמו הרי בלא מחשב אני לא יוכל להסתדר כלל, אני לא יוכל לא לאכול ולא לשתות ואני לא יוכל להזמין שום דבר.

יט. אבל את האמת צריך לדעת שהכל מכוון, הכל זה נסיון משמים ואם יראי ה' נדברים ביניהם ומתחזקים בעצמם אז לא מוטל על האדם לדאוג כלל מה יהא בעוד מאה שנה ובעוד חמישים שנה, אלא לפי המצב העכשווי. כמה שהאדם שומר על עצמו בבחינה זו שמתנתק מכל הדברים האחרים אז הוא מובטח שמשמים ג"כ ישמרו עליו. וכל אחד צריך לזה, שהרי לא שייך להשגיח על הילדים לגמרי יש כל כך הרבה מכשירים שמצויים בהישג יד, טלפון לכל אחד יש וברגע אחד הוא יכול להתקשר לכל אשר ברצונו ואף אחד לא יכול להשגיח במאה אחוז על כל מה שקורה.

צריך רק תפילה, ולהחזיר לבנים ולבנות לדעת כמה זה גרוע ושאיין מי שישמור עליהם מבחוץ, הם בלבד צריכים לשמור על עצמם. כל אחד צריך לשמור על עצמו אף אחד לא יכול לשמור בעצמו ולקחת אחריות לגמרי אפילו על הילדים שלו. כמה סיפורים יש שנתנו לילדים טלפון לשמוע סיפורי צדיקים ולבסוף הילד נרדם וגילו שהוא שומע חדשות מה קורה בכנסת, וכאילו סיפורים למאות ולרבבות יש, צריך המון המון סיעתא דשמיא ובדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו.

כ. אותו קומץ מועט יכול להשפיע על המרובים ג"כ, ר' ישראל סלנטר אמר שאותו פרוש שמתחזק בוילנא משפיע על אותו אחד שבצרפת שלא ירד עוד, וכמה שאנחנו נתחזק יותר בינינו להשאר בדרך הזאת ולהתנתק כן זה יותר ישפיע על כלל הציבור.

איש את רעהו יעזורו לאחריו יאמר חזק, יעזורנו הקב"ה שבסיעתא דשמיא נזכה במהרה לגאולה השלימה ובא לציון גואל.

אליכם אוהבי ה' ויראין

שמענו את הקריאה, הבנו את חובת השעה כפי שעורר מורינו שליט"א בקריאת הנביא: "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו" להתחזק ביחד זה עם זה כל יראי ה' המבקשים לשמור על הרוממות, על צורת היהודי, על תורה בטוהרתה. להיות מעט מן האור אשר ידחה הרבה מן החשך, וכפי שלמדנו רבותינו שע"י התחזקות המועטים – מושפעים לטובה גם הרבים.

קח חלק בהתעוררות הנפלאה הזאת, בעריכת כנסי חיזוק למבקשי ה' ועוד.

ליצירת קשר עם המערכת ניתן להתקשר: 0733572194 (תא קולי: להשאיר הודעה בשלוחה 9)

למענה אנושי ולתרומות: 0548529105 (בשעת הערב 9:45-11:30) פקס: 15338029192

נס שארע בתשעה באב בעיר וורמייזא

היה זה ערב ט' באב שנת שע"ה, בשעה שהלכנו לקרוא 'מגילת איכה' באו לעבר רחוב היהודים מאות בעלי בתים, לנקום בנו נקם ולשלול שלל, כי אומרים – "היהודים הם שלנו, את נפשם וממונם נתן לנו הקיסר, ואין שר ומושל שיוכל למחות בנו!" הם שברו את השער הקטן ונמס לבנו. רבים מהאנשים ונשים והטף אשר רץ לבבם התחבאו והסתתרו ביותר עד שלא ידע איש מחברו עד סוף הלילה...

יתר העם חזקו ואמצו, ובזריזות הביאו עצים ואבנים, גלגלו חביות, מילאו בעפר והעמידו אותם לפני השערים כדי שלא יוכל האויב להכנס לרחוב היהודים. ראו זאת האויבים והטילו מצור עלינו, קשרו בשלשלת ברזל את השערים, והחלו לקרוא דברים קשים ורשעות, להכות ולהרוג ביהודים, ועמדו לפלוש דרך החומות.

ומרוב צעקה, בכיה ותפילה שמע ה' את קולנו וירחם עלינו, כי היה בינינו גדול הדור, ושמו האלוף הגאון מוהר"ר גדליה, והוא היה "בעל שם", ועשה בשמות שרחוב היהודים התמלא בבעלי מלחמות, לבושים שריון ונושאי כלי מלחמה!!!

השונאים, שעמדו על החומה וראו זאת, נפל פחד עליהם. בעקבות כך ה' נתן רוח אחרת במלומד שלהם, קמגיץ צורר היהודים שאין כמוהו בעולם.

מאחר שקמגיץ זה היה עשיר גדול, נפל פחד הקיסר עליו, רץ עם שני עדים והחל צועק על בעלי הבתים: "אחי ורעי, זההרו שלא תשלחו יד ביהודים, לא בגופם ולא בממונם, ולא אני ועצתי גרמו לעשות הרעה הזאת נגד הקיסר... אני מבטיח לכם שאבוא אל הקיסר בדיון ומשפט שהיהודים שייכים לכם ולבניכם ואז תעשו בהם כרצונכם, רק עתה אל תשלחו בהם יד". כך נשמתו אחד אחד והלכו לביתם כי נפל פחד עליהם.

ורק שעתיים אחר חצות ליל, האשל הגדול, מוה"ר שמואל בכרך, לקח עמו מניין אנשים, והלך לבית הכנסת לקרוא איכה.

(מנהגות וורמייזא)

הגזירה בתשעה באב והישועה בעשירי באב

תימן שנת תקנ"ז. בעוונותינו היה הרעב בארץ קרוב לשבע שנים וכל שנה הולך וחזק. ונתייעצו שרי הקהל ביום ט' באב להגלות ספר תורה לבית הקברות, הספר הזקן אשר בבית הכנסת שלנו. והיתה צעקה גדולה בעיר, אנשים, נשים וטף בשעה שהולכיהו לבית הקברות, ויצאו כל העם אחריו קודם חצות וישבו עימו עד הערב בבכי, אנקה וצעקה, והעלו עפר על ראשם, ושם התפללו מנחה וקראו בתורה והתפללו ערבית. וחזרו העם לבתיהם עם ספר התורה בבכי גדול, מקוננים בדרך הילוכם.

ואותו היום היה פלא גדול, כביכול, הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, כמעט שהרגל נכוות בדרך על הקרקע.

וביום השני, שהוא עשירי באב, יצאו כל הקהל בשחר והתפללו והתחנונו. ובאותו היום אחר חצות היה גשם גדול בכל המדינה, לא היה מקום שלא ירדו גשמים והאירו ברקיו ... ברוך מרחם על הארץ, ברוך מרחם על הבריות, יתברך שמו לעד. (סערת תימן)

העיר האדמו"ר מצאנו: בשמחה מצינו כלל שאין מערבין שמחה בשמחה, לעומת זאת בפורענות מצינו, אדרבה, כפי שרואים בקינות, הגם שמתאבלים ומקוננים על חורבן הבית, מוסיפים לקונן על עוד גזירות, דוגמת מסעי הצלב, ת"ח ת"ט, אבלות ישנה וגם חדשה! (בניחוס אבליס ז' אב תשס"ט: "בצילא דמהמנותא" עקב תשס"ט)

תורה של תשעה באב!

בתום מלחמת העולם השנייה הגיע לעיר שנחאי קונסול אמריקאי שנתן לבני ישיבת מיר אשרות כניסה לארה"ב. אלא שכדי לקבל את האשרות הנכספות קבע הקונסול פגישה עם כל אחד ואחד ממבקשי האשרות, כדי לבדוק אם אכן הוא ראוי להכנס לארה"ב של אמריקה, שכן ארה"ב לא הסכימה לקלוט אנשים חולים, חסרי דעת ושאר אנשים בעייתיים.

תורו של הבחור רבי נחום פרצוביץ נקבע ליום תשעה באב... התעוררה שאלה איך לנהוג בפגישה זו, כי להגיע לפגישה עם הקונסול בבגדי תשעה באב עם פנים עטורות זקן וזיפים יכולה להיות פגישה קטסטרופלית, מראה זה הוא סיבה מספקת לפסול אותו מלקבל אשרת כניסה לארה"ב, באותם שנים רק פושעים או לא שפויים היו נראים כך. ולהשאיר בשנחאי כאשר כל בני הישיבה עוזבים זו ללא ספק סכנת נפשות.

בישיבה דנו בשאלה זו ולמעשה לא ידעו כיצד לנהוג. אבל רבי נחום לא התפעל, הוא הגיע לפגישה עם הקונסול ללא רחצה, בבגדים שאינם מכובסים וללא נעליים... וקיבל את האשרה!

לימים הוסיף הגאון רבי אביגדר נבנצל שרבי נחום ודאי שמח שתורו נקבע לתשעה באב ואם משהו היה עוזר לו ומצליח להחליף את התאריך ליום אחר, רבי נחום ודאי היה מסרב, ומדוע? מפני שההליכה אל הקונסול הצריכה להפסיק מלימוד התורה ובתשעה באב הרי בלאו הכי אסור ללמוד תורה... כזו היתה אהבתו העזה לתורה!

סיפר הרה"ג יצחק זאב חרץ: בהיותי ילד הלכתי עם אבי בתשעה באב אחר הצהריים בשכונת בורו פארק בניו יורק. לפתע שמענו בכי נורא, היינו בטוחים שגויים תפסו יהודי ומכים בו.

אמרתי לאבי: 'חייבים לראות מה קורה שם'. מיהרנו, היתה זו כניסה לבית מדרש, וכשראינו שאנשים נכנסים ויוצאים והולכים שם כרגיל הבנו שהכל בסדר, אך רצינו לראות מה זה ועל מה זה...

נכנסנו לבית המדרש, שם ראינו את האדמו"ר מריבניץ יושב יחף על מדרגה ליד ארון הקודש, בוכה בכי מזעזע וצועק צעקות מרות לתוך ספר קינות בידו. הוסיף ר' יצחק זאב: "מרוב התרגשות לא הצלחתי להרדם בלילה!"

הרבי מריבניץ היה יושב בט' באב לבוש שק וחבוש קסקט שק, אומר קינות ובוכה כל היום בכיות איומות ונוראות. כך גם נהג כל לילה ב"תיקון חצות!"

(נר לשולחן שבת"י ש"כ לידדי הרה"ג מ"ב)

בכל ערב ט' באב רבינו החת"ס היה נוטל כוס במידת רביעית, ובוכה לתוכה עד שהתמלאה הכוס בדמעות. ובסעודה מפסקת היה שותה את הכוס, לקיים מה שכתוב "ושקויי בבכי מסכתי". לשנה אחת חפץ רבי משה המבורגר לעשות אף הוא כן. הרבה בבכיות ומילא את כוסו בדמעות, לא הגיע לשותות כרבע כוס עד שהקיא וחלה לימים רבים... תהה ואמר: 'החת"ס יכול לעשות כן ולא איש אחר שאינו כמותו!' ("שלשה עולמות")

תשעה באב, הנכבדים, הדיינים והישישים הולכים בכל שנה וכל הקהל אחריהם על הר ציון לקונן ולבכות, ומשם יורדים אל עמק יהושפט, הוא עמק קטן בין הר הבית להר הזיתים ושם קברות היהודים, והולכים על הר הזיתים אשר משם רואים מקום המקדש ושם בוכים.

(מנהגי א"י הל' ט' באב)

שנות אימה וצלמוות בברית המועצות – רבינו הגאון רבי יעקב אדלשטיין היה מספר בשם דודו: בתשעת הימים היו אוכלים כל יום נתח חמאה והרבה גבינה וכולם היו נראים כמו חצי מתים כשלא אוכלים בשר שבוע ימים... כעת הגיע סטלין וכבר כמה חודשים אין בשר ובכל זאת ממשיכים לחיות – הרי שסטלין הבריא את האנשים...

(נר לשולחן שבת"ש י"כ לדידי הגר"י)

מהרי"ל דיסקין: יש לעיין בחולה האוכל בט' באב, האם יטול ידיו, או שמא עדיף לאכול בלי נטילת ידים.

(קונטרס אחרון ס"ח)

הגאון רבי יואל קלופט תמה על חקירה זו, וכי למה לא יטול, הרי מצינו שלא אסרו אלא רחיצת תענוג, שאם היה גופו מלוכלך מותר לרחוץ, והרי החולה נוטל ידיו לאכילה ולא לתענוג?!

והגאון רבי ירוחם ורהפטיג ביאר את חקירת המהרי"ל דיסקין, וכתב שהיא תלויה במחלוקת הרמב"ם והראב"ד:

הרמב"ם מתיר לכתחילה לכוון ידיו במפה ולאכול בלי נטילה, ולכן אם החולה יטול ידיו לא ברור שנוטל לאכילה כי הרי יכול לאכול עם מפה בלי נטילה, וצריך להיות מוכח שלא נוטל לתענוג. ולראב"ד שאוסר לאכול עם מפה, עליו ליטול את ידיו שהרי מוכח שלאכילה הוא נוטל.

בזה מובנת חקירתו אם לאכול בלי נטילה כרמב"ם, או ליטול ידיו כראב"ד, אלא שדרכו של המהרי"ל דיסקין לקצר בדבריו ולא לפרש, והמבין יבין...

למעשה, נוטלים ידים כרגיל. (הגרש"ז אויערבאך ש"כ ל"ט ל"א, הגר"ש וואזנר שבט הלוי" ח' קל"ט, הגר"ש אלישיב והגר"נ קרליץ: "ט' באב שחל ביום ראשון" עמ' קפ"ג)

ליל ט' באב: בתימן באו חגורי שק לבתי הכנסת בהם היתה שוררת אפילה גמורה. ואמרים "על נהרות בבל" ו"מזמור לאסף".

עמד שליח הציבור ואמר בקול רם: 'אחינו בני ישראל דעו היום כך וכך לחורבן בית מקדשנו ותפארתנו', ומכריזים גם את המניין מחורבן בית ראשון - לפי שמאז גלו אבותינו לתימן. ומכה הוא וכל הקהל כף אל כף, ואומרים בעצב "ברוך דיין אמת" וכולם פותחים בבכיה, ומתחיל לקונן.

(תקון יששכר" שו"ע המקוצר ק"ה ד')

מרוקו - בט' באב יושבות הנשים אגודות אגודות, ואחת מהן או אחד השכנים קורא להן קינות בערבית.

(ילקוט מנהגים)

בט' באב בבוקר לא דפק השמש לבית הכנסת. ("דברי קהלת") באמסטרדם - ט' באב שחרית לא מסתובבים בבית הכנסת עם קופת צדקה. ואין אומרים 'הנותן תשועה'.

(מנהגי אמסטרדם)

"וכן היה מנהג זקני רבי אברהם הרופא, בליל ט' באב כשהיה מגיע לפסוק "העלו עפר על ראשם" היה נוטל עפר ונותנו בראשו במקום תפילין".

(שבלי הלקט" עמ' ק"ל)

השמש עובר עם קערה בבית הכנסת ומושיט לכל יחיד שיקח ממנה אפר, ונותן על מצחו במקום הנחת התפילין. (כתר שם טוב)

ביום ט' באב בבוקר יפרשו הספרדים פרוכת שחורה וגם ספר התורה עטוף במעיל שחור. ובאמצע בית הכנסת תעמוד קערת חרס מליאה באפר, וכל אחד מנכבדי העדה יקח אפר וישים על מצחו.

(איגרת רבי יהוסף שוורץ - לוח תרנ"ו)

סיפר גביר אחד מנכבדי קאליש: "פעם, ביושבי עם רבינו רבי אליהו רגולר אשר גר בביתי, והימים ימי תשעת הימים, נסבה שיחתנו אודות התענית העומדת לבוא, סיפרתי על חולשתי וחולי, ודאגתי מה אעשה. ואמרת: 'לו יכולתי לשותות קפה או תה בלילה, אזי תעבור עלי התענית בשלום על אף חולשתי'.

והיה בליל התענית בשעה מאוחרת, ואנוכי כבר שכבתי לישון, הנה נשמע קול דופק בדלת חדרי. בהכירי את קול הרב המצווני לפתוח את הדלת נפלה עלי חרדה גדולה, כי יראתי פן קרה איזה מקרה רע חלילה ועל כן בא אלי בשעה כזו...

הזרזתי לקום, ובפותחי הדלת ראיתי לתמהוני כי ביד הרב נר דולק וספל תה.

עמדתי נבוך. ויאמר אלי הרב: "אל נכון תזכור את דבריך לפני ימים אחדים כי בשתותך ספל תה בלילה לפני התענית לא יקרך דבר רע, על כן הבאתי לך!" ולא הרפה ממני עד כי שתיתי כולו.

(תולדות אליהו - הגאון רבי אליהו רגולר היה רבה של קאליש)

הגאון רבי ישראל סלנטר היה אומר שלהתחזק לבנות את בית המקדש אינו יודע אם מחוייבים בימינו, כיון שחסרים לנו הפרטים הנצרכים לזה, אבל מאד יש להזהר שלא להחריב את בית המקדש!

(אגרות הח"ח כ"ח)

ט' באב, בקהילה אחת באיטליה נהגו להניח את ספר התורה על גבו של השמש כשהוא כפוף ופניו למטה וכך קראו בו... ופקפקו על המנהג חכמי העיר, ושאלו את רבי שמואל אבוהב. והשיבם: שמעתי הטענות שכתבו לצדד בביטול או קיומו של המנהג הזה, ואם כי גם בעיני יפלא מנהג זה ולא מצאתי בו טעם בשל החששות שעוררו עליו, מכל מקום כיון ששערי התשובות לא ננעלו בעד טענות האיסור אין לי לחדש ולהוסיף עליהם.

ואם חלילה ביטולו יביא להבערת אש קטטה ומחלוקת, הרי הדבר מסור בידי יראי ה' ההולכים בדרכי נועם לחשב הפסד מצוה כנגד שכר השלום ולבחור הרע במיעוטו, ועליהם להתנהל לאיטם בצורה חכמה, עד אשר כולם יסכימו מדעתם אל הצד היותר טוב.

(שו"ת "דבר שמואל" רמ"ט ועיי"ש ו"נר" שבת חזון תשס"ז)

כשמוציאים ספר תורה אין נותנים אותו לבעל מצוות, אלא החזן נוטלו, ואין מניחו על התביה, אלא שני אנשים מחזיקים אותו עד גמר הקריאה, ומשתמשים בענף הדס במקום יד כסף להצביע על מקום הקריאה.

(כורדיסטן - ילקוט מנהגים)

המנהג במצרים ובהרבה מקומות בארץ ישראל שלא להגביה את ספר התורה בשחרית. (ולא אמרו קדיש אחרי הקריאה. "נר מצרים") ביטל הרב את מה שנהגו במקומות מסויימים לא להגביה ספר תורה בט' באב. (כנה"ג או"ח ח"ב וכדברי הרמב"ן שיש בזה "אורו אשר לא יקים")

נ-3700 פנינים ב-2 הכרנים יחד

פרשת דברים

— גיליון 4 —

חלק מהענינים שנידונו בספר

- רש"י, הוכיח משה את 'בני ישראל' סמוך למיתתו, כדי שלא יהיו מוכיחים פעמים רבות - צ"ב הלא כך היא מצות תוכחה, אפי' מאה פעמים? 2566
- במה שונה חומש דברים - משאר ד' חומשי תורה? 2568
- שפלותו של 'אותו האיש' - שדימה שרכו כמוהו 2570
- אמר שלמה: דיין גוי המטה את הדין, אין בכך כלום, מה הפירוש? והלא מצווים על הדינים? 2578
- הכיצד אומר משה, אם בא לפני אדם בלבוש חשוב, אינני יודע מה טיבו - הלא כל 'בעל מופת' [בתחילת דרכו] תיכף יודע על האדם 'כדיוק מה מצבו'? 2582
- האם התורה כותבת הלשון 'מדוייק' כפי שדיברו האנשים - או שהיא 'מתקנת' הלשון כפי הנצרך? 2588
- מדוע הסתובבו סביב הר שעיר ימים רבים? 2590
- 'אתם עוברים בגבול ... בני עשיו' ונשמרתם מאד' - מדוע הזהיר באזהרה חמורה? 2594
- האם יש תועלת לאדם ש'קוראים על שמו' מקומות? 2601
- החותן נקרא: 'יעקב מאיר' - והחתן נקרא רק 'יעקב', אין כאן שיווי שמות? 2602
- גימטריה ברוה"ק: ציון במשפט תפדה... 2603

אל כל ישראל (א)

■ מה היו אלו שבשוק ויכלים להשיב על תוכחת משה?

רש"י, אילו הוכיח מקצתן, היו אלו שבשוק אומרים: אתם הייתם שומעים מבין עמכם כך וכך ולא השיבותם דבר? אילו היינו שם היינו משיבים אותו! לכן כנס כולם, ואמר להם: הרי כלכם כאן, כל מי שיש לו תשובה ישיב.

'אילת השחר' מה יכלו לומר? וכי לא עשו עגל? וכו'

א"ק, וי"ל דהערב רב עשאוהו, וא"ת עדיין יש תביעה על ישראל - מפני מה לא מחיתם?

יכולים ישראל להשיב: שהיתה סכנה שיהרגונו, ועוד שבלאו הכי לא ישמענו לנו, הקיצור: יש מה לענות.

והראיה: שכל אלה שבכאן אין בהם חטא העגל, שהרי כל עובדי העגל נהרגו, ואפילו 'שמח בלבו' - בהדרוקן.

אבל באמת יש על ישראל טענה: כי אם היו מוחים כולם יחד, לא היו הערב רב יכולים להלחם כנגד 'המון עם רב'.

אחד עשר יום מחורב (א ב)

■ מה טעם הולכים ה' במרוצה [למהר כניסתם לארץ] - הלא גלוי לפניו שלא יכנסו לארץ?

פרש"י: ואתם הלכתם בג' ימים, וכ"כ היתה השכינה מתלבטת למהר להכניסכם לארץ.

א"ק, וצ"ב הלא גלוי לפניו שלא יכנסו לארץ, א"כ מה הטעם למהר בדרך*?

ואפשר ליישב בהקדם משל: עשיר גדול חיתן את בנו, וטרם יום החתונה קללל הכן דרכיו, ולאחר מיכן הלך מדחי לדחי, לאחר שה' בעומק הצרה וההפסד, פגע בו האב ואמר לו: ראה מה הפסדת! לו היית הולך בדרך הישר, כל זה ה' מתוקן עבורך, ואלו הבתים השדות והכרמים שרכשתי עבורך, והנה כאשר מראה לו הטוב שהיה מתוקן עבורו, ניכר יותר אהבתו ורצונו להיטיב עם בנו - מאשר כשאומר לו בע"פ: 'רב טוב' ה' צפון לך לו לא היית חוטא'.

וכן כאן, כדאי ה' למהר בדרך, כדי ליסרם בשבט מוסר, לאמר: ראו דהי' הטוב [ארץ ישראל] מזומן לפניכם לבא שם בזמן קצר.

* וכאן לא שייך תירוץ של 'ידיעה ובחירה', כי השאלה היא מידיעה על ידיעה, ובפרט שהתביעה על בני' באה 'אחרי ככלות הכל' [ולא בשעת מעשה].

פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו (א ז)

רש"י, 'כל שכניו' עמון ומואב והר שעיר.

טעמא, והלא אסורים לכבשם, ולמה יבואו אליהם?

וי"ל שיעברו דרך מדינות אלו, ויקיימו המצוה 'אל תתגורו בס', כי אם לא היו עוברים שם לא מקיימים המצוה, לכן ציוס שיעברו דרכם - ואז כשיעברו ולא יתגורו יקיימו המצוה.

כעין זה הובא עה"פ (בראשית יב יג): 'למען יטב לי בעבורך' 157 / 110, 1955.

■ אדם המסופק על מעשה שלפניו, האם הוא בא מיצה"ר או מיצ"ט - כיצד יבחון הדבר?

א"ק, והנה למדנו כאן יסוד חשוב, ב'גדרי קיום מצוה', ודבר זה שכית באופנים רבים, שאדם מורה היתר לעצמו, להתקרב לעבירה ולשמור עצמו, כדי לקיים המצוה, ע"פ היסוד שהביא הגר"ח ק.

כגון שצריך לעבור במקום שיש בעי' עם 'שמירת עינים', ואומר לעצמו אעבור דרך שם 'אכופ היצר ואקבל שכר', ובסוף כל השקלא וטריא עם עצמו, הוא לא יודע, האם העצה [לעבור דרך המקום המפוקפק ההוא] היא מהיצר טוב או מהיצר הרע**.

והעצה לזה היא, לחשוב מה ה' הח"ח עושה במקרה כזה, ואז לא יהיו לו שום ספיקות, וזה בדוק ומנוסה.

וצ"ב מנ"ל לדעת מה ה' הח"ח נוהג? תשובה: כש'מורידים את הנגיעות', הכל נעשה פשוט.

* והוא כעין מה דאיתא בגמ' (ע"ז ז), שאמר חד לחבריה: נילך על פתח מקום זנות, ונכופ היצר ונקבל שכר.

** או שמסופק האם להתערב במחלוקת, ובטוח שכונתו 'לשם שמים', וכדומה.

'נתתי' את הארץ באו ו'רשו' (א ח)

ומה היא הארץ, ירושה או מתנה?

מסביר הגר"א, שהארץ 'ירושה' מהאבות, אך לא נתברר איזה דור יזכה, לכן נאמר 'מתנה'.

לא אוכל לבדי שאת אתכם (א ט)

■ אמר שלמה: דיין גוי המטה את הדין, אין בכך כלום, מה הפירוש? והלא מצווים על הדינים?

רש"י וכן אמר שלמה (מלכים א' ג ט): מי יוכל לשפוט את עמך הגדול, אמר שלמה: דיין גוי אם 'הטה הדין' וחונק ו'מטה דין הנגזל' - אין בכך כלום, משא"כ דיני ישראל.

הר צבי: מה הפי' 'אין בכך כלום'? הלא בני נח מצווים על הדינים?!

א. א"ק, וי"ל: מדמים הם בנפשם 'שאין בכך כלום'.

ב. המג"ש תירץ: דנפק"מ לדיין שישגג: שבישראל נענש כדור בנוב, וכיהודה בן טבאי [שכל ימיו ה' משתטח]. וא"ת הלא אף גוי ששגג חייב?

תשובה: יש ב' דרגות בשוגג, א. שוגג ש'ה' לו ללמוד, בן נח נהרג עליו. ב. 'שוגג גמור', בן נח פטור עליו, אך עדיין דיין ישראל, מוזהר עליו, ומייתי, מיהודה בן טבאי, שה' משתטח כל ימיו, על קברו של העד. ועל כי האי גוונא [דשוגג גמור], אמר שלמה: מי יוכל לשפוט, דכה"ג דיין גוי פטור.

ואומר אליכם בעת ההיא לאמר לא אוכל לבדי וגו' (א ט)

רש"י, אפשר שלא היה משה יכול לדון את ישראל? אדם שעשה להם כ"כ הרבה ניסים [יציאת מצרים, ים סוף, מן, שליו], לא יכול לדונם?

א"ק, צ"ב דמה שייכות כחו בניסים - שהוא ענין של 'צדיק וחסידי', לענין 'היכולת לדונם', שהוא ענין של תלמיד חכם?

וידועים לשבטכם (א ג)

■ הכיזר אומר משה, אם בא לפני אדם בלבוש חשוב, אינני יודע מה טיבו - הלא כל 'בעל מופת' [בתחילת דרכו] תיכף יודע על האדם 'בדיוק מה מצבו'?

רש"י, שאם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע אם הגון הוא אבל אתם מכירים בו שאתם גדלתם אותו לכן נאמר וידועים לשבטיכם.

והשתא דבר תימא הוא: ומה כל 'צדיק' [בעל מופת, וכדומה] יודע 'מה שהי' ומה שעתידי להיות' 'מה לפני' ומה 'לאחור' - והאיך לא ידע משה מה יש ב'קנקן' האיש שבא לפניו?!

א"ק, ואפשר לומר, שיש אדם ש'קבל על עצמו חבירות', ובשעה שבא למשה, הרי הוא 'באמת צדיק גמור', ולפי מידת 'באשר הוא שם' ודאי ראוי הוא להיות שופט, ואין משה רואה עליו כל פחיתות, אבל 'אנשי מקומו' יודעים שהוא 'עיתים חלים עיתים שוטה', שכן דרכו שיש חודשים בהם הוא מתפלל שעות, לומד היטב, ורוצה באמת באמת להיות צדיק.

אך כעבור זמן, 'רוח עושים נסכה בו', והוא יורד ממדרגתו, ועל זה בקש משה שיביאו את ה'בחונים לציבור' שהם 'ציבים'.

והענין אותי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות (א יד) א"ק, מדוע שאל משה את הציבור? וי"ל ע"פ הגמ' (ברכות נה): אין ממנין פרנס על הציבור אלא א"כ נמלכים בציבור.

והענין אותי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות (א יד)

■ מה צער נצטער משה [מ' יום בהר] - הלא כל אברך לומד יותר? מסביר רש"י, אמר להם משה בתוכחה: היה לכם להשיב רבינו משה ממי נאה ללמוד ... לא ממך שנצטער עליה?!

א"ק, וצ"ב מ' יום [ואשב בהר ארבעים יום], אין זה כ"כ צער, ואין זה כ"כ מסירות נפש?

תשובה: ע"פ היסוד הידוע, שהזמן 'אינו דבר מוחלט', אלא נמדד לפי ההספק שעושים בו, ולמשל: אם יתן ה' כח ומהירות 'על אנושית' בידי האדם, לעשות בדקה אחת, תפילה, ותורה, ואף ינוח בה, ועוד יספיק באותה דקה ללמוד סדר ב' וסדר ג', וכך יספיק בדקה זו לעשות כמה אלפי פעמים, ועוד יספיק ללמוד בדקה זו את כל הש"ס, כמאה פעמים.

הרי אם ימות האדם, כעבור דקה, אינו יכול להתלונן, ואינו מרגיש 'חסר כלשהוא' לעומת חבירו שהי' ק"כ שנים, שהרי חי 'חיים מלאים', והיינו משום שהזמן נמדד לפי הדברים שהספקנו בו.

וכן יש לומר אצל משה, שאמנם הי' בהר מ' יום, אבל נמשך אותו זמן 'כביכול' כמה מאות שנים.

ומצאנו אצל דוד שבאותו לילה שברח משאול אל שמואל, למד מה שאין תלמיד ותיק לומד במאה שנה (מדרש שמואל ב כב ד, ילקוט סוף פ"ט).

★

אגב - כל זמני הגמ' הם לפי הדברים שניתן לעשות בהם: 'כמין ימא לטיגנא', 'שלום עליך רבי ומורי' כדי אכילת פרס, שיעור ד' מילין, וכיו"ב.

ויקחו בידם מפרי הארץ (א כח)

אור החיים, לשם מה הזכיר בידם?

א"ק, וי"ל שאם היו מכסים הפירות במחצלות או בסדינים, ומביאים אותם ל'עניי משה' בלבד, לא הי' עליהם טענה, אבל עתה הואיל ורצו להפחיד את ישראל [כשם שפרי' משונה כך עמה משונה (רש"י במדבר יג כד)], לפיכך נטלו הפירות 'בידיהם' לעיני כל.

ומצאנו 'בידיהם' ל' גילוי ופרסום', הובא מהגר"ז על הפסוק (בראשית מג יב): 'ואת הכסף המושב ... תשיבו בידיכם', היינו 'לעניי כל'.

ונסב את הר שעייר ימים רבים (ב ג)

■ מדוע הסתובבו סביב הר שעייר ימים רבים?

מה יש לישראל לחפש שם? ומדוע הסתובבו סביב הר שעייר ימים רבים? וכן בהמשך: 'ויאמר ה' אלי לאמר, רב לכם סב את ההר הזה, רואים שהי' ענין מיוחד בסיבובי ההר?!

ואפשר שהוא עפ"י שהבאנו*, שהיו בני ישראל מטהרים המקומות שהיו בהם 'כוחות הטומאה'. וסיבות משכנו של עשיו [הר שעייר] - היו כוחות טומאה רבים. ולכן סובבו הרבה - עד שהודיעם הקב"ה, שכבר השלימו תפקידם שם.

* עה"פ (במדבר י יט): 'ויש אשר יהי' הענין' 2100.

אתם עוברים בגבול אחיכם בני-עשיו, היושבים בשעיר: וייראו מכם, ונשמרתם מאוד (ב ד)

■ 'אתם עוברים בגבול ... בני עשיו' ונשמרתם מאוד - מדוע הזהיר באזהרה חמורה

א"ק, וצ"ב אחר שהזהיר [באיסור לאו] שלא להלחם עמם [אל תתגורו בם], מדוע הזהיר הכתוב [באזהרה חמורה] ונשמרתם מאוד, 'עוסק' שלא מצאנו אלא בדבר 'יקר וחשוב' כדברי תורה [רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח ... ופן יסורו (דברים ד ט)].

ואפשר לפי שעתידים ישראל [לעתידי לבוא], לעלות אל הר עשו [ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה (עובדיה א)], ואם היו נלחמים בעשיו עכשיו, הי' 'קרב הקץ' ובאה הגאולה, ולכן הזהיר הכתוב ב'לשון חמור', וכעין שהשביע הקב"ה את ישראל שלא לדחוק את הקץ. [בטעם הדבר שיש להזהר שלא לדחוק הקץ, פירשנו עה"פ (דברים ג א): 'ושב ה' אלוךך את שבותך' 3002].

אוכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתיתם (ב ו)

■ מדוע היו צריכים לקנות מזון ומים מאדום - הרי הי' להם מן ובאר? א. רבינו בחיי פ"י ל' בתמיה: וכי צריכין אתם לקנות אוכל ומים מאתם [מבני עשו]? והלא אינכם חסרים כלום, [ולכן] סמך לו: 'כי ה' אלהיך ברכך בכל מעשה ידיך זה ארבעים שנה לא חסרת דבר' (ב ז):

ב. והרמב"ן כתב: שאכן קנו מבני עשו אוכל ומזון, ומביא הרמב"ן ראיה [שקנו מזון ומים בפועל] שהרי בחומש במדבר (ב כח): שלחו לאדום: 'אוכל בכסף תשברנו' .. וגם מים תתן לי בכסף ושתיתי 'כאשר עשו לי בני עשו'.

א"ק, אגב - [לפי הרמב"ן] יש כאן 'תמונה מוזרה', כאשר יוצאים בני עשיו לקראת ישראל 'בעם כבוד וביד חזקה' - ובהמשך הם מתחילים למכור לישראל מזון ומים.

וזה שכיח אצל 'בני דודנו' [העברים בא"י], 'רגע אחד' יקצפו ויאמרו להשמיד - ואח"כ יחייכו במלוא שיניים, ויאמרו: כן אדון! מה תרצה לקנות.

הנה ערשו ערש ברזל ... תשע אמות ארכה באמת איש (ג יא)

■ אחר שהסביר רש"י שנמדדת 'מיטת עוג' לפי 'הזרוע של עוג' - שוב אין לנו 'שום אפשרות' לידע את גודל המיטה, ומה הועיל שכתבה תורה: המידה של ט' אמות ארכה באמת איש [עוג]?

פרש"י: באמה של עוג.

א"ק, צ"ב שאין כאן שום התקדמות לידע את גודלו של עוג כשהי' קטן, מאחר שאין אנו יודעים מה גודל 'אמת ידו', ועוד למאי נפק"מ אם זה 'ערש ברזל' או 'ערש עץ'.

א"ק, ונראה דיש כאן התקדמות, כיצד?! דהנה היחס במיטה של 'תינוק רגיל' [בין אמתו לגובהו] הוא כפול 4 [דהיינו גובה אדם ד' אמות], ומדוע הי' צריך עוג, שתהא מיטתו כפולה? אין זאת, אלא שהי' 'פרא אדם', והי' מתהלך במיטה, 'כארי בסוגר', ולכן הוצרך שטח גדול, כדי שיהא לו מקום לנוע, ולכן גם ציין הפסוק שהי' 'ערש ברזל', להודיע שהי' 'חזק ופראי' גם בתור תינוק.

ונראה: דהשמיענו גודל הנס שעשה עמנו הקב"ה, שלא תאמר אמנם הי' עוג גדול מאד, אך הי' 'כבד תנועה', כדרכם של 'בעלי חיים גדולים' שמצוי בהם הכובד [נשיאים וזיזים כ'בעלי חיים קטנים'], ומשום שהי' 'כבד תנועה' יכלו בני ישראל להשמידו, ואמר הפסוק, 'דלא כן' הי' - אלא הי' מלא זריזות.

הפטרה / ציון במשפט תפדה (ישעיהו א)

■ גימטרי' ברוה"ק: ציון במשפט תפדה...

מהרי"ל דיסקין, ציון במשפט תפדה [1076] = תלמוד ירושלמי [1076]

ושביה בצדקה [524] = תלמוד בבלי [524]

אומרים בשם הסטייפלר, שגימטריא זו יכול להאמר רק ברוה"ק!

להנצחות ובכל עניני הספר:

טלפון 03-691-6645

אימייל: 6916645@GMAIL.COM

להערות על דברי תורה - רק למייל

וארטים לפרשת שבוע

א. אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל. למה נאמר כאן אל כל ישראל, בשונה משאר המקומות שלא נאמר כלל? וי"ל, ואמר החיד"א ע"פ הגמ' בב"ב קסה, רובן בגדל מיעוטן בעריות, וכולם באבק שלשה"ר. והנה תיבת אליה זה ר"ת אבק לשון הרע. וד"ז הוכיח משה את כל ישראל כי כולם חשודים בזה.

א. אלה הדברים אשר דיבר משה וגו' וחצרות ודי זהב. רש"י כותב שמשם רבינו הוכיח את ישראל ברמז, ו'חצרות' הוא התכוון למחלוקת קרח, ויד זהב הוא התכוון לחטא העגל. וקשה למה הקדים חטא דקרח לעגל, שהיה קודם לכן? וי"ל, ואמר החנוכת התורה ע"פ המדרש, שבחטא העגל טען משה לפני הקב"ה למה אתה מענישם הרי הם יכולים לטעון שאנך נאמר רק לך (למשה) ולא להם כי אמת לא יהיה לך והיינו בלשון יחיד, ובגלל טענה זו הקב"ה ריחם על ישראל. אבל בקרח כתוב שקרח אמר הרי כולנו שמענו מהקב"ה אנכי ולא יהיה לך, והיינו שהם גילו כעת שנאמר **גם להם** לא היה לך, אי"כ בחטא של קרח התגלה שחטא העגל זה היה עבירה של עם ישראל לכן הוקדם חטא דקורח לעגל, כי בקרח התגלה שהעגל הוי חטא שאין להם תשובה עליו. ולכן נא אומר דוד המלך בתהילים (קו) קודם חטא דקורח.. ויקנאו למשה במחנה.. תפתח ארץ ותבלע דתן.. ואח"כ יעשו עגל בחורב, כי כל עוד לא היה עניין דקרח לא היה אפשר לטעון כנגד העגל כי היה אפשר להשיב כני"ל. **עוד** וי"ל שמובא בתנומא שופטים שכאשר ישראל באחדות נמחל להם עוון ע"י, ולכן כל עוד לא היתה מחלוקת קרח ועדתו היו כלום באחדות אז הקב"ה מחל להם על עוון העגל. אבל ברגע שהגיעה מחלוקת קרח ועדתו ונתבטלה האחדות, שוב אין הקב"ה מוחל על עוון העגל וזה חוזר להיות עוון, לכן הוקדם קרח לעגל כי קרח הוא הגורם לעגל שיחשב עוון. מובא בקובץ כרם שלמה.

א יא. ה' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דיבר לכם. איתא במדרש (דברים רבה א יג.) בברכותיו של משה יש בה מסוף העולם ועד סופו כי אמר אלף **פעמים** ולי"א אלף **פעם**. ויש להבין הדברים. וי"ל דהנה איתא בפסחים א. ששת אלפים פרסאות העולם. ובעירובין איתא שמקום בני"י כשחנו במדבר היה שלוש פרסאות על שלוש פרסאות. ולפי"ז מובן הפסוק, אילו היה כתוב ככם אלף פעם והיינו אלף פעם כפול ממחנה ישראל, אז זה היה י' אלפי פרסאות והוא חצי מהעולם, אבל כעת כשכתוב אלף פעמים ומיעוט רבים שתיים, אז זה יוצא שש אלף פרסה וזהו מסוף העולם ועד סופו. חנוכת התורה.

א יב-ג. איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם, הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וגו' ואשימם בראשיכם. מובא בחז"ל (מדר"ר איכה א. א.) שלוש תנבואו בלשון איכה, משה ישעיה וירמיה. משה אמר איכה אשא לבדי. וישעיה וירמיה נתנבאו על חורבן ביהמ"ק. והנה מובא במדרש: אמר הקב"ה כשישראל חוטאים אני לוקח מהם צדיק וממשכן ומוכרר אני עליהם את כל חטאותיהם, כי ע"י מיתת הצדיק ישראל מתעוררים לחזור בתשובה. (שמו"ר לה ד. סנהדרין לו. אלשיך ישעיה נז א.) ויש להקשות מדוע בזמן החורבן הקב"ה לא נטל צדיק במקום להחריב את הבית? וי"ל ע"פ המובא בשבת קט: לא חרבה ירושלים אלא על שביזו בה ת"ח והיינו שלא היתה הערכה כלל לת"ח, וממילא לא יועיל הקב"ה יטול ת"ח כי אף אחד לא יחזור ע"י"כ בתשובה. ודברים אלו מרומזים בפסוק שלפנינו. משה רבינו אמר לעם ישראל איכה אשא לבדי. אם אתם רוצים שרק אני לבדי אשא - והיינו שלא יהיה לכם חורבן ביהמ"ק כמו אצל ישעיה וירמיהו, אז הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וגו' ואשימם בראשיכם. והיינו כשתשימו עליכם בראשיכם מחו, אז יהיה מי שיכפר עליכם והקב"ה יפטור אתכם מחורבן וצרות. ואז לא יהיה איכה, אלא אצלי לבדי. רבי יעקב הכהן טראב מדמשק.

א כה. ויאמרו טובה הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך. אף שרש"י אומר שד"ז נאמר ע"י יהושע וכלב, פשוט של מקרא משמע שדבר זה נאמר ע"י המרגלים, ולכאוי תמוה הרי המרגלים ליכלכו על הארץ וכאן יוצא שאמרו שבחה של הארץ והיינו **טובה** הארץ. וי"ל, ואמר החת"ס, שזה גופא הגנאי של המרגלים, הנה אמרו שהארץ טובה כדי ששם ישראל לא יאמר הנה כיוון שזאת ארץ דפוקה אי"כ נוכל בקל להילחם עמה כי יושביה יעזבוה מרצונם כפי שהרגישו עשו והם בכלל לא ילחמו ע"י. והמרגלים אמרו שהם לא יעזבו מרצונם כי הארץ טובה, והטעם שלא נעלה כי הם חזקים ויעצחו אותנו וכו'.

א לו. גם בי התאנף ה' בגללכם ויקצוף לאמר גם אתה לא תבא שם. מדובר כאן על חטא המרגלים ומשה אומר שבגלל חטא המרגלים הקב"ה לא העלה אף אותו (משה) לאר"י. וקשה את הטעם שמשם לא עלה לארץ הוא בגלל

מי מריבה ולא מטעם המרגלים! וי"ל, ואמר החת"ס, דהנה מצינו ביומא שהמזכה את הרבים לא יהיה בגניהם, שלא יאמרו הוא בגניהם ותלמידיו בג"ע - והנה אי"כ בלי חטא המרגלים משה היה עולה לאר"י למרות חטא מי מריבה כי יש את הטעם שלא יהיו הם באר"י והוא לא כי הוא רבם, אבל אחרי חטא המרגלים שנעשו כולם שלא יכנסו לאר"י, אז ממילא ניתן להענישו על מי מריבה שגם הוא לא יכנס, ולכן משה אמר שבגלל המרגלים גם הוא לא נכנס.

ב כח. אוכל בכסף תשבירנו ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי. יש להקשות למה אוכל זה ע"י מכירה כדכתיב **בכסף תשבירנו** ואילו במים נקט **תתן לי** והיינו לשון מתנה? וי"ל, ואמר הגר"ש עפ"ימ שכתב הרמב"ם ו יג מגילה ואבידה, נהר המושך ומעיינות הנובעים הרי ה של כל אדם, והיינו שאין לאף אדם בעלות עליהם. ולכן האוכל שהיה שייך לסיחון הוצרך **לקנות** מהם בכסף ואילו המים שלא שייך לסיחון וכדברי הרמב"ם, הם יקחו חנם ובע"כ דמפקיקרא קא זכו, רק הם יודעים שצריך שיתן להם רשות ליטול מהמים לכן הציעו כסף, אבל באמת אי"ז מכירה כלל.

ב כח. אוכל בכסף תשבירנו ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי רק אעברה ברגלי. יש להקשות הרי פשוט שאת האוכל ואוכלים, ואת המים שותים, וכי יש אפשרות לשתות אוכל ולאכול מים, וא"כ למה מזכיר מהי עישה עם האוכל? וי"ל, סיחון חשש שעם ישראל ירוקנו את השוק של חשבון, ולכן אמרו להם ישראל: נקנה אוכל רק בשיעור ובמידה שאנו אוכלים, וכן לגבי השתייה. רבי שלמה לויטשיץ.

ג ט. צידונים יקראו לחרמון שריון והאמורי יקראו לו שניר. הנה בפרשת ואתחנן ד מח, כתוב ועד הר שיאון הוא חרמון ופרש"י כאן הרי קרוי ארבע שמות, ולמה הוצרכו להיכתב? להגיד שבה ארץ ישראל שהיו ארבע מלויות מפוראות בכד, זו אומרת ע"ש יקרא וזו אומרת ע"ש יקרא. ורבי חיים קניבסקי הקשה בטעמא דקרא מדוע לא נזכר כאן גם השם הר שיאון כמו בואתחנן. ותירץ עפ"ימ שמובא במד"ר החדש ואתחנן, שכאמר הקב"ה למשה כי לא תעבור את הירדן, אמר משה אי"כ אעלה דרך הר חרמון, והיה עולה והנה עמו והגביה את ההר ולכן נקרא הר שיאון מלשון אם יעלה לשמים שיאו, ולפי"ז מיושב הטיב כי רק ב'ואתחנני' התחדש שמו שיאון.

וארטים על חורבן הבית

בבא מציעא דף ס. הגמ' מ' מספרת ששבתי יצחק רצה ללמד את התלמידים, אחד רצה אגדה ואחד רצה הלכה, אמר רבי יצחק אני אגיד גם הלכה וגם אגדה. וכך הוא אמר: כי תצא אש ומצאה קוצים שלם ישלם המבעיר את הבערה. אמר הקב"ה עלי שלל את הבערה שהבערת, אני הצתי אש בציון שנאמר: ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה, ואני עתיד לבנותה באש שנאמר: ואני אהיה לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה, והמשיך רבי יצחק שמעתתא, פתח הכתוב בנוקי ממונו וסיים בנוקי גופו לומר לך אשו משום חציו. יש להבין מה השיכות בין שתי המימרות האלו. וי"ל הנה בפסוק ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה נאמר שההצתה הייתה בציון ובבית המקדש אבל נאכלו גם היסודות, והנה בבנינה נאמר ואני אהיה לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה, ובאיורו חומת אש סביב הולך ב'ביהמ"ק עצמו, ולכבוד אהיה בתוכה היינו היסודות שהם מכוסים. והנה לכאורה על היסודות הקב"ה צריך להיות פטור מלבנות כי הם מכוסים וטמון פטור באש, אלא שדין טמון באש תלוי בסוגית אשו משום חציו או משום ממונו, ולמדי' אשו משום חציו חייב על טמון. ולמדי' אשו משום ממונו פטור בטמון. וא"כ מובן ב' המימרות. כי למה הקב"ה משלם את היסודות שהצית בציון, משום דאשו משום חציו. מהספר הקדמון אמרי שפר.

ב"מ פה: על מה אבדה הארץ, דבר זה אמרו חכמים ונביאים ולא פירושו על שבה הקב"ה ופירשה על עזבם את תורתו, ופירושו אמר רבי יהודה אמר רב על שלא ברכו בתורה תחילה. ונתקשו בזה גאונים הדורות מה נתקשו ע"ימ אבדה הארץ וכתוב ג"כ שחכמים ונביאים לא פירושה, הרי פרשו גם פרש כי במקדש ראשון עברו על כל העבירות החמורות, וכדאיתא ביומא ט: שבת ראשון נחרב על ע"ז ג"ע ושי"ד. ועו"ק האם בשביל שלא בירכו בתורה תחילה נענשו בעונש כ"כ גדול. וידועים דברי השי"ך בזה באור"י מז שהשראת השכינה מגיעה ע"י עסק התורה, וכשעוסק בתורה לשמה לא הקב"ה משרה שכינתו בתוך כאו"י ואז כל הארץ מאירה מכבודו יתברך, אך כשלומד לשם צורך דברים גשמיים כגון לידע הלכות מו"מ להראות ברכתו ולהתנאות אז השכינה בורחת מהם והארץ נשארת בגשמיותה. ומוסיף ע"י הרמ"ק (משב"ז מז א) שלפ"י יובן ג"כ מה שנאמר בגיטין דארץ ישראל היא ארץ הצבי כצבי שעורו לא מחזיק את בשרו רק הוא מתרחב לפי הצורך כך אר"י. ובאיורו, שארץ ישראל היא באמת קטנה רק

פרשת דברים תשפ"ג

כשיש השראת הקדושה היא מתרחבת, ואימתי יש השראת הקדושה כשלומדים לשמה. אבל כשלומדים לשם גשמיות מסתלקת הרוחניות והארץ מתקטנת ממש, וא"כ מובן מה הכוונה על מה אבדה הארץ שהוא כפשוטו על מה אבדה היינו נתקטנה הארץ, וזה אף אחד לא פירש עד שבא הקב"ה בעצמו ופירש על עזבם את תורתו והיינו שלא העריכו משפיק את התורה וממילא לא היתה השראת הקדושה ולכן הארץ אבדה והתקטנה. ולפי ב"יח והפ"יג הכל מיושב.

איתא בשמות לח כא אלה פקודי המשכן משכן העדות. כותב רש"י מחז"ל המשכן משכן שתי פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עוונותיהם של ישראל. מקשה ע"כ רבי חיים מוולאז'ין אק שייך לקחת את בית המקדש בתורת משכון הא בית המקדש הוא בית חיינו כדכתיב רחם על ציון כי היא בית חיינו, ובתורה מצאנו איסור מפורש בדברים כד ו שאסור לחבול רחים ורכב כי נפש הוא חובל ואומר שם רש"י שאסור למשכן בדברים שעושים בהם אוכל נפש, וא"כ ק"ו בית חיינו שיהיה אסור לחבול? מתרץ ע"כ רבי חיים מוולאז'ין שאה"נ כשיגיע הזמן שנגיש שבית המקדש הוא עצם החיים שלנו; כשנרגש שבנפשנו הדבר אזי הקב"ה יחזירנו לנו, וכע"ז מופיע במדרש איכה אם יש דור שהוא מצפה למלכותו מיד הם נגלותו.

הלכות מענייני היום

לרגל ימי בין הזמנים הבאים הלכות ערלה המצויים בשווקים מתוך שיעורי רבי דוד שרייבר שליט"א

א. חנות, סופרמרקט או דוכן וכל כיוצא בזה שאין להם תעודת כשרות ראויה, אין לקנות מהם פירות משום חשש איסור ערלה [גם אם הקונה מתעתד להפריש תרומות ומעשרות כדין]. הקונה פרי ממין מסויים שידוע שרוב הפירות המצויים בשוק ממין זה אינם מנטיעות ערלה, אם מיעוט הערלה המשווק בשוק הוא 'מיעוט המצוי', יש אומרים שאין ללך אחר הרוב ולהתיר אכילת הפירות. הפוסקים נחלקו באלו אחוזי ערלה המצויים בשוק [מהמין המדובר] נחשב הדבר 'מיעוט המצוי' יש אומרים שאף באחוזי ערלה נמוכים, נחשב הדבר 'מיעוט המצוי', ועל כן כאמור יש אומרים שאין לאכול פירות שנקנו במקומות אלו. בכל זמן נתון ניתן לברר על מיני הפירות השונים המשווקים ללא כשרות ראויה, האם קיים בהם חשש ערלה, בטל' 026488888 לוחה 3.

ב. גם אם הוברר שאחוזי הערלה המצויים בשוק בפירות מהמין המדובר הם בשיעור 'מיעוט שאינו מצוי', מ"מ לא בכל אופן הולכים אחר הרוב להתיר הפירות באכילה, כדלהלן. האופנים שסומכים על הרוב והפירות מותרים. אם מוכר הפירות אינו יהודי, ומוכר את הפירות שלא בסמוך למטע בו גדלו, הפירות מותרים באכילה. כמו כן, היה מוכר הפירות יהודי, שאותה סחורה שמוכר הובאה אליו מכמה מקורות אספקה, הפירות מותרים באכילה. האופנים האסורים. פירות הנמכרים בסמוך למטע בו גדלו, הן אם נמכרים על ידי יהודי שאינו שומר תורה ומצוות והן אם נמכרים על ידי מי שאינו יהודי, [אלא לאכול מפירות אלו [באופן המבורר עיין הערה]. מקור אספקה מסויים - יהודי שאינו שומר תורה ומצוות, המוכר פירות שלא בסמוך למטע בו גדלו, וקיים חשש שהביא את הפירות ממקור אספקה מוגדר יודע לו מ מקורו, [ולא מכמה מקורות אספקה שונים], נחלקו הפוסקים האם בכך שלקח את הפירות ממקום קבוע נחשב הדבר כספק בדבר הקבוע שאין הולכים בו אחר הרוב, והפירות אסורים.

ג. המוצא פירות מחוץ למטעים ואחוזי הערלה במין פרי זה נמוך מאוד בשיעור 'מיעוט שאינו מצוי', אף אם מקום מציאתם סמוך למטעים, אין זה נחשב כספק בדבר ה'קבוע' והולכים בזה אחר הרוב והפירות מותרים באכילה.

ד. כמו כן, עצי פרי הנטועים בקומות עזובים ומופקרים שאין מטפלים בהם, וינכר לעין שהעצים נטעו לפני שנים רבות, ניתן לסמוך על כך ולאכול מפירותיהם . (ועיין להלן אות ו' בענין רימונים, לימונים, סברס וענבים).

ה. מטעים המטופלים, שיש לחוש בהם לנטיעות ערלה, אין לקבוע את גיל האילן על פי מהם, אלא רק על פי מידע מדויק המוראד כמה שנים עברו מנטיעתו

ו. יש מיני אילנות שגם לאחר כמה שנים מנטיעתם, במהלך הגדילה מתפתחים ענפים חדשים [המכונים חזירים] הגדלים מחלק הגזע שתחת פני האדמה או מהשורשים. ענפים אלו אינם חלק מהאילן לענין שנות ערלה, אלא צריק לנמות להם שנות ערלה מחדש, והפירות הגדלים על אותם הענפים קודם שיעברו שנות ערלה אסורים משום ערלה. ענין זה מצוי בעצי רימון, לימון וסברס. בגידולי הגפן מצוי עוד, שמבצעים 'הנָרְקָה', וכך צומחת לה נטיעה חדשה של גפן המצריכה למנות מחדש שנות ערלה, והפירות שגדלים עליה קודם

שיעברו שנות הערלה אסורים משום ערלה. יש לציין שפעמים שה'הִבְרָכָה' אינה ניכרת. עוד מצוי, שאחרי כמה שנים של גלילה, בכדי לרענן את הצמיחה, קוצצים הנטיעה עד סמוך לפני הקרקע באופן שנאשר מהגזע פחות מ'טפח'. כשנטיעה זו מחדשת גידולה, צריך למנות מחדש שנות ערלה, והפירות הגדלים עליה קודם שיעברו שנות ערלה שאסורים משום ערלה.

בדיקת מזוזות: בשבתות הקרובים נקרא פרשת ואתחנן ועקב ושם נאמרה מצות מזוזה, ולאחר מכן נאמר 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם', ומכאן למדו חז"ל (שבת לב: יומא יא: וקידושין לד.) שהמזוזה שומרת על אלו שדרים בה ועל בניהם שיזכו לאריכות ימים, ולכן גם נשים חייבות שגם הם צריכות חיים. ובמנחות לג: אמר רבי חנינא בורא ראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם מלך יושב מבפנים ועם משמרין אותו מבחוץ מדת הקדוש ברוך הוא אינו כן ועבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר ה' שומרך ה' צלך על יד מינך. וכן פסק בשו"ע יו"ד סימן רפה ס"א: וצריך לזהר בה מאד וכל הזהירה בה יאריכו ימיו וימי בניו ואם אינו זהיר בה יתקצר, ובטור הוסף וגדולה מזה שהבית נשמר על ידה כמו שדרשו בפסוק ה' שומרך וכו'. (ור"מ שטרנבוך בתשובות והנהגות א', תרמה כתב עמ"י: ושמעתי הוראה לבית היתומים דיסקין (מהגרי"ח זוננפלד) שהספך שניתן לעזור ליתומים, מותר להם ליקח מהספך לבדוק מזוזות בעיה"ק שמציל מיתמות). **ולכן כתבו הפוסקים** שיש להזהר לקנות מזוזות רק אצל סופר ירי"ש והוא בקי בהלכות שחוקתו שכתב דתם וכדין שאם אין הסופר ירי"ש מצוי הרבה שכותב ומתקן שלא כדין ועלול להיות בזה פסול של שלא כסדרן למרות שהמזוזה נראית יפה וכשירה, וגם לאחר שקנה וקבעם יש לבדוקם מן הדין פעם בשלש וחצי שנים שמה נטשטשו חלק מהאותיות מחמת לחות וכיו"ב (שו"ע יו"ד רצא, א), והמהדרים בודקים פעם בשנה בחודש אלול (מטה אפרים תקפא, י). לפני שנים פורסמו תוצאות של בדיקות אחדות שנערכו בפרק זמן זהה בארץ ישראל ובעולם, והתוצאות דיברו בעד עצמן. בבדיקת המזוזות של בניין 'בנק ישראלי בירושלים', מתוך 470 מזוזות נמצאו רק 2 כשרות. בפירלאון שבמדינת ניו ג'ייסי נבדקו כ-600 מזוזות, כשמתוכן רק 35% היו כשרות. בקריית הרוצו נבדקו כ-950 מזוזות, ומתוכן רק 43% היו כשרות. ואילו במבצע בדיקת מזוזות ב'גולדס גריץ' - לונדון, היו 72% מהמזוזות פסולות. באחת מהקהילות בפתח תקוה נבדקו 756 מזוזות מתוכם רק 245 מזוזות נמצאו כשרות. נתונים מזוועים אלו אמנם נוגעים למי שרכש בעצמו מזוזה כשרה מסופר מומחה וירא שמים, אך יש בהם כדי ללמד על הכלל, כמה יש להזהר במזוזות המתגלגלות בשוק. **וידוע שגדולי ישראל** היו מורים בכל עת צרה וצוקה שבידקו את המזוזות, והמקרים רבים מצאו שהמזוזה היתה פסולה, ולפעמים היתה פסולה במילה שהיתה קשורה לצרה, ולאחר שהחליפו אותה הכל הסתדר על הצד היותר טוב. ובתשובות והנהגות ו, רסט כתב: ודע שמקובל אצלינו שכשיש צרות בבית עם הילדים או בפרנסה וכ"ש בשלום בתי, צריכים לבדוק היטב את המזוזות וכן לבדוק אם הכתובה נמצאת, ולבודקה אם כתובה כהוגן שמצוי לפעמים שיש טעות בשמות שוכתבו בכתובה. וידוע שהרב שטיינמן ורבי חיים קניבסקי היו מיעצים למי שלא נפקד בזש"ק לבדוק מזוזות. אך מאידך יש לזכור שהאדם צריך לזקק תחילה את המזוזות של עצמו כלומר את מעשיו ולא להאשים רק את המזוזות, וצריך לחזור בתשובה. וכל שעה ושעה שאינה מתוקנת כהלכתה נמצא עובר על מצוות עשה כיוון שהיא חובת הכלל תמיד.

להלן העתקה מתוך מכתב שהתפרסם בשבוע שעבר מהרב יחיאל יהושע רבינוביץ שליט"א רב קהילה באנטוורפן: בס"ד, יום רביעי כ"ג לחודש תמוז תשס"ג לפ"ק לידידיו הקיריים וכו', בראוני לשתף אתכם במעשה פלא ונורא, שאירע השבוע בבית מדרשינו, וקיבלתי את רשותו של בעל המעשה לפרסמו בשמו, עם כל הפרטים המדוייקים, לעורר ליבי ולב כל אחד ואחד מעמנו, אחד מן החבורה אוהב תורה ומתייגע בה ביותר הר"ר בנימין וורטהיימר שיחי' נחלה ל"ע לפני חודשיים בעין ימין, ואיבד את ראייתו בה באופן מוחלט רח"ל. הרופאים לא הצליחו בבירור לדעת את שורש הבעיה, מחמת שטף דם מאחורי העין שעמד בגוש חוסם, והעצה היחידה שנתנו לו הרופאים, לעשות ניתוח על מנת לנקות את הדם, ואין בס"ד ויכולה להיות את שורש הבעיה, חז"ל הקדושים מספרים בירושלמי בתחילת מסכת פאה: ארטבון שהיה גוי חשוב ועשיר, שלח יהלום יקר מתנה לרבינו הקדוש. אך הקיסר הוסף וביקש, שרבינו הקדוש ישלח לו אף הוא מתנה, שוה ערך למתנה היקרה שהוא שלח. שלח ליה חד מזוזה. טען ארטבון, אני שלחתי לך מתנה יקרה לאין ערוך, ואתה מחזיר לי מתנה שווה מטבע אחד קטן. אמר לו רבי חפצ'ק וחפצי לא

ז. ישנם מינים מסויימים שהגדרתם אינה ברורה האם דינם ככרי וחייב בערלה או ריק ואינו ערלה, כגון פאפיה ופסיפלורה, וצריך להזהר מלקנות ללא הכשר, כי משווק על סמך שאין בו ערלה.

ח. פירות ערלה אסורים גם בהנאה. ולכן מין פרי העשוי לריח מלבד האיסור לאוכלו אסור גם להריח אותו. מין פרי שאינו עשוי לריח, נחלקו הפוסקים האם מותר להריחו. פרחי הפר, אין בהם איסור ערלה ומותר

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

ישו ב'ה, ולא עוד אלא את מתנתך אני צריך לשמור משא"כ מתנתי, תשמרני עליך אפילו שאתה ישן, המעשה מובא אף בשאלתות דר"א (פר' עקב, קמ"ה) ושם יש תוספת למעשה: מיד נכנס שד בבתו של ארטבן, ולא היה לו אלא בת אחת, ובאו כל הרופאים ולא הועילו לה. כיון שנטל ארטבן את המזוזה ושם לו על הפתח, מיד ברחא אותה שדה; ונטל רבינו הקדוש מרגלית לעצמו. וכתב בפי עמק שאלה על השאלות: מכאן סמך להמנהג שאם אירע פגע או מחלה במשפחה בודקין המזוזה אם היא כשירה על פי הוראת חכמים. וכידוע דכן היה הוראת צדיקי הדורות. היום יום רביעי כ"ג בתמוז, היה צריך להיות הניתוח על עינו של ר' בנימין, ביום חמישי שבעה עשר בתמוז, נודע לר' בנימין על הסוגיה לבדוק המזוזות, ואף שרכש מזוזות יקרות לפני ד' שנים בא"י, מסר אותם לבדיקה להמגיה רבי יהושע ליפשיץ שליט"א מפק"ק. למחרת ביום שישי, התקשר המגיה ר' יהושע, שיש מזוזה פסולה, חסר אות י' בתיבת "בין עיניכם", (א.ה. במקור יש כאן צילום). בעש"ק נקבעה מזוזה חדשה בפתחו של ר' בנימין, ובשבת בבוקר הוא קם ויקץ משנתו, והנה הוא רואה בבירור בשני עיניו ב"ה. הוא הגיע לביהמ"ד בשבת ובישר לכולם את הבשורה. אתמול ביום שלישי, היה ר' בנימין בביקור אצל הפרופ' בביה"ח 'מידלהיים', שהיה צריך להכין אותו לניתוח, והפרופ' הששוה את שני בדיקות הישנות והחדשות, זעק שזה לא יתכן, אין שום סימן לבעיה שהיתה, וזה דבר שהוא מעולם לא ראה ולא שמע. ומצוה לפרסם את המעשה הזה.

בטור יו"ד סימן רפ"ו הביא בשם הירושלמי שבבית מדרשו של ר' חנינא היה מזוזה הוסיף: וכן עשה הר"מ מרוטנבורק. מזוזה לפתח בית מדרשו ואומר כשהיה ישן בו שינת הצהרים היה רוח רעה מבעתתו קודם שתקן בו מזוזה עכ"ל, והביאו הטי"ז שם. ובשו"ת מהרי"ל סימן צ"ד כותב מחותנו של מהרי"ל למהרי"ל: ועתה לבי נוקפי דשמה מחמת שלא הייתי זהיר באותה מצוה עברו עלי הרפתקי ובדקתי מזוזות בתי וכו'. ובספר יוסף אומץ (א, תשפח) מסופר בהרחבה על האר"י שהוציא דיבוק מתוך אשה דרך הזרת של הרגל, ובסוף הסיפור כתב: אחר כך חזר הרוח בחלונی הבית כמה לילות והבחיל את האשה, שלח האר"י לבדוק את המזוזות, ומצאו שהפתח הוא בלא מזוזה. וצויה לקבוע בו מזוזה, ועשו כן, ומשם ואילך לא חזר הרוח עוד. עד כאן המעשה.

כמו כן מובא בספר 'זכרון נפש': ושמעתי מרב אחד שפעם אירע בניו חולים ונפלו למטה וכמעט שהיו הולכים למות ולא יישאר לו פליטה, מיד הלך אצל רבו ויאמר לו האיש האומלל שמלאך המוות רודף אחריי להמית את בניו ובידו חרב, וביקש מהרב שיתפלל עליו אולי יעזור ה' והשיב מעלי אפ. אמר לו הרב תלך מיד ותגיה המזוזות ושביטו עד כלות, והלך והבית המזוזות ומצאן שכולן פסולות אמר לו בעוון זה ודאי בניך מסתכנים ויובלו לקברות ומעתה תוליד אלו לגנזן ותביא במקומן כשרות והלך ועשה כן, ואז חלצתם חמה וניצולו מהמיתה שהיתה על הבנים וגזרה ונתרפא במרהר. **בספר** הזיכרונות לרבי שמואל אבובה אב"ד ונציה כתב: ואני שמעתי שבעיר אחת היה להם סופר אחד קדוש וטהור, ויקרה מקרה שקמה שריפה גדולה בעיר ובכל מקום שהניח שם הסופר מזוזות לא שלטה בו השלהבת אפילו שהיה קרוב ויהי לפלא. **מספר בעל המעשה** (מתוך עלון דרשו): בדידי הוי עובדא, זמן רב אחרי החתונה לא זכיתי עדיין לשו"ק, באתי לרבי חיים קניבסקי, והוא אמר לי: לבדוק את המזוזות. אמרתי לו שנכנסתי רק לאחרונה לדירה, ואז בדקתי, כב"א חזר ואמר בצורה החלטית: אתה צריך לבדוק מזוזות. אמרתי שוב, שלא מזמן בדקתי. הוא הרים את עיניו הקדושות לכיווני ושאל: והכל היה בסדר? וכשאמרתי שכן, אמר לי: אז תתפלל. כשירדתי מביתו, התחלתי לייסר את עצמי: הרי מרן אומר שצריך לבדוק, ומה אני מתעקש שכבר בדקתי? מיד מסרתי את כל המזוזות למכון אחר, וראה זה פלא: שתי מזוזות היו פסולות! (בחדר שינה היו שתי דלתות), והפסול היה במקום הברור ביותר... ואכמיל... החלפתי מוסר באותו יום, ובי"ה אחרי תשעה חודשים וארבעה ימים נולד לי בן!!

אל בית החולים בילניסון הגיע חולה חילוני שנתקף באופן פתאומי במחלת העצבים. אחד הרופאים שטיפל בו, יהודי שומר תורה ומצוות, הציע לחולה לבדוק את המזוזות בביתו במידה ואכן ישנן כאלו. החולה אמר

להריחם, ואין צריך לומר שעצי ריח שאינם עושים פירות, שאין בהם איסור ערלה ומותר להריחם.

ט. כמו כן נחלקו הפוסקים, האם מותר להנות מראיית פירות ערלה [אף שאינם עשויים במיוחד לראיה]. על כן, מטע ערלה, יש מקום להחמיר שלא לסייר בו במטרה להנות מיופי הפירות, צורתם, וכדומה.

שיש לו מזוזות בבית אך סירב לבדוקן. אחד הוסיף ואמר לרופא שאם הרופא רוצה לעשות זאת ולבדוק עבורו את המזוזות, הוא אינו מתנגד. החליט אפוא הרופא לבצע את המשימה ומסר את מזוזותיו של החולה לבדיקה. הממצא היה מדהים. בשתי מזוזות נפלה אותה טעות. במקום 'ונתתי עשב בשדך' נכתב 'ונתתי עצב בשדך' הרופא הצליח למנות המזוזות בשעור הרופאים של ר"י זילברשטיין לתדהמת כל הנוכחים.

סיפר רבי יצחק זילברשטיין : באחת השנים האחרונות שהיתה משופעת בגשמים התרחשה תופעה מופלאה במושב דתי בדרום הארץ. למרות כמויות הגשמים המרובות שידרו בכל האזור, סמוך לנתיבות ואופקים, במושב זה לא ירדו גשמים כלל. הפלא התעצם לאחר שהתברר שהטסחים החקלאיים הסמוכים שעמדו בבעלותם של מושבים אחרים זכו לגשם רב ורק מעל המושב המדובר לא ירדו גשמים כלל. נוצר רושם כמו הוצב מחסום שממי מעל השדות והמטעים של אותו מושב. בוקר אחד, לאחר שהתופעה הלכה והתמשכה והפליאה את כולם, החליט מזכיר המושב למסור את שתי המזוזות שהיו בשערי המושב לבדיקה. התוצאה היתה מדהימה. בשתי המזוזות נכתב כך 'ועצר את השמים ולא מטר, המילה 'יהיה' נעדרה. באותו יום הוצבו שתי מזוזות חדשות מהוהדרות בשערי המושב ומאז מטר הגשמים לא פסח עוד על שדותיו ומטעיו של מושב זה ויהי לפלא. אגב, רבים מהתושבים הפכו בעקבות כך לבעלי תשובה גמורים. **עוד סיפר** רבי יצחק זילברשטיין: מעשה בילד שהיה בריא לחלוטין ומעולם לא הנותלתה אצלו כל בעיה רפואית, והנה לפתע קרה דבר מוזר, הילד אוכל ואוכל ואינו נעשה שבע. הדבר היה לפלא בעיני הכול. למרות שההורים דאגו להאכיל אותו בכמויות אוכל לא הועיל כלום. הילד לא הגיע לשביעה ולא פסק להתלונן שהוא רעב. האב פנה במצוקתו אל רבי חיים קניבסקי לשאול מה עליו לעשות ורח"ק השיב שבידקו את המזוזות בבית. התוצאה היתה שוב מפתיעה: במזוזה של הפתח הראשי של הבית נכתב במקום 'ואכלת ושבעת 'ואכלת ואכלת'. **מסופר** על החזון איש שפעם הלך אליו רבי משה בויס לבקש ברכה עבור אשה חשוכת ילדים מבנות משפחתו בפאריז, שהרופאים אמרו שלא יתקד בזש"ק. החזו"א ענה לכו אל רבי נחמן סופר מירושלים ותרכשו ממנו עשר מזוזות כשרות למהדרין. את המזוזות תשלחו לפריז כדי שהיא תחליף ותקבע אותן בפתחי ביתה". מילאתי אחר עצת הקדוש, הפטיר רבי משה בויס את סיפורו, ולא נפל מדבריו אצרה כחות השערה. מעניין גם לציין, הוסיף, כי המספר עשר בו נקט החזון איש, תאם את מספר פתחי ביתה של האשה אשר בפאריז הרחוקה [פאר הדור ח"ד]. **בן ארבע שנים** היה ישראל, פעוט מתי"ת מסורת אבות גור בבני ברק, שחשכל לסבול מכאבי ראש איומים. הוריו התרוצצו וביקרו עמו אצל טובי הרופאים שנלאו למצוא את מקור הבעיה. לאחר זמן החל הילד אט אט לאבד את מאור עיניו רח"ל. הרופאים המליצו על ניתוח מורכב להציל את ראייתו של הילד. האב, חסיד גור, הבהיר מיד כי אין לעשות כלום ללא אישור של רבו האדמו"ר מגור בעל ה'לב שמחה' ששהה באותם ימים בערד. האב נטל את מסמכי חוות הדעת הרפואית והתקשר לרבי. תשובת הקדוש היתה נחרצת. אין לעשות כלל ניתוח. ואכן, למרות התנגדות הרופאים לא ביצעו את הניתוח, אלא פתחו בסדרת בדיקות שהותירו את העיניוֹרן בגדר תעלומה. האב התקשר שוב לרבי שאמר לו כי אין לו מה לדאוג, שכן עד חג שבועות הילד יראה. כפי שהיה במתן תורה של הסומים נתרפאו. הימים היו ימי אייר והילד מסוגר בחדרו ואינו רואה כלום. במשך אותם ימים ביקשו הרופאים לעשות בדיקות שונות, אך הרבי הורה שאין צורך לבדוק כלום. עד שבועות הוא ראה כאחד האדם. בעצת ידידים החליט האב למסור את מזוזות ביתו לבדיקה, ואז התגלה כי באחת המזוזות יש פסול במילים בין עיניך. הוא קנה מיד מזוזה מהוהדרת וקבעה במקום הפסולה, כאשר פיו לוחש תפילה שכשם שהחליף את הפסול כך יתרפא בנו ויראה. למחרת בעת שהגיע עובד אחד של בנו התרחש הבלתי יאומן. ישראל הקטן זעק אבא: מאור עיניו החל לשוב אט אט בעודו מזהה גושים, כך החלים הילד וראייתו חזרה אליו עד חג השבועות בו כבר ראה כאחד האדם בחסדי שמים כהבטחת הצדיק.

אל רבי בן ציון פלמן התקשר אחד מתלמידיו ומבקש ממנו להתפלל בעבור בתו הקטנה, שאינה חשה בטוב

ומאושפזת כבר כמה ימים בבית החולים, והרופאים אינם מצליחים לברר את מחלתה. רביצ' נזכר מיד בדבריו של החזון איש שהיה אומר, שהמנהג של כלל ישראל הוא כשקדורה איזה מאורע לא טוב בבית בודקים את המזוזות. ולכן גם עתה אמר לאב שימסור את המזוזות בבית לבדיקה, לראות אם אין בהם איזה פסול או פגם. אמר האב, רק לפני שנתיים נתתי את כל המזוזות שבבית לבדיקה, והכל היה כשר, ומה הצורך שוב לבדוק את המזוזות עתה. שהרי נפסק בהלכה שצריכים לבדוק מזווה רק פעמיים בשבע שנים, זאת ואמרת כל שלש וחצי שנים, ועתה כשעברו רק שנתיים למה לבדוק שוב את המזוזות. אמר לו רביצ', אלא תשאל שאלות, תשאל עכשיו מיד את המזוזות לבדיקה. הב שמע לצעה, שלח את המזוזות לבדיקה, ולתדהמתו מצאו שבמזווה שבחדרה של הבת חסרה מילה שלמה. הסופר שבדק לפני שנתיים את המזוזות בדק רק את האותיות שאין בהם פגם, ולא שם לב שחסרה בה מילה שלמה. מיד קם מזווה חדשה, והבת התעוררה לחיים, כאילו שלא אירע לה מאומה. כאשר הרופאים עומדים

שאלה: מה מיוחד בשבת חזון? **תשובה:** רבי צדוק הכהן מלובלין כותב ששבת חזון היא עת רצון גדולה, והטעם לכך כי כל השבוע אין דין קשה כי הם תשעת הימים ושבשת מידת הדין מתהפכת לרחמים וההתהפכות היא באותה מידה ואם הדין קשה אז הרחמים הם עצומים. וכ"כ האוהב ישראל ששבת חזון היא השבת הכי גדולה במעלתה יותר מכל שבתות השנה. והמהרש"ם מברעון כתב שהתפילות בשבת חזון מעלות את התפילות של כל השנה למעלה. עוד זמן של עת רצון שמובא בבני יששכר והרב וואזנר היה מעורר ע"כ כל שנה בזמן זה השעת רצון הוא זמן מנחה של תשעה באב. ורבי פנחס מקורץ היה אומר שאם אדם זקוק לאיזו ישועה אז הזמן המסוגל מאוד לבקש עליו הוא כשיושבים על הקרקע בתשעה באב.

שאלה: לא חרבה ירושלים אלא על שנת חנים עד כמה צריך להיזהר מלפגוע בשני? **תשובה:** מקובלנו מרביתנו שכשיבוא המשיח וירצה לבנות את בית המקדש אם אס יהיה על חשבון הפגיעה בשני לא יבנו את בית המקדש, כי פגיעה ביהודי היא פגיעה בקב"ה בעצמו כביכול. והכי חמור הוא לדבר רע על השני.

שאלה: מה ההתנהלות של בן תורה בבין הזמנים בחלק הרוחני? **תשובה:** צריך לדעת שבבין הזמנים אין היתר של ביטול תורה, וחובה להמשיך את רצף העליה מהזמן גם לביהז"מ, ובשנים עברו כתבו כל גדו"י כרוז שבני הישיבות לא יפחתו מארבע שעות לימוד כל יום בימי ביהז"מ, וכל אדם יקבע לעצמו זמן ואפי' חברותא ללמוד איזו מסכת או לחזור על איזה עניין, ומי שטוב בביהז"מ זה סימן שהוא בן עליה כל השנה. והלומד בימי בין הזמנים מקבל שפע מיוחד לכל השנה אף כמה שאין בן בזמן, שמוש שהוא זמן רפוי ובכל יום השפע של אותו היום מתחלק בין כל לומדי התורה, וכשיש הרבה לומדים אז מגיע לו קצת מהשפע הזה, אבל בביהז"מ, שהלומדים מועטים, אז השפע והסייד שיפלו בחלקו גדולים הרבה יותר. ועיקר העיקרים להתפיל כמו בן תורה במניין, וכשמתחיל את היום בתפילה במניין וזמן קר"ש עם ברכותיה זוכה להצלחה כל היום ומכלל הן...

שאלה: בימים אלו אנו אבלים על חורבן הבית ומתפללים ומייחלים שהמשיח יבוא ויגאל אותנו, וחובה עלינו לצפות ולייחל לבואו ובכל רגע הוא יכול לבוא באופן פתאומי בלי הכנה כלל, מה יהיה כשיבוא המשיח? **תשובה:** כתוב בספרים כי קודם שיבוא המשיח לא תהיה שום הכנה והוא יבוא בפתאומיות (ואם יבוא בזמנו אז אליהו הנביא יודיע ע"כ יום קודם לכן). קודם ביאת המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג (ויש קבלה של המהרי"ל דיסקין בשם הגאון מוילנא וזה יארך 12 דקות, ובזמננו בעידן האטום זה לא תמוה) ומטרת המלחמה היא להיפער מהגויים ולהענישם עונש מרובה, וזו תהיה מלחמה אדירה שימותו הרבה מאוד גויים עשוי הרע בעיני ה', וכן ימותו רבים מאוד ממושעי ישראל וכן ימותו כל מי שלא רצה וציפה לבואו של המשיח. וחכמינו אומרים שבדורנו כל מי שהוא נשאר במסגרת של שתי"מ כבר נקרא צדיק שישאר לביאת המשיח כי הנסיונות בחוץ כ"כ גדולים ובכ"ז נשאר יהודי מאמין ושתי"מ לכן כולם יגדלו בגאולתו. וכיום לא יודעים לומר מי בדיוק זה המדינות הנקראות גוג ומגוג, ועי"י האותות והמופתים שהיו באותה מלחמה יכירו וידעו כל יושבי תבל כי ה' הוא האלוקים, המשיח הוא ילוד אישה, אדם צדיק שנולד מאיש ואישה וחי בינינו. הוא עצמו כיום לא יודע מזה כלל ובזמן הגאולה הוא יקבל הוראה משמים להתגלות. הוא יודיע לעם ישראל שה' אמר לו שהוא המשיח וכל אומות העולם יכירו בגדולתו ועוצמתו. ובאופן טבעי בלי מלחמות הוא ישלוט על כל העולם כעין שמצינו אצל שלמה המלך שמלך על כל העולם בלי שום מלחמה. מלך המשיח יריח את העוונות של כל אדם ויהיו ביונות גדולים למי שעשה עבירה, כי כבר א"א לשוב בתשובה על מה שכבר עשה, כי התנאים והמצב ישתנה. כשיבוא המשיח אומות

בפליאה ומשתוממים על הפלא הזה שלפני רגע הילדה שכבה בחוליה חסרת אונים, ועתה התעוררה כמי שקמה משנתה ולא ניכר עליה מאומה. **על הרב** וואזנר מסופרת העובדה דלהלן: המעשה אירע עם חולה אחד בביה"ח 'מעייני הישועה' בב"ב, שהרופאים הסתפקו האם לנתחו, אם לאו. השאלה הובאה בפני הרב וואזנר. הרב שמע את ההתלבטות, הניח ידיו הק' יד עיניו, וחשב, ולפתע אמר: אני אומר שהחולה יבדוק את מזוזות ביתו. בני ביתו של החולה עשו כמובן כהוראתו, ועד מהרה התגלה שבמילה 'לבבד' באחת המזוזות, האות ך' הייתה נראית כמו האות נו"ן סופית, עקבתי אחרי היהודי הזה במשך שנים רבות, וראיתי שהוא אכן הבריא לחלוטין, ואי אפשר היה להכיר בו את החולי הקשה שעבר עליו! **עוד מסיפור** על הרב וואזנר: מעשה שהיה ביהודי שהיו לו הרבה צרות, הוא פנה לרבו ושאל מה יעשה וינצל, אמר לו הרב תבדוק את המזוזות, הוא לקח אותם לבדיקה לאחד המגיהים המומחים, המגיה בדק ואמר שהמזוזות מהודרות, הוא לקח את זה למגיה מומחה אחר, ולאחר הבדיקה גם הוא כקודמו אמר

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערך בדרך של שו"ת

העולם לא ישנאו אותנו ולא ירעו לנו, לא יצטרכו צבא, המצב הכלכלי של כולם ישתפר לגמרי אנשים לא יקנאו ולא ישנאו ואף את השני, ו' יהיה רעב או מלחמה, יהיה המון שלווה ורוגע לעבודת ה', הטבע של האנשים יהיה טוב ולא ינגבו ולא יגזלו וכן לא יעשו רע אחד לשני, וכל זה יהיה במהלך טבעי לחלוטין. באותו הזמן י"א שיקומו לתחייה כל היהודים, וי"א שבתחילה יקומו לתחייה מעטים מאוד מגדולי הדורות כמו משה רבינו ואהרן הכהן, ועוד מעט צדיקים, ורק לאחר זמן של ארבעים שנה או בסיום הששת אלפים שנה יקומו כולם לתחייה. המשיח גם יבנה את בית המקדש (ונחלקו בזה אימית). הקב"ה ישחט את הציה"ר. הרמב"ם כותב שאף אחד לא יכול לדעת מה בדיוק יהיה אבל זה רוח הדברים.

שאלה: ידוע שהחזו"א היה ממליץ לכל מי שיש לו חולשה או מתחים ללכת לחוף הים. מה הדברים הבריאים שיש להכליל לים? **תשובה:** ביקור בחוף הים מפחית מתחים ומוריד לחצים. ישנם רופאים הממליצים על ביקור בחוף הים עבור הסובלים מנידודי שינה. כל מה שנדרש הן 10 דקות ביום, על מנת לספוג את הכמות החיומית הנדרשת של ויטמין D, החיוני לחיזוק המערכת החיסונית ועוד. מי המלה מחטאים ומרפאים פעילים. הליכה בחול הים והשהייה במי הים מסייעים מאוד לעור האדם ועוזרים לכל סוגי הבעיות הנפוצות שיש בעור. רופאים רבים ממליצים על טיולים ליליים לחוף הים עבור ילדים ותינוקות הסובלים מסטרידור (שיעור לבנת). ביקור בחוף ים משפר את היציבה. הליכה ברגלים יחפות על חול ים מגרה את אלפי קצות העצב בכף הרגל וגורמת לנו להשקיע מאמץ התיישרות והתייצבות. היתרון הגדול של חול הים הוא הרכות שבו, האפשרות שמירה והנחה על הברכיים והמפרקים. ביקור בחוף הים מקל על הסובלים מזדקנות פרקים. מחקרים מראים כי ביקורים תכופים בחוף הים מפחיתו את תחושת הנוקשות והכאבים של הסובלים. כמובן שבשעות היום יש להקפיד על מריחה חוזרת ושגית של קרם הגנה עם מקדם של לפחות 30 SPF, על שתיה מרובה ועל ציות להנחיות המצילים! ים סוער או מקום שאין בו מצילים הסכנה בו מרובה מאוד. וכאמור לעיל, צריך מאוד להיזהר בזה כי כשאדם עושה דבר שהוא מסוכן ניתן רשות למשחית לקטרג ואפי' כשלא נגזר עליו להניק אס הוא נמצא במקום מסוכן הוא יכול להיניק, ובפרט זהו רב בשמירת הנפש, שהוא העניינם, שבקל אפשר להיחשל בזה במקומות כמו הדרכים לים. וכשהילדים הולכים לים יש לבדוק היטב כל הפרטים קודם ולהדריכם ע"כ בנועם. ויש להוסיף שכיום יש בדרכים כ"כ הרבה אסונות, ויש כמיה סגולות מחז"ל להיצל מאסונות בטיוילים וכו': א. שילוח אותו כשיוצא. **ב.** יאמר במוצי"ש קודם הנסיעה פרשת וישלח עד חמישי. **ג.** יאמר פרשת העקידה. **ד.** ילמד קודם. **ה.** יתן צדקה קודם. **ו.** יניח ידו על המזווה לפני שיוצא ויישא תפילה קצרה.

שאלה: עד כמה חשובה התפילה בציבור? **תשובה:** רבי משה סולובייצק היה אומר שמי שמקפיד ומתאמץ גם בזמני קושי בשביל תפילה בציבור מונע מעצמו מחלות קשות, ועי"י כמאור ושמש עי"י שמקפיד להתפלל בציבור הוא יכול לבטל ממנו כל רע שבעולם. והנהוג בזה יהיה לו רק טוב. ותפילה ביחיד כשהיא לא מסיפק בכוונה עם כל הדקדוקים היא נמאסת רח"ל משא"כ ברבים אינו צריך לכל זה.

שאלה: האם הממתיק המלאכותי אספרטיים שנמצא במשקאות הדיאט; מסטיקים ללא סוכר ומגוון יוגורטים עלול להיות מסרטן? **תשובה:** האספרטיים הוא אחד הממתקים הנחקרים ביותר. כדי לקבוע את הבטיחות של האספרטיים, ישנם יותר מ-100 מחקרים,שקבעו כי הממתיק בטוח לשימוש. גם ארגון הבריאות העולמי עצמו, הוציא רק בשנה שעברה דוח מקיף שקבע כי לא קיימות הוכחות תוחכות, מעברת איכותיים, אשר מצביעות על קשר ברור בין צריכת הממתקים לבין סרטן. מה שכן, לאחרונה פורסם כי שוקלים לשנות את הקביעה בעניין, אז מדוע שוקלים בארגון הבריאות לשנות את הקביעה? קשה

שהמזוזות מהודרות. היהודי לא ידע להשית עצה בנפשו, מצד אחד הרב אמר שצריך לבדוק את המזוזות וזה סימן שיש בהם בעיה, ומצד שני המגיהים המומחים סיננים שאין שום בעיה וחשש במזוזות, הן מהודרות למהדרין. הוא החליט ללכת לרב וואזנר שהיה ידוע כמומחה גדול גם בענייני סת"ם, הוא סיפר לו את כל הסיפור, והניח לפניו את המזוזות. הרב וואזנר לקח מזווה אחת בדק אותה היטב, ולאחר מכן אמר שהוא רוצה לדבר עם הסופר שכתב את המזוזות הללו. כשהסופר הגיע החל לשוחח עמו בעדינות על דרך כתיבתו, ובתוך הדברים סיפר הסופר בהתלהבות לרב וואזר שלפני שהוא כותב כל שם ה' הוא טובל במקוה. שאל אותו הרב ואיך אתה עושה את זה, וה' הרי טירוף גדולה מאד? נענה הסופר ואמר שהוא משאיר את מקום השמות פנוי בכל מזווה שכותב, ואז הולך לטבול, וכותב אחי"כ את כל השמות ביחד, דבר שפוסל את המזוזות לגמרי מצד ההלכה של שלא כסדרן. מיד ציווה הרב וואזנר לאתור סופר להודיע לכל מי שרכש ממנו סת"ם, שזה פסול לגמרי ויקנה מהם חזרה כל מה שמכר.

על הרב וואזנר

כרגע לדעת, כיוון שהזיונים עדיין חסויים. אך קיימים שני מחקרים בולטים מהשנים האחרונות אשר הראו קשר בין צריכה לאספרטיים לעלייה בתחלואה בסרטן. לא משנה אם זה נכון או לא בכל אופן הדבר הכי טוב בעולם זה לשנות רק מים.

שאלה: הנה מגיעים ימי בין הזמנים איך עוברים את בין הזמנים בשלוש בלי פגע בשמירה על בריאות הגוף והנפש של ההורים והילדים?

א. ביהז"מ הוא זמן של יצירת קשר עם הילדים שהופקדו ביד ההורים, ותפקיד ההורים בעולם לגדל ילדים בריאים בנפשם והוא חוב קדוש וחייב לבטל תלמודו בשביל זה. והנה כל השנה הוא במרוץ אבל בבין הזמנים מוטל עליו למצוא את הזמן ברועג ובסבלנות לכל ילד בנפרד להאזין למצוקותיו; לדעת מה מפרע לו כל השנה; לשמוע אותו; לרדת לנפש ולא לשכוח לתת לו הרבה כבוד. וכשההורה מתמסר לילד ממילא הוא מחזיר נחת.

ב. צריך לשבת עם כל ילד וילד לעשות תוכניות יום יום, וסדר יום לכלל הילדים ולדבר על הכל מראש בפרטות. כמיו"כ להסביר לילד מה עושים ומה קונים. וילד שמבקש לנסוע לטיול שאין באפשרותנו להרשות לו את זה, נשב לשמוע מה הוא רוצה, נגיד לו מה האפשרויות ויחליט ביחד, יש רצוי ויש מצוי וההתחשבות והשמיעה זה יותר מכל הטיולים. ויש להטיל על כל ילד תפקיד בסדר היום, כגון: ילד אחד יעשה קיטנה, וילד שני יחליט מה שמחקים, וילד שלישי יתחיל איזה עוגה אמא תכין יחד עם הילדים, וילד שלישי יילך לקניות, ועוד ילד יהיה אחראי על הסדר וכל העניינים נהיים יותר ויותר רגועים. ולכתוב הכל על ילד במה הוא מומחה ולהטיל עליו אחריות על זה ועי"י שמטילים אחריות באופן אוטומטי הילד יצליח, למרות שאפשר קצת לעזור לו, אבל לתת לו הרגשה ולהיות בטוח ביכולותיו.

ג. צריך לתת לילדים הגדולים עצמאות בתוכניות ובסדר היום, אך הם חייבים להיות חלק מסדר היום של הבית. וכמובן שהכל יעשה ע"י שישמור על כבודם, ומידי פעם יגלגל יעמים שיחה בארבעעינים ויפתח עצמו בפניהם ועי"י הם ייפתחו בפניו. ויש להם לעשות ככל האפשר סדר יום הבנוי ג"כ מלימוד תורני אישי וחוויתי ולימד משהו שאוהב. ושיהיה בשמחה. ורבי גרשון אדלשטיין היה אומר שצריך גם להכניס המומר בלימוד, ויש לעשות עסק גדול מהלימוד שלו, ולדאוג שסייעי איזו מסכת או אפי' פרק קוד יעשו לו סיום גדול ויהיה לו סיפוק אדיר. וישתדל ללמוד עם חברותא, ואפשר שהאח הגדול ילמד עם הקטן ובן עם אביו וכדו' ולפתח סדר אחד ביום ילמד כשנתיים, ואפשר מאוד ללמוד מלימוד בביהז"מ. כדאי להקדיש איזה זמן ביום ללימוד המוסר אפי' באופן משפחתי משהו מעניין. ומי שטוב בביהז"מ זה סימן שהוא בן עליה כל השנה. ויש להוסיף שישנם בחורים נורמליים לחלוטין שמשוועים למנוחה וחופש בלי לחץ של סדר יום, הם רוצים לישון ולישון כמה שבא להם, ולצערנו, גם לקום מתי שבא להם, ואפילו שלפעמים זה גובל באיבוד מ"ע דאורייתא כקר"ש בזמנה, וההורים מסכנים רוצים לראות את הנחת והם לא רואים, מה עושים: ד. דבר ראשון להיזהר לא להכניס את הבחור ללחץ ולא להכביד בדרישות, אחרת הוא יפתח מרד וכלום לא יועיל. מה שכן יעשו, זה לתתנן נעמו את הדברים החשובים, כמו שיקום לכה"פ לזמן קר"ש שהוא דאורייתא, וינהל איזה שהוא סדר יום, וברגע שיראה שבאים לקראתו ומוותרים לו על רוב הדברים, הוא בוודאי ישתדל לכה"פ בדברים שבאמת חשובים לנו להתאמץ, והכל יהיה בדרכי נועם. ובעזרת ה' בתחילת הזמן ירגיש רענונת וחשק להתחיל ברגל ימין.

ד. בבין הזמנים זה זמן ראוי להדק את הקשר עם הילדים, לתת להם לב ויחס של אמון ובטחון, למצוא זמן פנוי לשיחה בסבלנות עם כל ילד וילד, ועי"י לדאוג לקשר נפשי לעודד את הילד לא להישבר משהו דבר גם אם חלה אצלו ירידה כי אין עלייה כשאין ירידה וכך צמחו כל גדולי הדור. היו להם זמנים של ירידה אבל זווקא מתוך הירידה הם צמחו והתעלו כי אחרי ירידה עולים יותר גבוה וזה נורמלי וכרצון ה'.

ה. ילד שעדיין ברשות ההורים ויש שליטה עליו לא לתת לו לטייל וכדו' בלי השגחה. יש שהקדשו זמן ביום לשירה והודיה משותפת לאחמ"כ התפללו לה' כ"א כפי בקשתו ודו"ז נתן הרבה לקירות אלוים רוגע שלוה, ושחרור נעים.

ו. לתת לכל ילד תחושה שהוא בוגר ויודע להסתדר לבד גם במטלות וגם במריבות. והמפתח אמון בלי עזרה של ההורים בדברים האלו יוצרים הרבה בטחון אצל הילד.

ז. אסור לאבא להראות שהוא מאוכזב מילדו, ילד צריך להרגיש מאבא איתו בכל מצב ואין אכזבות. אפשר אמנם בכבוד להאיר את עיניו בדברים אבל לא מאוכזבים ממנו. וברוב הדברים יש להעלים עין לגמרי.

ח. יש למנוע לכל האפשר בבית הקרנות ומשחקים במחשב, כש המתרגל כלל קשה אח"כ לצאת מזה, וניסה הרבה למצוא פתרונות מחוץ למחשב והבא ליטרה מסייעים בידו, ומי שנאלץ לכך באישור מורה הוראה צריך שיהיה זה בפקוח הדוק של ההורים ולזמן קצוב..

ט. ביהזמ"י הוא זמן של שחרור, וזאת המטרה וזה דבר נורמלי לחלוטין שהילד יהנה מהשחרור כי הילד צריך להרפות את המוח, כמובן באווירה חמימה ותורנית. כמו"כ נורמלי לחלוטין שבחור בישיבה גדולה רוצה לנסוע עם חברים, וכדאי לעשות שאלת בר האם לאסור עליו דו"ז, כי הרבה פעמים זה בגופו ועדיף לתת לו את זה בפקוח מאשר בלי פיקוח. אבל לילד וכן לבנות בכל גיל אסור לתת דו"ז אפי' בפקוח (לא מדובר על אינה או כותל וכדו') שזה אפשרי, אלא על נופש עם שניהן).

י. יש להיזהר לנהוג בבית ברוגע ובשלווה גם בזמנים לחוצים ולהימנע ככל האפשר מכעס, וכשילד רואה בית רגוע עם בשעות לחץ זה משפיע עליו רבות לטובה. וכשכועסים בבית, מלבד כל הנזקים הגדולים שזה יוצר, בהיטחון של הילדים מתעצער... ולכן גם מי שרגוע מטבעו שלא יעשה זאת בבית.... ובוודאי לא כשיוצאים לנופש. וגם כשמאוכזב מהנופש שכן הזוג ארגן להבליג ולא להזכיר כל הזמן עתירה את החופש הזה בשבילך וכדו' אלא ישתדל לעשות אוירה שמחה ומאושרת ע"י מילים טובות ומחמאות.

יא. עוד דבר. עניין גדול להתנתק ולעזוב את הטלפונים כל הזמן.

יב. ולסיים: בבין הזמנים יש יותר זמן ואפשר למצוא זמן להתפלל על דברים שבמרץ החיים אנו לא מסיפקים, וכעת בבין הזמנים נמצא את הזמן לדבר עם הקב"ה ע"י באופן ישיר בלי תיווך ובטוח שענה ע"י.

הרעיונות של השבע: מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבט: אלו שיוכזבו מדברות למדמים של בתי הכנסת לגמ' שוטנשטיין ומתיבתא וכן גמ' כחולות ועוד מוצרים מיוחדים במדברות וזהירות ומיוחדות יכולים לקבל את ההזכר אילו יסתכן בזה ישיבת בין הזמנים יש לפנות למספר פקס 5701532: תודה לאותו אדם צדיק. א. עצה מהחפץ חיים להקל התענית מתוך מכתב של הח"ח: עצה להקל התענית: לשלוח כוס תה מתוך מאד, ואח"כ כוס שני בלא סוכר כלל. ב. בנוגע לשחרור בצווארית יתכן וזה נובע בגלל הכובע שמצויא צבע אפשר לנסות להרים אותו קצת. או לנקות את הכובע לפעמים זה בגלל המבנה של הראש אולי צריך ללכת קצת יותר זקוף. **קייבלתי מאחד כמה פתרונות לכמה עניינים ואני לא יודע פהטים רק מפרסם מה שקייבלתי כדלהלן:** ג. לגבי הבחור כבן 20 ולכל גיל שיש הרטבות כפית ביום מאומנה 3 עם DHA גבוה משפר את היכולות במוח. כמו כן מוצר זה מומלץ לצרוך בכל גיל ועוד לפעיות רבות כמו: קשב וריכוז (מומלץ לשלב ביחד עם מיינד פלוס) לחיזוק הזכרון, לפזוריאזס ועוד... ניתן להשיג בטל: 053-3124421 משלוחים לכל הארץ. **לגבי** הילד בן 11 שהחלו לו פחדים- יש מוצר מדהים מחברת לייפסלס שהרגע ועודר לכל סוגי החרדות, הפחדים והתקפיס היומיומיים לחיות רגוע יותר! שם המוצר הוא "נענע קולי" ברוך ד' יש סיפור הצלחה רבים. מומלץ לנסות: ליעוף והזכרה אישית. התקשרו והמשלוח בדרך אליכם. בטל: 053-3124421. **כתוב:** בעידוד בהכוננות מורי ורבי הגרמ"ה הירש שליט"א למדתי במשך כארבע שנים טיפול רגשי הכולל www.cbt.njp מודרך. פסיכודרמה, כיון שהציבור מאנ"ש לא בקי בנושא הרגשי נפשי אשמח לענות לשאלות הציבור במייל w0527684112@gmail.com או בטלפון 0527684112 מצוי מרדוד בגילאים אלו 5-13 שמתמודדו במח מתפתחים חרדות ופחדים בלילה, חשוב לנו כהורים לא להיבהל לשבת ליד הילד לשדד ביטחון ורוגע ולהסביר לו שאין מה לפחד והוא מוגן ולא יקרה לו כלום לקרא איתו קו"ש. בדרי" תוך כמה ימים י יעבור ברם בשלושה אופנים צריך לשלוח לטיפול רגשי 1. אם ידוע או יושש שהחרדות שלו בגלל טראומה שעבר כגון שפרצו באמת לבית וכד' 2. אם החרדות משבשות את כל היום ויש הימנעויות או חרדות נוספות 3. אם עובר יותר מחודשיים שמרגיעים אותו בלילה וזה לא עוזר. פתרון עשיר מאד להסרת יבלות. סבלתי זמן רב מביבלות בידים, עשיתי את כל מה שאפשר כולל חנקן שעושים בקופ"ח (רופא עור) ואף לק ורומאל ולא עזר כלום, עד שמישהו המליץ לי לקחת ויטמינ ד 1000 יחב"ל ועבר לי תוך מן קצר את המלצתי לאחר חצי היום פשוט עובד פלאים, בדוק ומונסה!! **בקשר לשאלה** אודות הרטבת לילה, מומלץ מאוד לפנות לגמ"ח למידע ויעוץ בענין ככתובת sarshap1234@gmail.com יש להם הרבה מידע בענין. **עצות למיגרנה ולמעי רגזי:** למיגרנה- יעצה מהרבהנתי קניבסקי- מידי כשמתחיל הכאב לשטוף ראש במים קרים ורגלים במים חמים- מכווץ את

כלי הדם בראש, כפי שפועלים משככי הכאבים: אקמול פוקוס ועוד. אפשר לקשור בד רטוב לראש (כובע ים) מקל מאד. יעצה נוספת- מסז' מעגלי על עצם מפתח הלב (בחזה) המעגל יעלה בשמאל ויורד בימין (מכון גם כן) ובדומה לכך- תינוק הסובל מיציאות תכופות- מסז' מעגלי על הבטן בכיון הני"ל. ולעומת זאת תינוק הסובל מעצירות- מסז' על הרגל בטון כיוון ההפוך (עולה בימין ויורד בשמאל) הגורם לשחרור המעי. משפיע גם על מבוגרים. **עוד יעצה-** דיקור סיני מסייע במיגרנה. אפשר לעשות זאת גם בדמיון- במצב הרפה כאלו דוקרים 2-3 מחטים דיקקות במקומות העצם קרובה לעור- ברם המצח, מאחורי האוזניים, מעל המרפקים, מתחת לברכים.(כאילו המחט עוברת את כל שכבות העור עד לעצם וכך משככת כאב אחר) **ויעצה אחרונה:** הפחיתות פחמימות (בעיקר חיטה אבל גם פחמימות אחרות) וכן חומרים מעשיתיים במזון. **עזרה גדולה** לכל היולדות שנוסעות לבית החלמה לאחרונה התוודעתי לגמח תיווך בין שתי יולדות הנוסעות לאותו בית החלמה שכל אחת תשלם רק חצי מחיר 0548505030. **למקרה שהכל** יוצא קפוא או רטוב. בעית איתוס. יש סיר שמשתלשל מלמעלה וחוסם את האטימה או שהגומי התיישן ולא אוטם. וזו אבן הבוחן לבדוק: שימו נייר בין האטם הגומי המקיף לגוף המקפיא וסגרו. הוציאו את הנייר אם הניר יוצא בקלות ללא הגנדות צריך אטם חדש. **פתרון להזעה** ששמעתי מרוקחת בחנות טבע דאדורנט של חברת האביליון. **טיס מיוחד** **שטיפות** כלים בלי להירטב בשרוולים וגם טיפד תשאר מכוסה- עד פרק קץ החד לוקחים גרביים על נשים עבות מערך 60 דנייר בצבע שחור גוזרים את החלק התחתון של הגרב מלבשים את הגרב על היד (הגומי בחלק העליון של היד) נראה כמו חולצה עם שרוולים שחורים, בגמר השטיפה מורידים תולים לבישו לפעם הבאה. השרול של החולצה נשאר יבש ונקי. **מייל לעמודות** ויצירות בבין הזמנים יש לשלוח מיל למיל הזה ולקבל המון חומר: bn8642@gmail.com. **לגבי ילד שיש לו פחדים וקשה לו להירדם**. א. כמובן לקרוא קו"ש מלאה. ב. להשים עלה מהערבה תחת המזון. ג. לגבי קושי בהירדם ברוך השם היום יש כדורים הנקראים מלטונין מגיע בתור סוכריה קטנה. עוזר מאוד להירדם. **שאלו לגבי זבובים** במטבח, סבלתי מזה מאוד תקופה ארוכה מאוד, לא עזר כלום וניסיתי הכל, עד שהתחזקתי במעשרות, לעשר הכל בנוסח הארוך ולא הקצר, ונעלמו כל הזבובים בסי"י! **עבור ילדים שנשארים נמוכים מהרגיל** הבעייה שהילדים הכולכים לישון מאוחר - תחילת הלילה זה הזמן להתפתחות הגוף בכלליות.

התורה חסה: מדור זה מיועד לאנשים השמחים בשיע

לאנשים החברים - ולאחיו יאמר חזק. יש לשלוח פתרונות לבעיות אלו למל שבושף העלון: א. בקשר לכתמים הנוצרים מבועות סבון, גם אנחנו שמענו שזו הסיבה לכתמים אפורים אלו, האם למישהו יש נסיון איך אפשר להוריד אותם? ב. מחפץ פיתרון איך להלבין שגינים שקיבלו צבע צהוב חוץ מציחצוח שגינים רגיל ב' לתועלת: **יש לנו** מגהץ קיטור מחברת 'בראון', שהתחיל לצפצף בכל פעולה, והתורה של הקיליון (נקיון) מצפצפת. מישהו יודע איך נמקים אותו?

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה-א-ב. מתאים גם לילדים:

א. כמה פעמים יוסף עליכם ככם? ב. באיזה ארץ מלך עוג? ג. מה נתן לבכור? ד. מה הוא משנה תורה? ה. להיכן פנו ועלו? ו. כיצד נכתב בפרשה כעס? ז. שם של נחל בפרשה: י. יאיר בן נפתח קרא אותן על שמו? ט. מי אמרנוט לבו יחיה? י. יעקב נלחם שם עם המלאך? כ. כמה משולים עם ישראל? ל. איזה אב נתנה לבניו ארץ עמון ירושה? מ. במי נצטווה משה לא להילחם? נ. אביו של יהושע? ס. מי היה מלך שבטון? ע. שעיר בהתחלה ושעיר מקום מושבו? פ. מי הנהר הגדול? צ. מי קרא לחרמון שריון? ק. היכן ישבו ישראל ימים רבים? ר. שם של ארץ: ש. ארץ עשיו? ת. מה באר משה? י. **תשובות:** א. אלף ב. שש ג. גלעד ד. דברים. ה. ההרה ו. ויקצוף ז. זרד ח. חוות יאיר ט. טפכס י. יבוק. כ. כוכבי השמים ל. לוט מ. מואב. נ. נון. ס. סיחון. ע. עשיו. פ. פרס. צ. צינדים. ק. קדש ברנע. ר. רפאים. ש. שעיר. ת. תורה הזאת.

חידות לילדים מושגים ביהדות לפי הא - ב: מתוך בתבונה ובדעת: א. מצה המוחבאת בליל הסדר? אפיקומן. ב. הימים שבין שבעה עשר לתמוז לתשעה באב? בין המצרים. ג. חלק בהמה האסור באכילה? גיד הנשה. ד. אוכל שספק אם הפרשו ממנו תרומות ומעשרות? דמאי. ה. נאמרת על כוס יין במוצ"ש? הבדלה. ו. בקשת גשמים בברכת השנים? ותן טל ומטיר. ז. תשבתות המפורשות בשבתות? זמירות. ח. חגיגה הנערצת לרגל הכניסה לבית חדש? תוכנת הבית. ט. גדל של ארבע כנפות בו מתעטפים בתפילה? טלית. י. מוססים בתפילה וברהמ"י בראש חודש? יעלה ויבוא. כ. אחד מחלקי התנ"ך? כתובים. ל. איסור מפורסם הקשור לשלשון? לשון הרע. מ. מצוות של פורים? מגילה. משלוח מנות. מתנות לאביונים. נ. זריחת השמש בבוקר? נץ. ס. מחזיק את התינוק על ברכיו בברית? סנדק. ע. שמו של חג השבועות בתורה? עצרת. פ. מאכל שאינו חלבי ואינו בשרי? פרווה. צ. אנשים שלא האמינו בתורה שבע"פ? צדיקים. ק. צדקה לצרכי פסח? קמחא דפסחא. ר. מוסיפים בשבת בברכת המזון? רצה. ש. חזן? שליח ציבור. ט. מצווה שמקיים נער בר מצווה? תפילין.

חידות פרשת שבוע ידע תורני: א. מה היה רוחב הירדן? ב. שני אחים מפורסמים מוזכרים בפרשה ג. מתי היה משה באר"י? ד. מי מוזכר בפרשה לאשונה מאז פרשת וישלח? ה. מי מוזכר בפרשה לראשונה מאז פרשת וירא? ו. מי מוזכר בפרשה ומוזכר בפרשת חיי שרה? ז. איזה אבא וכן מוזכר בפרשה ולא מוזכר מיהם ומה שמם? ח. מה פירוש "סלכה" בפרשה? ט. המספר 11 מוזכר פעמים בפרשה, היכן? י. 7 שמות של פרשות? יא. מילה כפולה בפרץ פעמיים? יב. אות בעברית חמש כאלו? יג. מתיים בפרשה שהם חיים? יד. מה בפרשה שזורים ונשארים שלם? טו. מילה בפרשה בת שלוש אותיות ויש בה 3 פעמים את האות ה? **תשובות:** א. 50 אמה בלבד!!! (רוחב של בנין רגיל) כ"כ תוס' סוטה לד'. ב. סיחון ועוג אחים היו. (נדה דף סא'). ג. תרגום יונתן פ' יתרו שבליל מכת בכורות היו ישראל ירושלים ע"י כנפי נשרים וחזרו למצרים. ד. פ' פח' בני עשיו. ה. לוט פ' פט' ו. לבן. בפרשת חיי שרה ולרבהק אח ושמו לבן ובפרשתנו פ'א' פ'א' ולבן וחצירות ודי זהב. ז. פ"א פל"א כאשר ישא איש את בנו. ח. פ"ג פ"י - שם מקום. ט. אחד עשר יום מחורב. נעתי עשר חודש. י. דברים במדבר (א) ראה (א ח) אמור (א מב) צו (ב ד) ויצא (א מד) ויקרא (ג יד). יא. הזה זה (ב ז) בדרך בדרך (ב כז). יב. (ב ה) תת (ב כה) טף (ב לב) רש (א כן) נון (א לח). יג. ב' ד: עיר מתים. יד. (ב ש) יד. אוכלת ושרבו בכסף. טו. א' מנ ותעלו ההרה. וברש"י.

חידות תורניות: א. איך יתכן שקהילה רוצה להשכים ולהתפלל מוקדם ומורים להם להתפלל מאוחר יותר? ב. מתי מצינו 'עניין' לעלות ולפקוד קברי גוים? ג. ט' אב חורבן הבית מה עושים ביום כיפור 'זכר למקדש'? ד. ירימיהו הנביא כתב את מגילת איכה, מיהו בנו של ירמיה? ה. איך שיק' לנכות חפץ מהפקר בלי שעושה שום מעשה קנין כחפץ? ו. גם לא קנין ד' אמות או חצר? ו. מבשלים אותו עם אביו ואוכלים אותו עם אחיו, מיהו? ז. מי לא מצליח למצוא כמה איברים חיוניים שלו עצמו? ח. מה הם שלושת המקומות שמצונו בהם מוליד ומביא מעלה ומוריד? ט. מתי מתחייבים מלקות אפי' על כ"ש? **תשובות:** א. משנ"ב תקנטי' טז' בטי' באב א' להתפלל מוקדם באופן שיגמור קניות הרבה טרם חצות. ב. משנ"ב תקנטי' "נוהגים לעלות בטי' באב בקברים ויכולו לייך על קברי גוים לומר אנו חשובים כמות" עכ"ל. ג. יומא יט' ב' היו ערים לוי"ז 'זכר למקדש' שכה"ג ער ל' הלילה. ושו"ע תרי"ט ו' ח. יחזקאל הנביא (תרגום יחזקאל פרק א') ה. חו"מ סי' סו' מלווה שהפקיר שטר חוב, הלווה וזה בשרט מאליו. ו. הגמ' שו"ע קטן יא' א' ומרמז שהצידי שאל את ר' הלוי מבע"פ ד' והגמ' מסבירה התשובה. ז. יבמות ע"ב ב' "לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש". ח. לולב. תנופה, לגבי משיאין משוואות. ט. יין נסך רמב"ם מאכ"א פ"א.

חידות שאלות את הילדים: א. מה המשותף ל: נח, מנהלים, מתפלל, כתר, רגליים? ב. מה הירק הכי גדול? ג. שמות של משחקים בכל אותיות הא' ב' ז'. שתי מילים עם אותן אותיות בסדר שונה, במילה אחת - בעונה זו באה בכמויות, במילה השניה רוב האנשים יעמישו גם דברים מהבית שלהם. ה. שתי מילים עם אותן אותיות בסדר שונה, אחת לא אוכלים אותי בתשעת הימים, השניה כשחלילה יהיה אותי שמים גבס. ו. מה המשותף לנעללים, שגינים, שיוף? **תשובות:** א. גבס. ב. דלתת. ג. עיר, בול פגיעה, גומי, דוקים, הלך לי קלף, וואי טוקי, ארג או פרד, חמש אבנים, טו גור, יויו סיני, כדור, לגו, מונופול, חשש מ, סולמות וחבלים, עולם העסקים, פאזל, צורה יצירה, קפלה, רבעיות, שחמט, תשבץ. ד. מזודה - מזודה. ה. בשר - שבר. ו. משה.

חידון משמעותיות מילים לפרשת דברים: ט' משמעותיות למילה עבר

עָבַר - בצד השני. "עבר הירדן" (דברים א א). מעבר לכיש.

עבר - "ארבע מאות שקל כסף עבר לסוחר" תרגום: מתקבל (בראשית כג טז).

עבר - חלף. "כי הנה הסתו עבר" (שה"ש ב יא).

עבר - הקמה, עשה נגד. "לא אוכל לעבור את פי ה'" (במדבר כב יח).

עבר - המתיין "לא אוסיף עוד עבור לו" רש"י: עבור לו להתמתין להם (עמוס ז ח)

עָבַר - שמו של אחד מצאצאי שם. "ושלח ילד את עבר" (בראשית כד).

עָבַר - הזמן שהיה. עבר הווה ויהיה

עָבַר - ברייה לפני צאתה לאווי העולם. "מה טיבו של עָבַר זה" (תנבות - פרק א משנה ט)

עָבַר - עשה. "כיוון שעבר אדם עבירה ושנה בה..."

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל לכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com **או לטל:** 0527633431

הגני להודיע שמחת הנישואין של בתי תח"י התקיים אי"ה ביום רביעי כט אב תשפ"ג באולמי היכלי מלכות בבני ברק אשמח בהשתתפותכם. שלמה קוליצקי

בפרשות ואתחנן עקב ראה שופטים לא ייצא עלון. העלון הבא יצא אי"ה לקראת פרשת כי תצא תשפ"ג

מה שבוטח טוב

מענה לבני הישיבות בנתיבי העליה

גלין 13

סוף-זמן

את מה שהוא רוצה ולא את מה שהוא צריך, והתחושה הטבעית של הרצון לפרוק עול פועמת מתחת לפני השטח, וככל שימי בין הזמנים המסמלים את ימי השחרור מהעול, נראים באופן, הקושי לשמור על הקצב והרמה הקבועים מכביד יותר ויותר. לכן, ראשית יש להתבונן ולהסכים עם ההנחה הראשונית שמסגרת הישיבה לא נועדה לכבול אותך, אלא היא נוצרה ונבנתה בהתאמה ברורה לאופן עלייתו של בן תורה. הישיבה וסדריה נותנים כלים ואפשרויות ומסייעים לבחור לגדל את עצמו ולהוציא את כוחותיו אל הפועל לא רק בדברים שהוא צריך לעשות, אלא גם ובעיקר את מה שהוא רוצה לעשות. ימי בין הזמנים נועדו לשחרר את הלחץ והמתח המתלולים אל החתירה להישגים ולהצלחה, ולעשות בהם את אותם דברים - רק בנחת וברוגע בניכוי תחושת ההכרח והלחץ. לכן הרגשת השחרור בבין הזמנים, היא טבעית וגורמלית, אבל אם בכל ימי הזמן אתה מתחכך עם המסגרת ומרגיש שהיא כובלת אותך, אות הוא שאינך מרגיש שייכות וחבור למה שאתה עושה בישיבה שעה שעה. שים לב לנקודה זו כי יתכן שבה נעוץ שורש הבעיה.

ולעצם הקושי, נכון לראות את ימי סוף הזמן במבט אחר. רגילים לחשוב שהתקופה שבה בעיקר קונים מעלות רוחניות כמו התמדה ושקיעות בלימוד וכו' היא בתחילת הזמן, האוירה חזקה ויש התחדשות כמו שמוכר לכולם. ואין ספק שזמן של התחדשות בהחלט סוחף וגורם להפעיל את כל המנועים להתקדם ולהצליח. אולם כדאי לדעת שבימי סוף הזמן אפשר להתקדם לא פחות ומבחינה מסוימת אפילו יותר, ולקנות מעלות רבות. בימים שאין אוירה סביבתית חזקה כמו בתחילת הזמן, אתה לומד מתוך הדרגה והחיבור האמיתיים שלך ללימוד, אתה מנהל את היום שלך לפי הרצונות הפנימיים שלך ולפי מה שקבעת, ופחות בגלל האוירה החברתית.

מלבד זאת באפשרותך ליצור התחדשות גם בסוף הזמן. כתבת שבישיבה קטנה היתה מסגרת של חזרות שהכניסה מרץ וחיות ואוירה טובה בסוף הזמן, אין סיבה שאת מה שעזרו לך לעשות בישיבה קטנה, לא תוכל לייצר לעצמך לבד בישיבה גדולה. כמו"כ תוכל למצוא לך התחדשות מסוימת באופן הלימוד, גם אם השיעורים ממשיכים כרגיל וצריך ללמוד את מה שלומדים בישיבה, אפשר ללמוד בצורה קצת אחרת. ישנם דרכים רבות, יש שמתמקד יותר בפשט ויש יותר בדקדוק כל מילה וכו', ותנסה ללמוד לפי נטיית ליבך (ואולי תגלה צורת לימוד חדשה שיותר מתאימה לך). כמו"כ אתה יכול לנסות לתפוס קשר עם הר"ם שלך שמסתמא פנוי יותר בזמנים אלו, וכן ליצור קשר עם אותם בחורים שממשיכים ללמוד ברצינות גם בימים אלו (אל תהיה בטוח שלהם זה קל, גם עליך אם תלמד טוב יחשבו שזה קל לך...). אפשר לקבוע לכתוב סיכומים או חבורות בסוגיא או בנושאים שונים, ולנצל זמנים פנויים לכך, כמו בזמנים שהחברותא מאחר וכי"ב. יתכן מאוד שלא יהיה לך קל להתאמץ כשהסביבה משדרת את ההיפך... אבל אם תשקיע בעצמך, יזכרו לך ימים אלו כחווייה עמוקה ומשמעותית עוד יותר מהזכרונות מהישיבה הקטנה, כי הפעם עשית את זה בעצמך! כשתצא מתוך עשייה כזאת לימי בין הזמנים, הימים הללו יקבלו צורה אחרת, של המשך אחיד של יישום התכניות שלך ובלי להתנתק מהאוירה הלימודית, וגם לזמן אלול תגיע עם נקודת פתיחה טובה הרבה יותר, ותמיד תצליח את דרכיך. בהצלחה רבה.

שאלה

אני לומד בשיעור א' בישיבה גדולה ובסיעתא דשמיא באופן כללי אני די מצליח בדרכי. הנושא שרציתי לברר וללבן הוא התופעה של 'סוף זמן' בישיבה. קשה לי להגדיר במדויק את מה שקורה בימים אלו, אבל אני מרגיש כאילו נגמרה לי הבטריה, הריכוז בלימוד ובתפילות חלש, הראש נמצא בדברים אחרים, ואין תחושת סיפוק. במיוחד מפליא אותי הניגוד בין הזכרונות של ימי סוף הזמן בישיבה הקטנה בהם היו חזרות על כל מה שלמדו במשך הזמן, והיתה חיות באויר ותחושה של הספק ועשייה, לעומת הימים העייפים של סוף הזמן בישיבה הגדולה, וה'חשמל' הזה מאד חסר לי. אני תוהה רבות מה הגורמים לתופעה זו, ואם בכלל ניתן לשנות את המציאות. מה דעתכם בעניין?

כפי שרמזת, זאת תופעה הפוקדת בחורים רבים וטובים, וננסה לעמוד על שורשה.

כאשר כלל ישראל נסעו מהר סיני נאמר בפסוק "ויסעו מהר ד", ודרשו חז"ל "כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו, כך היו בורחים מהר סיני דרך שלושת ימים לפי שלמדו הרבה תורה בסיני" (הובא בתוס' שבת קטז). הרי שאפילו לכלל ישראל מקבלי התורה שנקראו 'דור דעה', היתה הרגשה כלשהי של רצון לשחרור מסוים כשנסעו מהר סיני. דברי חז"ל מקרבים אלינו וממחישים את התחושה שמרגישים אחרי תקופת זמן של לימוד מאומץ, ומתוך עמידה ביעדים. הנטייה הטבעית של כל אדם היא לעמוד ברשות עצמו ולא להיות נתון תחת שום עול שהוא. ומבחינה מסוימת נטייה זאת היא נטייה מאד בריאה שהקב"ה טבע באדם שעל ידה הוא בעל בחירה, ויכול להחליט על דרכו בכל מצב. האדם המעולה הוא האדם הבוחר שמרצונו למד, הבין, רצה ובחר בדרך השם (ז"ל הסבא מקלם "כאשר נתבונן נמצא כי רום מעלת האדם היא מעלת הבחירה ולא דבר אחר. כי מה בצע להכלי המפואר שהאומן פאר אותו, הרי התפארת להאומן ולא להכלי. ורק הדבר שהוא עושה בבחירתו הזכה הוא לו לתפארת"). אלא שפעמים רבות האדם טועה בזיהוי של החירות אליה הוא נכסף, העצמאות האמיתית הכוללת את כל כחות הנפש והגוף גם יחד היא החירות הנפשית ורוחנית. אדם שאינו כבול ליצרים ולנטיות, אלא מנהל ומנווט את כוחות נפשו לפי רצונו הוא בן חורין אמיתי, שנותן מקום לכל רצונותיו לפי הגבולות התורניים אותם הוא לומד ומיישם. (הרב הוטנר הביא בפחד יצחק משפט שנמצא כתוב בפנקס יומנו של אחד מחכמי העבודה "לא טעם טעם 'נפש', מי שלא ניסה למשול בתאותו").

לעומת זאת מי שלא טעם את הטעם המשכר של חירות נפשית, בטוח שהמסגרות המחייבות אותו ללכת בדרך הישרה, מגבילות את כוח החירות והעצמאות שלו. בנקודה זו עומד האדם בתוקף הניסיון בין קבלת העול הראוי והמתאים לגופו ומוביל אותו להצלחה כוללת, לבין הרצון לפריקת העול ולהניח לחייו להתנהל על מסלולם הטבעי.

אם ננסה לאמוד את יכולותיו של בחור בישיבה, נראה שישנה אפשרות טכנית להמשיך את קצב החיים של אמצע הזמן גם כעת לאחר כמעט שלושה חדשים מתחילת הזמן. אין הבדל ממשי בין כ"ה תמוז לבין כ"ה בטבת (אא"כ ימי החנוכה נחשבים ל'בין הזמנים'...) ואין שום סיבה אמיתית לרפיון ולחולשה ב'סוף זמן'. אלא שהאדם בטבעו מעוניין לעשות

קונטרס

שיח איש

חלק ו' / ימי בין במצרים

חדש!!

עוד לא היה כבושם הזה!

הסדרה הנודעה על המועדים 'שיח איש' | ו' חלקים

- פסקי הלכות, עובדות, והנהגות על ימים נוראים סוכות, חנוכה, פורים, פסח, שבועות, ימי בין המצרים ממרן הגרי"ש אלישיב והגר"ח קנייבסקי זצוק"ל.

ניתן להשיג ברשת החנויות 'יפה נוף'

לבירוים - 058-6171748

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 137 | פר' דברים תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מדרן עמוד ההודאה הגר"י זילברשטיין שליט"א ומדרן הגר"ד בהן שליט"א
 בעצרת זכרון על מדרן פוסק הדור הגר"י ש' אלישיב זצוק"ל בהיכל ישיבת הר"ן

מעמד חנוכת הבית וקביעת מזוזה לסמינר החדש בעפולה
 במעמד מדרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שדגא שטיינמן שליט"א וכלל דבני העיר

הגאון רבי יוסף חברוני ראש ישיבת חברון בביקור בבית מדרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א

כינוס מרגן ורבנן גדולי התורה וחברי נשיאות רשת שובו בבית מדרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

סייעתא דשמיא מופלאה מודגשת בהתפתחות הישיבה הגדולה "דעת יצחק" ברחובות, בראשות הגאון רבי ישראל אדלשטיין שליט"א והגאון רבי חיים גרדנוויץ שליט"א.

אשר נוסדה לפני כחודש עם 20 בני עליה ותוך זמן מועט מגיע הבחורים כמעט והכפיל את עצמו, כשכעת מבקשים בני עליה נוספים להצטרף לזמן אלול הבעל"ט. כמו"כ זכתה הישיבה ומגדולי ראשי הישיבות אשר מלווים את הישיבה מקרוב, מתמסרים שאכן מקום תורה זה ישגשג ומכוננים בני עליה מופלאים להצטרף ללמוד בה. ואף מטריחים עצמם לבא לעיתים תכופות לעמוד על התפתחות המקום ושגשוגו ולדווח את בני בעליה בלימוד ועבודת השם.

מעמד הסיום של 'הישיבה החדשה לצעירים ירושלים' בראשות הגאון רבי יצחק מאיר גורא שליט"א בהשתתפות מרגן ראש הישיבה הגאון גדול רבי ברוך מרדכי אורחי שליט"א | ט"ז תמוז תשפ"ג

ולידושלים עירך ברחמים תשוב

מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א וזצוק"ל בתפילה
בכותל המערבי שעליו נאמר שכינה לא זזה משם

מדין הגר"ד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון וחסד מועגה"ת במסע חיזוק בלונדון

"חכם לב יקה מצוות"

הודעה משמחת

כהנים בואו בהמונכם וברכו את הקהל

לכבוד יום היארצייט ה-11 של אבי מורי, איש החסד
רבי שמואל יצחק בן הרה"צ רבי יו"ט ליפמן שטרן זצ"ל

יתקיים כמידי שנה מעמד

ברכת הכהנים המרכזית

ביום ראשון, י"ב באב תשפ"ג (30.7.23)

בבית הכנסת אמרי שפר, רחוב קצנלבוגן 1 הר נוף.

8:00 ברכות השחר, 8:10 הודו, 8:20 ברכו,

8:45 (משוער) מעמד ברכת כהנים המונית

הכהנים יתרכזו במרפסת ויברכו את הקהל מחוץ לבית הכנסת

גברים מתבקשים לעמוד במדרכה

ונשים מעבר לכביש

וברך את
המשתתפים
במעמד
שיזכו
להתברך
בברכת
כהנים לפי
כל הפרושים

מצוות מורינו ורבינו
מרן שר התורה זצוקללה"ה

"זה ענין גדול וכל כהן נוסף
זה הידור בדאורייתא של
ברכת כהנים וברוב עם
הדרת מלך"

מזכרת מיוחדת לקהל

כיבוד קל

מילגות לכהנים

נא להביא טליתות

המעמד באישור
משטרת ישראל

החותם בברכת התורה
אברהם ישעיהו שטרן

"יְהִי רָצוֹן, שְׁתָּשִׁים עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, חַיִּים וּבְרָכָה לְמִשְׁמַרְתָּ שְׁלוֹם"